memorii | jurnale

O carte care ar trebui citită și peste 1000 de ani. —*National Review*

FAN SHEN

De unul singur

Memoriile unui membru al Gărzilor Roșii

ebook HUMANITAS

Fan Shen s-a născut în 1955, în China. După ce a cunoscut în adolescență ororile Revoluției Culturale, ca membru în Gărzile Roșii, a fost trimis într-un sat îndepărtat, pentru reeducare alături de alți „Copii din Beijing“, apoi într-o fabrică de avioane, ca muncitor la banda de montaj și electrician. Luptându-se tenace cu absurditatea și cruzimea regimului comunist, a reușit să devină student la Universitatea din Lanzhou (Departamentul de limba engleză), pe care a absolvit-o în 1982; după alți doi ani de purgatoriu, la Tanggu și Tianjin (unde a fost lector la Institutul de Industrie Ușoară), a ajuns în ianuarie 1985 în Statele Unite, cu o bursă de studii postuniversitare, iar studiile lui au decurs apoi în mod firesc: masterat la University of Nebraska (1986), doctorat la Marquette University (1992), studii postdoctorale la Yale University (1993). Devenit între timp cetățean american, Fan Shen a fost profesor la Rochester Community and Technical College din Minnesota. Este cunoscut de asemenea pentru traducerile sale, printre care Michael Ende, *Momo* (1988), precum și pentru articolele publicate în antologii și reviste ca *Paideuma*, *Asian Theater Journal*, *China Journal* și *Beijing Journal of Science*.

Gang of One: Memoirs of a Red Guard (*De unul singur: Memoriile unui membru al Gărzilor Roșii*), carte autobiografică publicată în 2004, reprezintă documentul uimitor al drumului perseverent spre libertate și al ieșirii din infern.

FAN SHEN

De unul singur

Memoriile unui membru al Gărzilor Roșii

Traducere din engleză și note de
Mugur Zlotea

Fan Shen
Gang of One: Memoirs of a Red Guard
Copyright © 2006 by the Board of Regents
of the University of Nebraska Romanian edition published by arrangement with Agenţia Literară Livia Stoia
All rights reserved.

Acest e-book este protejat de legea drepturilor de autor. Reproducerea sa integrală sau parţială, multiplicarea sa prin orice mijloace şi sub orice formă, punerea sa la dispoziţie publică pe internet sau în reţele de calculatoare, stocarea sa temporară sau permanentă pe diverse dispozitive sau în sisteme care permit recuperarea informaţiei, gratuit sau în scop comercial, precum şi alte fapte similare, fără permisiunea scrisă a editurii reprezintă o încălcare a legislaţiei privind protecţia dreptului de autor şi se pedepsesc conform legilor în vigoare.

© HUMANITAS, 2021, pentru prezenta versiune românească (ediţia digitală)

ISBN: 978-973-50-7120-2 (epub)

EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Cuprins

Prefață
Mulțumiri
I. Foc
1„Dați foc lumii vechi!“
2„Trăiască teroarea roșie!“
3„E pianul meu!“
4Detașamentul de luptă Marele Zid
5„Revoluție înseamnă să iei viața“
6Cărțile interzise
7Marele Cârmaci se întâlnește cu Gărzile Roșii
II. PĂMÂNT
8Călătorie spre apus
9Copiii din Beijing
10„Să fii țăran revoluționar!“
11Potopul de pe munte
12Medicul desculț
13Chip de Lună
14Nunta Diavolului Fumător
15Moartea Unchiului Greier
III. METAL
16Un șoarece vrea să zboare pe cer
17Li Ling
18„A mai sărit unul ieri-noapte“
19Anul cu două luni august
20„Țelul: să intru în partid“
21„Mărturisirea e moarte!“
22Cei unsprezece norocoși
IV. LEMN
23Celesta Pagodă Albă
24„Au venit doi unchi să te vadă“
25„A dispărut Zhao Deșteptul!“
26Călugărița
27Monstrul ambiției

28Ultima luptă din facultate
V. APĂ
29„Uită!“
30Diaree fără bacterii?
31Rahatul din latrină
32„Ai lansat un satelit!“
33„Sunt singura care îți citește scrisorile“
34Campanie pentru pașaport
35„Bucură-te!“
36Nu te bucura încă!

Viața aceasta este alcătuită din:
Foc,
Pământ,
Metal,
Lemn
&
Apă.
— Lao Zi (secolul al VI-lea î. Cr.)

Prefaţă

Sunt prima generaţie de emigranţi, un american mândru. Am venit în America în ianuarie 1985, pentru studii postuniversitare. Ca majoritatea emigranţilor, aveam puţini bani la mine (o sută de dolari, mai precis), dar ambiţii imense. În cei şase ani care au urmat, am învăţat mult şi am trăit din bursă şi din banii câştigaţi muncind într-un restaurant şi într-o librărie. Am folosit orice ocazie să vizitez instituţiile de la baza societăţii americane, să descopăr şi să înţeleg ţara pe care o admiram şi să-mi completez educaţia din şcoală. Am asistat la slujbe religioase, la procese în săli de judecată, am mers la ferme şi în închisorile federale, am vizitat posturi de televiziune şi redacţii de ziar, m-am oferit voluntar în aziluri pentru bătrâni.

Am obţinut diploma de master după un an şi jumătate, iar pe cea de doctor în cinci ani. Astăzi, duc o viaţă de familie liniştită şi predau la un colegiu frumos din sudul Minnesotei. Deşi fericit, mă mai trezesc încă în toiul nopţii şi retrăiesc clipe dintr-un trecut chinuit, dintr-o viaţă plină de luptă şi disperare, dar care m-a făcut să vreau şi mai tare să răzbesc şi m-a ajutat să preţuiesc şansele de pe tărâmul libertăţii.

*

Mi-a luat mult timp să mă hotărăsc să scriu această carte, să dezvălui secretele ascunse în suflet de ani de zile. A fost o decizie dureroasă; părinţii mei vor fi cu siguranţă supăraţi, poate vor ajunge chiar să regrete că m-au născut. După o viaţă de revoluţionari, vor fi răniţi şi furioşi că mă fac vinovat de cea mai mare mârşăvie pentru un revoluţionar: m-am întors împotriva Marelui Cârmaci, Preşedintele Mao, am devenit antirevoluţionar în ciuda învăţămintelor lor de-o viaţă.

„Trădarea“ mea va fi, fără doar şi poate, nespus de dureroasă şi dezamăgitoare pentru părinţii mei. Au avut toate motivele să creadă că voi creşte şi voi deveni revoluţionarul ideal, fiind născut şi educat într-o familie de revoluţionari devotaţi. Bunicul şi fratele bunicului luptaseră ca revoluţionari împotriva dinastiei Qing (ultima dinastie chineză) şi a

diavolilor străini[1]. Mama şi tata au fost revoluţionari comunişti toată viaţa lor, au luptat împotriva japonezilor şi a naţionaliştilor[2] în cel de-al Doilea Război Mondial. Au decis că voi deveni revoluţionar încă dinainte să mă aibă. La nuntă, imediat după fondarea Republicii Populare[3], au jurat în faţa portretului Marelui Cârmaci şi a unei încăperi pline de oaspeţi că toţi copiii lor îl vor urma pe Marele Cârmaci; aleseseră deja un nume revoluţionar pentru primul lor născut: *fan*, numele meu, înseamnă „obişnuit“ – unul dintre milioanele de oameni ai muncii, pentru că numai oamenii muncii puteau fi revoluţionari adevăraţi. Am crescut în Curtea Mare, cartierul Armatei de Eliberare a Poporului, din vestul Beijingului, şi de la trei ani am fost trimis la şcoala Aripa Zburătoare, o şcoală-internat de elită pentru copiii cadrelor comuniste. Din clipa în care am intrat la grădiniţă, am fost învăţat să am numai gândurile corecte ale unui mic revoluţionar: să-l iubesc pe Marele Cârmaci, să iubesc comunismul şi să urăsc capitalismul. Înaintea fiecărei ore, cântam cântece revoluţionare. Am fost un elev sârguincios şi conştiincios încă de la început, cu talent pentru exprimarea revoluţionară. Aşa mi-au spus părinţii şi învăţătorul când mi-au citit compunerile revoluţionare scrise în clasa a doua. Învăţătorul a citit compunerile în faţa clasei, iar mama a afirmat mai târziu cu mândrie că talentul meu putea să mă ajute să devin într-o bună zi un înalt funcţionar în Partidul Comunist.

Cu toate acestea, în ciuda talentului pentru exprimarea revoluţionară şi a eforturilor părinţilor şi profesorilor, pomul meu nu a înflorit cu florile revoluţionare aşteptate. Ceva n-a mers cum trebuie în procesul lung de îndoctrinare şi mi s-a strecurat în cap „o forţă malefică“ ce-mi controla gândurile, mai puternică decât cuvintele de aur ale Marelui Cârmaci. De mic am recunoscut imediat „forţa malefică“ – la şedinţele de critică era numită „ambiţie personală“ şi condamnată aspru tot timpul. Era cel mai primejdios gând pe care îl putea avea un revoluţionar, mi s-a spus, care se ridica împotriva a tot ceea ce trebuia să reprezinte un adevărat revoluţionar. Un adevărat revoluţionar trebuia să uite complet de sine, să nu aibă ambiţii personale, să se supună numai chemării Partidului Comunist şi Marelui Cârmaci. Nu aveam însă nici o putere împotriva „forţei malefice“, pentru că voiam o viaţă plină de succes. Am început să mă prefac că sunt un mic revoluţionar perfect, păcălindu-i pe cei din jur şi acţionând numai în folosul

ambiției personale. Deși scandam sloganuri despre sacrificarea propriei vieți pentru Marele Cârmaci, despre cum o să fiu un soldat revoluționar anonim, altruist, nu aveam nici cea mai mică intenție să fiu astfel, ba mai rău, mă foloseam intenționat de sloganuri să-mi îndeplinesc ambițiile. M-am răzvrătit chiar împotriva numelui meu: nu eram mulțumit să fiu Fan, unul dintr-un milion, și nici să accept soarta decisă pentru mine de Marele Cârmaci și de partid. N-am avut încotro și nu-mi voi cere scuze pentru asta. I-am înșelat pe ceilalți pentru că era singura cale prin care „eu“ – spiritul meu individual – puteam să răzbesc.

Mai este un motiv pentru care am ezitat să scriu această carte, în afară de durerea provocată părinților mei: rușinea și jena resimțite când mă gândeam la faptele mele din timpul Revoluției Culturale[4]. Nu-mi era rușine că eram controlat de ambiții personale și îi amăgeam pe cei din jur pentru a le duce la îndeplinire, ci pentru că am luat parte la acțiuni crude și distructive, jucându-mă de-a micul revoluționar. Fără îndoială că cititorii vor considera unele fapte nemiloase și detestabile; chiar așa și sunt, deși pe multe le-am făcut când eram încă un revoluționar naiv, învățat că nici o faptă îndreptată împotriva unui dușman nu e prea crudă. Va rămâne un capitol dureros din viața mea.

Pe lângă suferința părinților și propria rușine, există și un al treilea motiv: posibilele neplăceri pe care o asemenea carte le-ar putea provoca familiei și prietenilor mei din China, deși este o poveste strict personală, nu o relatare a unor evenimente istorice sau un comentariu despre China de astăzi. Pentru a evita eventualele complicații cu autoritățile de acolo, am schimbat numelor unora dintre personaje, și vreau să declar aici, clar și răspicat, că nimeni – nici părinții, nici prietenii, nici profesorii mei – în afară de mine nu este vinovat că am devenit un mic antirevoluționar și nu este responsabil pentru ce am spus și cum am reacționat.

Le sunt îndatorat multor oameni că am supraviețuit și în cele din urmă am răzbit, dar vreau să dedic această carte mai ales prietenilor Gu Junde, maeștrilor Peng Yulin și Nan Boqin, lui Zhao Deșteptul, prieteni din copilărie sau din adolescență care au furnizat catalizatori subtili, schimbându-mi semnificativ viața. Este trist că nici unul dintre ei nu va vedea cartea (au murit toți), dar sunt cel puțin parțial răspunzători pentru

existența ei.

Note

1. Dinastia Qing, ultima dinastie imperială din China, a guvernat în perioada 1644–1911. Diavolii străini erau soldații occidentali prezenți în China la începutul secolului XX.

2. Membrii Partidului Național-ist (Guomindang/Kuomintang), conduși de Jiang Jieshi (Chang Kai-shek).

3. Fondarea Republicii Populare Chineze a avut loc la 1 octombrie 1949.

4. 1966–1976.

Mulţumiri

În primul rând vreau să le mulţumesc nenumăraţilor mei prieteni din Curtea Mare din Beijing, din provincia Shaanxi, din fabrica 5702 din Xi’an, din Lanzhou, Tanggu şi Tianjin. N-aş fi supravieţuit fără prietenia şi ajutorul lor.

Unora însă merită să le menţionez numele – Judith Blatchford, Dan şi Mary Louis Meissner, Paul Olson, Linda Pratt, Lynette Reini-Grandell, Julie Rodakowski, Gail Sauter, Kathy Schatzberg, Ann Whelan, Warren şi Ginny Wong, Virginia Wright-Peterson, părinţii, sora şi fratele meu. Iubirea, prietenia şi ajutorul lor m-au sprijinit în nenumărate momente de cumpănă. Sper că nu le voi mai crea alte probleme părinţilor mei.

Vreau să le mulţumesc bunului meu prieten Michael Wreen, agentului meu priceput, Bob Silverstein, şi mai ales lui Ladette Randolph, o editoare foarte perspicace, pentru sugestiile lor numeroase şi extrem de valoroase.

La final, vreau să-i mulţumesc soţiei mele, Zhang Wei, pentru dragostea ei, care m-a ajutat să duc la bun sfârşit această carte.

I. Foc

1
„Daţi foc lumii vechi!“

„ȚÂRRRR… ȚÂRRRR… ȚÂRRR“ – CICADELE DIN PLOPII DE lângă fereastră interpretau de ore bune cântecul lor chinuit şi lung, timp în care stătusem întins pe o saltea umedă din paie, fără să-mi găsesc locul, transpirând şi aşteptând nerăbdător să-l aud pe tata cum iese pe uşă fredonând o melodie. Vara venise foarte devreme în 1966. Apartamentul părea să se încingă cu fiecare minut din cauza aerului fierbinte ce năvălea prin geamurile deschise. Niciodată nu-mi plăcuse somnul chinuitor de prânz, dar suferinţa din ziua aceea de mai era foarte puternică, de teamă să nu ratez cel mai important eveniment al Revoluţiei Culturale organizat după-amiază la mine în şcoală.

Nu mai ştiu de câte ori mi-am întins gâtul peste birou să mă uit la ceasul de perete vechi şi ruginit, cu un cocoş urât alergând pe cadran, indicând ora şi minutele. Cocoşul părea să fi fost zăpăcit de cântecul hipnotizant al cicadelor sau de căldura înăbuşitoare şi uitase să-şi facă datoria. În ciuda cântecelor monotone pe care trebuise să le suport de la ultima privire aruncată ceasului, creatura prostovană abia dacă înaintase câte un pas nenorocit. Doisprezece ani nu este vârsta răbdării.

Tata, colonelul Shen Nang, ştia foarte bine că Revoluţia Culturală începuse şi că în după-masa aceea urma să aibă loc un eveniment important la mine la şcoală, dar cu toate acestea insistase să păstrăm vechea rutină, inclusiv somnul de prânz obligatoriu. Simţeam că întreaga lume zbura pe lângă mine, iar eu eram închis în cameră şi-mi pierdeam timpul ascultând cântecul idiot al cicadelor.

În sfârşit, cocoşul urât de pe ceasul ruginit păşi ţanţoş la două fără cinci minute. Am auzit melodia favorită a tatei, *Marşul Armatei Roşii*, cântată fals, răsunând mai tare din coridor, apoi estompându-se la uşa de la intrare. La scurt timp, am auzit în uşă „cioc, cioc, cioc – cioc“, semnalul mult aşteptat. M-am repezit şi am deschis uşa, foarte bucuros să văd în cadrul ei

silueta îndesată a Micului Dragon, prietenul meu. Jos, la picioare, avea o raniță militară verzuie, plină ochi.

— Ești gata, Fan Shen? m-a întrebat, cu broboane de sudoare atârnându-i de bărbia grăsună. Locuia în același bloc și probabil că așteptase mult afară. Au început deja, hai repede, a spus el gâfâind și ștergându-și mâinile ude pe pantalonii scurți.

— Șșșș, să n-o trezești pe soră-mea, i-am răspuns. O să ne dea bătăi de cap dacă se scoală.

Sora mea avea cu doi ani mai puțin decât mine și citea mult. Sigur s-ar fi înfuriat dacă ar fi aflat ce aveam de gând cu cărțile ei. M-am învârtit fără zgomot prin cameră, i-am luat majoritatea cărților de pe raft și le-am vârât într-o raniță de pânză. Simțeam bretelele raniței tăindu-mi carnea de pe umeri din cauza greutății, dar n-am dat atenție durerii. Am încuviințat din cap către prietenul meu și am ieșit repede pe ușă.

Nu era mult de mers de la bloc la școală. Am ajuns imediat la zidul scund de piatră din jurul terenului de fotbal. Mergând de-a lungul lui, auzeam marșurile revoluționare ce răzbeau din difuzoarele de dincolo de zid și vedeam o pătură de fulgi negri și catifelați de funingine căzând prin aer. Am reacționat frenetic la sunetul marșurilor revoluționare și am grăbit pasul automat.

— Mai repede, i-am strigat prietenului meu rămas în urmă.

După colț, am văzut imaginea spectaculoasă din mijlocul terenului de fotbal: o grămadă uriașă de cărți înaltă aproape cât o clădire de două etaje cuprinsă de flăcări și scânteile ce dansau și se răsuceau spre cer. În jurul focului, zeci de oameni, majoritatea colegi de-ai mei, preocupați să arunce cărți pe foc. Nu mai văzusem niciodată un foc atât de mare; flăcările portocalii și mirosul de fum au făcut ca inima să-mi bată cu putere. Marșul revoluționar strident care se revărsa din difuzoare și pancartele roșii uriașe întinse de-a lungul tribunei spectatorilor sporeau sentimentul de exaltare. Pancartele aveau pe ele sloganurile Revoluției Culturale și scopul campaniei înfocate aflate în desfășurare:

NOUA SOCIETATE VA FI CONSTRUITĂ PE CENUȘA VECHII SOCIETĂȚI!

ARDEȚI RELICVELE FEUDALE!

ARDEȚI CULTURA BURGHEZĂ SENTIMENTALĂ!

În tribuna spectatorilor, sub o pancartă uriașă, un grup mare de elevi bătea din palme și cânta *Hotărâți, fără teamă de sacrificiu*, cântecul Marelui Cârmaci.

Ne-am apropiat de foc; era atât de puternic că-l simțeam arzându-mi fața. Am pus ranița jos, pe pământul cenușiu acoperit de funingine, și am scos prima carte. Se numea *Aventura unei păpuși*, o carte clasică pentru copii pe care o citisem de vreo zece ori. Am aruncat-o cât am putut de departe și m-am uitat mulțumit cum a aterizat, a fost cuprinsă de flăcări și a dispărut repede într-o minge de foc. Lângă mine, Micul Dragon a azvârlit repede, unul după altul, trei volume groase, de parcă arunca grenade, stârnind trei explozii mici de cenușă și scântei.

— Ce erau? l-am întrebat.

— Relicvele alea feudale groaznice, *Visul din pavilionul roșu*[5], mi-a răspuns gâfâind.

S-a aplecat să mai scoată din raniță un set mare de cărți.

— Nu le arunca pe toate odată, l-am avertizat, păstrează-le să ne distrăm și mai târziu.

Micul Dragon s-a îndreptat de spate și a zâmbit. Ne uitam amândoi bucuroși cum paginile renumitului roman din secolul al XVIII-lea se îndoiau înnegrite una câte una, apoi dansau transformate în jar sau funingine. Am privit în jur la ceilalți care aruncau cărți. În ciuda căldurii și a transpirației, toată lumea zâmbea și întreaga scenă părea desprinsă din Sărbătoarea Lampioanelor ținută în fiecare an pe terenul de fotbal.

Câțiva pași mai încolo, o fetiță de vreo patru, cinci ani s-a apropiat șovăitor cu o carte mare în mână.

— Hai, Floricică, a îndemnat-o tatăl ei, un individ cu ochelari groși.

— Haide, revoluționară mică, haide, i-am strigat și eu.

A azvârlit cartea cât a putut de tare spre foc, dar era prea grea și a căzut chiar lângă flăcări. Fata a făcut un pas șovăitor spre carte, dar tatăl ei a prins-o imediat.

— Dați-mi voie, a spus Micul Dragon.

Întotdeauna îi plăcuse să săvârșească mici acte de eroism. Și-a tras cămașa să-și apere fața de căldură, apoi s-a târât în patru labe spre foc și a

luat vitejeşte cartea. A întors-o şi mi-a arătat titlul cu tristeţe falsă. Era colecţia pe doi ani a revistei *Micul savant*, legată în piele neagră. Ştia că mă interesa, eram considerat geniul ştiinţific de la noi din şcoală.

— S-o fac? m-a întrebat cu gura larg deschisă.

— Are coperte roşii? l-am întrebat.

Răspunsul îl ştiam toţi. Numai cărţile Marelui Cârmaci aveau coperte roşii şi meritau să existe.

— Fără coperte roşii, fără iertare! am spus, zâmbind şi arătându-i focul.

— Am înţeles, tovarăşe Shen! mi-a răspuns Micul Dragon pe un ton revoluţionar exagerat şi m-a salutat ca la armată.

S-a întors, a apucat cartea groasă cu ambele mâini, s-a rotit pe călcâie ca şi cum s-ar fi pregătit pentru aruncarea ciocanului şi-a azvârlit cartea în mijlocul focului.

— Bravo! am auzit o voce fonfăită din spatele nostru.

Odată cu vocea, apăru şi silueta ascuţită a prietenului nostru Mucosul, cu faţa de obicei palidă strălucind de sudoare şi cu ochii scânteindu-i de entuziasm sălbatic. Din cauza căldurii, mucii – vestiţi în toată şcoala – îi atârnau mai mult decât de obicei, trecându-i de buzele arse. Cu un an mai mare decât noi, repetase clasa a treia, dar era foarte descurcăreţ şi un prieten bun care ştia să se distreze. Aruncă jos două grămezi de cărţi legate cu sfoară.

— Să dăm foc! Să dăm foc! Să dăm foc! Hai să ardem întreaga lume!

Adulmecă fumul de parcă savura aroma delicioasă a unei raţe fripte în stil Beijing. Izbi cu piciorul grămezile de cărţi să se mai desfacă sfoara, apucă o carte cu coperte cartonate şi şi-o aşează cu grijă pe un picior.

— Fii atent, Fan Shen, mi-a spus.

Înaintă un pas, îşi smuci piciorul cu putere şi-i trase cărţii un şut de-o aruncă în aer. Traiectoria curbată o făcea să semene cu un proiectil. Ateriză în foc cu un pocnet puternic şi stârni un nor de jar impresionant, sub formă de ciupercă.

Urmând exemplul Mucosului, am început şi noi să şutăm cărţile în aer şi să ne bucurăm de aterizările lor explozive. Cărţile ardeau una după alta. Căldura avea efect îmbătător; ne-am străduit să aţâţăm tot mai tare focul. Flăcările uriaşe îmi dădeau un sentiment de putere, o putere invincibilă,

încât simţeam că aş fi în stare s-o extind fără limite şi să cuceresc mâine întreaga lume, întocmai cum spuneau sloganurile revoluţionare.

Focul a ars toată după-masa, până noaptea. Uneori, flăcările păreau o mână roşie care flutura pe cerul albăstrui al înserării, făcându-ne semne şi vrăjindu-ne să aducem şi mai multe cărţi. Ne-am supus. Micul Dragon şi cu mine ne-am întors acasă şi am luat şi mai multe cărţi. Am ars tot ce aveam. Deşi în copilărie iubeam cărţile, iubeam focul şi revoluţia mai mult. Profesorii ne-au spus că în afară de cărţile cu coperte roşii aproape toate celelalte erau burgheze (învăţaserăm cuvântul „burghez“ la grădiniţă, ştiam că era ceva foarte rău), trebuiau arse. Am ars chiar şi câteva cărţi tehnice de-ale tatei. M-am gândit că probabil n-o să se supere, pentru că nu le mai folosise de ani de zile şi spusese cândva că voia să le vândă.

În ziua aceea, am ajuns acasă pe la miezul nopţii, însetat, flămând şi obosit, dar plin de căldură şi entuziasm de la foc. Când am intrat, tata şi mama mă aşteptau în coridor; privind faţa tatei, am crezut că dădusem de belea. Aflase probabil că-i arsesem câteva cărţi tehnice.

— Am fost la şcoală să fac revoluţie, le-am spus repede să li se mai ducă supărarea. Azi am ars toate cărţile burgheze şi am pornit o revoluţie uriaşă.

Spre surprinderea mea, s-au luminat la faţă şi nu m-au certat că venisem atât de târziu. Cuvântul „revoluţie“ a părut să aibă un efect miraculos asupra lor. După ce l-a auzit, tata mi-a spus că nu era nici o problemă, nu mai avea oricum nevoie de ele, iar mama a zâmbit, adăugând că era mândră de mine că am ars cărţile acelea burgheze.

— Mă duc să fierb nişte tăieţei cu ou pentru micul revoluţionar, mi-a spus mângâindu-mă tandru pe cap.

În noaptea aceea am înţeles că revoluţia mă făcuse egalul lor, tovarăşul lor. Sora mea n-a mai vorbit cu mine vreo două zile din cauză că-i arsesem cărţile, dar ne-am împăcat după ce i-am dat stiloul meu preferat adus de mătuşa Zan Mei de la Moscova.

Sigur, părinţii mei erau foarte mândri că devenisem revoluţionar de la o vârstă fragedă. Erau mândri că duceam mai departe tradiţia familiei începută de bunicul din partea tatălui, Shen Tiansheng, care se alăturase Răscoalei Boxerilor în 1900[6], la paisprezece ani. Se născuse în sud, într-o familie de ţărani săraci cu opt copii (el era cel de-al doilea băiat), dar

veniseră la Beijing în timpul foametei din anii 1890. La unsprezece ani împingea cărucioare să-şi ajute familia. Când s-au ridicat boxerii şi i-au omorât pe misionarii străini din Beijing, s-a alăturat, împreună cu fratele lui mai mare, asediului ambasadelor. Au luptat vitejeşte două luni, până când răscoala a fost înăbuşită de armatele reunite ale celor opt state imperialiste. După pierderea Beijingului, fratele lui a fost prins şi decapitat de trupele ruseşti, dar bunicul a scăpat fugind la Shanghai, unde a rămas şi s-a căsătorit. A muncit din greu şi a devenit diriginte de poştă, cu o viaţă îndestulată. În 1938, după invazia japoneză din China, s-a alăturat în secret Partidului Comunist şi a început să trimită informaţii gherilelor comuniste. A fost arestat de japonezi chiar înainte să se termine cel de-al Doilea Război Mondial.

— L-au torturat, l-au pus pe banca-tigru[7] şi i-au rupt picioarele, îmi povestea mama. A leşinat de două ori, dar a fost curajos şi n-a spus nimic, la fel ca eroii din filme.

L-au salvat mai târziu prietenii cu legături printre gangsterii locali. După preluarea puterii de către comunişti, în 1949, a devenit viceprimar al Shanghaiului. A murit, bolnav, în 1958 şi a avut parte de funeralii de stat, până şi Marele Cârmaci a trimis o coroană, lucru de care părinţii mei erau tare mândri:

— Aş muri fericită oricând, a spus mama într-o zi, în glumă, dacă aş primi o coroană de flori de la Marele Cârmaci.

Cariera de revoluţionar a tatei a început şi mai devreme, la doisprezece ani. Când japonezii au bombardat Shanghaiul şi au început invazia spre sud în 1938, bunicul l-a luat într-o călătorie secretă afară din oraş. După ce au mers toată noaptea într-o căruţă trasă de un măgar şi au trecut prin câteva puncte de control japoneze, au ajuns în zori într-un sat de munte. Au mâncat mai înainte la un han, iar apoi bunicul l-a lăsat în grija a doi „unchi“ şi s-a întors acasă la Shanghai. „Unchii“ erau ofiţeri dintr-o gherilă comunistă. În aceeaşi zi, l-au dus pe tata în tabăra lor, adânc în munţi, i-au dat o puşcă şi l-au făcut soldat. Timp de şapte ani, tata a luptat împotriva japonezilor alături de gherilă şi nu şi-a revăzut familia până la sfârşitul războiului. Ştiam că a luptat cu curaj, deşi îmi povestise foarte puţine lucruri. Am fost extrem de entuziasmat într-o zi când am descoperit în dulapul din dormitorul lor o

broşură tipărită de armată intitulată *Povestea lui Shen Nang: Un erou militar*. Am aflat că fusese rănit de două ori, primise câteva medalii şi devenise căpitan la numai optsprezece ani.

— Era cel mai tânăr colonel din Curtea Mare când ne-am mutat noi aici în 1959, mi-a spus mama mândră.

Mama se alăturase şi ea revoluţiei de tânără. Se născuse într-o familie îndestulată de intelectuali, la Shanghai. Tatăl ei, bunicul pe care nu l-am cunoscut niciodată, era profesor de literatură la Universitatea Tongji, dar rămăsese paralizat după o ieşire primejdioasă din oraş, în timpul unui raid japonez. Stătuse patru zile ascuns cu studenţii într-un câmp de orez, pe o ploaie torenţială, a făcut reumatism acut şi a fost cărat înapoi de studenţi. Nu s-a mai dat niciodată jos din pat şi a murit cincisprezece ani mai târziu. Boala bunicului a sărăcit familia, iar mama şi sora ei mai mare, Zan Mei, au plecat de acasă şi s-au alăturat comuniştilor în 1948. Mama avea doar cincisprezece ani. La fel ca tata, a devenit o comunistă înflăcărată şi s-a dedicat partidului. A lucrat ca operator radio în armată, fiind promovată locotenent. Chiar înainte de sfârşitul războiului civil[8] care a dus la fondarea Republicii Populare Chineze în 1949, mama l-a întâlnit pe tata şi a decis că era jumătatea revoluţionară perfectă.

Mama şi tata erau genul acela de revoluţionari adevăraţi despre care citisem adesea prin cărţi, nu ezitau să facă orice sacrificiu personal pentru cauza statului şi a partidului. Mama povestea fără nici o urmă de regret că atunci când eram încă foarte mic trebuia să se oprească din alăptat şi să fugă la serviciu.

— Plângeai atât de tare şi erai aşa de amărât, că plângea şi bona alături de tine, mi-a spus zâmbind mândră.

Mai întâi revoluţionară, apoi mamă. Şi era mândră de toate, ca toţi revoluţionarii de atunci.

— Tatăl tău este un revoluţionar şi mai bun, mi-a spus plină de admiraţie. Era inspector în armată când v-aţi născut tu şi sora ta. Când te-am născut pe tine, era plecat cu treabă şi s-a întors când aveai deja o lună. Am mers singură trei kilometri până la spital să nasc.

Ca o adevărată revoluţionară, a acceptat sacrificiul ca pe ceva pe care l-ar fi făcut orice revoluţionar.

Cunosc aceste istorii de familie încă de când eram foarte mic, sunt printre primele lucruri pe care mi le amintesc, așa că nu m-am simțit deloc ciudat să mă alătur revoluției de tânăr. În ziua în care am ars cărțile, eram plin de entuziasm și speranță. Mă bucuram că începuse revoluția pentru care fusesem pregătit ani de zile și m-am avântat în ea cu toată energia și convingerea tinereții. Nu aveam nici o îndoială că voi deveni un erou al acelei revoluții, așa cum fuseseră bunicul și părinții mei în revoluțiile anterioare.

Note

5. Cel mai cunoscut roman clasic chinez, scris de Cao Xueqin la mijlocul secolului al XVIII-lea.

6. Răscoala Boxerilor (1899–1901) a fost o mișcare țărănească împotriva prezenței străinilor și mai ales a misionarilor creștini din China. A primit acest nume pentru că mulți dintre răsculați practicau arte marțiale. Răscoala a fost înăbușită de trupele reunite ale celor opt mari puteri: Marea Britanie, Franța, Germania, Italia, Austria, Rusia, Japonia și Statele Unite.

7. Formă de tortură în care un individ este strâns legat de o bancă la nivelul genunchilor, cu picioarele întinse, iar sub călcâie i se pun cărămizi până când îi ies genunchii din încheieturi sau i se rup picioarele.

8. Războiul civil (1945–1949) a avut loc între Partidul Comunist și Partidul Național; s-a încheiat în 1949, după retragerea naționaliștilor în Taiwan.

2
„Trăiască teroarea roșie!“

PREȘEDINTELE MAO, MARELE CÂRMACI, A LANSAT OFICIAL Revoluţia Culturală prin proclamaţia din 17 mai, apărută în *Cotidianul poporului*, făcând apel la mase să distrugă cultura chineză veche de cinci mii de ani şi să elibereze ţara de orice influenţă străină, ca să poată construi o cultură comunistă nouă-nouţă. „Puterea aparţine Gărzilor Roşii!“ a declarat Marele Cârmaci. „Demascaţi şi distrugeţi duşmanii ascunşi în rândurile voastre!“ a comandat Marele Cârmaci. Peste noapte, tineri şi bătrâni s-au ridicat la chemarea Marelui Cârmaci. După focul imens, flăcările Revoluţiei s-au răspândit repede în toată Curtea Mare.

Nimeni nu și-ar fi închipuit că un asemenea haos ar fi fost posibil în Curtea Mare, ale cărei clădiri arătau cât se poate de sumbru și unde viaţa oamenilor, adulți sau copii, se desfășura după reguli stricte. Situată la capătul vestic al Bulevardului Păcii Eterne, un bulevard lung şi lat ce străbate Beijingul de la est la vest, Curtea Mare era un complex îngrădit cu ziduri gri, înalte și solemne, sediul principal al Armatei de Eliberare a Poporului. Un parc pătrat cu pini pitici separa curtea în două părți egale: zona rezidențială, la sud, și cea de lucru, la nord. Zona de sud era o comunitate autosuficientă și ordonată, cuprinzând șaisprezece blocuri identice cu patru niveluri, aranjate în grupuri de câte patru, un spital, un magazin, o cantină publică imensă de unde eu și prietenii mei ne cumpăram mâncarea cu bonuri de masă, încă din clasa întâi, și școala Aripa Zburătoare, la care mergeam de la trei ani. A fost întregul univers al copilăriei mele, fără pic de libertate și extrem de bine organizat. Din momentul în care deschideam ochii dimineaţa şi până mă duceam la culcare, fiecare minut al vieţii mele era atent planificat de părinți și profesori. Nu aveam voie să ies dincolo de zidurile gri ale curții și nu mă jucam cu copii din afară. Nu aveam voie nici să trec de părculeţul mărginit de pini tunși, în partea de nord numită „Micul Oraș Interzis“ și păzită de

soldaţi. Tot timpul mi s-a părut că acolo era un oraş-fantomă, cu străzi curate, tăcute şi goale, care duceau la trei clădiri posomorâte, verde închis, pe partea dreaptă, sau la câteva clădiri maronii mai mici, pe partea stângă, cunoscute drept „sediul generalilor“.

În câteva zile, chemarea Marelui Cârmaci a transformat curtea ordonată şi liniştită într-un cazan în clocot, distrugând viaţa normală de până atunci. Adulţii şi elevii din anii mari de la noi din şcoală au format diverse grupări ale Gărzilor Roşii, scriind continuu afişe cu caractere de-o şchioapă şi organizând tot soiul de întruniri. Şcoala s-a închis la o zi după ce am ars cărţile şi ni s-a spus să ne alăturăm revoluţiei. Am fost copleşit de bucurie. Fără şcoală şi cu revoluţie! Ce putea fi mai bun? Mă bucuram mai ales de libertatea neaşteptată pe care mi-o dădeau părinţii mei, mult prea ocupaţi să ia parte la întruniri; abia mai ajungeau ziua pe acasă, fiind nevoiţi să mă lase să ies afară când voiam, atâta timp cât mergeam să citesc afişele revoluţionare şi nu uitam să o duc pe sora mea mai mică la cantină să mănânce.

Venind dintr-o familie foarte strictă, am profitat din plin de noua libertate. Ieşeam în fiecare zi să citesc afişele sau doar să nu mai stau în casă. Fără somnul chinuitor de după-amiază! Zile întregi am hoinărit cu prietenii prin Curtea Mare şi ne-am strecurat printre adulţi să citim nenumăratele afişe senzaţionale şi amuzante. La începutul revoluţiei, erau aliniate frumos în sălile de clasă sau în aula şcolii, dar n-a trecut mult şi s-au răspândit peste tot. Cele mari erau lipite pe zidurile şi ferestrele blocurilor sau atârnau de sfori lungi legate între pinii din părculeţ; cele mici erau lipite pe stâlpii de iluminat sau pe copaci. La început, majoritatea conţineau dezbateri serioase între „echipele de luptă“ ale diverselor grupări ale Gărzilor Roşii, toate cu nume impresionante, ca de pildă „Corpul pumnului roşu de fier“, „Batalionul terorii stacojii“, „Regimentul sângelui roşu“. Era un război al cuvintelor, foarte confuz pentru un copil de doisprezece ani. Din câte înţelegeam, toate grupările din Gărzile Roşii pretindeau că luptă pentru Marele Cârmaci, dar nu se puneau de acord cine erau duşmanii ascunşi pe care Marele Cârmaci voia să-i demaşte. Ciudat, găseau duşmanii în celelalte grupări ale Gărzilor Roşii şi păreau să se urască atât de tare, încât se numeau unii pe alţii „paznici ai câinilor

capitaliști“ și voiau să le taie capetele oponenților cu „zece mii de cuțite“, de parcă ar fi fost mai răi decât diavolii japonezi. Când mă gândesc acum la afișe, mi se pare uluitor câtă hârtie și cerneală au irosit Gărzile Roșii luptându-se unele cu altele, când erau de fapt camarazi subordonați Marelui Cârmaci. Doar că pe atunci nimeni nu vedea ridicolul luptelor dintre facțiunile Gărzilor Roșii.

Eu clar nu-l vedeam. Câteva zile, mi-am stors creierii citind afișele năucitoare și încercând să descopăr cine era adevăratul dușman. Dar cu cât citeam mai mult, cu atât eram mai confuz, iar în cele din urmă mi-am pierdut interesul pentru dezbateri și m-am reorientat către afișele mai distractive, din ce în ce mai numeroase. Acestea constau în dezvăluiri amuzante din trecutul murdar și stilul de viață corupt al membrilor grupărilor opuse. Unul din ele descria cu amănunte legătura amoroasă dintre o tânără asistentă medicală din școală și un ofițer mai în vârstă; altul înfățișa în detaliu colecția de haine scumpe și blănuri a administratoarei școlii, iar un al treilea dădea în vileag preferința pentru țigări și bere din import a unui profesor de matematică. Astăzi, toate acestea ar părea acuzații nesemnificative și prostești, dar pe atunci erau considerate grave crime burgheze. Posterul care a atras cei mai mulți cititori prezenta un incident șocant despre fostul președinte Liu Shaoqi[9]. Se spunea că în timpul vizitei în Indonezia fusese invitat de Sukarno, președintele indonezian, să se uite prin niște ferestre de observație secrete la femei goale care se îmbăiau într-o piscină specială. Nici astăzi nu știu dacă istoriile astea erau sau nu adevărate, dar atunci credeam tot ce se scria.

Primele săptămâni ale revoluției au trecut înnebunitor de repede și, cu excepția câtorva ore de somn noaptea, aproape că nici nu mai dădeam pe acasă, să nu care cumva să ratez vreun eveniment palpitant. Ziua, cu seriozitatea micului revoluționar, mă distram citind povești senzaționale și, pe zi ce trecea, tot mai bizare. Puteam inspecta clădirile deschise pentru afișe, fiindu-ne permis accesul în „Micul Oraș Interzis“, înainte păzit cu strășnicie, și în clădirile verde închis. Însă adevărata distracție începea la căderea întunericului. Înghițeam pe nemestecate cina la cantină, cât de repede puteam, și fugeam cu prietenii să vedem „sesiunile de luptă“ din școală, la care „capitaliștii și slugile lor“ erau aduși și umiliți în fața

publicului. Seară de seară, ne aşezam în primul rând şi savuram spectacolul: bătrânul profesor de matematică, cu părul alb, plângând şi cerând îndurare; administratoarea şcolii, o femeie de vârstă mijlocie, cu faţa pictată în negru de Gărzile Roşii; un elev din anii mari, cu o banderolă a Gărzilor Roşii pe mânecă, leşinând şi prăbuşindu-se de pe scenă după ce strigase sloganuri revoluţionare cu lacrimi în ochi.

La scurt timp de la proclamaţia Marelui Cârmaci, temperaturile sufocante de vară au crescut exponenţial, la fel şi intensitatea revoluţiei. Spectatorii „sesiunilor de luptă“ s-au înmulţit repede de la câteva zeci la câteva mii. Spre sfârşitul lui iunie, am participat la trei sesiuni de „zece mii de persoane“, care au adunat în Curtea Mare Gărzile Roşii din Beijing. Pe terenul de fotbal a fost construită la repezeală o scenă uriaşă, doar pentru aceste sesiuni.

Prima sesiune a fost împotriva generalului Luo, fostul şef de stat-major al Armatei de Eliberare a Poporului, despre care Gărzile Roşii spuneau că era un trădător ascuns. Ca de obicei, înainte să înceapă, Micul Dragon, Mucosul şi cu mine ne-am strecurat printre picioarele adulţilor şi am găsit locul perfect, exact în faţa scenei. Şedeam într-o mare roşie – steaguri, banderole, pancarte cu sloganuri, toate roşii –, foarte entuziasmat şi dornic să-mi îndeplinesc rolul în lupta împotriva duşmanului ascuns în armată atâţia ani. Când a început, la lăsarea serii, generalul a fost adus pe scenă de două Gărzi, în vuietul asurzitor al sloganurilor revoluţionare. Avea ambele picioare în ghips şi nu putea sta de unul singur.

— A încercat să sară de la etajul doi pretinzând că se sinucide, ne-a spus un membru al Gărzilor, de lângă noi.

Generalul a fost trântit pe un scaun, dar abia şi-au luat mâinile de pe el şi s-au întors cu spatele, că bătrânul s-a şi prăbuşit la pământ. În lumina albăstruie a reflectoarelor, faţa lui părea înfiorător de albă, ca o bucată de tofu.

— Face pe mortul! a strigat Micul Dragon.

— Ridicaţi-l, sus cu el! am ţipat eu şi Mucosul.

— Nu-ţi e de nici un ajutor să te prefaci mort! a răcnit cel care tocmai ne dăduse informaţiile.

Un soldat cu o banderolă roşie se apropie ţanţoş şi aruncă un pahar cu

apă rece pe fața lividă de la pământ, dar generalul abia mișcă. Soldatul se aplecă și-i ridică generalului capul. Am aplaudat și am râs de fața schimonosită și urâtă. Bătrânul gemu. Fălcile i se mișcau mecanic de parcă se înneca și încerca să tragă aer.

— Știe să facă spectacol, comentă informatorul nostru, și noi ne-am prăpădit de râs.

— Nu încerca să ne prosteşti, i-am strigat, ridică-te și înfruntă masele!

Soldatul îl puse la loc pe scaun. De unde stăteam, aproape că-i puteam atinge fața albă ca varul. Paloarea lui era atât de mare, încât m-a urmărit multe nopți la rând; îmi aminteam clar ochii adânciți în orbite, buzele vineții, pielea ca creta înfășurată pe un schelet, uniforma kaki plină de sudoare și de praf, tresele pe jumătate rupte și mâinile tremurânde. Firește că nu simțeam nici un pic de milă când mă uitam la chipul acela înspăimântător.

După ce ținta a fost bine așezată, a început sesiunea. La fel ca înainte, s-au auzit mai întâi niște sloganuri asurzitoare urlate în difuzoare. Plasate în semicerc de-a lungul scenei, la nici trei metri de noi, difuzoarele păreau un șir de brotaci uriași. Sunetul era atât de puternic, încât simțeam fiecare silabă lovindu-mă peste față.

MĂRTURISIRE SAU MOARTE!

TRĂIASCĂ TEROAREA ROȘIE!

TRĂIASCĂ MAREA REVOLUȚIE CULTURALĂ!

Am ridicat pumnii și am strigat împreună cu difuzoarele. Urletele și-au atins scopul, ne-au înfierbântat sângele și ne-au făcut din ce în ce mai furioși față de dușmanul din fața noastră. Au fost citite acuzațiile, una după cealaltă; după fiecare strigam și mai multe sloganuri. La jumătatea sesiunii, generalul a căzut din nou la pământ.

— Iar face pe mortul, am țipat noi, ridicați-l, ridicați-l!

S-a apropiat un soldat care a încercat să-l pună la loc pe scaun. Apoi s-a încruntat și i-a verificat pulsul.

— A murit, le-a strigat celor din fața scenei, chiar a murit!

Nu l-am crezut. Câțiva au urcat pe scenă să verifice. Era adevărat. Omul murise, probabil făcuse infarct.

Nu ne-a părut rău. Revoluționarilor nu trebuie să le fie milă de dușmani,

aşa eram învăţaţi de mici. De fapt, ne-a înfuriat şi mai tare că a murit atât de repede. Sesiunea a continuat şi mai înflăcărată încă o oră, şi împreună cu Gărzile Roşii am strigat sloganuri împotriva trupului mort de pe scaun, denunţând ultimul gest trădător al generalului, acela de a scăpa prematur de revoluţie. Era prima dată când vedeam un mort, dar n-am simţit frica de moarte, pentru că fervoarea revoluţionară o eliminase pe moment.

Ţinta celei de-a doua sesiuni de „zece mii de persoane“ a fost primarul Beijingului, Peng Zhen, şi s-a dovedit mai amuzantă decât prima. Primarul a fost adus pe scenă într-un costum occidental de culoare crem, stropit cu vopsea roşie; avea pe cap un coif ascuţit din hârtie, aproape cât el de înalt. Soţia lui, o femeie grasă şi greu de descris, purta o rochie ridicol de strâmtă, desfăcută pe margini să i se vadă lenjeria roşie. Prin crăpătură îi puteam zări coapsele albe şi durdulii. Era încălţată cu pantofi cu toc, evident mult prea mici pentru ea. În timpul sesiunii, Gărzile Roşii au ras-o pe cap în stil *yin-yang*[10] şi au obligat-o să meargă pe scenă ca o curvă. Era monstruos de comică cum umbla împiedicându-se în pantofii cu toc şi clătinându-şi capul pe jumătate ras. Ne-am tăvălit de râs. Primarul şi soţia lui erau oameni inteligenţi, au făcut tot ce li s-a cerut. Au îngenuncheat dinaintea noastră şi s-au lovit cu frunţile de pământ aşa cum se pleacă nepoţii în faţa bunicilor de Sărbătoarea Primăverii. Spectatorii au fost amuzaţi de cumînţenia lor şi mulţumiţi că s-au ploconit în faţa poporului. Rezultatul supunerii lor totale a fost că au supravieţuit fără prea mult abuz fizic. Ciudat, sesiunea s-a încheiat cu toată lumea într-o dispoziţie foarte bună.

Ţinta celei de-a treia sesiuni mari a fost generalul Hei, comandantul adjunct al armatei. A fost o sesiune mult mai serioasă, lipsită de atmosfera ilară a celei anterioare. Încă de la început am descoperit că ne aflam în faţa unui duşman dur care refuza să se supună voinţei poporului revoluţionar. Generalul a refuzat să se plece dinaintea poporului, imediat ce a fost adus pe scenă. Era un individ mare şi puternic, iar când două Gărzi Roşii au încercat să-l facă să lase jos capul, s-a luptat din răsputeri să rămână cu capul sus. În cele din urmă, în sunetul asurzitor al sloganurilor, un membru al Gărzilor s-a urcat pe scenă, i-a tras o palmă, i-a smuls tresele şi l-a dezbrăcat în lenjeria intimă. Am ovaţionat şi am aplaudat.

— Aşa, a strigat Mucosul, dă-i o lecţie!

MOARTE CELOR CARE REFUZĂ SĂ SE PLECE DINAINTEA POPORULUI!

JOS CU DUȘMANUL NEÎNDUPLECAT, GENERALUL HEI!

Doi crainici urlau furioși în difuzoare, iar noi, ceilalți, răcneam alături de ei cu pumnii ridicați. Din gura bătrânului picura sânge. Generalul era șocat de lovituri și de tunetul miilor de voci. A încetat să se mai împotrivească și i-a lăsat să-i apese capul în jos, dar oamenii nu erau mulțumiți.

— Puneți-l în poziția avion! s-a auzit o voce din mulțime.

— Da, avionul, avionul! am strigat în cor.

La cererea poporului, trei membri ai Gărzilor Roșii de pe scenă i-au răsucit brațele întinse la spate de parcă erau aripile unui avion și l-au obligat să se îndoaie de mijloc până când aproape că a atins podeaua cu fruntea. În numai câteva minute, fața i-a devenit o mură vineție uriașă, iar din gură îi curgea un fir de salivă până la podea. În ciuda poziției avion, generalul Hei a rămas neînduplecat și n-a cerut îndurare. A primit și mai multe pentru încăpățânare.

După sesiunea de luptă, a fost purtat prin Curtea Mare numai în lenjeria intimă. Un membru al Gărzilor îl legase de gât cu o funie și-l purta ca pe un câine. L-am urmat peste tot și l-am împuns cu bețele când încetinea. Nu simțeam nici un fel de vină când îl loveam cu bățul peste picioarele sau brațele învinețite ca să-l fac să meargă. Atunci, eram un bun revoluționar.

Pe lângă „sesiunile de luptă“, cumplite și dramatice, mai aveau loc și adunări distractive la care dansam și cântam în jurul focurilor, iar soldații trăgeau cu rachete de semnalizare și artificii să sărbătorească ultimele decrete ale Marelui Cârmaci. Venerarea Marelui Cârmaci atingea culmi uriașe la aceste adunări. De exemplu, una dintre ele, ținută imediat după sesiunea împotriva generalului Hei, a fost organizată să sărbătorim faptul că Președintele Mao trimisese Gărzilor Roșii din Beijing o ladă cu mango primită din provincia tropicală Hainan. Fructele, spuneau oamenii, simbolizau iubirea și încrederea Marelui Cârmaci în Gărzile Roșii. Imediat, au fost făcute copii din ceară și trimise în alte orașe din țară, unde erau păstrate la loc de cinste. Mii de oameni au plâns când au venit să vadă fructele și s-au plecat în fața lor. Chiar și atunci era amuzant să vezi oameni înclinându-se în fața unor mango din ceară instalate frumos în holul unei

şcoli, dar n-am îndrăznit să spun nimic. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu fructele adevărate, deşi m-am întrebat adesea. Cu siguranţă că nimeni n-a îndrăznit să le mănânce. Să fi fost cumva conservate pentru totdeauna? Oare au fost puse în borcane cu formol? Văzusem limbrici păstraţi aşa în cabinetul asistentei medicale de la noi din şcoală. Sau au putrezit? După ce au putrezit, a îndrăznit cineva să le arunce? Nu era oare o lipsă de respect faţă de Marele Cârmaci? Chiar şi la vârsta de doisprezece ani, ştiam că astfel de întrebări copilăreşti nu trebuiau rostite cu voce tare.

Revoluţia până acum plăcută a luat însă o altă întorsătură pentru mine, într-o după-amiază, când am văzut primul cadavru însângerat. Am simţit pentru prima dată latura întunecată a revoluţiei şi am început să mă tem de violenţa ei.

Era una dintre după-amiezile umede, după ce muncitorii stropiseră plopii cu apă de var pentru a treia oară în tot atâtea luni, în încercarea zadarnică de a mai scăpa de cicade. Micul Dragon, Mucosul şi cu mine tocmai ne aşezaserăm la masă în cantină, când am auzit zarvă în exterior şi am văzut o mulţime de oameni fugind spre „Micul Oraş Interzis“. Am lăsat beţişoarele din mână şi ne-am repezit afară.

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat pe un copil care se ţinea după un grup de băieţi mai mari.

— Un cadavru, un mort. Cineva… a sărit… de pe o clădire, mi-a răspuns bâlbâindu-se şi fără suflare.

M-am întors la cantină şi le-am strigat celorlalţi doi:

— Hai, s-a aruncat un om de pe-o clădire!

Până am ajuns noi în faţa clădirii verde închis, se adunaseră deja o grămadă de oameni, majoritatea copii de-o seamă cu noi. În ciuda mulţimii, nu se auzea nici un sunet. Toţi stăteau nemişcaţi, uitându-se la o masă contorsionată întinsă pe ciment. Individul aterizase probabil cu capul înainte, pentru că aproape jumătate îi dispăruse în gât. Avea uniforma maronie îmbibată de sânge închis la culoare şi mâinile legate la spate. Era cu faţa în jos, nu-i vedeam decât ceafa. Părul alb, lipicios de la sânge, stătea sculat ca ţepii de pe spatele unui arici.

— Cine-i? a şoptit Micul Dragon.

— Generalul Hei, i-a răspuns un tânăr înalt şi slab, care nici nu s-a

deranjat să se întoarcă spre noi când a vorbit.

Mi-am amintit suferința cumplită a bătrânului în timp ce era purtat în lenjeria intimă, cu câteva zile înainte. Trecuse atât de puțin, încât îmi mai aduceam aminte ce simțisem lovindu-l cu bățul peste coapse.

— Nu trebuie să vă fie milă de el, a spus un soldat cu banderolă roșie, ca să spargă tăcerea. Era un dușman ascuns al revoluției. Asta merita încă de la început.

Copilul care ne informase la cantină despre ce era vorba ieși din mulțime și se apropie de corp. Avea un băț în mână. Vârî cu grijă bățul sub pieptul mortului și, folosindu-l ca pe o pârghie, ridică trupul și-l întoarse. Inima începu să-mi bată cu putere în timp ce corpul se rotea și mi-am ferit privirea când a ajuns cu fața în sus. Am auzit oamenii icnind. Când m-am uitat am văzut cel mai îngrozitor lucru: fața mortului, pătată de sânge gros, vinețiu, era complet plată – nasul, ochii și gura erau plate, ca niște linii făcute cu creionul pe o foaie de hârtie violetă. Doi dinți albi ieșiți în afară într-un fel de rânjet sinistru făceau fața și mai oribilă.

Nici eu, nici prietenii mei nu am așteptat să ia mortul de acolo. Nu ne-am mai întors nici la cantină să ne terminăm prânzul. Zile întregi după aceea, nu m-am mai apropiat de clădirea verde închis. Mi se părea că pot zări de la distanță pata întunecată de pe pământ și simți mirosul greu al morții violente.

Cu toate acestea, am încercat să-mi spun că nu trebuie să mă las tulburat de moartea urâtă. La urma urmei, Marele Cârmaci spusese că „Revoluția nu este un banchet, un tablou sau o broderie, și nu poate fi blândă și politicoasă“. Nu trebuia să ne fie milă de dușmanii bătuți sau umiliți până la moarte de revoluționari. Însă imaginea acelui chip rânjit mi-a lăsat o impresie cumplită de care nu mai puteam scăpa. Am început să mă tem, știam că jucasem și eu un rol în moartea bătrânului și că, într-un fel sau altul, voi fi pedepsit. N-am recunoscut în fața prietenilor că-mi era frică de stafii, dar luni de zile după moartea generalului, am avut câte o piatră în fiecare mână ori de câte ori am trecut printr-un loc întunecos, gata de luptă cu fantoma generalului.

Note

9. Liu Shaoqi (1898–1969) a fost un revoluționar și politician chinez, președintele Republicii între 1959 și 1968.

10. Rasă doar pe o jumătate din cap.

3
„E pianul meu!“

MOARTEA GENERALULUI HEI NU ESTE SINGURUL INCIDENT care îmi tulbură încă somnul. A mai fost unul, soldat nu numai cu o moarte care mi-a lăsat o vină de neşters în suflet, dar mi-a şi schimbat viaţa într-un fel atât de subtil, încât n-am înţeles asta decât mulţi ani mai târziu. Totul a început într-o dimineaţă înăbuşitoare, când Micul Dragon a năvălit la mine în cameră fără să mai bată codificat la uşă, cum făcea de obicei.

— Scoală-te! Hai să mergem! Repede! mi-a spus.

Stăteam întins pe o rogojină de bambus, încercând să scap de căldură. Trecuseră două săptămâni de la moartea generalului şi evitam să mai merg la sesiunile de luptă la care erau bătuţi oameni ca generalul Hei.

— Ce atâta grabă? Ce arde? l-am întrebat balansându-mi alene picioarele jos de pe rogojină să mă ridic.

Credeam că voia să mă târască la o altă sesiune de luptă.

— *Campanie militară*, strict secret! mi-a răspuns nerăbdător.

A folosit cuvântul-cheie „militară“ ca să-mi atragă atenţia. Ştiam că orice era legat de armată îl punea pe Micul Dragon pe jar. Dintotdeauna, Micului Dragon îi plăcuseră luptele, deşi clar nu era un luptător foarte bun; dădea din mâini ca din beţele pentru tobe şi încasa mai multe lovituri decât aplica el. Ambiţia lui era să ajungă general. Sentimentul că destinul lui era o carieră militară glorioasă venea în primul rând de la numele lui, *Long*, „dragon“. În legendele chinezeşti, dragonii sunt cei mai buni luptători. Nici faptul că se născuse în anul Şarpelui, nu al Dragonului, nu-l descuraja să se asocieze cu legendara creatură.

— Şarpele este de fapt un *dragon mic*, îmi explica el foarte serios. Oamenii care au în numele lor cuvântul dragon devin adesea generali, ca mareşalul He Long[11], născut în anul Micului Dragon[12].

— Ce campanie militară? Cine-i *generalul*? l-am întrebat ţinându-i isonul.

— E o campanie de percheziţionare a casei unui mare capitalist, mi-a răspuns foarte serios. Se întâmplă că soră-mea-i generalul. Tocmai i-am văzut plecând şi mi-a spus unde se duc.

În sfârşit îmi captase atenţia. Sora Dragon, mai mare decât Micul Dragon, intrase nu demult într-o grupare de elită a Gărzilor Roşii, Comitetul Roşu Unit de Acţiune. Adolescenţii din grupare erau toţi copii de ofiţeri din Curtea Mare. Pentru a se deosebi de alţii, purtau uniforme militare kaki, tenişi albi, centuri de piele late de cinci centimetri şi banderole roşii de mătase frumos brodate. Străbăteau complexul pe biciclete strălucitoare şi deveniseră cea mai roşie dintre grupări, „atât de roşii, încât am ajuns purpurii“, după cum se descriau singuri. Faima lor nu se baza însă pe uniformă, ci pe renumitul lor strigăt de luptă – „Trăiască teroarea roşie!“ – şi pe atacurile nemiloase asupra oricărui individ identificat ca antirevoluţionar, burghez sau trădător.

— Vii sau nu? Am întârziat deja!

Era de-a dreptul exasperat. N-am mai avut nevoie de nici un îndemn. Mi-am pus tenişii şi-am zis:

— Hai!

Era deja aproape de prânz când Micul Dragon şi cu mine am ajuns cu autobuzul la casa situată în zona rezidenţială din spatele Palatului Imperial, cu alei înguste şi case tradiţionale vechi aranjate în jurul unei curţi interioare pătrate. Treizeci sau patruzeci de tineri, majoritatea elevi de liceu de vârsta surorii Micului Dragon, erau deja adunaţi la colţul străzii. Un şir lung de biciclete strălucitoare se sprijinea ordonat de-a lungul zidurilor. Fideli imaginii lor, tinerii Comitetului Roşu de Acţiune purtau uniforme militare kaki, banderole roşii de mătase cu margini aurii şi mânecile suflecate. Tenişii albi tipici lor îţi săreau în ochi în bătaia soarelui. Am fost destul de impresionat de uniforme.

Când ne-am apropiat, am simţit clar freamătul mulţimii. Unii aveau bâte, alţii ţineau în mâini centuri militare late. Sora Dragon îi organizase deja în patru grupuri şi dădea ultimele ordine:

— Primul grup atacă intrarea din faţă. Cel de-al doilea păzeşte ieşirea din spate. Al treilea grup, voi păziţi membrii familiei să nu care cumva să ascundă ceva. Grupul patru, scotociţi casa. Fără milă faţă de duşman. Să

facem asta pentru Preşedintele Mao. Trăiască teroarea roşie!

„TRĂIASCĂ TEROAREA ROŞIE!“ s-a auzit din jurul meu ca un ecou.

După strigătul de luptă, tenişii albi au rupt-o la fugă în direcţii diferite. Eu m-am ţinut după cei care s-au îndreptat spre intrarea din faţă, conduşi de un tânăr cu trăsături dure şi câteva fire de mustaţă lungi şi cârlionţate. S-a suit pe trepte şi a strigat:

— Deschideţi uşa! Comitetul Roşu de Acţiune!

Apoi, a ridicat bâta şi a lovit uşa grea acoperită cu lac negru. Ciudat, imediat ce bâta a atins uşa, aceasta s-a deschis larg ca şi cum cineva dinăuntru ne aştepta. Un domn în jur de cincizeci şi cinci de ani, într-o cămaşă de mătase albă şi pantaloni crem călcaţi impecabil a apărut în prag. Zâmbea larg şi ne-a întâmpinat cu braţele deschise.

— Tovarăşi Gărzi Roşii, bine…

Înainte să termine, Mustăcioară i-a tras o palmă zdravănă peste faţă.

— Al dracului burghez, a mârâit, de ce *mă-ta* ai deschis uşa atât de încet? Lasă zâmbetul ăla prefăcut! Ce *mă-ta* încercai să ascunzi? O să te-nvăţ eu, fir-ai al dracului, să-i respecţi pe bunicii tăi, Gărzile Roşii!

Înjurătura naţională „mă-ta“, cel mai rău lucru pe care i-l puteai spune cuiva, suna şi mai abject decât de obicei din cauza felului neîngrijit în care vorbea. A ridicat din nou pumnul. Bărbatul a încercat să pareze lovitura cu mâna, dar nu a îndrăznit să-şi dea prea tare silinţa, ca să nu-l dezamăgească pe atacator şi să urmeze şi mai multe lovituri. Pumnul l-a lovit direct în nas. Bărbatul s-a clătinat câţiva paşi înapoi, încercând încă să zâmbească. Mi s-a făcut milă de el, nu-mi plăcea cruzimea lui Mustăcioară, deşi era faţă de un duşman.

— Dă-te dracului din drum!

Mustăcioară i-a pus bărbatului bâta în piept şi l-a împins într-o parte. Gărzile au intrat în curte. Când am trecut pe lângă el, mi s-a părut că faţa bătrânului rămăsese încremenită într-un zâmbet schimonosit. Sub ochiul drept începuse să-i apară o umflătură vineţie şi picături roşii i se prelingeau încet din nas pe cămaşa albă de mătase.

Curtea interioară dreptunghiulară, pavată cu dale mari imperiale de culoare verde deschis, era largă, liniştită şi răcoroasă – total diferită de strada prăfuită şi sufocantă. Zidul înalt de piatră acoperit cu viţă verde părea

să se înalțe la infinit, păstrând aerul răcoros înăuntru. O cărare cu dale de piatră ducea spre un spalier de viță-de-vie și, de acolo, către casă. În dreapta spalierului, sub un stejar imens, bătrân de cel puțin o sută de ani, se afla o grădiniță plină cu flori, iar lângă ea, o măsuță și patru scaune de marmură. Pe masă, un ceainic delicat, din porțelan alb, două cești, o revistă deschisă și o farfurioară cu alune prăjite. Scena părea desprinsă din Grădina Zânei Piersică, despre care citisem într-o carte.

— Ai dracului burghezi! mormăi una dintre fete când trecu pe acolo. Cozile lungi îi ieșeau de sub șapcă și i se loveau încântător de șolduri. Se apropie țanțoș de masă: În timpul Revoluției Culturale, el mai are curajul să se ascundă aici și să se bucure de viața lui burgheză!

Brusc, cu o singură lovitură de bâtă, făcu țăndări ceainicul și cestile, împrăștiind cioburile albe peste bujorii și azaleele în floare. Alunele zburară care încotro. De undeva, apărură doi pui de găină care începură să le ciugulească cu înfrigurare.

— Prăjim puii mai târziu, ne-a șoptit fata mie și Micului Dragon, iar noi i-am zâmbit.

Pe veranda din fața salonului era o casă de păpuși în mărime naturală și patru scaune de răchită așezate în semicerc în jurul unei măsuțe de ceai. Ușa care ducea în cameră era larg deschisă. M-am ținut după cozile săltărețe și șoldurile legănate până pe verandă, iar apoi în casă. După ce am trecut pragul, aproape că m-am lovit de trei figuri tăcute – o femeie și două fete îngrămădite unele în altele și pe jumătate ascunse după ușă. Era restul familiei, adunată de Gărzile Roșii. Un tânăr înalt cu acnee le păzea cu o bâtă. Femeia cu ochii mari și pielea fină părea de cel mult patruzeci și cinci de ani. Avea nasul mic în comparație cu fața mare și rotundă. Fata mai înaltă părea copia ei la indigo, doar că era mai slabă. Se cuibărise strâns la pieptul mamei și se uita numai în jos. Plângea.

Ceea ce m-a uluit a fost atitudinea fetei mai mici. Nu mai văzusem niciodată, aievea sau în filme, niște trăsături atât de fascinante și de tulburătoare. În locul contururilor rotunde și domoale ale mamei și surorii sale, chipul îi era ascuțit și colțuros, dar cu toate acestea izbitor de frumos. Nasul înalt, bărbia fermă, buzele strânse și palide, ochii mari ce aruncau flăcări, sprâncenele arcuite drept în sus ca două iatagane. Nu avea o

frumusețe care să-mi evoce dragoste și tandrețe; părea mai degrabă făcută să intimideze și să batjocorească oamenii cu trăsături absolut banale ca ale mele. M-a măsurat din priviri cu o ură tăcută, și imediat m-am simțit stânjenit și am devenit conștient de mine însumi. M-am uitat în jos ca să-i evit ochii.

Privirea lăsată în jos mi-a dat însă și mai multe motive să nu mă simt în largul meu când i-am văzut șosetele albe strălucitoare și pantofii negri din piele bine lustruiți – mai văzusem așa ceva numai la o păpușă adusă din străinătate a surorii mele. Contrastau puternic cu încălțămintea mea maro și murdară, cu talpă de cauciuc și pânza pătată de transpirație. Oricât am încercat eu să par indiferent, îmi simțeam picioarele tremurând când am trecut pe lângă ea, de parcă mergeam pe bârnă. Am fost tare bucuros când au intrat în casă alți doi din spatele meu și m-au ferit de ochii ei disprețuitori și frumoși.

Din camera alăturată se auzi o bubuitură puternică, de parcă se prăbușise un perete, apoi înjurături și râsete. Salonul era deja cu susul în jos. Covorul oriental gros care acoperea trei sferturi din cameră, cu doi dragoni aurii ce scoteau flăcări pe gură fugind unul după coada celuilalt, era plin de hârtii și urme de pași. Geamurile unei vitrine mari din colțul opus al camerei erau larg deschise, un tânăr scotea din ea paharele și cănile de sticlă strălucitoare și le punea pe o măsuță. În colțul din stânga, tânăra codană stătea în genunchi pe un scaun și încerca să desfacă capacul unui pian de concert.

— Are cineva o șurubelniță? a strigat, dar n-a băgat-o nimeni în seamă.

L-am văzut pe Micul Dragon pe canapeaua din piele de sub fereastră, încerca s-o răstoarne ca să se uite sub ea. Am trecut repede pe lângă el și m-am dus spre o ușă laterală. Devenisem din nou conștient de privirile arzătoare din spatele meu.

Am ieșit din salon cât am putut de repede și am intrat într-o cameră adiacentă, răcoroasă și destul de spațioasă. Pereții erau acoperiți de sus până jos cu o bibliotecă magnifică, iar în mijloc se aflau un birou imens de mahon și scaune cu tapițerie de piele. Câțiva tineri căutau printre rafturi, scoteau cărțile, le răsfoiau și le aruncau pe covor. Sora Dragon smulgea sertarele din birou. Am privit în jur și am descoperit niște albume mari de pictură. Unul avea pe copertă imaginea unei femei dezbrăcate cu sânii mari.

Nu mai văzusem niciodată o femeie goală şi am simţit cum mă înroşesc la faţă în timp ce mă prefăceam nepăsător. Străina grasă stătea întinsă pe o canapea; cu o mână îşi sprijinea capul pe pernă, iar cealaltă era aşezată neglijent pe talie. Am înşfăcat alte două, trei cărţi şi le-am pus deoparte – nu voiam să par interesat numai de cartea cu femeia goală –, apoi m-am aşezat pe covor s-o studiez mai bine. Nu puteam citi, era într-o limbă străină, aşa că m-am mulţumit să mă uit la poze, multe cu femei dezbrăcate sau pe jumătate dezbrăcate.

— N-ar trebui să te uiţi la aşa ceva, mi-a spus un tânăr cu centură militară, smulgându-mi cartea din mână. Sunt cărţi burgheze, o să le ardem mai târziu.

A azvârlit-o într-o grămadă din colţul camerei.

Am luat o altă carte interesantă, tot într-o limbă străină, dar cu o mulţime de poze color ale triburilor africane. Unele femei aveau nişte discuri mari de lemn vârâte în buza inferioară, care le făceau să aducă puţin cu raţele. Nici una nu era acoperită de la brâu în sus şi pozele arătau fiecare detaliu al sânilor lăsaţi şi ridaţi. Deşi majoritatea purtau un soi de fustă din paie, câteva n-aveau nimic pe ele. Spre supărarea mea, cel mai adesea nu se uitau la aparatul de fotografiat. Am şterpelit albumul şi am început să caut şi altele cu femei dezbrăcate.

— Ia te uită ce-am găsit aici! a strigat Sora Dragon, surprinzându-i pe toţi.

Ne-am strâns în jurul biroului de mahon. În mijlocul lui erau trei lingouri mari, galbene şi strălucitoare. Nimeni nu mai văzuse aur până atunci.

— Ticăloşii mi-au spus că au dat totul guvernului, dar au ascuns astea într-o carte decupată, zise Sora Dragon mândră. Părea grea, când am pus mâna pe ea. E clar că le păstrau cu speranţa că ne vom întoarce la vechea societate.

— Ce greutate au? întrebă tânărul cu centura militară.

— O sută de uncii, scrie aici.

O tânără tunsă scurt, ca în armată, arătă spre numerele şi literele străine de pe lingou.

— Stai să văd cât de grele sunt, spuse Centură apucând un lingou şi rânjind spre noi. Se zice că aurul e cel mai greu lucru din lume.

Luându-mă după ceilalți, am înșfăcat și eu lingoul, să-l cântăresc în mână. Era rece, neted și greu.

— Fiți atenți, spuse Sora Dragon, învelind lingourile de aur în hârtia originală. Căutați cu grijă peste tot. Trebuie să mai fie lucruri ascunse prin camere. Desfaceți tot, uitați-vă în canapele, sub podea, în pereți. Trebuie să-l confruntăm pe nenorocit cu lingourile astea să vedem dacă mărturisește și despre alte bunuri criminale.

— Să nu uităm de pod, de pivniță și grădină, sugeră Centură. Săptămâna trecută am săpat în curtea unei proprietărese bătrâne și am găsit un vas mare cu dolari de argint. Toți burghezii au comori ascunse.

— Îl interoghez eu, se oferi Mustăcioară.

Câțiva dintre noi l-au urmat în camera de zi. S-a apropiat repede de ușă, l-a scos pe domn de acolo și, fără un cuvânt, i-a tras câteva palme zdravene.

— Ți-am găsit aurul, l-a anunțat zâmbind. Spune-mi unde sunt celelalte comori sau scot untura din tine și te fac torță.

Ridică iar mâna, rămase cu ea în aer, apoi o lăsă ușor în jos, de-a lungul feței bărbatului, ca și cum ar fi vrut să-i șteargă sângele de pe chip. Dintr-odată, l-a lovit din nou cu dosul palmei. Bărbatul gemu. Aproape că-i puteam simți durerea și m-am înfiorat când l-am auzit plângând. Acoperindu-și fața cu mâinile, bărbatul spuse cu o voce slabă:

— Nu mai da, bunicule din Gărzile Roșii! Spun tot! Mai e ceva în saltea, de care am uitat. Îmi pare rău că am uitat!

Sora Dragon găsi într-una din saltele o punguliță de mătase cu trei inele de aur și unul cu diamant. Descoperirea ne-a convins că mai erau și altele. Am răscolit peste tot, am sfâșiat inclusiv tapetul de pe pereți. Când ne-am adunat în salon să punem laolaltă cele găsite se făcuse deja întuneric. Prada de război de pe măsuța de ceai din lemn de stejar era foarte impresionantă: trei lingouri mari de aur, șaizeci și patru de dolari de argint a câte o uncie fiecare (găsiți într-un borcan în coteţul găinilor), trei inele de aur, unul cu diamant, două brățări de jad, cinci sute de dolari americani (descoperiți de mine într-un album), trei carnete de bancă în valoare totală de șaisprezece mii de yuani și două lănțișoare de aur găsite în sutienul femeii în timpul unei percheziții corporale. Mai era și un mic revolver învelit în hârtie cerată, descoperit într-un vas cu orez. În timp ce punea totul cu grijă într-un

săculeţ de pânză, Sora Dragon s-a întors spre bărbatul care stătea pe jos, în faţa uşii, alături de soţie şi de fete.

— Ticălos burghez, i-a spus cu severitate, ai încercat să ascunzi o armă, aur şi argint. Suntem siguri că nu-i decât vârful aisbergului. Trebuie să te luăm la centru. Precis că acolo o să-ţi aminteşti şi mai multe lucruri de care ai uitat. Duceţi-l la camion!

— *Vă rog,* o imploră omul, împreunându-şi mâinile şi făcând o plecăciune. Jur pe Preşedintele Mao că v-am spus de toţi banii, să mă trăsnească cele Cinci Fulgere din Ceruri dacă v-am minţit. Am fost tot timpul loial revoluţiei şi Marelui Cârmaci…

Mâinile pătate de sângele uscat care-i cursese din nas îi tremurau vizibil.

— Scoală dracului! Mustăcioară îi trase cu răutate un şut. Bărbatul s-a ghemuit de durere. Nu te mai preface, că nu-ţi merge. Ştim noi ce vulpoi eşti.

Doi tineri l-au apucat de mâini şi l-au tras afară pe uşă.

— Sunt un revoluţionar. M-am întors din America să-l slujesc pe Marele Cârmaci. Marele Cârmaci m-a invitat. Întreabă…

Aşa se apăra omul, pe jumătate târât prin grădină. Fata cea înaltă a reînceput să plângă, ţinându-se strâns de maică-sa, care suspina la rândul ei. Numai cea mică a rămas tăcută. Stătea liniştită şi se uita la noi.

— Luaţi şi pianul, a poruncit Sora Dragon. Urcaţi-l în camion. Puneţi în camion şi celelalte lucruri mai uşoare. Restul să fie sigilat. Voi trei – a arătat spre mamă şi fiice – de acum încolo puteţi locui în camera servitorilor de lângă poartă. Casa principală va fi sigilată până la noi ordine.

— Putem să ne luăm nişte haine? întrebă timid mama.

— Nu, i-a răspuns Sora Dragon fără s-o privească. Toate lucrurile de aici aparţin acum poporului. Nu vă puteţi atinge de nimic. De-acum încolo trebuie să învăţaţi să trăiţi ca oameni ai muncii.

Tinerii începuseră deja să urce lucrurile în camion. Dornic să ies, m-am alăturat unui grup care împingea pianul spre intrare. Mustăcioară ne dirija încercările de a-l scoate pe uşă. Pianul mare şi greu rămăsese prins în toc. Nervos, Mustăcioară îi trase un şut.

— E pianul *meu*! Nu puteţi să-l luaţi!

O voce ciudată răzbătu din senin. Pentru moment, am fost surprinşi şi

zăpăciți. Ne-am uitat să vedem cine îndrăznea să se împotrivească Gărzilor Roșii.

— E pianul *meu*! repetă fata din colț.

Vocea ei nu era puternică, dar era clară și pătrunzătoare. Se ridicase în picioare. Se uita plină de ură la cei care cărau pianul. Am privit-o fără să știm ce să spunem.

— Ce-ai *spus*?

Mustăcioară își recăpătase glasul. S-a dus și s-a postat în fața fetei, privind în jos la chipul ei palid.

— Pianul *tău*? Mai spune o dată! A dracului, chiar vrei să joci rolul fetiței burgheze?

S-a uitat spre noi, și câțiva băieți au început să râdă pe înfundate.

— Cum te cheamă? s-a întors înapoi către fată.

— Li Ling, i-a răspuns ea clar, privindu-l pe Mustăcioară.

— Ei bine, Li Ling, fata mea burgheză, îmi pare rău să-ți spun că acum este pianul poporului. O să-l tăiem să facem deseară focul cu el, ești binevenită să ni te alături să dansezi în jurul focului.

I-a tras pianului câteva bâte zdravene, ca să sublinieze cele spuse, lăsând urme adânci în vopseaua neagră, perfectă.

— Te învăț eu să-ți respecți bunicii Gărzi Roșii dacă mai scoți vreun cuvânt!

Își vântura mâna prin fața lui Li Ling, chicotind, ca și cum i-ar fi tras o palmă. Ceilalți au râs din nou. Fața și-a mușcat buzele fără să zică nimic, dar ochii plini de flăcări au rămas fixați asupra lui Mustăcioară.

Eu eram după pian, cu un album la subsuoară. Dintr-odată, am simțit nevoia să-l pocnesc pe Mustăcioară și să-l las fără dinți. Mi-am imaginat cum mă strecor în spatele lui și-i dau una atât de tare peste genunchi de-l trimit la podea zvârcolindu-se de durere. Dar n-am avut curajul și nu m-am mișcat de la locul meu.

Femeia a luat fata de braț și a tras-o aproape.

— Eram sigur că n-ai curajul să repeți, spuse Mustăcioară.

Îi rânji cu răutate fetei, apoi ne făcu semn să ne mișcăm. Am început din nou să împingem pianul afară, dar în tot acest timp am fost sigur că ochii aceia mari mă urmăreau arzând de ură; îi simțeam sfredelindu-mă, în vreme

ce mă îndepărtam plin de ruşine. Am început iar să mă împiedic.

Două zile mai târziu, când luam cina la cantină, l-am întrebat pe Micul Dragon ce casă devastaserăm.

— Un chirurg de la Spitalul Universităţii din Beijing. Taică-său a fost un mare capitalist, avea fabrici de textile la Shanghai. Toată lumea ştia că are o grămadă de bani. Taică-său a murit acum zece ani, aşa că i-a rămas lui fiu-său căciula de capitalist şi trebuia să sufere consecinţele. Chiar, ştii că individul a murit după ce l-au dus în noaptea aia la sediul central al Comitetului Roşu de Acţiune?

Am simţit că mi se întoarce stomacul pe dos, dar am încercat să rămân calm şi indiferent.

— Nu, cum?

— I-au făcut tot felul de tâmpenii când au ajuns acolo, răspunse el muşcând dintr-o pâinică. Mai întâi l-au bătut cu centurile militare şi, pentru că nu le-a dat alte informaţii despre comorile ascunse, cineva – îţi mai aminteşti de Mustăcioară? – i-a tăiat burta cu un bisturiu şi i-a turnat o sticlă de sos de soia înăuntru. Individul urla ca un porc. După aia i-au turnat pe faţă o găleată cu apă cu ardei iute. S-a rostogolit la pământ şi a început să sară în sus şi-n jos, cu maţele curgându-i afară. Tipii stăteau şi râdeau. În cele din urmă, a căzut pe scări şi şi-a spart capul. A murit în noaptea aia. S-au distrat bine, deşi sora mea spune că au fost cam cruzi.

Mi s-a făcut rău. Aveam în minte imaginea bisturiului mic şi ascuţit spintecând carnea bărbatului şi dezvelindu-i intestinele lungi şi albăstrui.

Micul Dragon nu era dintre aceia care lasă durerea oribilă şi tortura să-i influenţeze apetitul. După prima pâinică a luat-o pe a doua şi a adăugat pe un ton fals de adult:

— Dar, firește, nimic nu e prea crud pentru un antirevoluţionar.

A luat un dumicat mare şi a prins o bucată de porc cu beţişoarele.

— Apropo, nu vorbi cu nimeni despre asta. Le-au spus celor din afară şi familiei că s-a sinucis, a sărit de la etajul al patrulea. Un duşman mort. N-o să-i pese nimănui dacă nu zicem nimic.

Am dat din cap şi mi-am îngropat faţa în bolul cu orez. Nu voiam să continuăm conversaţia. Felul ăsta de revoluţie îmi făcea greaţă. Tortura şi moartea doctorului mi s-au părut crude şi absurde. Părea că Mustăcioară şi

tovarăşii lui torturau şi omorau oameni nu pentru revoluţie, ci din pură plăcere. În sinea mea ştiam că nu era revoluţia dorită de Marele Cârmaci şi mi-am spus că de-acum încolo trebuia să mă ţin departe de Mustăcioară şi alţii ca el.

Am ascuns albumul cu femei dezbrăcate luat din casa fetei la mine sub pat, de teamă să nu-l găsească mama sau tata. Nu îndrăzneam să-l răsfoiesc decât atunci când ai mei erau plecaţi.

Câteva săptămâni mai târziu, m-am întors la casa respectivă să văd ce se mai întâmplase cu femeia şi cu fetele, mai ales cu Li Ling, cea mică. În curtea odinioară răcoroasă şi liniştită, în locul mamei şi al fetelor am găsit şase familii sărace, fiecare făcând hărmălaie prin diverse încăperi. Curtea era plină de gunoi şi câţiva copilaşi goi se jucau pe masa de marmură de sub stejar. Nici urmă de mamă şi de fete. Unul dintre noii locatari, o femeie înaltă şi solidă, şefa comitetului de locatari, m-a informat că după moartea doctorului mama a încercat să se sinucidă spânzurându-se într-o cameră, dar fusese descoperită la timp de un membru al Gărzilor Roşii.

— Ştii că sinuciderea e un act antirevoluţionar, a adăugat. N-o să-i fie uşor să mai încerce încă o dată, acum mătură străzile în fiecare zi sub strictă supraveghere. Nu-i putem lăsa pe antirevoluţionari să scape aşa de uşor.

M-am strecurat afară foarte dezamăgit şi am cutreierat pe străduţele strâmte şi încâlcite din oraşul vechi. Speram să am norocul să dau peste fată, deşi privirea ei mă făcea să mă simt prost şi ştiam că nu voi avea curajul să-i vorbesc. Am umblat fără ţintă vreo două ore fără s-o întâlnesc. În cele din urmă, obosit, am hotărât să traversez Parcul Jingshan spre Piaţa Tian’anmen şi de acolo să iau autobuzul spre casă.

Am zărit-o pe Li Ling lângă poarta fostului Palat Imperial. Dădea cu o mătură mare din bambus, alături de mama şi sora ei. Le păzea un tânăr cu o banderolă roşie pe braţ. Am stat câteva minute la colţul străzii şi am privit-o de la distanţă. Mătura mare o făcea să pară foarte mică. La un moment dat m-am gândit să trec pe lângă ele doar ca s-o privesc mai bine. Dar chiar atunci şi-a ridicat capul şi şi-a îndreptat privirea în direcţia mea. M-am răsucit repede pe călcâie şi am plecat. Am rătăcit pe străduţe încă vreo jumătate de oră, fără să fiu în stare să-mi fac îndeajuns curaj să mă întorc s-o văd. După un ocol lung, am decis să mă duc înapoi la poarta parcului.

Mergeam repede, încercând să nu-mi ridic privirea din pământ, de parcă mă grăbeam să ajung undeva. Dar când am dat colţul spre parc, nu mai erau acolo. Într-un fel, m-am simţit uşurat. Poate că era mai bine să n-o văd deloc. În autobuz, spre casă, mă gândeam că ar trebui s-o uit, o fată dintr-o familie ca a ei nu putea aduce decât nenorociri, nu trebuia să mă mai întorc vreodată la casa ei. Într-adevăr, nu m-am mai întors niciodată s-o caut, dar în ciuda hotărârii mele soarta aranjase deja s-o mai întâlnesc în alte locuri.

Note

11. He Long (1896–1969), revoluţionar, mareşal în Armata de Eliberare a Poporului.

12. Şarpele mai este numit şi micul dragon.

4
Detașamentul de luptă Marele Zid

LA 1 SEPTEMBRIE M-AM DUS LA ȘCOALĂ SĂ VĂD DACĂ ÎNCEP CURSURILE ca în anii trecuți, dar am aflat repede – fără să mai citesc anunțul de pe poartă – că nici vorbă de așa ceva. De fapt, majoritatea profesorilor și a celor din administrație plecaseră. Unii, ca domnul Tian, profesorul de matematică, un om mai în vârstă și gras, cu voce de femeie, fuseseră arestați de Gărzile Roșii ca antirevoluționari și închiși în pivnița școlii. Alții, cei „fără probleme“, se alăturaseră Gărzilor și își dedicau timpul activităților revoluționare. În plus, majoritatea sălilor de clasă fuseseră ocupate de diversele grupări ale Gărzilor Roșii ca sedii centrale și nu mai puteau fi folosite pentru predare. Plimbându-mă prin școală, am vizitat câteva sedii și am aflat că oricare trei sau patru indivizi cu idei relativ asemănătoare se puteau autodeclara o grupare de luptă a Gărzilor Roșii și ocupa o clasă. Asta mi-a dat idei.

Mai târziu, în timp ce mâncam de prânz la cantină, le-am spus prietenilor mei că voiam să pun bazele unei grupări a Gărzilor Roșii numită Detașamentul de luptă Marele Zid. Le-am arătat sigiliul sculptat cu lama de ras a tatălui meu într-o gumă de șters mare și pătrată.

— Atât timp cât avem sigiliu, le-am spus, suntem o grupare legitimă și putem cere o sală de clasă ca sediu. Cine vrea să mi se alăture?

Așa cum mă așteptam, am găsit imediat patru recruți.

Directorul adjunct ne-a verificat sigiliul, apoi mi-a dat niște banderole din mătase roșie pe care scria „Gărzile Roșii ale Președintelui Mao“ și cheia de la o sală de clasă de la al doilea etaj. Mândri, cu noile banderole pe braț, ne-am îndreptat spre noul sediu. Mucosul a scris pe ușă cu caractere mari și roșii „Detașamentul de luptă Marele Zid“. Am împins băncile și scaunele într-o parte și am ținut prima ședință.

— Înainte să începem, am spus, hai să se luăm fiecare un titlu ca lumea. Ca în Biroul Politic al Partidului Comunist. Fără titluri n-o să fim o grupare

revoluţionară adevărată. Eu o să fiu comandantul suprem. Micule Dragon, tu o să fii comandant suprem adjunct şi, pentru că îţi place să lupţi, o să fii şi ministru al apărării. Mucosule, eşti bun la şterpelit, ar trebui să fii responsabil cu logistica. Cangur, priceput la caligrafie, o să fii secretar general; Vrabie, tu desenezi din grădiniţă, cel mai bine e să devii responsabil cu propaganda.

Toată lumea a fost bucuroasă de titlurile impresionante şi am dezbătut aprins ce urma să facem. Ne-am decis să ne concentrăm asupra unei campanii în care să-l atacăm pe fostul preşedinte Liu Shaoqi. Urma să desenăm caricaturi ca să-l ridiculizăm.

A doua zi de dimineaţă, ne-am lansat cu entuziasm în campanie. „Campania numărul unu“ a mers bine la început. Mucosul, responsabil cu logistica, a reuşit să se strecoare în depozitul şcolii, de unde a venit cu pensule, cerneală, hârtie şi o găletuşă cu lipici. Vrabie, responsabil cu propaganda, a copiat pe hârtie caricaturile din ziarele Gărzilor Roşii. După ce am terminat afişele, la amiază, am coborât şi le-am lipit pe o bucată de zid din faţa şcolii, unde erau cel mai vizibile. Cum zidul dădea spre o stradă aglomerată, n-a fost nevoie de mult timp ca să atragă un mic public. Mulţimea adunată în jurul muncii noastre şi mai ales cele două fete care chicoteau uitându-se la desene mă făceau să mă simt mândru că, în sfârşit, contribuisem la revoluţie.

— Detaşamentul de luptă Marele Zid, întrebă una dintre fete, îi ştii?

Cealaltă a dat din cap că nu. Aş fi vrut să am curajul să mă duc în faţa lor şi să spun: „Noi suntem Detaşamentul de luptă Marele Zid“, dar eram mult prea timid. Cu toate acestea, a fost un moment foarte plăcut pentru mine şi prietenii mei.

Roadele străduinţelor noastre n-au durat mult şi necazurile neaşteptate au început chiar de a doua zi. Ne-am dus la şcoală dimineaţa devreme să ne mai bucurăm de munca noastră artistică şi am fost şocaţi să descoperim că afişele noastre dispăruseră, fiind acoperite de cele ale altei grupări numite Rebelii roşii neînfricaţi.

— Cine-s ticăloşii? a întrebat Micul Dragon furios. Să le rupem?

— Stai puţin, i-am spus, le citesc nişte adulţi. Nu poţi să distrugi afişe revoluţionare în plină zi.

— Dar nici nu-i putem lăsa pe ticăloşi să scape, spuse Cangur. Îi ştiu, sunt gruparea lui Trei Vârtejuri, din clasa a şaptea. Taică-său e comandantul grupării Soldaţii de fier ai Preşedintelui Mao. Nenorocitul!

Auzisem de Trei Vârtejuri, renumit pentru cele trei vârtejuri din păr şi pentru că le dădea bătăi de cap profesorilor.

— Hai să facem mai multe caricaturi, le-am spus. Îi învingem la noapte cu propriile lor arme.

În noaptea aceea, când nu mai era picior de om în curtea şcolii, ne-am strecurat înapoi, am rupt afişele duşmanilor şi le-am lipit pe ale noastre. Am plecat acasă bucuroşi şi răzbunaţi.

— Trebuie acum să găsim o cale să le apărăm, ne-a spus Mucosul chiar înainte să mergem fiecare la casa lui.

— Stai liniştit, am un plan perfect, i-a răspuns Micul Dragon, ministrul apărării. O să vezi dimineaţă.

A doua zi de dimineaţă am descoperit că planul lui perfect era ca însuşi ministrul apărării să stea pe pervazul unei ferestre de la etajul al treilea, pe jumătate aplecat în afară, uitându-se după oricine se apropia de zid cu o găleată de lipici şi un sul de hârtie.

— Dacă-i văd pe Rebelii roşii neînfricaţi, fluier şi coborâm să-i înfruntăm pe ticăloşi.

Eforturile i-au fost răsplătite în jurul prânzului. I-a zărit pe Trei Vârtejuri şi un alt tovarăş de-al lui apropiindu-se de afişele noastre şi a fluierat imediat. Am coborât în fugă şi am avut timp să ne punem în faţa afişelor înainte să ajungă la ele. Trei Vârtejuri s-a apropiat şi a descoperit că ale lui fuseseră acoperite.

— Cine dracului ne-a acoperit afişele? a înjurat cu voce tare şi le-a scuipat pe ale noastre. Cine-i Detaşamentul de luptă Marele Zid?

A întins mâna ca şi cum ar fi vrut să smulgă ultima pagină cu semnături.

— Vrei să rupi un afiş revoluţionar? l-a întrebat Micul Dragon, făcând un pas în faţă.

— Voiam doar să mă uit mai bine la semnături, a răspuns Trei Vârtejuri, trăgându-şi mâna. Cine este Detaşamentul de luptă Marele Zid? l-a întrebat pe tovarăşul lui.

— Noi suntem, i-a răspuns mândru Micul Dragon.

— Aşa, carevasăzică, a spus Trei Vârtejuri şi a tras o flegmă. O să vă ţin minte, să nu mă uitaţi nici voi.

Apoi s-a întors şi a plecat împreună cu celălalt. L-am aşteptat nervoşi toată după-amiaza să se întoarcă, dar n-a făcut-o. Nu ne-a uitat, însă. A doua zi de dimineaţă am descoperit nu numai că ne acoperiseră afişele cu ale lor, ci şi că atacaseră sălbatic Detaşamentul de luptă Marele Zid: „Detaşamentul de luptă Marele Zid este o vizuină plină de şerpi burghezi“, spunea titlul. „Am descoperit“, continuau, „că tatăl lui Fan Shen şi tatăl Micului Dragon au format o clică antirevoluţionară care a complotat împotriva revoluţiei în timpul jocului de şah de duminică“. Era o minciună plină de venin. De lângă afişe, ne zâmbeau Trei Vârtejuri şi alţi trei dintre Rebelii roşii neînfricaţi.

Micul Dragon s-a apropiat de ei tremurând de furie, dar l-am apucat de braţ. Nu-i puteam învinge într-o luptă directă, erau mai mari decât noi.

— Hai să mergem, i-am spus în şoaptă, nu uita că merită să aştepţi şi zece ani să te răzbuni. Aşa a spus Confucius.

Întorşi la sediul central, le-am explicat:

— Rebelii roşii neînfricaţi ne-au declarat război. De acum avem un duşman adevărat. O să le dovedim noi cine sunt adevăraţii stăpâni ai zidului.

— Aşa, mi-a răspuns Micul Dragon înfierbântat, dacă vor război, le dăm război!

Din ziua aceea a început un război intens între afişe. Când mă gândesc acum pare total lipsit de sens, dar atunci l-am luat foarte în serios. A doua zi, noaptea pe la ora trei, eu şi Micul Dragon ne-am furişat în şcoală şi ne-am lipit afişele peste cele ale lui Trei Vârtejuri. „Popor revoluţionar, feriţi-vă de lupul în blană de oaie“, spunea titlul afişului. „Trei Vârtejuri demascat ca duşman al revoluţiei!“ A doua zi de dimineaţă a fost rândul nostru să zâmbim când Trei Vârtejuri le-a citit cu o silă cumplită. Pentru că erau şi adulţi pe acolo, nici el, nici tovarăşii lui nu puteau face nimic. Era tipul de revoluţie care-mi plăcea. Revoluţia devenise un joc căruia m-am dedicat pe de-a-ntregul.

Câteva zile mai târziu, afişele lui Trei Vârtejuri le acopereau din nou pe ale noastre: „Ultimele noutăţi: Mama lui Cangur este o fostă hoaţă, iar

Mucosul încă mai face noaptea pipi în pat“. Se dedaseră la atacuri personale ridicole.

Ne-am strecurat din nou noaptea în şcoală şi le-am acoperit afişele cu atacurile noastre: „Ridicaţi-vă, Gărzi Roşii, înfrângeţi-i pe Rebelii roşii neînfricaţi! Să cadă capul urât al lui Trei Vârtejuri!“

Războiul a durat aproape o lună şi a evoluat din război de gherilă cu Rebelii roşii neînfricaţi în ostilitate deschisă, de la acoperirea afişelor celorlalţi la aruncat cu pietre când ne întâlneam pe lângă ele. Deja devenisem cam îngrijorat, pentru că erau mai mari decât noi şi n-aş fi vrut să iau bătaie. Din fericire, evenimentele au luat o turnură neaşteptată care l-a scos din joc pe Trei Vârtejuri şi ne-a făcut victorioşi înainte s-o încasăm.

Într-o dimineaţă, ne-am dus la poarta şcolii aşteptându-ne să dăm peste afişele noi ale lui Trei Vârtejuri, dar am fost foarte surprinşi să le găsim tot pe ale noastre. Lângă ele, un mic poster al Rebelilor roşii neînfricaţi făcea publică o ştire şocantă: „Ieri, Soldaţii de fier ai Preşedintelui Mao au descoperit că Bătrânul Trei Vârtejuri a minţit în cererea de intrare în Partidul Comunist; nu se trage dintr-o familie săracă, aşa cum pretindea. Adevărul este că se trage dintr-o familie de ţărani bogaţi. Prin urmare, Soldaţii de fier ai Preşedintelui Mao l-au exclus pe Bătrânul Trei Vârtejuri. Conform sloganului nostru revoluţionar «Dacă tatăl este reacţionar, fiul este un ticălos», Rebelii roşii neînfricaţi au decis să urmeze exemplul Soldaţilor de fier şi să-l excludă pe Trei Vârtejuri“. Afişul mai anunţa şi un armistiţiu cu Detaşamentul de luptă Marele Zid.

Bucuria n-a durat mult, afişele noastre rămâneau acum pe zidul nedisputat câte o săptămână, neacoperite şi necitite. Începuserăm să ne plictisim. Ne era dor de fiorul războiului cu Trei Vârtejuri – paza, turele de recunoaştere noaptea, operaţiunile chirurgicale de extragere de pe zid a afişelor duşmanului şi lipirea afişelor noastre. Îmi lipsea până şi capul urât al lui Trei Vârtejuri.

Abia după Ziua Naţională de la 1 octombrie am găsit o nouă aventură. Într-o dimineaţă, am văzut la noi în şcoală un poster semnat de Sora Dragon, comandantul Comitetului Roşu Unit de Acţiune: „Apel urgent către toate Gărzile Roşii din Curtea Mare“, scria, „veniţi în sprijinul Comitetului Roşu Unit de Acţiune şi ajutaţi-ne să-l apărăm pe Marele Cârmaci la

Universitatea din Beijing!“ Auzisem eu că ar fi avut loc ceva confruntări între Gărzile Roşii la Universitatea din Beijing şi părea o ocazie bună să avem şi noi parte de acţiune adevărată, să nu mai facem doar afişe inutile.

— A sosit momentul luptei adevărate, mi-am anunţat prietenii când le-am spus despre afiş. Trebuie s-o ajutăm pe Sora Dragon. Hai mâine la Universitatea din Beijing!

— Sigur că mergem s-o ajutăm pe Sora Dragon, dar cât o să stăm acolo? întrebă Mucosul. Ce să le spun alor mei?

— Câteva zile, cred. Spune-le că mergem la o adunare a Gărzilor Roşii.

Pe atunci, oraşul le dădea mâncare gratuită Gărzilor Roşii care participau la o adunare, şi cum stăteam cu Sora Dragon n-a fost greu să-i convingem pe ai noştri să ne lase. Imediat ce au fost de acord, ne-am suit toţi cinci în autobuzul care mergea spre Universitatea din Beijing. Eu purtam mândru o pancartă roşie cu numele grupării Detaşamentul de luptă Marele Zid. Credeam că o să fie un joc asemănător celui jucat cu Trei Vârtejuri, aşa că mergeam cu inima uşoară, fără cea mai mică idee despre pericolul real cu care urma să ne confruntăm. După vreo două ore, pe la prânz, am ajuns la clădirea nr. 15 din universitate: un cămin cenuşiu pe trei niveluri, unde îşi avea sediul central Comitetul Roşu de Acţiune. Într-unul din birourile de la parter am dat peste Sora Dragon, care ne-a întâmpinat cu căldură.

— Vrem să vedem o luptă, i-a spus imediat Micul Dragon. Unde-i lupta?

— Nici o grijă, o să ai parte de ea curând. Să vă arăt mai întâi locul şi după aia vă trimit pe linia frontului.

Ne-a dus în jurul clădirii, pe lângă un heleşteu, până când am ajuns la un punct de control pe un drum asfaltat, cu două benzi, străjuit de-o parte şi de alta de cedri bătrâni.

— Partea de sud a drumului e teritoriul nostru, ne-a informat Sora Dragon, cea de nord e controlată de duşmanii noştri, Avangarda lui Mao. Ne-au atacat în câteva rânduri în ultimele săptămâni şi ne-au ocupat trei clădiri. Acolo, a continuat ea indicându-ne o clădire cenuşie cu majoritatea ferestrelor sparte şi zidite cu cărămizi, este clădirea nr. 12. A fost atacată de două ori săptămâna trecută, patru persoane au fost rănite. Au nevoie urgentă de întăriri şi vreau să vă trimit acolo. Vine imediat Dolofanul, comandantul clădirii.

Cât l-am aşteptat pe Dolofan să vină, Sora Dragon ne-a mai povestit despre el – neîndoielnic, un luptător renumit al Comitetului Roşu de Acţiune.

— Era o stea a echipei de atletism a universităţii, acum e cel mai înverşunat luptător împotriva Avangardei, ne-a spus mândră. Săptămâna trecută, când ne-a atacat Avangarda, a păzit singur una dintre intrări şi s-a luptat plin de curaj cu patru din Avangardă. Pe doi i-a rănit cu o suliţă. Tuturor le e frică de el. A moştenit spiritul revoluţionar de la taică-său, preşedintele Asociaţiei Ţăranilor Săraci de la ei din sat. Dolofanul îmi povestea că la şase ani l-a văzut împuşcându-i pe moşierul satului şi pe nevastă-sa ca pe nişte câini, pe malul râului. Aşa a învăţat să nu aibă pic de milă faţă de duşmani.

Dolofanul a apărut repede. Era un bărbat mare, cu tricou roşu larg şi pantaloni maro suflecaţi până la genunchi. Am fost foarte impresionat de trupul imens al comandantului nostru. Pieptul musculos şi bombat, mâinile mari şi noduroase, tibiile scurte şi vânoase îmi inspirau putere.

— Cinci mici soldaţi ai Preşedintelui Mao! Bine aţi venit! ne-a spus cu un zâmbet larg şi o bătaie puternică pe umăr. Am auzit că vrei să vezi o luptă, s-a uitat el la Micul Dragon, care a încuviinţat înfocat din cap. Păi, atunci să mergem să vedem o luptă.

A luat-o înainte, noi l-am urmat nerăbdători. Am tăiat-o peste terenul de fotbal până la clădirea nr. 12.

— Hai să vedeţi mai întâi tunurile. Sunt la etajul al doilea, după aia mergem să vă întâlniţi cu celelalte Gărzi.

„Tunurile“ s-au dovedit a fi nişte praştii mari făcute din crăcane tinere de cireş şi două camere de bicicletă. Nişte bucăţi de cărămidă roşie reprezentau muniţia. Un tânăr înalt, cu pielea tuciurie strălucind de sudoare, ajusta lungimea camerelor.

— El e Bivolul, comandantul echipei, cel mai bun trăgător.

La parter, un grup mic de studenţi ridica o baricadă din birouri demontate, în faţa unei uşi.

— Îl vedeţi pe tânărul ăla slab cu o pipă mare de porţelan alb în gură? E Diavolul Fumător, cel mai deştept luptător pe care îl avem. Ăla cu suliţa e Mustăcioară.

I-am recunoscut imediat mina dură. Își exersa lovitura cu sulița înjunghiind în mod repetat silueta unui om desenată pe o ușă. Am avut un sentiment neplăcut, mi-l imaginam cum deschide burta doctorului și toarnă înăuntru sos de soia. Ceilalți probabil că habar nu aveau că omorâse pe cineva cu atâta cruzime.

Turul s-a încheiat într-o cameră mare de la primul etaj, unde am văzut într-un colț două fete și un copil puțin mai mare decât noi, așezați lângă un microfon.

— Colectivul de propagandă, ne-a lămurit Dolofanul. Sunt de la Școala de Teatru din Beijing. Avem un difuzor pe acoperiș.

Sala mare de propagandă funcționa și ca bucătărie. Pe una dintre mesele din colț se aflau un coș mare de pâinici făcute la abur și o grămadă de boluri și bețișoare. Dolofanul ne-a dat fiecăruia o pâinică și un castravete murat.

— Cina, ne-a spus și a luat și el o pâinică. Mâncați și pregătiți-vă de luptă.

Ne era foame, cina avea un gust minunat.

În următoarele două zile s-a dus un război al difuzoarelor peste „paralela 38“, drumul asfaltat și îngust ce ne separa de Avangardă. Mi-am petrecut majoritatea timpului cu colectivul de propagandă. Difuzam zi și noapte, citind pe rând articole în care îi atacam pe cei din Avangardă, îi numeam reacționari, slugoi ai birocraților capitaliști, trădători ai comunismului deghizați sau orice altă combinație și alăturare pe care o puteau născoci mințile noastre fragede. Avangarda ne întorcea pe de-a-ntregul toate acuzațiile prin difuzorul de pe acoperișul clădirii nr. 13, aflată la vreo cincizeci de metri dincolo de paralela 38.

În cea de-a treia zi, a venit și acțiunea mult așteptată. Seara, pe la șapte, chiar înainte de apusul soarelui, difuzorul Avangardei a provocat Comitetul Roșu de Acțiune la o „dezbatere pașnică“ pe paralela 38, la ora opt. Mi s-a părut mie că era cam straniu să vorbim despre dezbateri pașnice când știam foarte bine că voiau să ne atace. Dolofanul a cugetat și a decis să accepte provocarea. Știam că avea el un plan când a luat hotărârea. După ce-a anunțat decizia, a mers prin clădire și și-a ales „echipa de dezbatere“. Plini de entuziasm, ne-am oferit voluntari. Ca să fim siguri că nu ratăm acțiunea, Micul Dragon și cu mine ne-am ținut scai după Dolofan, implorându-l

continuu:

— O să-ţi ascultăm toate ordinele… nu suntem aşa de mici cum crezi… avem o groază de experienţă în luptă, i-am spus. Am învins chiar şi o grupare numită Rebelii roşii neînfricaţi.

A cedat după ce l-am bătut la cap vreo oră.

— Puteţi veni şi voi doi, dar trebuie să staţi după Bivol şi Diavolul Fumător, ca să vă protejeze. Mă omoară Sora Dragon dacă vi se întâmplă ceva.

La ora opt, imediat după lăsarea întunericului, am văzut cincisprezece indivizi din tabăra adversă intrând pe paralela 38.

— Bine, ne-a spus Dolofanul, dacă se ajunge la luptă, n-o să avem milă de duşmani. Înainte să le ieşim în cale, hai să recităm cuvintele Marelui Cârmaci.

Toţi ştiam la ce se referea, era renumitul *Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu,* strigătul de luptă al Gărzilor Roşii:

Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu,
Luptăm pentru victorie, trecând peste nenumărate stavile!

Toate Gărzile Roşii au recitat în cor, şi vocile noastre au răsunat în întreaga clădire. În timp ce depuneam jurământul de război îi puteam auzi clar pe duşmani scandând aceleaşi cuvinte. Mă simţeam mândru şi neliniştit în timp ce ieşeam alături de „soldaţi“. Aveam toţi arme ascunse, pietre şi bâte, pentru orice eventualitate. Cele două echipe s-au aliniat pe mijlocul drumului, de-a lungul lui, cam la doi paşi distanţă unii de alţii. Era o „dezbatere“ stranie. Imediat ce am ajuns, au început toţi să vorbească, fără vreun semnal. După o vreme, dezbaterea a degenerat într-un concurs de urlete furioase:

— Jos cu Avangarda trădătoare!

— Voi sunteţi trădătorii!

Răcneam unii la alţii; eram confuz şi mă simţeam ca un prost. Din cauza urletelor, nu înţelegeam nici o propoziţie întreagă. Noroc că adversara mea era o fată înaltă şi drăguţă, a cărei faţă minunată mă fascina. Gura i se mişca plină de patimă şi mă numea antirevoluţionar mic, dar eu mă holbam la gâtul ei alb şi moale mişcându-se în sus şi în jos şi la pieptul ei – cămaşa i

se deschisese puţin la guler. M-a cuprins un soi de căldură şi m-am gândit prosteşte că ar trebui s-o întreb cum o cheamă.

Urlam tot mai aproape unii de ceilalţi, apoi cineva a dat un pumn.

— M-a lovit, a strigat un tânăr.

M-am uitat în jur şi am văzut cum doi din Avangardă, îmbrăcaţi în haine kaki de ploaie, scot bâtele de baseball şi le învârt cu repeziciune. Era clar că veniseră pregătiţi să lupte. Cineva a ţipat. Am auzit un pocnet surd şi mi-am imaginat că fusese provocat de întâlnirea dintre o bâtă şi o căpăţână. Cu coada ochiului, am văzut-o pe fata aceea frumoasă scoţând din buzunar un lanţ de bicicletă şi aruncând cu el spre mine. M-am rotit şi m-am lăsat jos din instinct. Lanţul mi-a ras vârful capului, mi-a prins câteva fire de păr, m-a smucit scurt şi mi-a dat o senzaţie înfiorătoare. Am tuns-o în întuneric; eram bun la alergat şi simţeam vântul vâjâindu-mi pe la urechi. În urma mea răsunau strigăte, înjurături şi şuierul bâtelor de baseball.

— Apăraţi revoluţia! striga în întuneric o voce feminină.

M-am oprit în siguranţă la umbra unui plop şi am privit înapoi. Se vedeau siluete rotindu-se unele în jurul celorlalte de-a lungul drumului şi cineva întins sub un felinar.

— Trăiască Preşedintele Mao! l-am auzit pe Bivol strigând şi i-am văzut trupul mare avântându-se.

Mi s-a făcut ruşine că stăteam în umbră în vreme ce tovarăşii mei luptau. Am dat să mişc, dar picioarele îmi zvâcneau spasmodic, de parcă aveau voinţă proprie. Nu le păsa ce voiam eu, deşi ştiam că trebuie să fiu curajos. Am recitat în barbă cuvintele de aur ale Marelui Cârmaci şi le-am poruncit picioarelor să nu mai tremure: „Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu, luptăm pentru victorie, trecând peste nenumărate stavile!“ Picioarele nu mă ascultau. Le-am lovit cu pumnii şi am repetat vorbele Marelui Cârmaci, despre care auzisem că întotdeauna încurajau soldaţii. Dar picioarele mele nu erau soldaţi.

A fost nevoie de mult timp, pare-se, până mi-au trecut crampele şi am putut să mă târâi înapoi în luptă. Înainte să ajung la stradă, a răsunat un fluier în întuneric şi Avangarda s-a retras şi a dispărut în noapte. Am văzut o siluetă mare alergând pe lângă mine, l-am recunoscut pe Bivol.

— Retrageţi-vă! Retrageţi-vă! a strigat.

M-am luat după el. Aproape de clădire, am auzit o lovitură în zid prevestitoare de rău, apoi alta și alta. Dușmanul începuse atacul de artilerie. La intrare, Diavolul Fumător și Bivolul s-au aplecat și m-au tras peste baricadă. Abia am reușit să mă sui peste birourile învălmășite, când o cărămidă s-a lovit de zid și s-a făcut țăndări la câțiva centimetri de capul meu.

— Fir-ar al dracului! Trageți cu tunurile! l-am auzit pe Dolofan strigând de sus.

La scurt timp după aceea, am auzit o rafală de bubuituri surde și de trosnete. În mijlocul bombardamentului cu cărămizi, din difuzorul nostru care până atunci transmisese cântecul Președintelui Mao, *Hotărâți, fără teamă de sacrificiu*, izbucni la volum maxim ultimul comunicat de luptă, care condamna atacul perfid al celorlalți.

Pe Micul Dragon l-am găsit la etajul al doilea, lângă al doilea tun. Era ocupat să ajute. Părea să fi fost rănit la bărbie, pentru că avea un bandaj însângerat. Ochii îi scânteiau cu bucuria cățelului care tocmai prinsese prima pasăre.

— Fan Shen, m-ai văzut luptând? L-am trosnit pe unul cu praștia chiar în față, am văzut cum îi curgea sângele. N-am observat însă cărămida venind spre mine.

Din centrul de comandă, Dolofanul socoti pierderile. Cel mai grav era băiatul de la Școala de Teatru, care primise o bâtă în cap și abia dacă mai era conștient. Dolofanul a pus două Gărzi să-l ducă la spital. Alți cinci, inclusiv Diavolul Fumător și Micul Dragon, fuseseră loviți de cărămizi. Difuzorul Avangardei spunea că nouă tovarăși de-ai lor suferiseră răni grave. O jumătate de oră mai târziu, au raportat că unul dintre răniți, șeful echipei de dezbateri, lovit în cap cu o greutate sportivă, murise. Dolofanul chicoti mândru când auzi vestea. Știam că avea mereu o greutate în buzunar, ca armă. Eroul luptei a fost însă Mustăcioară, cărămizile lui aterizaseră în trei capete inamice. În noaptea aceea, victoria noastră măreață a fost difuzată în întreg campusul, iar Sora Dragon ne-a spus că urma să sărbătorim a doua zi. În ciuda lașității mele (despre care știam numai eu), am fost încântat că ne jucaserăm bine de-a revoluția și câștigaserăm. Rupt de oboseală, am dormit neîntors pe podea și am visat frumos cum Marele

Cârmaci mă întâmpina ca pe un erou în Marea Sală a Poporului.

A doua zi însă, am fost trezit brusc din somn, înainte să răsară soarele. M-am ridicat în fund şi am văzut că eram înconjuraţi de soldaţi înarmaţi. Ne-au adunat rapid în întuneric şi ne-au scos din campus. Sufla un vânt rece. Ne-au ordonat să dispărem imediat sau vom fi arestaţi.

— De ce ne scoateţi afară? l-am întrebat pe un soldat.

— Pentru că lupta de aseară a fost declarată ilegală de Comitetul Central al Partidului Comunist. Nişte duşmani au atacat Gărzile Roşii, şi Marele Cârmaci ne-a ordonat să-i arestăm.

Nu înţelegeam. Credeam că duseserăm o luptă curajoasă pentru Marele Cârmaci. Probabil că soldaţii ne încurcaseră cu Avangarda, ei trebuiau să fie duşmanul pe care îl căutau. Nu puteam fi noi duşmanii, luptaserăm alături de cei mai devotaţi membri ai Gărzilor Roşii, ca Dolofanul, roşu până în măduva oaselor.

— Noi suntem Gărzile Roşii bune, i-am spus. Ar trebui să-i arestezi pe cei din Avangardă.

Nu m-a ascultat.

— Avem ordine să vă scoatem pe toţi afară. Dacă nu plecaţi, vă arestez ca antirevoluţionari, ne-a ameninţat îndreptând arma spre noi.

Am rămas la poarta universităţii până pe la prânz, dar nu mai avea nici un sens. Soldaţii închiseseră şcoala şi nu ne recunoşteau ca Gărzi Roşii bune.

— Mai bine v-aţi duce acasă, ne-a spus Sora Dragon, în cele din urmă. Vin şi vă iau după ce lămurim lucrurile aici.

— La revedere, tinerilor, ne-a urat cu căldură Dolofanul, când urcam în autobuz spre casă. Aţi fost buni soldaţi ai Marelui Cârmaci.

Complimentul ne-a făcut să radiem de fericire, eu am fluturat steagul roşu scos pe geamul autobuzului, în timp ce plecam din staţie. I-am văzut pe Bivol şi pe Diavolul Fumător fluturându-şi şi ei steagurile. Deodată, mi s-au umezit ochii. Petrecusem cu ei doar câteva zile, dar simţeam o legătură puternică între mine şi aceste Gărzi Roşii neînfricate şi loiale. Până şi Mustăcioară, care şedea sub un copac, îmi părea mai puţin odios.

A doua zi, ne-am reinstalat în centrul de comandă al Detaşamentului de luptă Marele Zid şi am aşteptat să ne cheme înapoi Sora Dragon. Dar, în loc să ne cheme înapoi, au primit veşti extrem de îngrijorătoare despre lupta de

la universitate. Seara, după ce m-am întors acasă de la cantină, l-am văzut pe tata palid la faţa, citind *Cotidianul poporului*, ziarul partidului.

— Bine că v-aţi întors ieri, mi-a spus, în ziar scrie că duşmanii s-au infiltrat în Gărzile Roşii din Universitatea din Beijing şi au încercat să instige la luptă între grupări. Voi n-aţi participat la luptă, nu-i aşa?

— Nu, eram prea mici să luptăm, am minţit eu.

După ce a terminat tata cu ziarul, l-am luat să citesc şi eu editorialul. „Duşmanii de la Universitatea din Beijing au greşit socotelile, aşa cum fac toţi duşmanii“, scria acolo. „Marele nostru Cârmaci şi comandant înţelept, Preşedintele Mao, a anticipat, ba chiar a încurajat acest complot al duşmanilor pentru a-i distruge cu o singură lovitură precisă… Aseară, Armata de Eliberare a Poporului, invincibilă, i-a învins complet pe duşmanii conspiratori şi i-a arestat pe toţi. Încă o dată, s-a dovedit adevărul incontestabil: orice duşman care îndrăzneşte să conteste revoluţia Marelui Cârmaci va fi zdrobit ca un ou pe o piatră.“

Mi-am închipuit că duşmanii la care se referea ziarul nu puteau fi alţii decât Avangarda şi eram bucuros că fuseseră arestaţi de Armata de Eliberare. Seara târziu, când m-am dus acasă la Micul Dragon să-i dau veştile, l-am găsit plângând.

— Dolofanul şi soră-mea au fost arestaţi, m-a anunţat cu lacrimi în ochi înainte să apuc eu să-l întreb. Spun că sunt duşmanii conspiratori împotriva Marelui Cârmaci.

Am fost şocat. Era cea mai cruntă crimă de care putea fi acuzat cineva.

— Imposibil, i-am spus. Sunt eroi ai Gărzilor Roşii. Dolofanul îl iubeşte pe Marele Cârmaci, cum ar putea fi duşman?

În noaptea aceea, m-am întors acasă foarte trist şi tulburat. Revoluţia devenise de neînţeles şi nu pricepeam cine erau cei buni. Nu mai ştiam nici dacă eu mai eram un revoluţionar adevărat. Cum mai puteam fi astfel, când luptasem de partea „duşmanilor conspiratori“? Nu-mi dădeam seama de ce îi arestaseră pe Dolofan şi pe Sora Dragon, cei mai loiali membri ai Gărzilor Roşii din câţi cunoşteam. A fost momentul în care am început să mă îndoiesc că Marele Cârmaci era atât de mare pe cât îmi închipuiam; nici măcar nu-şi recunoştea cele mai loiale Gărzi Roşii şi le aresta ca duşmani. Am înţeles pe loc că îndoiala era un gând periculos, l-am îngropat imediat

adânc în suflet şi nu le-am spus nimic nici măcar prietenilor mei cei mai buni. Dar chiar şi aşa, adânc îngropată, îndoiala nu a dispărut niciodată şi, la fel ca picăturile de apă pe stâncă, a început să sape puțin câte puțin tot ce fusesem învăţat să cred despre Marele Cârmaci şi despre revoluţie. Aşa a început probabil răzvrătirea mea împotriva Marelui Sfânt pe care îl venerasem toată viaţa.

5
„Revoluție înseamnă să iei viața“

RETRAGEREA DEZASTRUOASĂ DE LA UNIVERSITATEA DIN BEIJING a fost începutul unei perioade nefaste pentru mândrul Detașament de luptă Marele Zid.

Știam că „revoluție“, *geming*, înseamnă literal „să iei viața“, dar credeam că însemna să iei viața dușmanilor ca generalul Hei, nu pe cea a tovarășilor. Doar că revoluția avea un mod caraghios și ciudat de-a transforma tovarășii în dușmani. În săptămânile de după retragere, Revoluția Culturală s-a întors împotriva multora dintre cei mai înflăcărați susținători, chiar Gărzile Roșii. După ce a fost arestată, Sora Dragon a fost acuzată că era antirevoluționară și condamnată repede la șapte ani de muncă silnică; Dolofanul, cel mai decorat comandant al Gărzilor, a fost declarat dușman de clasă și condamnat la zece ani de închisoare; mai târziu, am aflat că în închisoare a fost torturat pe banca-tigru, cu picioarele legate de bancă și cu cărămizi puse sub călcâie; l-au mutilat atât de rău că a rămas schilod pe viață. Mustăcioară, celălalt erou în luptele de la Universitatea din Beijing, a fost omorât în bătaie de o grupare rivală. Revoluția Culturală începuse să ia viețile celor din Gărzile Roșii revoluționare la fel de repede și de nemilos cum le luase mai înainte pe cele ale capitaliștilor.

Ghinionul a dat și peste Detașamentul de luptă Marele Zid. A început cu Vrabie, cel cu dinții mari, responsabil cu propaganda. Într-o dimineață din februarie 1967, Micul Dragon a năvălit la mine în cameră și mi-a dat vestea îngrozitoare:

— Taică-său lui Vrabie e mort. S-a spânzurat azi-noapte de un pin din parc.

— De ce?

— Zice-se că ieri a fost declarat trădător de niște Gărzi Roșii.

— E adevărat?

— Nu cred.

Ne-am dus acasă la Vrabie, într-o clădire aflată la numai o stradă distanţă de a noastră. N-am prea avut cum să-l mângâiem. La câteva zile după moartea tatălui, familia lui Vrabie a fost înştiinţată că nu mai puteau locui în Curtea Mare şi că trebuiau să se mute imediat. S-au mutat curând în celălalt capăt al oraşului şi de-atunci l-am văzut rar.

O lună mai târziu, mâna odioasă a revoluţiei l-a lovit pe Cangur, secretarul nostru general. Nu mai venise de câteva zile la sediul central, aşa că am mers să-l căutăm. Am găsit uşa apartamentului sigilată şi casa goală. Am întrebat în jur unde s-au dus.

— Au plecat noaptea, acum două zile, toată familia, ne-a spus un băiat din vecini. Taică-său era un membru de partid fals şi nu mai e ofiţer.

A fost tot ce am aflat despre dispariţia lui neaşteptată.

Câteva săptămâni mai târziu, am primit o scrisoare de la Cangur, trimisă de la o cooperativă din Xinjiang, o regiune îndepărtată unde împăraţii Chinei obişnuiau să-şi exileze condamnaţii[13]. Părea destul de vesel, povestea despre munţi albi, turme de oi şi cum bea lapte de cal la cooperativă, dar ştiam că trebuie să-i fie greu, pentru că era fiul unui tată căzut în dizgraţie. I-am răspuns imediat şi i-am spus că-l vom vizita într-o zi. După scrisoare n-am mai auzit niciodată de el.

Îmi era tare dor de amândoi prietenii. După plecarea lui Vrabie şi Cangur, centrul de comandă al Detaşamentului de luptă Marele Zid, altădată plin de zarvă şi veselie, a devenit liniştit şi gol, nu mai era la fel de distractiv. Mă duceam pe acolo tot mai rar, am început să petrec mai mult timp acasă căutând cărţi de citit.

Ghinionul nu s-a încheiat cu Cangur. La vreo două luni după dispariţia lui, mâna misterioasă a revoluţiei a lovit din nou, de data asta familia mea.

Într-o duminică seara, când m-am întors cu sora mea de la cantină, le-am văzut pe mătuşa Zan Mei şi pe mama îngrămădite în afara uşii din spate (locuiam la parter), şuşotind încordate. Părea să nu le pese de vântul rece şi de ploaia care cădea peste ele. N-o mai văzusem pe Zan Mei, mătuşa mea preferată, de ani de zile. Purta o jachetă neagră subţire şi un şal mare gri înfăşurat strâns în jurul gâtului şi al bărbiei, de parcă încerca să-şi ascundă faţa. Ochii ei mici şi sclipitori, pe care-i închidea pe jumătate şi se umezeau când făcea glume, păreau fără viaţă şi aruncau priviri furişe. Am alergat

spre ea cu un strigăt de bucurie, dar m-a oprit mama:

— Intră în casă, mi-a spus cu severitate și ne-a împins înăuntru. Am ceva serios de discutat cu mătușa Zan Mei.

Mătușa a dat din cap spre mine, cu un zâmbet șters pe față. Era o persoană senină, generoasă și plină de umor. Mare și zgomotoasă, fuma tot timpul și știa câte și mai câte despre tot felul de băuturi. Ne vizitase de multe ori împreună cu cei trei copii ai ei și de fiecare dată venise cu nenumărate daruri, inclusiv ouă de lebădă, pastramă de vită, unt tibetan, nuci de pin și o grămadă de glume din Qinghai, provincia în care lucrau ea și soțul ei. Acesta era directorul unei uzine navale – centru de testare a torpilelor – pe lacul Qinghai. Mătușa era șefa aprovizionării din uzină. Odată, ne-a adus două pungi mari pline cu crabi pe care i-a gătit la aburi și ne-am ospătat toți. N-am mâncat niciodată crabi mai buni decât cei aduși de mătușa Zan Mei, deși au trecut ani de zile de atunci.

Mă uitam prin geam la mătușă vorbind cu mama și abia așteptam să intre în casă. Cana de ceai pe care i-o turnasem începea să se răcească. Un sfert de oră mai târziu, mătușa Zan Mei a plecat fără să intre.

— Unde s-a dus? am întrebat-o pe mama.

Era pământie la față.

— Nu mă întreba și nu spune nimănui că a fost aici. A scăpat singură din Qinghai. Gărzile Roșii le-au luat casa și l-au bătut pe soțul ei cu bare de fier. Acum o caută pe ea. Spera să se ascundă aici câteva zile, dar cum puteam s-o lăsăm? I-am spus că și noi avem probleme și că trebuie să caute alt loc.

Nu știam unde s-a dus mătușa. Eram trist că mama n-a lăsat-o să rămână la noi, dar n-am condamnat-o că avea inima de piatră. Am înțeles de ce i-a închis ușa surorii sale: un revoluționar trebuie să se delimiteze de o rudă declarată antirevoluționar, ca să se salveze pe sine și să-și apere familia. Totuși, am urât-o pe mama că a făcut-o să plece pe Zan Mei în noaptea aceea cumplit de rece. Unde se putea duce? Câteva luni mai târziu, am aflat că soțul ei fusese ucis, aruncat într-un lac de Gărzile Roșii. Sentimentul de vinovăție a devenit aproape insuportabil și n-am scăpat de el nici astăzi. Mătușa Zan Mei a fost și ea arestată, trimisă într-un lagăr de muncă din Qinghai, dar din fericire a supraviețuit Revoluției Culturale.

La doar două zile după plecarea mătușii, familia mea a dat de necazuri și

mai mari. Într-o seară, m-am întors acasă după ce m-am văzut cu Micul Dragon şi am găsit apartamentul ciudat de întunecat şi silenţios. Uşa de la intrare era larg deschisă, dar nu se zărea nici o lumină. În mod normal, tata şi sora mea ar fi trebuit să fie deja acasă. Am intrat atent şi am aprins lumina în hol.

— Stinge imediat becul şi du-te la tine în cameră! a răsunat dintr-odată vocea mamei.

Am înţeles că se întâmplase ceva grav. Mama era o revoluţionară devotată şi încă de la începutul Revoluţiei Culturale muncea până târziu la Muzeul de Istorie Naturală, rareori se întorcea acasă înainte să mă culc.

— De ce nu putem aprinde becul? am întrebat-o pe soră-mea.

— Ş-ş-ş, mamei îi este frică să nu se întoarcă Gărzile Roşii dacă văd lumină.

Din vocea ei răguşită mi-am dat seama că plângea.

— De ce, ce s-a întâmplat?

— O grupare din Gărzile Roşii numită Soldaţii de fier ai Preşedintelui Mao a venit după-amiază, l-a luat pe tata şi-a spus că e antirevoluţionar.

Tata antirevoluţionar! Am fost şocat şi furios să aud o acuzaţie atât de ridicolă. Cum putea tata, care se alăturase la doisprezece ani armatei comuniste a Marelui Cârmaci, să fie antirevoluţionar? Era un erou militar decorat cu medalii! Poate că se alăturase mai târziu Gărzilor Roşii, dar întotdeauna mă învăţase să fiu loial Marelui Cârmaci.

— De ce-au spus că tata e antirevoluţionar? am întrebat-o pe sora mea.

— Ziceau că a încercat să adăpostească un fugar şi voiau să le spună unde s-a dus mătuşa Zan Mei.

— Dar de unde să aibă el habar? A plecat de una singură.

Ştiam însă cum stăteau atunci lucrurile, nu puteai discuta cu Gărzile Roşii, ele erau legea. În noaptea aceea, tata n-a venit acasă; şi nici în următoarele trei nopţi. Amintirile mele despre următoarele trei zile sunt tulburi. Am dormit mult, vag conştient dacă era zi sau noapte, pentru că mama nu ne lăsa să aprindem lumina. Pentru prima dată în viaţă mi s-a făcut frică. Dacă tata era antirevoluţionar, eram şi eu un mic antirevoluţionar. Asta era logica vremii. Nici nu mă puteam gândi la ce mă aştepta. Ştiam foarte bine cum erau trataţi micii antirevoluţionari. Mi le

aminteam foarte clar pe fată, pe maică-sa şi soră-sa, cum măturau străzile cu mături mari de bambus. Dintre prietenii mei, doar Micul Dragon m-a vizitat o dată şi a plecat repede. Ştiam că se temea să nu fie văzut la un mic antirevoluţionar.

A doua zi după ce l-au arestat pe tata, mama a suferit o cădere nervoasă. În următoarele câteva zile, n-a făcut decât să plângă isteric, să arate spre un perete şi să strige: „Rudele dracului! Rudele dracului! Nu aduc decât necazuri!“ Dădea toată vina pe mătuşa Zan Mei. O dată, a intrat la noi în cameră pe la miezul nopţii şi a îmbrăţişat-o pe sora mea atât de tare, încât aceasta a ţipat. În clipa următoare, a împins-o cu o privire atât de dezgustată, de parcă strânsese din greşeală la piept un purcel murdar.

Tata a venit acasă în dimineaţa celei de-a patra zile, dar scurt. L-au adus Gărzile Roşii să-şi ia nişte haine înainte de a fi trimis într-un lagăr de muncă. Palid şi înfometat, n-a vorbit cu noi. Ce fusese el taciturn înainte, calvarul îl transformase într-un mut! Mulţi ani după aceea, n-a mai avut încredere în nimeni, nici măcar în copiii lui. După ce-a plecat el, pe mama au trimis-o într-un alt lagăr de muncă, dar avea voie să vină acasă o dată pe săptămână, să verifice cum o ducem.

Au fost cele mai negre momente din viaţa mea. În câteva zile, dintr-un membru mândru al Gărzilor Roşii devenisem un mic antirevoluţionar şi un proscris social. Prietenii nu mai aveau curajul să vină să mă vadă şi nici eu nu voiam să-i văd. De ruşine şi de frică să nu fiu atacat de Gărzi nici nu mai ieşeam din casă şi-mi petreceam majoritatea timpului înăuntru, cu sora mea.

După plecarea alor mei, am devenit bărbatul din casă şi am fost nevoit să deprind repede lucrurile de bază pentru a supravieţui. Am învăţat să fierb terci de orz pentru mine şi sora mea, să spăl rufele şi să fac curăţenie în apartament. Pe măsură ce trecea timpul, am fost uimit că mă descurcam aşa de bine la gătit şi la treburile din casă şi eram foarte mândru să am grijă de sora mea ca frate mai mare. Probabil că am un instinct de supravieţuire înnăscut, ca un şoarece. Şoarecele reuşeşte întotdeauna să supravieţuiască şi să prospere, în felul lui, este cea mai perseverentă creatură, cu toate că e poate cel mai puţin norocos şi mai disprețuit animal.

După două luni în lagărul de muncă, tata şi mama au fost eliberaţi temporar. Soldaţii de fier nu au putut găsi dovezi să-i acuze că sunt

antirevoluţionari şi au fost eliberaţi ca „tovarăşi care aveau nevoie de educaţie suplimentară“, adică erau încă socotiţi „problematici“. În ciuda umbrei care plana asupra lor, eliberarea părinţilor mei a schimbat total lucrurile. Eram din nou un mic revoluţionar. A doua zi după ce s-au întors, mi-am pus banderola roşie de mătase a Gărzilor Roşii şi m-am alăturat Mucosului şi Micului Dragon în cartierul general al Detaşamentului de luptă Marele Zid. Am încercat iar să mă avânt în activităţile revoluţionare de dinainte, să citesc afişe, să particip la sesiunile de luptă, dar am descoperit repede că cele două luni în care fusesem un mic antirevoluţionar îmi schimbaseră pentru totdeauna atitudinea faţă de revoluţie.

Calvarul mi-a întărit îndoielile despre Marele Cârmaci şi Revoluţia Culturală. Vag, am început să-mi dau seama că Revoluţia Culturală n-avea nici un sens şi că nu existau duşmani adevăraţi. Probabil că şi Marele Cârmaci era la fel de confuz şi îi nedreptăţise amarnic pe cei ca Dolofanul sau tata, care şi-ar fi dat bucuroşi viaţa pentru el. De ce a fost nevoie să sacrifice existenţa celor mai devotaţi dintre adepţii lui, cei care-l slăveau ca pe un zeu, este o întrebare la care nu am nici astăzi răspuns. Un lucru ştiam însă sigur: nu-mi mai păsa de o revoluţie fără sens. Firește că pentru ceilalţi trebuia să continui să particip şi să-mi interpretez rolul de mic revoluţionar înflăcărat ca şi până atunci.

Pe lângă că m-a făcut să mă îndoiesc şi mai mult de revoluţie şi de Marele Cârmaci, calvarul a mai contribuit şi la răzvrătirea mea ulterioară împotriva lui. În zilele acelea plictisitoare şi periculoase petrecute în casă doar cu sora mea, îmi doream mai mult ca niciodată să mai am nişte cărţi „rele“ ca acelea arse, romane despre cavaleri străini, dragoni, maimuţe şi monştri! Ştiam că era o dorinţă periculoasă, dar n-am încercat s-o înăbuş. Era doar o dorinţă deşartă, toate bibliotecile fuseseră închise încă de la începutul Revoluţiei, iar librăriile erau goale, cu excepţia câtorva rafturi cu *Cărticica roşie*. Arseseră totul aşa de bine, că n-am văzut un singur roman prin casele prietenilor mei.

Chinezii au însă o vorbă: „Speră şi se va împlini“. La doar o săptămână după ce am fost „eliberat“ din închisoarea apartamentului, dorinţa mea periculoasă s-a îndeplinit brusc şi într-un mod neaşteptat.

Notă

13. Este vorba de Regiunea Autonomă Uigură Xinjiang, din partea de nord-vest a Chinei.

6
Cărțile interzise

ÎNTR-O ZI, DUPĂ MICUL DEJUN, OBOSIT SĂ MERG SĂ CITESC afișele care-și pierduseră hazul, am scos albumul cu femei goale luat din casa medicului și am încercat pentru a mia oară să-mi ocup timpul cu imaginile provocatoare. Răsfoiam paginile încet, gândindu-mă la ce se întâmplase cu fostul proprietar și cu fetița transformată în proscris social din cauza morții tatălui. Eram atât de cufundat în gânduri, încât nu l-am auzit pe Micul Dragon strecurându-se în casă și apoi în spatele meu. Pe atunci nu încuiam niciodată ușile.

— Aha, o carte *otrăvitoare*! a exclamat Micul Dragon arătând spre femeia pe jumătate dezbrăcată de pe pagină.

Aproape că am căzut de pe scaun când l-am auzit. Dădeam de dracul dacă afla lumea de carte. Am închis-o furios și am vârât-o sub pat.

— Hei, nu încerca s-o ascunzi de mine, mi-a spus Micul Dragon când a văzut flăcările de furie din ochii mei, îți aduc sute de cărți ca asta dacă ai curajul să le păstrezi, toate otrăvitoare.

— Ai cărți otrăvitoare? Inima încerca să reintre în ritmul normal. Le-am ars pe toate, nu-ți aduci aminte?

— Păi… nu pe toate.

— Ai păstrat cărți otrăvitoare? Cum ai îndrăznit? Încercam să vorbesc pe tonul unui mic revoluționar, dar mă cunoștea prea bine ca să-l mai prostesc. Unde?

— Într-un loc secret, mi-a răspuns mândru. Vrei? Te duc acolo dacă mă lași să mă uit prin carte.

— Batem palma, dar numai după ce-mi arăți cărțile.

— Bine, ne vedem în stația autobuzului nr. 1, deseară la șapte. Ia o lanternă și un rucsac.

Am coborât din autobuz la stația Peștișorul de Aur. Strada plină de oameni la cumpărături era scăldată în lumina de chihlimbar a lămpilor. Am

traversat repede zona magazinelor şi ne-am oprit brusc pe o alee îngustă pe care de-abia dacă putea intra o maşină. Aleea Tobei şi a Gongului, scria pe semnul ruginit de pe zidul cenuşiu. La colţ, Micul Dragon mi-a aruncat o privire peste umăr, aşa cum fac întotdeauna spionii americani îmbrăcaţi în balonzaid, din filmele chinezeşti. După ce s-a asigurat că nu eram urmăriţi, a păşit agale pe alee. L-am urmat, copiind imitaţia stângace a unui spion de la Hollywood.

La capătul aleii ne-am trezit în faţa unei uşi de marmură atât de grandioasă şi de minuţios lucrată, că era absolut nelalocul ei în acel cartier dărăpănat. Poarta era încuiată cu un lacăt mare şi ruginit, în formă de tărtăcuţă. Deasupra, un sigiliu din două fâşii lungi şi roşii lipite încrucişat. Era prea întuneric să citim ce scria pe ele, dar ştiam că fuseseră puse de Gărzile Roşii.

— Aici e, mi-a şoptit Micul Dragon.

— Ce-i aici?

— Unul dintre depozitele vechilor Gărzi Roşii. Era studioul unui actor renumit; când s-a sinucis, a devenit depozitul în care Comitetul Roşu de Acţiune a adus lucrurile confiscate cât de cât valoroase – adică tot ce n-au dus la ei acasă. Sunt o groază de cărţi, am fost aici o dată cu soră-mea.

M-am întrebat dacă era aici şi pianul luat din casa fetei. Întâi, trebuia să găsim o cale de-a intra. Micul Dragon s-a uitat să vadă dacă venea cineva. Cam la zece metri de poartă, lângă zid, era un ulm. Ne-am căţărat cu greu şi ne-am lăsat de pe zid în curte. În strălucirea cornului de lună, curtea era pustie, acoperită cu o lumină albă, slabă.

Lacătul casei a cedat uşor după ce Micul Dragon a vârât în el o şurubelniţă şi a lovit-o zdravăn cu palma. Uşa s-a deschis cu un geamăt, iar balamalele de lemn au început să scârţâie frecându-se unele de altele. Am aprins lanternele şi am intrat în ceva ce părea un salon. Două treimi din cameră erau acoperite de o grămadă de cărţi care ne ajungea până la şold.

— Poftim, ia câte vrei. Dar trebuie să ne grăbim, sper să nu ne prindă că furăm.

— Vrei şi cu cloşca grasă, şi cu puii mari, i-am spus apropiindu-mă de grămadă. Nu te mai frământa atât, *sustragerea cărţilor nu se consideră furt* – aşa a spus Confucius.

Locul mirosea uşor a pesticid marca 666 şi era greu de respirat din cauza prafului. Am început să scotocim în locuri diferite, de parcă ne-am fi înțeles dinainte. Micul Dragon se strecura printre cărți ca un hârciog, aruncându-le pe cele neinteresante în spate, printre picioare. Avea o sarcină uşoară, nu căuta decât un singur fel de carte.

— Stai mai încet, i-am spus strănutând de câteva ori. Mi-am tras cămașa peste nas să respir mai uşor. O să ne sufocăm de la praf.

— Hai mai repede! Să-mi spui dacă vezi vreo biografie militară sau ceva despre război! mi-a răspuns Micul Dragon fără să ridice capul sau să încetinească.

Spre deosebire de prietenul meu, mie nu-mi era foarte clar ce căutam. Am recunoscut câteva cărți clasice, *Legendele zeilor*[14], *Călătorie spre soare-apune*[15], *Romanţul celor Trei Regate*[16] şi *Visul din pavilionul roşu*, condamnate ca simboluri ale feudalismului. Le văzusem arse în focul din Curtea Mare. Doar că acum cele mai blamate cărţi aveau şi cel mai mult farmec; le-am luat şi le-am aruncat în rucsac.

— Fii atent ce-am găsit! mi-a strigat Micul Dragon. S-a îndreptat de şale şi-a înotat printre cărţi spre mine. Sudoarea îi curgea de pe bărbie, iar cămașa udă i se lipise de piept. Fii atent, Fan Shen, ai auzit vreodată de *Lotus de aur, Vaza şi Prunişor de primăvară*[17]? Este CEA MAI REA dintre cărţile otrăvitoare.

Auzisem pe unii membri mai în vârstă din Gărzile Roşii pomenind de ea. De fapt, mi-am amintit că Diavolul Fumător spunea că era cea mai obscenă carte din literatura chineză. Inima începu să-mi bată mai repede şi am atins-o cu emoţie, dar şi cu teamă.

— Trebuie să ţinem secret absolut, să nu zici niciodată nimic nimănui despre carte, mi-a spus Micul Dragon foarte serios, în timp ce o vâra la mine în rucsac.

Am dat aprobator din cap. Ştiam amândoi ce consecinţe teribile ar fi fost dacă eram găsiți în posesia unei astfel de cărţi.

Nu ne-a luat mult să umplem rucsacurile. În afară de clasicele chinezeşti, am mai găsit şase volume de capodopere ale literaturii occidentale în chineză. M-am uitat peste numele autorilor, dar n-am recunoscut decât doi, ambii ruşi – Lev Tolstoi şi Anton Cehov. Am pus totuşi volumele în geantă.

Când să ieşim din cameră, am auzit zgomot la poartă. Veneau nişte oameni. Le puteam vedea lumina lanternelor reflectată în frunzele ulmului.

— Rahat, a mormăit Micul Dragon, hai înapoi, repede!

Zdrang! Zdrang! Cineva umbla la lacătul de la poartă.

— Cine are cheia? întrebă o voce ascuţită.

— Stai puţin. Uite-o! i-a răspuns o altă voce.

Au deschis. Vedeam prin geam indivizii cu banderole roşii apropiindu-se de noi. Micul Dragon m-a tras de mânecă cu mâna udă de sudoare şi ne-am întors în cameră. L-am auzit pe unul strigând:

— Hei, uşa-i descuiată. E cineva înăuntru.

— Prindeţi hoţul şi ardeţi-l!

Au râs şi au intrat în coridor. Îmi simţeam cămaşa rece lipită de spate în timp ce mă târam după Micul Dragon spre baie. Micul Dragon s-a suit pe vasul de toaletă şi a deschis mica fereastră, care a scârţâit puternic.

— E cineva înăuntru! Prindeţi hoţul!

— Prindeţi hoţul!

Micul Dragon a aruncat mai întâi rucsacul, apoi s-a ridicat şi şi-a dat drumul afară cu capul înainte. Am împins şi eu rucsacul meu în geam, dar a rămas blocat de plin ce era. M-am apucat de o ţeavă de apă de deasupra, mi-am făcut vânt şi i-am tras două picioare. Geamul s-a spart şi rucsacul a căzut afară.

— E înăuntru! au ţipat câteva voci. Nu-l lăsaţi să scape! Prindeţi-l şi daţi-i foc lângă un felinar!

Nu era o simplă ameninţare. Gărzile Roşii făcuseră lucruri şi mai rele antirevoluţionarilor. Trebuia să ies cu orice preţ. Când siluetele şi luminile lanternelor au apărut în uşa băii, m-am căţărat şi, adunându-mi toate puterile, am sărit afară. Am aterizat pe rucsac, apoi m-am rostogolit într-o parte. În timp ce dădeam să mă ridic, am văzut că ieşisem într-o alee largă, nu departe de strada principala bine luminată.

— Repede, hoţu-i afară, în spatele casei! strigară cei dinăuntru.

— Haide, îmi spuse Micul Dragon ieşind din umbră şi ajutându-mă să mă ridic.

O lanternă lumină prin fereastra de la baie şi cineva strigă:

— Aici sunt!

Imediat, Micul Dragon o luă la sănătoasa spre strada principală. Am sărit în picioare, mi-am înșfăcat rucsacul și-am fugit să scap cu viață. Simțeam ceva ud pe mâna stângă, am știut că mă tăiasem, dar nu-mi păsa, atâta timp cât mai eram în viață. Din fericire, strada principală era plină de oameni la cumpărături și nimeni n-a dat atenție celor doi adolescenți care fugeau.

A fost nevoie de cinci copci pentru tăietura de la mână și de o minciună complicată pentru mama. Dar a meritat. Am ascuns cărțile sub pat și câteva luni am citit zi și noapte. Am citit mai întâi clasicele chinezești, apoi am înaintat pas cu pas prin capodoperele literaturii occidentale.

Dintre clasice, cel mai mult mi-a plăcut *Călătorie spre soare-apune*, povestea unei maimuțe atotștiutoare care se revoltă împotriva Împăratului de Jad al Cerului. Mă atrăgea spiritul liber al maimuței, era genul meu de erou – neînfricată, dar și neastâmpărată. Nu se supunea nimănui, a făcut pipi în mâna lui Buddha, a furat vinul regal al Împăratului de Jad și, după ce s-a îmbătat, a slobozit caii împăratului și a nimicit totul în Cer. Mai târziu, când m-am răzvrătit împotriva Marelui Cârmaci, m-am asemuit adesea cu o maimuță în luptă cu atotștiutorul Împărat de Jad.

Dintre autorii occidentali, cel mai mult mi-au plăcut Stendhal și Jack London. Dacă romanul despre maimuță mi-a stârnit natura rebelă, Stendhal și Jack London au sădit sămânța periculoasă a ambiției care m-a „distrus“ pentru totdeauna ca revoluționar. *Roșu și negru* a lui Stendhal și *Martin Eden* a lui London au o temă care mi-a mers la inimă: personajele sunt tenace și pline de pasiune, luptă pentru visul de a-și depăși soarta hărăzită. Am plâns de câteva ori citindu-le, deși știam că nu trebuie. I-am admirat mai ales caracterul lui Martin Eden și mi-am dorit să fiu ca el, să depășesc multele stavile și în cele din urmă să răzbat.

Lotus de aur, Vaza și Prunișor de primăvară, cartea obscenă, a fost o dezamăgire. Era o versiune prescurtată, cu spații goale de unde se vedea că fuseseră eliminate cuvinte, fraze sau chiar pasaje întregi. Cenzorii purificaseră cartea înainte s-o facă focul. Am ars majoritatea cărților imediat ce le-am terminat, de frică să nu dea mama peste ele. Singurele pe care nu m-am îndurat să le distrug au fost *Roșu și negru* și *Martin Eden*. Le-am lipit de partea de sus a lăzii patului și le-am tot recitit. Semințele ambiției pe care le-au sădit în mine au prins rădăcini și au înflorit în anii următori,

aruncându-mă într-o luptă lungă şi dură împotriva sorţii decise de Marele Cârmaci, o soartă pe care puţini au avut îndrăzneala să o schimbe.

Note

14. *Legendele zeilor* (*Feng shan yanyi*) – roman fantastic din secolul al XVI-lea, care conţine elemente de mitologie, folclor, istorie etc.

15. *Călătorie spre soare-apune* (*Xi you ji*) – roman clasic din secolul al XVI-lea atribuit lui Wu Cheng'en, despre călătoriile maimuţei Sun Wukong şi ale tovarăşilor săi spre Vest, în căutarea sutrelor budiste.

16. *Romanţul celor Trei Regate* (*San guo yanyi*) – roman istoric din secolul al XIV-lea atribuit lui Luo Guanzhong.

17. *Lotus de aur, Vaza şi Prunişor de primăvară* (*Jin Ping Mei*) – roman clasic de moravuri scris în secolul al XVII-lea de Lanling Xiaoxiao Sheng (pseudonim).

7
Marele Cârmaci se întâlnește cu Gărzile Roșii

CÂT AM STAT ÎNCHIS ÎN CAMERĂ CITIND CĂRȚI INTERZISE, Revoluţia Culturală a suferit o schimbare semnificativă. În vara lui 1967, al doilea an al revoluției, Marele Cârmaci a emis un decret de unificare a diverselor grupări ale Gărzilor Roșii aflate în conflict, prin care se insufla spiritul vechii Armate Roșii. „De acum înainte“, a declarat el, „China va deveni o cazarmă imensă și toți vor fi soldați roșii“. Gărzile s-au bucurat de instrucțiunile Marelui Cârmaci și au început imediat să le pună în practică.

La scurt timp după aceea au fost organizate mitinguri la Beijing. Artificiile explodau în văzduh, tobele ridicau praful de pe grinzile caselor vechi de două sute de ani, iar membrii Gărzilor Roșii au dat mâna cu cei din grupările rivale și s-au supus instructajului militar condus de Armata de Eliberare a Poporului. Într-o zi, după ce am ieșit din apartament și m-am dus la sediul grupării noastre, am descoperit că semnul pe care scria mândru „Departamentul de luptă Marele Zid“ fusese dat jos.

— Ai venit la timp, mi-a spus Mucosul. Uite noua banderolă. De acum înainte toate Gărzile Roșii din Beijing poartă banderole la fel.

În locul „Departamentului de luptă Marele Zid“, pe banderolă scria simplu „Gărzile Roșii ale capitalei“. Se vedea pe fața Mucosului că era și el trist că Departamentul de luptă Marele Zid nu mai exista. Micul Dragon nu era prea preocupat de schimbare.

— Comitetul Revoluționar a zis că vom începe instructajul săptămâna viitoare, spuse plin de entuziasm, o să învățăm să tragem cu pușca. Toate Gărzile Roșii de la școala Calul Zburător vor fi în același regiment. Ghici cine-i comandantul regimentului? Tatăl Mucosului!

M-am uitat la Mucos, care a zâmbit.

Un pluton de soldați condus de tatăl Mucosului a venit la școală și am început instructajul. Ne-au învățat să defilăm în pas de gâscă și am exersat trasul la țintă cu niște puști învechite din Primul Război Mondial.

Instructajul era strict, ne ţinea ocupaţi şi obosiţi. Probabil că asta voia şi Marele Cârmaci: să ţină Gărzile Roşii ocupate şi sub control sever, să nu mai poată umbla pe străzi ca o masă haotică, să-i dea răgazul să repună ţara în ordine.

În iulie, ca să-şi arate sprijinul pentru Gărzile Roşii unite şi aprecierea pentru ce realizaseră pentru el (orice ar fi fost), Preşedintele Mao a început să le inspecteze în adunări de masă. Să-l vezi pe Marele Cârmaci în carne şi oase a devenit cea mai mare onoare pentru Gărzi, şi milioane de membri au venit de peste tot din ţară să aibă ocazia de a-l zări. Săptămâni întregi, zeci de mii de tineri s-au cazat peste tot pe unde au putut prin Beijing, în fiecare zi sosind tot mai mulţi. În parcul din Curtea Mare a fost ridicat un oraş de corturi pentru trei mii de persoane. Pe un ecran de la capătul parcului rulau continuu imagini cu Marele Cârmaci inspectând Gărzile Roşii, pe care le vizionaserăm toţi de câteva ori. Oamenii din film păreau aşa de fericiţi, că săreau ca nişte broaşte în sezonul de împerechere, şi, absolut copleşiţi, plângeau de fericire. Ni s-a spus că şi membrii Gărzilor Roşii din Curtea Mare vor avea şansa să-l întâlnească. Nimeni nu ştia însă când va avea loc o nouă inspecţie a maselor şi ni s-a cerut să fim pregătiţi în orice moment.

— Tata zice c-ar fi bine să ne mutăm la corturi, spuse Mucosul într-o zi, altfel ratăm ocazia de a-l vedea pe Marele Cârmaci.

Nu mă dădeam în vânt să-l văd, dar asta se aştepta de la fiecare membru, aşa că m-am mutat la corturi, împreună cu prietenii. Mama şi tata fireşte că n-au avut nimic împotrivă să mă mut ca să-l văd pe Marele Cârmaci.

În august şi septembrie, am aşteptat zi şi noapte, fără să îndrăznim să ne îndepărtăm prea mult de corturi. Ca să ne menţină spiritul treaz, comandanţii de companie au organizat antrenamente stricte peste zi, în general defilări în formaţie în pas de gâscă; seara erau sesiuni de studiu şi concursuri nesfârşite la care învăţam şi recitam „cele trei eseuri timpurii“[18] şi „poeziile fără vârstă“ ale Marelui Cârmaci. Toată lumea trebuia să scrie compuneri laudative despre ele, cele mai înflăcărate fiind expuse pe panourile companiei din jurul oraşului de corturi. Cum o aduceam destul de bine din condei, am devenit mica vedetă a concursurilor. Educaţia de revoluţionar părea să dea rezultate: am scris câteva articole revoluţionare înfrumuseţate cu hiperbole şi împănate cu citate din lucrările Marelui

Cârmaci. Trăiam fiecare clipă de glorie, deşi nu credeam nici un cuvânt din ce scriam. De câteva ori, am fost invitat să-mi citesc compoziţiile în faţa companiei, la şedinţele de seară, apoi să le expun la avizier. Doar că în una dintre ele am făcut o greşeală cumplită, care aproape că ne-a fost fatală şi mie, şi familiei. Am primit o lecţie de neuitat despre cât de periculoasă era revoluţia pentru un soldat neglijent.

Într-o seară, imediat după ce pusesem mândru ultimul meu articol la avizier, un omagiu elaborat dedicat poeziei *Suind muntele Lu* a Marelui Cârmaci, din spatele meu a răsunat un ţipăt ascuţit:

— Priviţi, a strigat un tânăr cu accent de Sichuan[19] arătând în josul paginii, priviţi ce scrie! E un atac la adresa Marelui Cârmaci! E ANTIREVOLUŢIONAR! Puneţi mâna pe el, nu-l lăsaţi să scape! Trebuie raportat imediat!

S-a repezit spre sediul companiei. Cei din jurul avizierului au încremenit, mulţimea s-a cufundat într-o linişte mormântală. M-am uitat în josul eseului şi m-am cutremurat, mi s-au înmuiat picioarele şi m-a luat cu ameţeală. Ceva rece, ca un păianjen păros, cobora de-a lungul şirei spinării. În locul sloganului obişnuit „Trăiască Preşedintele Mao!“ de la sfârşitul eseului scria „Să nu trăiască Preşedintele Mao!“[20]. Era scrisul meu, o scăpare din stilou, dar ştiam că era o greşeală mortală. Gărzile Roşii omorâseră oameni pentru mai puţin.

Micul Dragon şi Mucosul, care până atunci stătuseră lângă mine, se strecuraseră în mulţime. În jurul meu se formase un cerc de oameni care şuşoteau şi dădeau din cap. Eram singur, în mijloc. Între mine şi foştii mei tovarăşi fusese trasă o linie invizibilă, toată lumea se delimitase. În viaţa mea nu m-am simţit mai singur.

Ou de Raţă, comandantul companiei a 134-a – poreclit aşa din cauza cheliei şi a poftei, aproape a dependenţei, pentru ouăle de raţă murate –, a raportat imediat comandantului regimentului incidentul foarte grav. Ou de Raţă era unul dintre aceia pe care mâna misterioasă a revoluţiei îi culesese din noroi, îi clătise şi-i făcuse să strălucească pentru puţin timp ca nişte eroi. Bucătar analfabet înainte de Revoluţia Culturală, el era foarte mândru de poziţia lui actuală şi de instinctele revoluţionare, foarte atent la orice semn de luptă de clasă dintre revoluţionarii buni şi duşmanii ascunşi. În seara

aceea, cu eseul meu în mână, părea că în sfârşit găsise dovada concretă a luptei de clasă pe care încerca din răsputeri s-o descopere. M-a împins în cortul folosit ca sediu central al regimentului.

— Uitaţi-vă la asta! a spus el tare imediat ce-am intrat în cort. I-a dat hârtia comandantului Qi, tatăl Mucosului. Un atac atât de ticălos împotriva Marelui Cârmaci că nici nu pot repeta ce scrie. E prea plin de venin să fie o simplă greşeală. Trebuie să convocăm imediat o adunare a maselor, să-l criticăm şi să-l dăm pe mâna poliţiei.

M-am cutremurat la fiecare cuvânt.

Comandantului Qi i-a căzut faţa în timp ce citea. Mi-a recunoscut numele şi probabil că a recunoscut şi primejdia în care se afla. Eram cel mai bun prieten al fiului său, tovarăşi de nedespărţit în Detaşamentul de luptă Marele Zid. Dacă mă declara antirevoluţionar, ar fi fost implicat şi fiul său, ba chiar şi el însuşi.

— Am eu grijă, spuse comandantul Qi, cu pauze ca să-şi aleagă bine cuvintele. O să investighez personal şi apoi luăm o hotărâre. Comandant, ai făcut o treabă bună.

Seara, în timp ce scriam confesiunea cerută de comandantul Qi, în cortul său, a intrat mama. S-a repezit la mine imediat ce m-a văzut:

— Cum ai putut să fii atât de prost? Ţi-ai *nenorocit* părinţii! Tu… tu… tu…, a ţipat la mine, şi din ochii ei mici şi umflaţi picurau lacrimi amare şi furioase. Nu mai eşti copilul meu dacă tu ai făcut asta!

Într-un acces de furie, a pus mâna pe o riglă solidă de pe masă şi m-a pocnit în frunte. A ridicat mâna să mai dea o dată, dar comandantul Qi s-a pus între noi.

— Tovarăşă Zan, vă rog – a prins-o de mână şi a aşezat-o pe un scaun –, luaţi loc, vă rog. Fan Shen, ieşi puţin cât vorbesc cu mama ta.

Am aşteptat afară cu inima grea. Eram supărat pe mama că nu-mi luase apărarea, dar ştiam că greşeala mea putea s-o afecteze iremediabil, iar carierele lor revoluţionare să fie complet distruse. Mama a ieşit după o jumătate de oră; părea uşurată.

— Comandantul Qi crede că n-a fost ceva intenţionat şi n-o să te acuze de nimic. Dar va trebui să scrii autocritica detaliată şi sinceră, apoi s-o citeşti în faţa companiei.

În drum spre cort, a încercat să mă ia de mână:

— Nu uita că tot ce faci îi afectează şi pe cei care ţin la tine. E o lecţie bună, familia noastră nu-şi mai poate permite o altă gafă politică.

Mi-am tras mâna, mă simţeam trădat.

După ce-am citit autocritica lungă la una din adunările companiei, am copiat-o de cinci ori şi am lipit-o pe diverse aviziere din jurul oraşului de corturi. Deşi la următoarea adunare comandantul Qi a informat compania că problema a fost închisă, rana din sufletul meu nu s-a vindecat complet niciodată.

Ordinul de plecare a venit la ora unu noaptea, pe 15 octombrie. Ne-am suit pe întuneric în camioanele armatei, care au huruit mai mult de-o oră pe străzile slab luminate până au oprit la o margine de drum. Nopţile de toamnă erau deja reci, briza uşoară, dar constantă, făcându-ne să tremurăm în timp ce coboram anchilozaţi din camioanele deschise. În ciuda numărului mare de oameni care au umplut curând întreaga stradă, era o linişte neobişnuită. Ne-au pus repede pe companii şi am fost conduşi de comandanţi.

Coloanele tăcute se mişcau rapid pe străzile slab luminate. După ce ne-am învârtit o vreme în jurul oraşului vechi, compania mea a ieşit dintr-odată de pe labirintul de străduţe şi-a intrat în spaţiul larg al Pieţei Tian’anmen. Din toate direcţiile, pătrundeau în piaţă zeci de coloane identice.

În timp ce mulţimea se înghesuia şi oamenii se loveau unii de alţii, coloana mea şi-a croit încet drum spre Monumentul Eroilor Neamului. Prin ceaţa albăstruie de dimineaţă începeau să se zărească siluetele clădirilor care înconjurau cea mai mare piaţă din lume. Poarta Păcii Celeste, prima dintr-o serie de porţi construite să păzească Palatul Interzis, se contura dinaintea noastră cu portretul gigantic al Marelui Cârmaci agăţat deasupra intrării impunătoare, acolo unde împăraţii obişnuiau să atârne capetele prizonierilor executaţi. Când soarele s-a ivit peste acoperişul Muzeului de Istorie, compania mea se aşezase deja în faţa Monumentului Eroilor Neamului, cam la cinci sute de metri de Poarta Păcii Celeste. Din poziţia centrală, vedeam întreaga piaţă plină de oameni care alcătuiau un ocean bicolor de uniforme maronii punctate de pancarte şi banderole roşii. A doua zi, *Cotidianul poporului* a raportat că 1,2 milioane de Gărzi Roşii

participaseră la miting.

Am aşteptat mult. Unii spuneau că Marele Cârmaci va apărea la Poarta Păcii Celeste la ora zece. Ora zece a trecut discret. Difuzoarele montate pe fiecare stâlp din piaţă difuzau cântece alcătuite din citate bine-cunoscute din *Cărticica roşie*: *Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu*, *Revoluţia nu este un banchet* şi *Tinerii sunt ca soarele dimineţii*. Oamenii fredonau în ritmul difuzoarelor. Soarele răsărise, strălucitor şi cald, şi, în ciuda oboselii şi a lipsei de somn, eram plini de entuziasm.

După câteva ore de stat pe pământul tare, începu să mă doară fundul. Aproape că nu puteam să-mi întind picioarele fără să lovesc pe cineva. Micul Dragon şi Mucosul jucau cărţi, aşa că am încercat să găsesc ceva de făcut să nu adorm.

M-am uitat la cei din jurul meu şi am observat că Ou de Raţă fusese chemat la o şedinţă, iar geanta lui cu masa de prânz rămăsese pe jos, dincolo de un trotuar strâmt. Mi-a venit o idee ticăloasă. În mod obişnuit, eram o persoană timidă, dar din când în când mai făceam câte ceva prostesc şi îndrăzneţ, ca acum. M-am ridicat, m-am întins de câteva ori, am căscat, m-am întors şi m-am aşezat de cealaltă parte a trotuarului, taman pe geanta cu prânzul lui Ou de Raţă. Simţeam cum se sparg ouăle fierte, cum se fleciuiesc pâinişoarele sub greutatea mea şi cum mă cuprinde o senzaţie ascunsă de bucurie. După ce i-am zdrobit mâncarea, m-am îndepărtat aparent uluit că mă aşezasem pe ceva. Am fost foarte mulţumit că nu mi-a dat nimeni atenţie.

Pe la prânz, se înnorase şi se pornise vântul. Obosiţi să tot aştepte, oamenii începuseră să-şi scoată mâncarea. Cum nu mâncasem nimic de la cina precedentă, molfăiam cu poftă din pâinişoara făcută la abur şi aşteptam să înceapă spectacolul.

Comandantul Ou de Raţă s-a întors de la şedinţă şi s-a aşezat să-şi mănânce prânzul. M-am uitat într-o parte, în direcţia cheliei strălucitoare, anticipând nerăbdător explozia iminentă. Când a scos din geantă pâinicile turtite şi ouăle zdrobite, a mugit aproape instantaneu:

— Ce?! CINE A CĂLCAT PE PRÂNZUL MEU?

Ochii îi ieşiseră din orbite în timp ce ne arăta ouăle zdrobite. L-am privit cu compasiune, dar ouăle şi pâinicile aveau o formă atât de haioasă, încât

Micul Dragon şi alţi câţiva obraznici au început să râdă. Am chicotit şi eu cu inocenţă, având grijă să nu râd mai tare decât restul. O răzbunare perfectă pentru ce-mi făcuse.

Pe la două, atmosfera festivă dispăruse. Prânzul se terminase, soarele se ascundea, oamenii potoliţi discutau în şoaptă, câte doi sau trei. Din când în când, zăream o targă de pânză albă, purtată de doi medici, făcându-şi loc prin mulţime spre marginea pieţei. Întotdeauna există oameni care leşină la astfel de mitinguri.

Pe la patru şi jumătate, o tânără rotofeie din faţă ne-a transmis zvonul că mitingul fusese amânat până a doua zi la prânz, pentru că Marele Cârmaci era încă într-o întâlnire importantă. La cinci şi jumătate, din difuzoare a răsunat *Drumul pe ocean depinde de cârmaci*, părând să confirme zvonul nefericit lansat de tânără, pentru că era cântecul pus întotdeauna la sfârşitul adunărilor. Când l-au auzit, unii au oftat şi au început să strângă lucrurile.

Apoi, dintr-odată şi fără nici un avertisment, difuzoarele au întrerupt *Drumul pe ocean depinde de cârmaci* şi au pus *Estul este roşu*. Toţi ştiam ce înseamnă. Era cântecul pe fondul căruia apărea Marele Cârmaci. I-am văzut pe cei aflaţi mai aproape de Poarta Păcii Celeste sărind în picioare, fluturându-şi *Cărticica roşie* şi scandând TRĂIASCĂ PREŞEDINTELE MAO! TRĂIASCĂ PREŞEDINTELE MAO! Fluturatul şi scandările s-au răspândit prin piaţă ca un val. Era asurzitor. Toţi cei din jurul meu s-au ridicat în picioare, fluturând cartea şi scandând, sărind în sus şi-n jos, încercând să-l zărească pe Marele Cârmaci printre sutele de mii de *Cărticele roşii*. Tânăra rotofeie care nu cu mult timp în urmă lansase zvonul plângea şi suspina zgomotos. Eu eram cu un cap mai mic decât cei din faţa mea şi nu vedeam nimic. Am încercat împreună cu Micul Dragon să sărim să-l vedem, dar n-a fost de nici un folos. Poarta Imperială era prea departe. Abia dacă reuşeam să disting petele în mişcare de la balconul porţii. Fluturam mâna mecanic şi spuneam încet „Trăiască Preşedintele Mao“. Mă uitam cu ranchiună la trupurile care săreau entuziasmate peste tot în jurul meu. Mă simţeam înşelat, dar şi vinovat că nu eram plin de entuziasm. Ar fi trebuit să fiu frenetic în prezenţa Marelui Cârmaci, aşa cum se cuvenea să fie orice revoluţionar. Ar fi trebuit să mă gândesc la toate lucrurile măreţe pe care Marele Cârmaci le făcuse pentru China şi la chipul lui rotunjor şi

plin de bunătate de pe afişe, să mi se umple ochii de lacrimi ca celor din jurul meu. Am încercat să-mi imaginez tot ce trebuia, dar inima n-a început să-mi bată mai repede şi nici nu mi s-au umplut ochii de lacrimi. Nu s-a întâmplat nimic. Prezenţa Marelui Sfânt n-a stârnit nimic în mine. M-am întrebat dacă lumea din jurul meu era sincer fericită să-l vadă, deşi era doar una dintre furnicile mici şi negre care se mişcau pe Poarta Păcii Celeste. M-am uitat la prietenii mei. Sunt aproape sigur că am văzut lacrimi lucind în ochii Mucosului – alături de mucii care-i curgeau constant pe faţă. Lângă el, Micul Dragon sărea continuu de parcă avea o baterie inepuizabilă. De ce erau atât de entuziaşti, că nu vedeau aproape nimic?

— Targa, targa! s-au auzit câteva voci de lângă mine.

Tânăra rotofeie care împrăştiase zvonul şi apoi sărise şi ţipase de parcă o tortura cineva se ridicase – sau, mai bine spus, căzuse – la înălţimea momentului. Leşinase de emoţie. Pe trotuar au apărut doi medici, au pus-o pe targă, au cărat-o peste capetele oamenilor şi au dus-o cu atenţie spre marginea pieţei. Ochii tuturor o urmăreau cu admiraţie şi respect: puţini pot înfăptui o faptă atât de eroică. Targa a dispărut în mulţime, iar oamenii au reînceput să sară şi să strige. M-am alăturat şi eu, de data asta mai plin de vigoare. Speram că folosindu-mi toată energia o să fiu cuprins de o mare emoţie, ca să am cel puţin câteva lacrimi în ochi pe care să le arăt prietenilor. Dar apoi mi-a trecut prin cap o altă idee, chiar mai bună. Am mai sărit o dată şi am strigat cât am putut de tare „Trăiască Preşedintele Mao!“; pe urmă am căzut fără vlagă la pământ şi am închis ochii.

— Targa, targa! A leşinat Fan Shen! l-am auzit pe Micul Dragon.

Am fost ridicat de mai multe mâini şi pus pe targă. Am plutit peste capetele mulţimii şi trebuie să recunosc că a fost tare plăcut să fiu purtat ca un erou căzut într-un astfel de moment. Am rămas cu ochii închişi şi am savurat fiecare minut. După ce călătoria mea fericită s-a încheiat, am deschis ochii şi am văzut că mă aşezaseră pe jos, lângă tânăra rotofeie. Micul Dragon, Mucosul şi Ou de Raţă se aflau lângă mine. Am fost foarte satisfăcut să văd privirea plină de admiraţie a comandantului, dar a trebuit să-mi închid imediat ochii ca nu cumva să râd în hohote şi să mă dau de gol.

Am ascultat strigătele asurzitoare din jurul meu aproape o jumătate de oră. Pe urmă, dintr-odată, au încetat, difuzoarele au trecut la *Drumul pe*

ocean depinde de cârmaci, vestind sfârşitul adunării, iar apoi o voce a ordonat retragerea disciplinată din piaţă. Am fost luat din nou pe sus şi scos din Piaţa Tian'anmen. M-am bucurat de plimbarea liniştită cu camionul, spre casă. Era trecut de cinci dimineaţa când am oprit la oraşul de corturi din Curtea Mare. Puţini au vorbit pe drumul de întoarcere, nu mai aveau nici energie, nici voce. Pe tot parcursul călătoriei, mi-am ţinut gura şi ochii închişi, credincios rolului de erou epuizat.

Două săptămâni mai târziu, după ce a apărut filmul despre cea mai recentă inspecţie a Gărzilor Roşii de către Marele Cârmaci, am văzut ce ratasem: Marele Cârmaci îşi flutura încet mâna albă şi cărnoasă, cu faţa lipsită de expresie, ca şi cum habar nu avea că un milion de oameni, inclusiv vicepreşedintele din spatele lui, fluturau în aer *Cărticica roşie* şi scandau „Trăiască Preşedintele Mao!". Chipul îi era total impasibil, poate chiar puţin iritat. Când i-au văzut faţa, spectatorii s-au emoţionat din nou şi au vărsat lacrimi, ceea ce m-a nedumerit. Ce vedeau ei şi nu vedeam eu? Unii din primul rând strigau „Trăiască Preşedintele Mao!" ori de câte ori apărea pe ecran; o femeie a plâns necontrolat pe toată durata filmului. După voce, părea să fie aceeaşi care leşinase eroic înaintea mea, la miting.

Cum mă uitam la film, la un moment dat am fost sigur că Marele Cârmaci de pe impunătoarea Poartă a Păcii Celeste, printre valurile oceanului maroniu şi roşu, pune ceva la cale, enervat de urletele Gărzilor Roşii. Probabil că ne va cere să facem mai multă instrucţie militară, m-am gândit. Nu puteam bănui, desigur, că în câteva luni ce avea el în minte urma să-mi schimbe total viaţa. Mă va trimite într-o călătorie lungă, grea şi mizerabilă, alături de mii de foşti membri loiali ai Gărzilor Roşii. Călătoria mea, ca a maimuţei, urma să fie într-un tărâm pustiu din vest, la mii de kilometri de capitală, şi la fel de plină de lupte împotriva monştrilor locali, iar în final, chiar împotriva Împăratului de Jad.

Note

18. Cele trei eseuri timpurii, *lao san pian*, au fost scrise de Mao Zedong înainte de 1949 şi se spunea că reprezintă esenţa gândirii acestuia. Eseurile sunt *În memoria lui Norman Bethune*, *În slujba poporului* şi *Bătrânul prost mută munţii*.

19. Provincie din sud-vestul Chinei.

20. Cuvântul „trăiască" este compus din două caractere, *wan sui*, care înseamnă „vârsta de zece

mii de ani“. Adăugându-i din neglijență o trăsătură în plus caracterului *wan*, acesta a devenit negația *bu*, „să nu [facă] vârsta“.

II. PĂMÂNT

Se duce drumul până sus?
Da, pân’ la capăt.
— Christina Rossetti

8
Călătorie spre apus

MI-A LUAT MULȚI ANI SĂ PRICEP MOTIVELE PROBABILE pentru care Marele Cârmaci ne-a trimis pe mine şi pe milioane de alţi membri ai Gărzilor Roşii în sate izolate să trăim ca ţăranii, provocând distrugerea economiei rurale şi făcându-ne să ducem vieţi de mizerie. Poate că a fost un alt plan de îmblânzire a Gărzilor, o soluţie urgentă la problema şomajului milioanelor de tineri din oraşe, din cauză că cele mai multe fabrici au fost închise în timpul Revoluţiei Culturale. Firește că nu a spus nimic de felul acesta în ianuarie 1968, când ne-a ordonat să plecăm la sate. A spus doar atât: „Gărzile Roşii ar trebui să trăiască tot restul vieţii printre ţăranii revoluţionari şi să învețe prin munca grea spiritul vechii Armate Roşii“. Oricare ar fi fost adevăratul motiv, planul a eşuat complet, pentru că puţini dintre noi am devenit adevăraţi revoluţionari în spiritul vechii Armate Roşii şi aproape toţi am scăpat în cele din urmă din satele mizerabile şi ne-am întors la oraş.

Însă în 1968, nimeni nu îndrăznea să pună la îndoială cuvântul Marelui Cârmaci, dorinţele lui fiind ca o poruncă de la Dumnezeu. În câteva săptămâni, milioane de Gărzi au fost trimise la sate într-o mişcare naţională. Unii au plecat de bunăvoie, dar majoritatea, la fel ca mine, au plecat fiindcă n-au avut încotro. Mi s-a ordonat să mă alătur primului grup, din cauza problemelor de familie, iar Comitetul Revoluţionar mi-a spus că am nevoie specială de educaţie de la ţăranii revoluţionari.

La începutul lui februarie, comandantul Ou de Raţă, reprezentantul Comitetului Revoluţionar, m-a informat că fusesem repartizat în Shaanbei, una dintre cele mai sărace regiuni din ţară.

— Felicitări, Fan Shen, este o mare onoare din partea Preşedintelui Mao să fii unul dintre primii care merg la Shaanbei. Este o ocazie neprețuită să înveţi de la ţăranii revoluţionari. Compania noastră este onorată să aibă un membru în primul grup.

N-am crezut cuvintele înălțătoare ale lui Ou de Rață, știam că m-a ales fie din cauza sloganului greșit, fie pentru că aflase că-i distrusesem prânzul.

— N-ați putea să-i faceți altcuiva onoarea de data asta? l-am întrebat fără multă speranță.

— Nu, a răspuns Ou de Rață ferm. Comitetul Revoluționar a dezbătut amănunțit problema și am decis că alegerea cea mai bună e să pleci tu primul, ținând cont de situația în care se află familia ta.

Știam că nu are sens să discut cu el, așa că am mers acasă și m-am rugat de mama:

— Trebuie să te duci, mi-a spus ea, gândește-te la familie. Dacă nu te duci, eu și taică-tău vom avea și mai multe necazuri; nu ne putem permite mai multe probleme decât avem deja. Trebuie să te supui ordinului Marelui Cârmaci.

Îmi displăcea că folosește cuvinte revoluționare înălțătoare, dar știam că are dreptate. Nu îndrăzneam să nu dau ascultare ordinului Marelui Cârmaci.

Pe 23 februarie, am părăsit Beijingul cu sufletul greu, într-un un tren supraaglomerat. Plecarea era atât de grea nu fiindcă-mi lăsam părinții sau fiindcă abia împlinisem paisprezece ani și nu mai fusesem niciodată departe de casă, ci fiindcă nici unul din cei doi prieteni rămași în Detașamentul de luptă Marele Zid nu mergea cu mine. Ca să nu aibă soarta mea, Micul Dragon plecase în secret din Curtea Mare și intrase în armată „pe ușa din dos“, adică îl ajutase taică-său. La scurt timp după aceea, Mucosul a plecat și el din Curtea Mare, îi făcuse rost taică-său, care devenise președintele Comitetului Revoluționar, de o slujbă de funcționar la căile ferate.

Am găsit însă și ceva care să mă bucure în trenul special, plin ochi de Gărzi Roșii. După ce-a pornit, am descoperit că undeva, nu departe de mine, ședeau doi prieteni, foști membri în Gărzile Roșii, pe care-i cunoscusem în timpul luptei de la Universitatea din Beijing. Întâlnirea cu Diavolul Fumător și Bivolul era un semn divin. Ne-am înțeles bine și am hotărât să merg în același sat cu ei. Responsabilul de tren s-a gândit că nu era nici o deosebire dacă mă duceam într-un sat sau altul și mi-a îngăduit să mă transfer în satul prietenilor mei. Nu mi-a luat mult să-mi dau seama cât de norocos am fost să găsesc doi prieteni foarte descurcăreți care aveau să devină protectorii și profesorii mei.

Drumul cu trenul de la Beijing la Xi’an a fost lung și obositor. Locomotiva neagră cu abur a suflat și-a pufăit două zile și două nopți pe drumul spre apus, până să tragă în Xi’an, vechea capitală a multor dinastii.

După ce a oprit, am așteptat până când compartimentul aproape s-a golit înainte să-mi iau cele două genți și să cobor. Tabloul de pe peron mi-a dat imediat un sentiment de oboseală și singurătate. Trenul acoperit de funingine lăsa să se ridice ultimele fire de abur lipsite de vlagă, oamenii se grăbeau să treacă pe lângă mine cu spatele îndoit sub greutatea bagajelor. Nu mi-a aruncat nimeni nici o privire. Stând acolo, în vântul rece, am înțeles că mă aflu într-un oraș străin, la sute de kilometri de familie, și că urma să mă duc să trăiesc printre țărani tot restul vieții. Gândul că voi trăi pentru totdeauna într-un sat sărac mă deprima.

Mi-am luat bagajul și m-am îndreptat spre ieșirea plină de oameni care se împingeau să scape repede de acolo. Îi vedeam pe cei doi prieteni, cu bagajele pe umeri, croindu-și cu greu drum prin mulțime. M-am uitat nelinișt cum se luptau să ajungă la ieșire, știind că era absolut necesar să ajungă cât mai curând posibil la ghișeul de bilete pentru autobuzele de cursă lungă. Deplasarea cu trenul până la Xi’an era doar jumătate de călătorie, partea ușoară, mai urmau aproape cinci sute de kilometri pe drumuri de țară. Nu erau decât trei autobuze pe zi, iar cei care nu apucau bilete trebuiau să petreacă o noapte sau două în gara aglomerată, dormind pe băncile tari. Puțini aveau bani de hotel.

În timp ce înaintam încet și mă uitam după prietenii mei, s-a apropiat de mine o țărăncuță:

— Vrei un ou fiert? Zece bani. Foarte proaspăt, a spus cu un accent puternic și mi-a vârât un ou sub nas.

În cealaltă mână ducea un coș de răchită plin cu ouă fierte și pâinici făcute la abur.

— Nu.

Mai aveam încă două sau trei ouă fierte într-una dintre genți, rămase din ce-mi pregătise mama.

— Ce zici de o pâinică făcută la abur? Două la zece bani. Sunt de azi. Vrei să prinzi autobuzul spre Shaanbei? Îți ia o zi să ajungi acolo și nu-i nimic de mâncare în autobuz.

A pus oul în coş şi-a scos două pâinici măricele. Am observat că mâna în care ţinea pâinicile era deformată groaznic, arăta ca o gheară de vultur, abia putea desface degetele să prindă pâinicile. Probabil că demult se arsese rău de tot.

Mi-a fost milă de ea, era cam de vârsta mea. Am aşezat bagajul jos, am scos din buzunar o bancnotă mototolită de zece bani şi-am cumpărat pâinicile. Douăzeci de minute mai târziu, am ieşit cu genţile din gară şi mi-am văzut prietenii şezând triumfători la soare, pe nişte plăpumi rulate, în faţa staţiei de autobuz. Cumpăraseră bilete. Bivolul avea cămaşa descheiată la gât şi-şi făcea vânt cu un ziar.

— Dacă aş avea un bol de *zhajiangmian*… a spus el adulmecând aerul şi uitându-se cu poftă la ventilatorul unui mic restaurant din colţul gării.

Din tonul nostalgic îţi dădeai seama că n-o să termine fraza. *Zhajiangmian* era felul lui de mâncare preferat, tăiţei cu pastă de soia prăjită şi bucăţele de carne. Din păcate, nu mânca decât o dată pe an, în ajunul Sărbătorii Primăverii.

Ca să-mi arăt recunoştinţa, i-am întins una dintre pâinicile cumpărate de la ţărăncuţă. Bivolul luă o muşcătură zdravănă şi începu să mestece cu o expresie evidentă de plăcere şi recunoştinţă.

Aşezat lângă Bivol, Diavolul Fumător a refuzat pâinica; îşi practica „măiestria“ trăgând dintr-o pipă lungă. Fumase deja atât de mult, încât degetele lui aveau culoarea cârnaţilor de vită, buzele erau vineţii şi jumătate din faţă se făcuse de culoarea pielii tăbăcite. Era un fin cunoscător al tutunului, putea descrie diferenţele infime dintre diversele mărci de ţigări şi tutun de pipă. Nu exista lucru despre fumat pe care să nu-l ştie. Avea în bagaje peste zece pipe diferite – din lut, ceramică, porţelan, cupru, oţel, lemn de cireş, lemn de plop, pin şi altele. Pe majoritatea şi le făcuse singur. Dar ce m-a impresionat cel mai mult la Diavolul Fumător nu au fost cunoştinţele lui despre tutun, ci felurile lui fantastice de a fuma, ca de exemplu „fumul din şapte orificii“: lăsa fumul să iasă încet pe nări şi gură şi-şi rotea uşor capul dintr-o parte în alta, ţesându-şi parcă firele de fum în jurul capului, creând iluzia că fumul iese din toate cele şapte orificii – ochii, nările, gura şi urechile. Era atât de mândru de măiestria sa, încât şi-a dat singur porecla.

— Viaţa e ca fumul, îşi cita adesea propriul aforism. Ar fi bine să te bucuri de ea cât mai este.

Şi chiar asta făcea, se amuza scoţând „fum din şapte orificii“. M-am aşezat lângă el şi am luat o muşcătură din pâinică.

— Fiţi atenţi la oamenii ăia, ne-a spus Diavolul Fumător arătând cu capul spre grămada de la ghişeul de bilete. N-o să fie frumos când o să vină vremea să ne suim în autobuz.

M-am uitat îngrozit la mulţimea zgomotoasă:

— Sper să apucăm locuri.

Diavolul Fumător trase repede câteva fumuri, apoi dintr-odată scutură cenuşa din pipă şi se ridică:

— Vezi de bagaje, mi-a spus, trebuie să fac câţiva paşi.

O jumătate de oră mai târziu s-a întors însoţit de un bărbat de vârstă mijlocie cu un pardesiu negru soios, care semăna cu şoferul autobuzului. Diavolul Fumător ne-a făcut semn să se ridicăm, ne-am luat bagajele şi l-am urmat pe individ până în spatele staţiei. S-a îndreptat spre o vechitură sovietică din anii ’50 cu caroseria antică plină de noroi şi rugină şi, fără să scoată un cuvânt, ne-a aruncat bagajele pe portbagajul de pe autobuz şi apoi a deschis să urcăm. Când mă suiam în autobuz, am observat o pipă de alamă ieşindu-i din buzunarul de la piept.

Ne-am aşezat confortabil în spatele şoferului, Diavolul Fumător şi-a răsucit îndemânatic o ţigară, a aprins-o, a tras un fum lung şi l-a scos într-un cerc aproape perfect.

— Fumatul e o limbă universală, ne-a spus, zâmbindu-ne cu mândrie. Toţi fumătorii sunt fraţi şi se ajută reciproc. Fratele şofer va avea grijă de noi până la Shaanbei. Un drum de zece ore. Ferească Cerul să n-ai loc, vai de picioarele tale. Închideţi ferestrele, ne scapă de probleme mai târziu.

Era doar cu trei ani mai mare decât mine, dar vorbea ca unul dintre regii filozofi din Platon. Părea să fi trecut prin cele mai dure bătălii şi să fi priceput din ele profunzimea vieţii de zi cu zi, înţelepciunea divină pe care o căutăm toţi. Eram foarte mândru să-l am prieten.

Şoferul a revenit o jumătate de oră mai târziu şi-a pornit maşina. Motorul vechi a început să duduie, iar autobuzul şi-a mai scuturat din noroi şi-a plecat legănându-se de-a lungul drumului cu pietriş. S-a întors încet şi a

ajuns în fața stației, unde se formase o coadă lungă de oameni cu bagaje voluminoase. Coada s-a dezintegrat încă dinainte să oprească autobuzul, oamenii s-au repezit ca un banc de piranha asupra unei vaci rătăcite în Amazon. Mai văzusem în Beijing oameni luptându-se să urce în autobuz, dar niciodată o luptă atât de cruntă ca aceea la care mă uitam acum. Imediat ce șoferul a deschis ușa, a fost blocată de trupuri umane; nimeni nu voia să i-o ia altcineva înainte. Câțiva tineri s-au suit pe umerii prietenilor lor și au încercat să intre pe geam. Cei mai departe de geamuri își aruncau înăuntru bagajele, care cădeau cu zgomot și zguduiau autobuzul. O geantă azvârlită prea cu avânt a trecut peste autobuz și-a aterizat de cealaltă parte pe o tânără, care a țipat și s-a prăbușit la pământ. Câteva brațe au smuls-o din acea harababură și au așezat-o lângă bordură. În spatele meu, un tânăr s-a vârât cu capul înainte prin geam și a căzut pe podea. S-a ridicat imediat în picioare, și-a frecat fruntea, pe care o lovise de piciorul de fier al unui scaun, și s-a întors spre geam să-și tragă prietenul.

Un bărbat înalt și slab, îmbrăcat într-o uniformă șifonată și pătată de sudoare, a bătut în caroserie rugându-mă să-l ajut să urce. Fața lui ridicată era atât de aproape de a mea, încât puteam să văd broboanele de sudoare mari cât boabele de soia de pe fața lui scobită și curelele verzi ale bagajului care-i tăiau adânc umerii.

— Te rog, frățioare, mă imploră cu una dintre picăturile de sudoare strecurându-i-se în gură. Te rog, micule tovarăș, frate mai mic, n-o să uit niciodată ajutorul dacă…

M-am gândit să-l ajut cel puțin cu bagajele și m-am ridicat să deschid geamul.

— Nu! a mârâit Diavolul Fumător. Nu te uita la el. În lumea asta de câini te ajuți singur. N-ai cum să-i ajuți pe toți care au nevoie.

L-am ascultat și am întors capul de la fereastră. Privind haosul din jurul autobuzului, știam că Diavolul Fumător are dreptate. Abia dacă mai era loc în autobuz.

A fost nevoie de mai bine de un sfert de oră să se termine lupta, dar nu și spectacolul. Locurile erau ocupate, majoritatea cu câte unul sau doi oameni în plus, iar polițele de bagaje ticsite. Câțiva încă mai încercau să se înghesuie înăuntru; doi dintre ei stăteau numai cu un picior pe scară,

atârnând pe jumătate în afară. Din spate ţipa o voce ascuţită de femeie:

— Jos, voi ăştia doi! Nu vedeţi că autobuzul e plin ochi?

Conductoarea i-a apucat de bagajele de pe umeri şi i-a împins. Dar bărbaţii se ţineau tare.

— La dracu'! DAŢI DRUMUL! urlă dintr-odată şoferul, care până atunci savurase întreg spectacolul liniştit şi răbdător. S-a ridicat, şi-a înălţat gâtul peste cei de pe scările autobuzului şi-a înjurat din nou: La dracu'! Dacă nu se suie conductoarea, nu pleacă nimeni. Am întârziat deja o juma' de oră. COBORÂŢI DRACULUI! SAU VIN ŞI VĂ DAU EU JOS ÎN ŞUTURI!

Aruncă un mănunchi de cârpe soioase în faţa celui mai apropiat. Cei doi au lăsat în cele din urmă uşile, care s-au frecat zdravăn de spatele conductoarei când au fost închise de şofer. Autobuzul se puse în mişcare, dar se opri brusc tocmai când să prindă ceva viteză. Frâna bruscă a făcut să cadă o geantă grea de sus în capul cuiva.

— Ce dracu' faci, Murătură? a ţipat conductoarea la şoferul care ieşise pe jumătate pe geam şi urla la individul din faţa autobuzului.

— Nenorocitule! Vrei să te duci chiar acum la dracu'? Vinele de pe gâtul lui arătau ca nişte sfori: Ar trebui să te zdrobesc ca pe un ou putred şi, dacă-aş face-o, n-ar fi vina mea!

M-am uitat pe geam şi am văzut cine blocase autobuzul: un tânăr cu faţa palidă, bolnăvicioasă. Alergă spre partea şoferului, îşi puse mâinile pâlnie la gură şi strigă:

— Bagajul meu e încă pe autobuz. Bagajul meu!

— Rahat, de ce l-ai aruncat dacă nu te poţi urca? spuse şoferul exasperat şi mânios.

Se trase de pe geam cu un oftat, se lăsă pe spate şi aşteptă ca tânărul să urce pe maşină să-şi dea bagajul jos.

Pentru moment se aşternu liniştea. Cei care nu avuseseră norocul să urce se întorceau la umbra peronului acoperit în aşteptarea următorului autobuz, peste patru ore. Pe măsură ce se împrăştiau, am observat pe peron o tânără aşezată pe nişte aşternuturi de pat rulate uitându-se tăcută la autobuz. Purta o cămaşă albastru deschis şi pantaloni albaştri; pielea ei, spre deosebire de cea a oamenilor din jur, era neobişnuit de albă. Ochii mari şi sprâncenele curbate îmi păreau cunoscute, dar nu-mi puteam aminti unde le mai

văzusem.

După ce a pornit autobuzul și am trecut pe lângă ea, am fost uluit de focul din priviri. Inima a început să-mi bată cu putere și mi-am amintit într-o clipită: două fete înghesuite în mama lor în vreme ce Gărzile Roșii le răscoleau casa; Mustăcioară amenințând că-i dă o palmă celei mici, Li Ling; eu ținând albumul și trecând pe lângă ea în timp ce ochii îi scânteiau de ură. N-aș putea uita niciodată acea privire. Albumul cu femei goale era în bagaj, una dintre cele trei cărți pe care nu le-am ars.

Li Ling nu m-a recunoscut când autobuzul a depășit locul în care se afla – un lucru bun. Cu siguranță că m-ar fi urât din tot sufletul dacă și-ar fi dat seama că sunt unul dintre membrii Gărzilor Roșii care îi omorâseră tatăl. Am simțit totuși că acel episod degradant – pe care detestam să mi-l amintesc – părea să fi creat o legătură specială între noi, și o vreme m-am întrebat dacă soarta îmi va îngădui s-o reîntâlnesc, deși știam că n-aș fi avut curajul să-i vorbesc. Pe drum, ațipind obosit în autobuzul aglomerat, nu puteam să-mi scot din minte imaginea ei stând liniștită pe așternuturile rulate și mă gândeam din când în când ce i-aș spune dacă aș reîntâlni-o.

9
Copiii din Beijing

AM AJUNS LA SEDIUL COMUNEI DEFILEUL DRAGONULUI ÎN DIMINEAȚA URMĂTOARE. În curte ne-a întâmpinat Unchiul Greier, secretarul de partid al celei de-a treia echipe de producţie, venit să ne ducă la el în sat. Nu avea mai mult de cincizeci de ani, dar părea mult mai în vârstă, cu fața aspră, tuciurie şi brăzdată de riduri adânci.

Se îmbrăca uşor diferit de ceilalţi ţărani. În loc de cămaşa neagră ţesută în casă şi pătată de transpiraţie, purta o tunică în stil Mao albastră, cu toate că la prima vedere ar fi fost greu de spus dacă era albastră sau gri, i se cam dusese culoarea cu excepţia subsuorilor. Treisprezece ani de spălat şi uscat la soare schimbă culoarea unei tunici. Ştiam exact vârsta tunicii pentru că ne-a spus că a cumpărat-o să sărbătorească naşterea celui mai mic dintre copii, singurul lui băiat – care acum avea treisprezece ani –, după ce îndurase umilinţa să aibă cinci fete una după alta. Ţinând cont cât de veche era, tunica arăta încă bine. Motivul, am aflat mai târziu, era că o purta doar la ocazii speciale, ca aceea de astăzi.

După ce ne-am încărcat bagajele în două căruţe, Unchiul Greier a mânat mândru prima căruţă în care stăteam noi, cei nouă „Copii din Beijing“. Ne-a fost clar de la bun început că luase ordinele Marelui Cârmaci de „reeducare“ a tinerilor de la oraş foarte în serios. În timp ce căruţele se legănau pe drumul de ţară, ne-a ţinut într-o chineză cu accent foarte puternic prima prelegere lungă despre revoluţia din sat.

— Trebuie să căscaţi bine ochii, a spus el rar. Cuvintele păreau să-i sară din gură ghemuri, ghemuri, ori de câte ori căruţa lovea un hop: Duşmanii-s peste tot. În sat mai e încă un fiu de moşier, ştim toţi că-i un duşman periculos. Trebuie să ne păzim de el.

Zâmbeam cu toţii din cauza accentului său: părea mai degrabă să cânte, nu să vorbească. Mersul cu căruţa trasă de cai alături de un ţăran era o noutate, m-a entuziasmat şi m-a făcut să uit de oboseală. Am călătorit şase

ore şi am cântat toate melodiile revoluţionare cunoscute, mai ales cântecul nostru preferat, *Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu*. Era o dimineaţă plăcută şi însorită, iar vocile noastre tinere răsunau printre dealurile sterpe care păreau să împărtăşească entuziasmul nostru inocent.

A treia echipă de producţie includea tot satul Porcul Spinos Mare, cu o populaţie de opt sute de locuitori. „Mare“ îl distingea de alte două sate numite tot Porcul Spinos, Porcul Spinos Negru, la cinci kilometri spre est, şi Porcul Spinos Mic, la opt kilometri spre sud-vest.

Ne-am aşezat în două „case-peşteră“[21] pe la jumătatea unui deal, chiar lângă sat. La fel ca toate celelalte case-peşteră din zonă, erau nişte găuri arcuite săpate în dealul din lut galben, cam de cinci, şase paşi lăţime şi zece paşi adâncime. La intrare era un zid de cărămidă din pământ nears, cu o uşă şi o fereastră acoperită cu hârtie aspră din paie. Interiorul era ocupat de un *kang* mare – un pat din cărămidă încălzit. Casa din stânga, ceva mai mare, ne-a fost dată mie şi celorlalţi cinci tovarăşi. Casa din dreapta, a fetelor, cu o sobă mare cu lemne, servea şi ca bucătărie pentru grupul nostru. Nu existau electricitate, canalizare sau apă curentă. În vârful dealului, pe o potecă abruptă, se afla latrina – patru stâlpi cu o rogojină de paie de jur împrejur. O potecă îngustă cobora spre pârâul din fundul râpei, numit pompos „Râul Defileului Dragonului“. Făceam cu rândul la cărat apă, să umplem două hârdaie pentru gătit şi spălat.

Cu mine în casă, în afară de Diavolul Fumător şi Bivol, mai erau trei tovarăşi noi, Măslină Verde, Wang Oglindă şi Infarct.

Deşi avea cu un an mai mult decât mine, Măslină Verde era cu aproape o jumătate de cap mai scund. Probabil că încetase să mai crească pe la zece ani. Avea o jachetă nepotrivită, făcută în casă, cu cel puţin două numere prea mare, care atârna pe el ca pe o sperietoare. Era însă foarte relaxat şi nu băga în seamă toate aceste ciudăţenii.

În contrast cu felul plăcut şi sociabil al lui Măslină Verde, Wang Oglindă era liniştit şi conştiincios. Avea ochelari cu lentile groase şi provenea dintr-o familie de intelectuali; ambii părinţi fuseseră profesori de literatură chineză la Şcoala Normală din Beijing. Spre deosebire de noi, tunşi toţi scurt, milităreşte, el avea părul lung pieptănat frumos, cu cărare spre stânga. Era atât de preocupat de părul lui, încât, de câte ori nu-l vedea nimeni (sau cel

puţin aşa credea el), scotea din buzunar o oglinjoară şi se uita cum îi şade. Când vorbea, încheia fiecare propoziţie trecându-şi rapid mâna prin părul preţios.

Infarct era un tânăr frumos de optsprezece ani, cu bărbie fermă şi pometii înalţi. Îşi căpătase porecla nefericită cu o săptămână înainte să ajung eu, când el şi alţi Copii din Beijing sosiţi mai devreme se adunaseră la sediul comunei Defileul Dragonului, aşteptând să fie repartizaţi prin sate. În timpul unei întâlniri, a leşinat şi a fost dus de urgenţă la spitalul judeţean, unde a rămas două zile. O vreme, inima i-a bătut atât de repede, încât medicii au crezut că făcuse infarct şi le-au trimis alor lui la Beijing un „aviz de moarte iminentă“. Şi-a revenit miraculos, două zile mai târziu, după ce a venit frate-său. Medicii n-au putut pune niciodată un diagnostic. De atunci, Copiii din Beijing i-au spus Infarct, iar el, în mod ciudat, l-a luat ca pe un titlu de onoare şi răspundea vesel când cineva îl striga „Infarct“.

Dintre cele trei fete din casa de alături, Ya Rong, de douăzeci şi unu de ani, era cea mai în vârstă şi cea mai solidă. Capul ei mare se sprijinea bine, direct pe umerii rotunzi – nu avea nevoie de gât. Pe ceafa masivă atârnau două cozi lungi şi subţiri ca două frânghii de paie. Dintre toţi Copiii din Beijing, ea mi-a plăcut cel mai puţin, pentru că părea cu adevărat dornică să fie reeducată de ţăranii revoluţionari; tot drumul, a stat alături de Unchiul Greier cu un zâmbet mare şi linguşitor. Am numit-o Plapuma, din cauza corpului robust şi cărnos şi a ruloului mare de aşternuturi adus cu ea.

Celelalte două fete, Yin Yin şi Yang Yang, erau gemene, dar păreau două persoane complet diferite cu acelaşi chip lung şi fin. Părinţii păreau le fi ghicit temperamentul când le-au ales numele; Yin Yin – înnourat – era întotdeauna morocănoasă şi nu zâmbea niciodată. Yang Yang – luminos – trăncănea şi râdea neîncetat, de parcă încerca să compenseze neajunsurile surorii ei. În primul an, Yin Yin a rămas acasă să gătească, iar Yang Yang cânta pe câmp pentru noi, băieţii. Nu trebuie să mai spun că tuturor ne-a plăcut Yang Yang mai mult.

Epuizat după călătorie, am dormit adânc pe *kang*-ul cald aproape două zile. A treia zi, a venit Unchiul Greier şi ne-a spus să ne pregătim de muncă.

— Tocmai am lansat un proiect curajos, „Să remodelăm Pământul“. Probabil că aţi văzut când aţi venit afişele mari din tot satul. E un proiect

creat chiar de Marele Cârmaci, care le-a cerut tuturor comunelor din China să remodeleze pământul, să facă zone terasate pe dealurile sterpe ca să conserve mai bine apa şi să obţină recolte mai bune. Aţi venit la timp pentru cel mai nobil proiect din satul nostru.

A doua zi, la patru dimineaţa, m-au trezit dintr-odată nişte bubuituri puternice în uşă. Tremurând, m-am vârât repede în jacheta de iarnă vătuită făcută de mama dintr-o haină militară veche şi am sărit din pat. Casa era îngheţată; focul care încălzise *kang*-ul înainte de culcare se stinsese în timpul nopţii. Am bâjbâit prin întuneric, am găsit uşa şi am deschis-o. Afară era încă beznă. Umbra întunecată a Unchiului Greier a intrat înăuntru împreună cu o pală rece de vânt.

— *A cântat* cocoşul! a mârâit în dialectul lui aspru şi melodios.

Părea o persoană complet diferită, morocănoasă şi nerăbdătoare. A scăpărat un chibrit şi-a aprins lampa. Când i-a văzut pe ceilalţi încă în pat, a început să strige: „Sus!“ A tras fără menajamente pătura de pe Măslină Verde, dând la iveală un trup subţire care tremura ca un pui jumulit.

— Sătenii sunt deja pe teren. Am întârziat. Hai, repede!

— Parcă-i Zhou Coţcarul! Nu-i decât patru! bombăni Măslină Verde imediat ce Unchiul Greier se duse să le trezească şi pe fete.

Zhou Coţcarul, un moşier bogat dintr-o poveste, obişnuia să imite cântecul cocoşilor la miezul nopţii ca să-i scoată pe ţărani la muncă pe ogorul lui. Dar eram prea ocupaţi ca să mai râdem. Diavolul Fumător s-a repezit pe deal să fie primul la latrină, în timp ce Bivolul adulmeca prin cameră căutând resturi de mâncare.

Zece minute mai târziu, porniserăm la treabă. Cu excepţia câtorva stele pâlpâitoare, cerul era întunecat şi rafalele vântului de dinainte de zori ne tăiau pielea ca lamele. Mergeam împiedicându-ne în spatele Unchiului Greier, pe drumul înzăpezit, cu târnăcoape şi lopeţi în spate. Drumul era îngust şi abrupt, uneori trebuia să mă târăsc în patru labe să nu cad pe panta alunecoasă.

— Mi-aş dori să am înţelepciunea lui Yin Yin, se tângui Diavolul Fumător, în timp ce picioarele lui subţirele păşeau nesigure pe poteca plină de hârtoape.

Yin Yin, singura rămasă acasă, nu trebuise să se trezească atât de

devreme. Nu puteam decât să fiu de acord cu Diavolul Fumător.

Urcam un deal, coboram altul şi tot aşa, părea să fi mers mult şi să fi trecut pe lângă o groază de dealuri umbrite, pentru mine toate erau la fel. În cele din urmă, ne-am oprit pe vârful unui deal mare. Cămaşa din jacheta vătuită era deja udă de sudoare. Pe albastrul închis al cerului am zărit conturul unui bolovan uriaş şi rotund iţindu-se straniu pe dealul neted acoperit de zăpadă. Firește că Unchiul Greier alesese anume acel deal să ne dea o lecție despre istoria locală a revoluției comuniste. După ce ne-a adunat sub bolovan, și-a început prelegerea:

— Ăsta-i Dealul Armatei Roșii. De unde stați chiar acum, un general al Armatei Roșii, pe nume Hu Tu, a comandat lupta împotriva trupelor naționaliste, în 1946. În timpul luptei, un obuz al dușmanului l-a lovit pe generalul Hu, care a murit chiar aici. Pământul s-a udat cu sânge de martir și a devenit un simbol al revoluției. Trebuie să continuăm spiritul Armatei Roșii și să îmblânzim dealurile sterpe. Așa vă testează Președintele Mao spiritul revoluționar.

Pentru un țăran semianalfabet, Unchiul Greier era surprinzător de meșter la vorbă.

— Sunteți primii care lansează campania „Să remodelăm Pământul“, a continuat, arătând cu mâna dealurile umbrite din jur. Este o onoare pe care Partidul a decis să v-o acorde vouă, Copiilor din Beijing. Vreți să dezamăgiți Partidul? Marele Cârmaci a spus că cei care dovedesc că au inima roșie vor fi primiți cu bucurie înapoi la Beijing, iar ceilalți vor sta aici tot restul vieții. Satul e cu ochii pe voi. Partidul e cu ochii pe voi. Marele Cârmaci e cu ochii pe voi. Acum, înainte să pornim la treabă, să recităm *Hotărâți, fără teamă de sacrificiu*.

Cuvintele Unchiului Greier m-au umplut de îngrijorare: era un test al Marelui Cârmaci, nu-mi puteam permite să dau greș. M-am aruncat în muncă plin de energie și, tânăr și naiv, n-am pus la îndoială normalitatea a ceea ce făceam: opt tineri încercau să aplatizeze un deal cu târnăcoape și lopeți, după care scoteam bolovani de pe fundul râpei și-i căram pe deal să protejăm pământul nivelat să n-o ia la vale. Nu mă gândeam decât să-i arăt Unchiului Greier inima mea roșie și mare, ca să mă lase să mă întorc la Beijing, într-o bună zi.

Munca era grea. Pământul îngheţase, şi de fiecare dată când loveam cu târnăcopul simţeam o smucitură dureroasă ca un şoc electric, rezultatul fiind doar o urmă albă, jalnică şi o bucăţică de pământ cât o nucă. A fost nevoie de multe lovituri ca să străpung stratul îngheţat. Progresam dureros de încet. Nu mi-a luat multă vreme să descopăr că aveam băşici la mâini.

În ciuda frigului şi a pământului îngheţat, am muncit din toate puterile în primele două ore, ba chiar am şi râs, şi am lovit cu târnăcoapele în ritm alert. Din când în când, Diavolul Fumător o îndemna pe Yang Yang să cânte ceva, iar ea îi răspundea cu câte un cântec din citatele Marelui Cârmaci. Mi s-a părut că era un joc plăcut creat pentru noi de Preşedintele Mao şi că se va termina repede, aşa că nu m-au deranjat prea tare mâinile dureroase.

Cântecele şi râsetele n-au durat mult. Deşi era greu, nivelarea solului s-a dovedit a fi doar încălzirea. După ce am nivelat o fâşie mică de pământ, Unchiul Greier ne-a spus să trecem la următoarea sarcină – căratul bolovanilor de pe malul râului în vârful dealului. În scurt timp, cântecele au încetat şi zâmbetele ne-au pierit de pe feţe.

Nu mai cărasem niciodată un coş cu bolovani şi habar nu aveam cât de greu era. Prima dată când am pus coşul cu pietre pe umeri, aproape că mi-am pierdut echilibrul şi am căzut în apă. Cântăreau cel puţin cât mine. Fiecare pas în sus pe deal a fost o luptă, în cea mai mare parte a timpului a trebuit să mă târăsc în patru labe. Mi-a luat mult până să ajung la jumătatea drumului, unde aştepta Unchiul Greier, şi nici n-am trecut bine de el că m-am împiedicat şi am aterizat cu faţa în jos. Coşul mi-a căzut din spate. Întins pe burtă, am mirosit zăpada umedă şi am văzut cum o picătură de sânge din nas a topit o găurică rubinie în zăpada albă. Nu m-am ridicat imediat, m-am gândit să stau aşa o vreme, doar că, de îndată ce l-am văzut pe Unchiul Greier întorcându-se şi aruncându-mi o privire plină de reproş, m-am adunat de pe jos şi am ridicat coşul. Nu voiam să creadă că am picat testul Marelui Cârmaci şi nici n-aveam chef să-mi petrec tot restul vieţii în sat. M-am târât din nou, încet, în sus, cu greutatea cumplită în spate. Ultimii cincizeci de metri mi s-au părut o călătorie prin iad. Mi-am târşâit picioarele centimetru cu centimetru, umerii şi mâinile mă dureau aşa de tare, încât am crezut că stăteau să se rupă. Nu ştiam că plămânii pot să doară atât. Dar n-am gemut şi nici n-am îndrăznit să mă opresc.

Plapuma a fost prima care a ajuns în vârf cu un coş cu bolovani. Am auzit-o strigând din vârful dealului „Trăiască Preşedintele Mao!“ şi „Trăiască spiritul revoluţionar!“, când mă ridicam a doua oară de pe jos. Am început s-o urăsc. Frenezia şi reuşitele ei ne făceau pe noi, ceilalţi, să arătăm rău şi ne obligau să muncim mai repede.

Pe la zece dimineaţa, când a venit ora pentru micul dejun, cărasem bolovani de două ori şi simţeam că nu mai pot înainta nici un pas. În afară de băşicile şi tăieturile de pe mâini – mănuşile se făcuseră lipicioase de la sânge –, aveam impresia că-mi rupsesem clavicula, umerii mă dureau atât de tare, încât se retrăgeau instinctiv şi când îi atingeam cu jacheta. Şedeam rezemat de bolovanul rotund, cu cămaşa şi haina complet ude, tremurând în vântul tăios şi molfăind un *wotou* (chiflă din mălai, în formă de con, coaptă în abur) rece şi o bucată de nap murat, aduse de Yin Yin.

În pauză, Unchiul Greier i-a cerut Plăpumii să citească nişte pasaje din *Cărticica roşie* a Marelui Cârmaci.

— Am progresat bine, ne-a zis unchiul după lectură. După cum spunea Preşedintele Mao, numai din sudoare şi sânge se poate naşte adevăratul spirit revoluţionar. Ăsta-i doar începutul, nu-i încă testul adevărat. Oricât de greu ar fi, atâta timp cât vă amintiţi cuvintele Marelui Cârmaci, o să aveţi o forţă nesfârşită să cuceriţi natura. Preşedintele Mao vă va da putere. Înainte să începem iar, hai să recităm bine-cunoscutul *Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu*.

A început să scandeze, cu vocea lui ca un cântec: „*Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu, luptăm pentru victorie, trecând peste nenumărate stavile…* HOTĂRÂŢI, FĂRĂ TEAMĂ DE SACRIFICIU, LUPTĂM PENTRU VICTORIE, TRECÂND PESTE NENUMĂRATE STAVILE!“

Scandarea repetată a fragmentului părea să fi făcut minuni cu ceilalţi membri ai grupului. Când am terminat, Plapuma a fost prima care s-a ridicat, înainte să se încheie pauza, şi s-a repezit până jos pe malul râului. I-au urmat Infarct şi Yang Yang, plini de energie. Chiar şi Diavolul Fumător părea să fi fost hrănit de cuvintele magice ale lui Mao, până şi el a reuşit să mi-o ia înainte. M-am simţit, bineînţeles, foarte prost. Când m-am silit să mă ridic, corpul mă durea în aşa hal, încât m-am prăbuşit din nou pe pământul rece, reconfortant. Cuvintele magice ale marelui nostru zeu

conducător nu reuşiseră nici de data aceasta să-mi vindece trupul zdrobit. Întrebarea care mă torturase în Piaţa Tian'anmen la întâlnirea cu Marele Cârmaci s-a întors să mă bântuie: ce nu era în regulă cu mine, de ce „cuvintele magice" ale Marelui Cârmaci nu mă revigoraseră ca pe ceilalţi? Am încercat să las cuvintele Preşedintelui Dumnezeu să-mi pătrundă în inimă, dar durerea cumplită din tot corpul mi-a spus că nu se schimbase nimic.

N-a trecut mult după pauză şi iar am căzut. De astă dată m-am simţit uşurat să văd coşul şi bolovanii rostogolindu-se la vale şi dispărând în apa glacială. Când am dat cu genunchii de pământul îngheţat, nici măcar n-am încercat să mai atenuez impactul cu mâinile. Părea că nimic nu mai conta, nu-mi doream decât o clipă de odihnă. Dar l-am văzut pe Unchiul Greier ţâşnind spre mine, bodogănind reproşuri grele, aşa că nu mi-a rămas decât să mă ridic cu ce părea a fi ultima picătură de energie. Am coborât împleticindu-mă de pe deal să scot coşul din apă.

Înainte de cină, a căzut şi Plapuma. (O merita, m-am gândit.) Căra un coş mare cu bolovani şi aproape ajunsese în vârf când au lăsat-o dintr-odată picioarele, iar bolovanii i s-au rostogolit peste spate, pe cap şi pe piept. S-a lovit cu faţa de o piatră şi i-a căzut un dinte. Ne-am adunat în jurul ei. Arăta de parcă ar fi murit, cu faţa acoperită de sânge; a rămas nemişcată zece minute. Mi-am imaginat sarcina neplăcută de a-i căra trupul mare şi obez înapoi în sat. Mai rău decât un coş cu bolovani. Dar apoi a dat de câteva ori din picioare şi şi-a revenit. Uluitor a fost că, de îndată ce-a deschis ochii, s-a forţat să se ridice şi să apuce coşul, la fel ca un erou dintr-o poveste revoluţionară. Am bănuit-o că s-a prefăcut leşinată ca să-şi joace rolul de eroină, dar Unchiul Greier a fost foarte impresionat. (Ura pentru ea a crescut înzecit în acel moment, pentru că exact asta mă gândeam să fac şi eu – să leşin eroic, ca în Piaţa Tian'anmen, şi să mă odihnesc până la sfârşitul zilei –, îmi furase tertipul.) În seara aceea, la adunarea întregii echipe de producţie, Unchiul Greier a lăudat hotărârea şi devotamentul Plăpumii, folosind-o ca exemplu pentru restul echipei:

— Dacă o tânără fragilă de la oraş poate munci din greu pentru Marele Cârmaci, cum putem noi, ceilalţi, să nu-i urmăm exemplul?

Prima zi de lucru s-a încheiat abia după ce s-a lăsat întunericul. Nu-mi

amintesc cum am plecat de pe Dealul Armatei Roşii. *Kang*-ul cald de acasă părea aşa de îmbietor şi de bine-venit, încât m-am prăbuşit pe el şi m-am cufundat în uitare, cu hainele încă ude pe mine.

A doua şi a treia zi au fost şi mai dure. Din pricina zăpezii de primăvară, poteca devenise mai alunecoasă şi mai periculoasă. Munca grea a făcut repede victime. În a treia zi, Wang Oglindă a alunecat pe malul râului şi a căzut în apa îngheţată. A răcit şi a rămas la pat câteva zile. După prima săptămână, Diavolul Fumător a pretins că i se „tasase o vertebră“ – erau cuvintele lui – şi l-au lăsat să rămână acasă s-o ajute pe Yin Yin să gătească. Bivolul şi-a sucit o gleznă şi-a rămas şi el acasă. La sfârşitul celei de-a doua săptămâni, doar cinci oameni mai puteau lucra. Mi se părea că Unchiul Greier stă cu ochii pe mine şi n-am avut curajul să pretind că m-am rănit sau să leşin.

În următoarele două săptămâni, am muncit ca un zombi. Eram atât de obosit, încât noaptea nu mai conta nimic; hainele urât mirositoare, durerea de spate şi umeri, sforăitul Bivolului, faptul că Măslină Verde vorbea în somn, fumul otrăvitor al Diavolului – nu mă mai deranja nimic, în afară de bătăile puternice în uşă ale Unchiului Greier dimineaţa devreme. Înainte să se termine a doua săptămână, îmi jurasem că voi pleca din sat cu orice preţ. Nu era un loc în care să-mi petrec tot restul vieţii. Indiferent de ordinul Marelui Cârmaci, nu mai voiam să fiu ţăran revoluţionar nici măcar o singură zi.

Munca dură a ţinut trei săptămâni. Până la sfârşitul celei de-a treia săptămâni, construiserăm câteva fâşii mici de teren terasat pe vârful Dealului Armatei Roşii. De la distanţă, arătau ca nişte pene de gâscă, aşezate ciudat pe vârful unui deal sterp. Una peste alta, nu valorificaserăm mai mult de o mie de metri pătraţi. Unchiul Greier le-a numit „Terasele Copiilor din Beijing“ şi le-a arătat cu mândrie întregii echipe de producţie. Din păcate, succesul n-a durat mult. Se vede că Dragonului Mării nu i-a plăcut că intraserăm pe teritoriul lui sacru – am aflat mai târziu dintr-o poveste că ţăranii obişnuiau să se închine acolo, pe deal, Dragonului Mării – şi-a dat o ploaie torenţială în aprilie care a dus la vale majoritatea bolovanilor căraţi cu greu, făcând ca dealul să semene iar cu o chelie netedă. Am fost foarte recunoscător că ploaia şi apropierea muncilor de

primăvară au pus capăt efortului de „remodelare a Pământului“. Era un proiect dement, mai mult de propagandă politică decât cu un scop agricol.

— Ne întoarcem anul viitor, la primăvară, a jurat Unchiul Greier după ploaia devastatoare, la adunarea săptămânală de duminică a celei de-a treia echipe de producţie. Vorbele lui m-au cutremurat. Mă îndoiam că aş mai fi supravieţuit încă trei săptămâni la asemenea muncă. Noi, ţăranii revoluţionari, nu vom capitula niciodată în faţa naturii, a continuat el. Cât timp suntem îndrumaţi de Preşedintele Mao şi avem spiritul Armatei Roşii, vom cuceri dealul. Marele Cârmaci a spus: „Omul va cuceri cerul!“ Trăiască Marele Cârmaci!

Îmi părea că seamănă din ce în ce mai mult cu un clovn. Dar trebuia să-i câştig bunăvoinţa dacă voiam să plec într-o zi din sat, aşa că am strigat după el, cu voce tare:

— Omul va cuceri cerul! Trăiască Marele Cârmaci!

Notă

21. Case tradiţionale, numite în chineză *yaodong*, făcute prin săparea unei încăperi în dealurile de loess, caracteristice provinciei Shaanxi.

10
„Să fii țăran *revoluționar*!“

DORINȚA DE A SCĂPA DIN SAT NU S-A ÎNDEPLINIT CURÂND, dar am descoperit repede cum să-mi ușurez munca și să-mi fac viața în sat mai suportabilă. Pentru asta îi sunt profund recunoscător Diavolului Fumător, conducătorul spiritual al grupului, care ne-a învățat cum să trăim și să lucrăm pe îndelete, ca țăranii „revoluționari“ ai locului.

— Marele Cârmaci ne-a trimis aici să învățăm de la țăranii revoluționari, de aceea trebuie să urmăm întru totul cuvintele Excelenței Sale, ne-a zis într-o dimineață Diavolul Fumător, când am ajuns pe bucata de pământ ce ne fusese alocată s-o lucrăm.

Era pe la sfârșitul primăverii, după ce ne lăsaserăm de terasat și începuserăm muncile de primăvară. Arătând spre țăranii care zăceau în câmpul de fasole bârfind despre femei, Diavolul Fumător spuse cu înțelepciune:

— Uitați-vă la țăranii adevărați și învățați de la ei. Ca să fim țărani revoluționari adevărați trebuie să vorbim ca ei, să ne îmbrăcăm ca ei, să fumăm ca ei și să muncim ca ei!

Am râs. Unchiul Greier ar fi apreciat cu siguranță discursul lui încurajator, ratând sensul ascuns care ne-a făcut să râdem.

Fidel celor spuse, Diavolul Fumător ne-a condus pe drumul „revoluției să devenim țărani adevărați“. A doua zi, a ieșit pe câmp într-o pereche de pantaloni bufanți, cusuți în casă, luați de la un țăran în schimbul pantalonilor lui kaki. La fel ca țăranii, îi purta fără lenjerie intimă.

— Sunt cei mai igienici și mai buni pantaloni în condițiile date, ne-a spus el, arătându-ne pantalonii suficient de largi să ascunzi în ei un porc. Când te speli numai de două ori în viață – când te naști și înainte să te îngroape –, trebuie să porți așa ceva ca să rămâi curat. Fără chiloți, păduchii și puricii n-au unde să se ascundă, iar cracii largi lasă vântul să intre când e cald. În plus, economisești bani. N-ai nevoie de chiloți.

Era un negustor bun. A doua zi, Bivolul, Măslină Verde şi Infarct au apărut şi ei în pantaloni negri largi, cu dungi albe de sudoare în jurul taliei. Am luat şi eu o pereche de la un ţăran, dar nu mi-a plăcut mirosul. I-am purtat, însă, fiindcă mă amestecam mai bine printre ceilalţi ţărani când dormeam pe câmp şi Unchiul Greier nu mă putea distinge de la distanţă.

— Următorul pas, a continuat să ne înveţe profesorul Diavolul Fumător câteva zile mai târziu, e să fumăm cânepă ca ţăranii.

Pe lângă lemnul de foc şi uleiul pentru gătit, cânepa purpurie, principala recoltă din care făcea bani cea de-a treia echipă de producţie, era singurul mod de destindere pentru oamenii din sat. Bărbaţii, femeile şi copiii pufăiau toţi din pipele cu apă.

— Cânepa din Shaanbei e cea mai bună din lume, a declarat Diavolul Fumător. E cea mai puternică marijuana – aşa de puternică, că-ţi dă jos pantalonii şi ţi-l arată pe dracul însuşi. Dar dacă o fumezi cu o pipă cu apă, cum fac ţăranii, devine fină şi uşor de fumat. După un singur fum ţi se pare că dormi în Marea Chinei de Sud alături de zeiţa Guanyin[22].

În următoarele câteva săptămâni, fiecare Copil din Beijing şi-a luat o pipă cu apă. Până şi Wang Oglindă şi cu mine, care nu fumam, ne-am luat pipe ca să ne arătăm solidari cu tovarăşii noştri fumători. Când ne-au văzut cu pipele cu apă, ţăranii au început să ne trateze ca de-ai lor şi ne avertizau întotdeauna când se apropia Unchiul Greier.

— Cel mai important lucru e că nu poţi fi ţăran revoluţionar adevărat dacă nu lucrezi ca un ţăran revoluţionar, ne-a învăţat din nou profesorul Diavolul Fumător. Munca nu e simplă muncă, e o artă. Trebuie să înveţi să apreciezi arta muncii. Uitaţi-vă cum muncesc ţăranii revoluţionari şi urmaţi-le exemplul.

Fiecare Copil din Beijing – mai ales eu – i-a fost extrem de recunoscător pentru învăţătura plină de miez. Am urmărit ţăranii de pe câmp şi le-am urmat exemplul. Unchiul Greier ne trezea ca de obicei înainte de zori şi stăteam pe câmp până la căderea întunericului. Dar imediat ce Unchiul Greier se întorcea în sat pentru şedinţe, ne întindeam pe câmp şi dormeam până când soarele ne încălzea spatele şi venea micul dejun. După prânz, mai trăgeam un pui de somn şi ne sculam înainte de cină. Între turele de somn, mai prăşeam ceva fasole, porumb sau cânepă, dar pe îndelete, fără să ne

grăbim cum făcuserăm la construcţia teraselor. Când ajungeam la capătul rândului, ne aşezam cu ceilalţi ţărani şi trăgeam o pipă. După aceea, ne puneam pe povestit. În pauzele de fumat, am aflat poveşti foarte interesante despre soţiile altora şi despre femeile din sat.

Diavolul Fumător se pricepea la dialecte. După trei luni, stăpânea perfect dialectul din Shaanbei, inclusiv expresiile idiomatice şi vorba cântată. Dialectul i-a dat puterea să discute liber cu ţăranii şi a aflat astfel toate bârfele savuroase trecute şi prezente, pe care le-a transmis apoi prietenilor mai puţin talentaţi lingvistic. Printre altele, ne-a spus povestea adevărată a Dealului Armatei Roşii şi a Dragonului Mării, şi am înţeles de ce încercarea de a remodela dealul a fost o idee proastă.

Diavolul Fumător ne-a povestit că, înainte să fie schimbat de Revoluţia Culturală în Dealul Armatei Roşii, se numea Dealul Sfârcului. Numele venea dintr-o legendă veche de o mie de ani.

— Cu mulţi, mulţi ani în urmă, începu să povestească Diavolul Fumător trăgând din pipa cu apă, locul a fost lovit de o secetă cumplită. Plouase foarte puţin în ultimii doi ani, iar în anul acela nu căzuse nici o singură picătură. Întâi s-au uscat recoltele şi iarba, apoi au murit copacii şi animalele, iar în cele din urmă au început să se ducă oamenii. Sătenii se adunau în fiecare zi la Templul Dragonului Mării de pe vârful dealului să se roage pentru ploaie. Într-o noapte, pe când se rugau, templul a fost lovit de tunete şi dinăuntru s-a auzit o voce: „O mamă tânără din sat trebuie să se sacrifice singură în templu, înainte să se întoarcă ploaia“.

O tânără mamă pe care o chema Manioc cea Dulce a aflat şi s-a hotărât să salveze satul. În noaptea aceea, şi-a luat rămas-bun de la soţ şi de la fiu şi-a urcat singură la templu. Când a intrat, templul era învăluit în întuneric. Pe altar, în briza fierbinte şi uscată, pâlpâia doar o candelă. Umbra statuii dragonului înfricoşător, aruncată de lumina tremurândă, se înălţa uriaşă pe perete, ca şi cum s-ar fi pregătit să sară de pe tavan şi s-o înşface pe tânără. Manioc cea Dulce a îngenuncheat în faţa statuii, a închis ochii şi a început să se roage. Imediat a simţit că ceva o împungea în picioare. Deschise ochii şi văzu un porc spinos mare, negru, bătrân şi urât. Avea ochii căprui şi tulburi aproape închişi, şi mulţi dintre spinii lungi de jumătate de cot erau rupţi. Trebuie să fi avut o mie de ani. Slab şi şchiop, murea de sete.

— Poți să-mi dai ceva de băut? murmură porcul spinos, sprijinindu-și capul pe pământul prăfuit.

Dar nu era nici un pic de apă. Lui Manioc cea Dulce i s-a făcut milă de bătrânul porc spinos, l-a luat, și-a ridicat bluza și l-a potrivit la sân. Laptele dulce curgea în gura animalului pe moarte. Acele o înțepau pe mâini și pe piept, dar nu l-a pus jos. În cele din urmă, porcul spinos a reînviat.

— Îți mulțumesc, i-a spus el, iar Manioc cea Dulce l-a așezat înapoi pe pământ.

Lacrimile scânteiau în ochii bătrânului porc spinos în timp ce se târa încet spre ușă. După ce-a dispărut în întuneric, fulgerele au sfâșiat cerul și ploaia s-a revărsat pe pământ. A plouat trei zile. Când a ieșit soarele, oamenii au văzut un bolovan rotund și uriaș pe locul unde se aflase odată Templul Dragonului Mării. Bolovanul avea forma unui sfârc. Sătenii l-au numit Dealul Sfârcului, în amintirea lui Manioc cea Dulce, care, spuneau sătenii, se transformase în stâncă.

— Acum înțeleg, am spus după ce Diavolul Fumător a terminat de povestit și își umplea din nou pipa, de ce în aprilie a fost furtuna aia neobișnuită care a spălat terasele. E teritoriul Dragonului Mării.

— Fără îndoială, a răspuns Diavolul Fumător. Probabil că Unchiul Greier e singurul de pe aici care nu crede în Dragonul Mării. Și că tot vorbim despre Unchiul Greier, vreți să auziți câteva povești despre faimosul nostru secretar de partid?

Am încuviințat toți dornici din cap și el a început să ne împărtășească cele mai noi știri despre Unchiul Greier, la fel de interesante ca povestea Dealului Sfârcului. Diavolul Fumător era un povestitor priceput. Își condimenta poveștile cu echivalentele sosului de soia, oțetului și altor mirodenii, dându-le culoare și gust, mai ales celor erotice. Îi admiram cunoștințele uluitoare despre ceea ce se întâmpla în așternut, care le depășeau pe cele ale unui copil obișnuit de șaptesprezece ani.

Unchiul Greier, ne-a povestit Diavolul Fumător, era admirat de țărani nu pentru evlavia față de Marele Cârmaci, ci pentru puterea aproape supranaturală a mădularului său. Cineva (Diavolul Fumător nu ne-a spus cine) susținea că Unchiul Greier se culcase cu jumătate dintre femeile din sat. Umbla vorba că ar avea optsprezece copii, dar numai șase legitimi.

Chiar şi acum, ne-a spus el, una dintre fetele din Beijing se culca cu el.

Vestea m-a şocat, dar nu mi-a trebuit mult să-mi dau seama:

— Trebuie să fie Plapuma, am spus eu, şi Diavolul Fumător a zâmbit.

În majoritatea serilor de când ajunseserăm în sat, Unchiul Greier venea după cină şi o chema pe Plapumă să meargă cu el la sediul partidului să studieze opera Marelui Cârmaci. „E o tânără de treabă, dar are nevoie de îndrumări suplimentare să devină o adevărată revoluţionară“, mi-am amintit că spunea Unchiul Greier.

La câteva luni după povestea Diavolului Fumător, rezultatul studiului intens al Plăpumii cu Unchiul Greier a devenit clar pentru toată lumea: burta ei se făcea tot mai mare pe zi ce trecea. Într-o noapte, nu s-a mai întors de la studiu. A doua zi, Unchiul Greier i-a adunat lucrurile şi ne-a dat o veste bună:

— Datorită progresului Plăpumii în studierea operelor Preşedintelui Mao şi învăţarea spiritului revoluţionar de la ţărani, a fost aleasă de partid să studieze la o şcoală de asistenţi medicali din Yan’an[23]. Voi, ceilalţi, a subliniat Unchiul Greier uitându-se cu subînţeles la Yin Yin şi Yang Yang, dacă studiaţi cu sârguinţă şi acceptaţi sincer să fiţi reeducaţi de ţăranii revoluţionari, o să plecaţi în curând de aici. E un exemplu bun pentru voi toţi. Amintiţi-vă de ce v-a trimis aici Marele Cârmaci: să învăţaţi de la ţăranii revoluţionari.

— Să învăţăm de la ţăranii revoluţionari, a strigat toată lumea în glumă, Diavolul Fumător şi cu mine răcnind cel mai tare.

Am aflat mai târziu că Plapuma făcuse avort şi era foarte fericită că scăpase de munca grea din satul Porcul Spinos Mare. Metoda ei de evadare mi s-a părut de prost gust, dar m-a învăţat cum să mă port cu Unchiul Greier ca să mă ajute în viitor.

— Am devenit cu toţii ţărani revoluţionari, dar mai sunt multe de făcut, a declarat Diavolul Fumător într-o după-amiază, cu un zâmbet larg pe faţă.

Întinzându-şi braţele după un pui de somn, se uită peste întinderea de trupuri adormite din jurul său care tocmai se trezeau în soarele cald de toamnă. Era începutul sezonului de recoltare a grâului, pe la sfârşit de iulie.

— Trebuie să-i mulţumim Marelui Cârmaci că ne-a trimis aici, şi ar fi o nedreptate faţă de Excelenţa Sa să nu valorificăm toate ocaziile

revoluţionare pe care ni le pune la dispoziţie, adăugă filozoful nostru.

Se referea la un plan ingenios pe care tocmai îl clocise, şi anume, să profite de faptul că guvernul dăduse ordin ca echipele de producţie să-i ofere fiecărui Copil din Beijing câte două sute de kilograme de cereale pe an, indiferent de cât de mult lucrase.

În octombrie, după recolta de toamnă, Diavolul Fumător şi Bivolul şi-au luat partea din recoltă şi au trecut la executarea unui plan ingenios. Imediat ce a căzut zăpada, s-au îmbolnăvit, sau, mai bine zis, le-au reapărut bolile cronice. „Vertebra tasată“ a Diavolului Fumător a început din nou să-l supere, la fel şi durerile de spate ale Bivolului, fiind nevoie să-i vadă medicii din Beijing. După ce au obţinut permisiunea de la Unchiul Greier, şi-au vândut porţia de cereale, procurându-şi astfel bani pentru biletele de tren, şi în ianuarie au plecat acasă – numai bine să prindă Sărbătoarea Primăverii. În următoarele şase luni, s-au recuperat la Beijing, iar la sfârşitul verii, după ce se terminase munca grea din sat, s-au întors să facă nişte treabă simbolică, şi-au luat partea de cereale şi s-au pregătit s-o vândă ca să plece iar acasă.

A fost un joc inteligent.

— Îmi place să fiu *reeducat* de ţăranii revoluţionari, i-a declarat solemn Diavolul Fumător Unchiului Greier când i-a cerut permisiunea să meargă iar la medici în Beijing. Indiferent de câte vertebre tasate am, mă voi întoarce cât de repede pot ca să-mi continui educaţia. Trebuie să fim la înălţimea aşteptărilor Marelui Cârmaci.

De astă dată, şi lui Infarct i-a apărut o problemă medicală – atac de cord cronic – şi i s-a îngăduit să se întoarcă la Beijing pentru tratament. Cei trei impostori au avut chiar tupeul să plece cu acelaşi tren.

Eu nu puteam profita de planul lor ingenios. Părinţii mei mai aveau încă necazuri şi nu mă puteam duce acasă pentru Sărbătoarea Primăverii. Le-aş fi creat probleme şi mai mari dacă Ou de Raţă ar fi aflat că nu rămăsesem la ţară, iar părinţii mei sigur s-ar fi supărat pe mine.

În aprilie, după plecarea Diavolului Fumător şi a Bivolului, am primit o scrisoare de la Micul Dragon, care intrase în armată cu un an înainte. În ultimul timp, familia Micului Dragon prosperase datorită prieteniei dintre tatăl său şi mareşalul Ye Jianying, noul ministru al apărării. Tatăl său, scria

Micul Dragon cu mândrie, fusese promovat în funcţia de ministru adjunct, iar familia se mutase din Curtea Mare într-un conac elegant cu paisprezece camere, din centrul Beijingului. El primise permisie specială să se întoarcă acasă să-şi ajute familia la mutat. Cel mai ciudat era că noua lor reşedinţă se afla chiar lângă casa pe care o răscoliserăm la începutul Revoluţiei Culturale. „Încă mai am fiori când mă gândesc la medicul mort cu burta plină cu sos de soia“, scria el.

Norocul Micului Dragon nu m-a înveselit, m-a făcut şi mai conştient de situaţia sumbră în care mă aflam, în peştera întunecată, citindu-i scrisoarea la lampa chioară cu gaz, şi mi-a întărit dorinţa să scap de acolo. N-am dormit mult în noaptea aceea, m-am tot gândit cum să obţin permisiunea Unchiului Greier să plec din sat.

Note

22. Guanyin, numele chinez al lui Avalokiteśvara, este bodhisattva compasiunii.

23. Oraș din zona Shaanbei a provinciei Shaanxi, cartierul general al Partidului Comunist Chinez până în 1947.

11
Potopul de pe munte

A DOUA ZI DUPĂ CE AM PRIMIT SCRISOAREA MICULUI DRAGON, mi-am terminat lucrul și m-am dus să-l caut pe Unchiul Greier la biroul din sat.

— Unchiule Greier, i-am spus cu un zâmbet larg, m-ați învățat lucruri revoluționare nemaipomenite și aș vrea să știu și mai mult, cum a făcut Plapuma. Mă luați și pe mine elev să mă învățați mai multe din ideile Marelui Cârmaci? Și dacă va mai fi vreo șansă să meargă unul dintre noi la școală, mă aveți, vă rog, în vedere?

— Ehe, Fan Shen, a spus secretarul de partid, uitându-se la mine fără prea mult interes, entuziasmul e bun, dar trebuie să ții minte că să înveți de la țăranii revoluționari e un proces lung, tu abia l-ai început. Sunt sigur că poți învăța mai multe de pe câmp decât de la școală, așa cum spune Marele Cârmaci. Sunt prea ocupat să iau acum un elev, dar o să fiu atent la progresele tale și, când o să fii gata, o să prezint problema comitetului de partid s-o discutăm.

Din tonul oficial am înțeles clar că nu avea deloc intenția să mă ajute; ca să-l conving îmi trebuia ceva mai concret decât vorbele. Trebuia să-i fac o favoare destul de mare ca să mă ajute să scap din sat.

Din fericire, în al doilea an în Porcul Spinos Mare, regiunea a fost lovită de o secetă cruntă, care mi-a dat în cele din urmă șansa de care aveam nevoie.

A fost un an foarte fierbinte. La începutul lui ianuarie, un sătean poreclit Papuc Stricat a pretins că ar fi văzut o capră sălbatică roșie pe Dealul Sfârcului.

— E semn rău, au spus oamenii. Capră roșie în timpul iernii, pământ ars în timpul verii.

Însemna că urma o secetă teribilă. Chiar și Unchiul Greier părea îngrijorat, deși la ședință a criticat viziunea profetică, spunând că era o

superstiție. Țăranii superstițioşi au avut însă dreptate.

După arătura din martie, abia dacă au căzut câteva picături de ploaie. În mai era atât de uscat, încât Râul Defileul Dragonului secase, iar două dintre cele trei fântâni din sat deveniseră nişte bălți de noroi pline de broaşte râioase negre. Din a treia se putea scoate doar o găleată mică de apă cam o dată pe oră, abia dacă le ajungea sătenilor de băut. În fiecare zi, doi dintre noi stăteau la coadă să scoată apă din fântână, şi era nevoie de două, trei ore să strângem cât aveam nevoie. În iunie, apa din fântână picura atât de încet, încât a trebuit să fie raționalizată: o jumătate de găleată pe zi pentru fiecare gospodărie. Caii, vacile, porcii şi caprele primeau puțină apă, aşa că au început să se usuce şi să moară. Unii se rugau în secret Dragonului Mării de pe Dealul Sfârcului. Practica a fost denunțată în repetate rânduri de Comitetul Partidului Comunist, iar Unchiul Greier a amenințat că va lua măsuri împotriva infractorilor.

Ca să contracareze superstiția, în iunie, a convocat o întâlnire de urgență a Comitetului de Partid al celei de-a treia echipe de producţie şi au decis să sape un nou puț. Săparea unei fântâni este un eveniment important în satele din Shaanbei. În mod tradițional, locul fântânii era stabilit prin divinaţie de un maestru feng shui – al vântului şi apei –, ales în funcție de *qi*, energia vitală a satului. Maeştrii feng shui fuseseră însă alungaţi sau omorâți în timpul revoluţiei, iar guvernul declarase această practică o relicvă a societății feudale.

Unchiul Greier şi-a asumat sarcina de a găsi locul potrivit. Nimeni nu ştia cum l-a ales, doar că era un loc ciudat pentru o fântână, în curtea din spate a lui Papuc Stricat, despre a cărui nevastă se zvonea că se ține cu Unchiul Greier. Drept compensație pentru pierderea curții din spate, Unchiul Greier i-a oferit lui Papuc Stricat postul rentabil de şofer de tractor; principala lui sarcină era să-l conducă pe „Brum-brum“, tractorul monocilindric, şi să transporte mărfurile din sat la judeţ. Papuc Stricat a fost încântat de ofertă, iar plecările dese îi făceau, desigur, şi pe alții fericiți.

Săpăturile la noua fântână au început imediat. Şi noi, şi sătenii am săpat fără oprire şi am progresat repede. În a treia zi, era adâncă de douăzeci şi doi de metri, în a patra, de treizeci şi opt de metri, cu cinci metri mai mult decât cea mai adâncă fântână din sat. Dar nu era nici un semn de apă.

Unchiul Greier o ţinea pe-a lui, că locul era bun, şi supraveghea atent proiectul, coborând uneori înăuntru să vadă cât am avansat. Oamenii comentau că ar trebui să încercăm un alt loc, dar nimeni n-a îndrăznit să-i spună asta în faţă Unchiului Greier.

În a cincea zi, după cină, Măslină Verde şi cu mine ne-am aşezat lângă fântână. Măslină şi-a scos pipa cu apă. O lampă cu kerosen agăţată de troliu arunca o lumină albăstruie înfiorătoare peste grămada uriaşă de pământ scos din fântână. Toată lumea făcea o pauză, cu excepţia Unchiului Greier, care verifica progresul, coborât în fântână.

— Urăsc să-mi pierd timpul aici, am spus uitându-mă la grămada de pământ care parcă stătea să înghită casa lui Papuc Stricat.

Măslină Verde dădu din cap şi continuă să fumeze. Deprinsese tehnica „fumului din şapte orificii“ de la Diavolul Fumător şi o practica sârguincios.

— Ce face Unchiul Greier în fântână? am continuat eu. Citeşte *Cărticica roşie* a Marelui Cârmaci? Cineva ar trebui să-i spună că n-o să fie apă în fântână.

Mă durea din nou dosul şi cu siguranţă că durerea din dos a sădit în mintea mea o idee „păcătoasă“ care a tot crescut şi mi-a ajuns la cap. Am sărit în picioare, am luat doi saci de iută în care urcaserăm pământul, m-am apropiat de gura fântânii şi-am strigat:

— Tovarăşi, să începem munca, se face târziu.

M-am prefăcut că nu ştiam că Unchiul Greier coborâse în fântână şi-am aruncat sacii înăuntru. Uzi şi grei, s-au prăvălit în puţul adânc de parcă ar fi fost înghiţiţi de un dragon flămând. Câteva secunde mai târziu se auzi un zgomot înăbuşit. Am aruncat o privire în fântână şi-am zâmbit mulţumit. Sacii grei îl pocniseră pe Unchiul Greier drept în cap şi-l trântiseră cu faţa-n noroi.

După vreun minut, s-a auzit slab o înjurătură cruntă din gaura întunecată:

— Care… care mă-sa de nenorocit mi-a aruncat… mi-a aruncat sacii-n cap? CINE VREA SĂ-L OMOARE PE SECRETARUL DE PARTID?

Am râs amândoi pe înfundate. A fost probabil cel mai fericit moment de când venisem în sat.

Când l-am scos pe Unchiul Greier afară, în coşul legat de troliu, era complet acoperit de noroi. Părul cărunt i se lipise cu mâl, părând un corn

strâmb şi rupt care-i atârna pe o tâmplă. Îşi scotea pământul din nas cu un beţişor. Câţiva ţărani, veniţi în schimbul de seară, cu greu îşi puteau stăpâni râsul.

— O să-l prind pe ticălos. Precis că-i o răzbunare antirevoluţionară, bombăni Unchiul Greier.

Noroiul îi cădea din gură şi din nas, în timp ce tremura de furie.

Cu o sinceritate falsă, m-am grăbit să-l ajut să iasă din coş şi i-am şters faţa cu o cârpă soioasă.

— Vai, dumneata erai, Unchiule Greier! Vai, tovarăşe secretar, ce prost am fost! N-am ştiut. Eram atât de dornici să începem lucrul, să ne testăm hotărârea revoluţionară, să le dovedim oamenilor că partidul nu poate greşi sub conducerea dumneavoastră! Măslină Verde şi cu mine nu ne gândeam decât la spusele Marelui Cârmaci…

Măslină Verde s-a întors cu spatele, ca să-şi ascundă rânjetul. Faţa Unchiului Greier semăna cu o mască pictată din opera în stil Beijing, schimonosită, cu urme de noroi şi paie; nu ştia dacă să fie furios sau să mă laude pentru entuziasmul revoluţionar. Bombănind neinteligibil, a pornit clătinându-se spre casa lui Papuc Stricat şi nu s-a mai întors două zile.

Mult înainte să începem recoltarea grâului, la sfârşitul lui iulie, era clar că nu vom avea mult de cules. Fântâna, ajunsă la adâncimea record de patruzeci şi opt de metri, era uscată, iar în cele din urmă a fost abandonată. Unchiul Greier nu s-a lăsat descurajat. La adunarea maselor de după recolta simbolică de vară din care nu adunaserăm nici măcar un sac de grâu la 150 de acri, a declarat pompos:

— Noi, ţăranii revoluţionari, nu ne vom preda niciodată în faţa dezastrelor naturale. Duşmanii revoluţiei sunt cu ochii pe noi, aşteaptă să ne târâm la ei să le cerşim de mâncare. Revizioniştii sovietici ne urmăresc, la fel ca imperialiştii americani şi reacţionarii naţionalişti din Taiwan. N-o să le facem niciodată bucuria să râdă de noi. Atâta timp cât perseverăm în spiritul revoluţionar, o să găsim o cale să cucerim seceta şi foamea. A treia echipă de producţie o să fie un exemplu de urmat pentru restul comunei. Anul acesta, în ciuda pierderilor, o să dăm cerealele alocate statului ca în fiecare an. Aşa cum a spus Marele Cârmaci: „Spiritul revoluţionar va cuceri cerul“.

La sfârşitul adunării, am repetat sloganul fără entuziasm. Cât au dus două şiruri de care cerealele din rezervele anului precedent la grânarul de stat, Unchiul Greier i-a pus pe membrii de partid să scandeze: „Trăiască Preşedintele Mao! Trăiască Marea Revoluţie Culturală Proletară! Trăiască comuna populară!“ Nici acum nu pot înţelege cum oamenii pot fi uneori atât de proşti să-şi scrie propriile sentinţe la moarte cu atâta entuziasm.

A doua zi, a treia echipă de producţie a deschis grânarul şi a distribuit ce mai rămăsese din recolta anterioară. Fiecare persoană, cu excepţia Copiilor din Beijing, a primit douăsprezece kilograme de mei şi sorg, mai puţin de o zecime din ce ar fi primit în mod normal din recolta de vară. Comuna Defileul Dragonului a trimis nişte cereale pentru Copiii din Beijing şi am primit fiecare câte treizeci de kilograme. Cu mâncare puţină şi practic nimic care să poată fi vândut, Diavolul Fumător şi Bivolul au fost nevoiţi să-şi vândă o parte din lucruri – o pereche de pantofi, un ceas de buzunar vechi etc. –, abia cât să le ajungă pentru biletele de tren. Au plecat din sat imediat după „recolta de vară“. Infarct n-a avut destui bani pentru biletul de tren, aşa că a rămas în sat.

La fel ca recolta de vară, nici cea de toamnă n-a dat nimic. Seceta a continuat şi în anul următor. Cu mult înainte de sosirea primăverii în 1970, majoritatea ţăranilor îşi terminaseră proviziile şi supravieţuiau mâncând un terci subţire din scoarţă de copac. În fiecare zi, la ora mesei, peste zece copii flămânzi se adunau în jurul casei noastre, privindu-ne în linişte cât ne pregăteam masa. Nu puteam mânca în faţa lor, le dădeam câte o bucată de pâine şi-i trimiteam la plimbare. Într-o zi, după cină, Yin Yin, bucătăreasa noastră, ne-a spus:

— Au mai rămas puţine cereale. Începând de mâine, mâncăm chifle de mălai numai la prânz. La micul dejun şi cină mâncăm terci. Chiar şi aşa, nu cred că ne ajung până în mai.

Proviziile s-au dus mult mai repede decât estimase. În aprilie, mâncam doar două mese pe zi: terci de mei subţire amestecat cu frunze din ulmii şi duzii de pe lângă sat. N-a durat mult până au fost culese toate frunzele comestibile din copaci. Primăvara a venit şi-a trecut. Nu am semănat nimic în acel an, nu avea rost. Pământul era uscat şi tare, crăpat ca o carapace de broască ţestoasă, şi oricum nu mai rămăseseră nici seminţe de semănat.

După Sărbătoarea Primăverii, au ajuns în sat cerşetorii, cu poveşti despre foametea în masă şi moartea în judeţele din nord. Când a sosit vara, valul de cerşetori s-a transformat în fluviu. Grupuri de zece, cincisprezece indivizi, bărbaţi, femei şi copii zdrenţăroşi, împingând căruţe, cu bebeluşi în spate, se clătinau zilnic prin sat, mergând spre sud în căutare de hrană şi de apă. Odată, un bătrân şi un copil care treceau prin sat au murit înainte să apuce să primească de mâncare. Sătenii erau plini de compasiune, dar puţini puteau da ceva mai mult decât un castron cu terci subţire de mei. Unii li s-au alăturat cerşetorilor şi au plecat şi ei spre sud după ce li s-a terminat mâncarea.

Am început şi noi să simţim foamea. După ce am consumat raţia de cereale, ne-am vândut majoritatea lucrurilor pe care le mai aveam pe mâncare, inclusiv singurul nostru radio, nişte haine şi încălţăminte. În vremuri normale, radioul lui Infarct valora o sută de kilograme de făină de grâu, acum l-am dat pe un kilogram de mălai şi şase ouă, nu ne-a ajuns nici măcar pentru o masă. Vedeam cum ne transformăm pe zi ce trecea. Mi s-au umflat picioarele, şi când le apăsam, carnea revenea încet la forma iniţială. Măslină Verde se micşorase cu încă un număr faţă de statura lui, şi aşa cât o vrabie. Infarct zăcea în majoritatea timpului pe *kang*, prea slăbit să mai joace cărţi. Wang Oglindă, cu obrajii traşi şi ochii scoşi din orbite, nu se mai uitase în oglindă de luni întregi. Ne-ar fi fost mult mai rău dacă din când în când n-am fi primit un pachet cu mâncare din Beijing, de la părinţii lui Wang Oglindă.

Zi şi noapte, în tot satul răsunau din difuzoare marşuri revoluţionare, în special melodia inspirată de *Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu* a Marelui Cârmaci, alternate cu discursuri în care Unchiul Greier îi chema pe oameni să lupte împotriva foametei cu spirit revoluţionar. Pe burta goală, retorica revoluţionară suna şi mai ridicol decât de obicei. În multe seri după ce apunea soarele fierbinte, am văzut săteni târându-se încet pe Dealul Sfârcului să ardă bani falşi de hârtie şi să se roage Dragonului Mării pentru ploaie. Unchiul Greier a încercat să păzească drumul de unul singur, ca să pună capăt practicii superstiţioase feudale, dar oamenii treceau pe lângă el noaptea şi continuau să urce dealul.

În noaptea de 23 iulie 1970, a plouat. Şi a continuat să plouă şi să plouă

şi să plouă. La început, ne-am bucurat şi am dansat în ploaie. Dar după ore în şir de ploaie continuă, oamenii au început să se teamă. Apa a pătruns prin acoperişurile de noroi şi paie ale celor mai multe dintre case şi a transformat străzile uscate în şuvoaie de noroi. Câteva case-peşteră mai vechi au început să se dezintegreze şi să se prăbuşească.

— E vina mea, mi-a mărturisit Papuc Stricat în a doua zi de potop. Se ducea iar pe Dealul Sfârcului să se roage: Cred că m-am rugat prea tare, săptămâna trecută, pe Dealul Sfârcului. Chiar i-am promis Dragonului Mării că i-o dau pe nevastă-mea dacă aduce ploaie. Să fi ştiut că aduce atât de multă, i-aş fi oferit doar jumătate din ea.

Ploaia s-a revărsat în valuri aproape patru zile şi patru nopţi. Din a treia zi, tot mai mulţi ţărani înspăimântaţi s-au îndreptat spre Dealul Sfârcului să-i mulţumească Dragonului Mării şi să-l roage să oprească ploaia. În dimineaţa celei de-a patra zile, în timp ce ploaia torenţială devenise o ploicică, i-am văzut pe Papuc Stricat şi alţi câţiva îndreptându-se spre Dealul Sfârcului. Dintr-odată, Papuc Stricat se ghemui pe pământ şi ascultă. Când se ridică, părea surescitat şi speriat, arătând către defileul adânc din nord. Stăteam în case şi-am auzit un sunet ciudat, dar nu-mi puteam da seama ce-i neliniştea pe săteni.

La început era un zumzet slab, greu de distins. Apoi a devenit puţin mai puternic; aerul părea să vibreze. Odată cu sunetul, au măturat dealul o briză întunecată şi rece şi un miros urât, putred, de parcă anunţau apariţia unei fantome. Sătenii trecură grăbiţi prin faţa casei noastre, indicând un punct maroniu, departe, în Defileul Dragonului, care se mărea rapid. Abia atunci am priceput ce-i speria.

— PRIVIŢI! POTOPUL DE PE MUNTE! a scos Papuc Stricat un urlet isteric.

În câteva secunde, un perete vertical de apă maronie s-a năpustit prin defileul de mai jos de casă. Pământul vibra uşor, ca la un mic cutremur. O rafală puternică şi rece de vânt m-a lovit în faţă. Eram mai mult fascinat decât înspăimântat, văzând cum torentul culegea casele de la marginea satului, una câte una, şi le azvârlea ca pe nişte baligi uscate în viitura imensă şi vijelioasă. În scurt timp, defileul îngust şi adânc din faţa casei s-a transformat într-un lac destul de mare, în care pluteau milioane de obiecte

aduse de potop. Copaci, scânduri, mobilier, animale moarte de la fermă se învârteau în sus și în jos ca varza tocată și fasolea într-un cazan în clocot.

În timp ce priveam uluit, cineva a tras clopotul din sat. Zeci de săteni flămânzi alergau spre casa noastră aflată chiar pe malul noului lac. N-au pierdut timpul, voiau să profite de ocazia neașteptată și s-au repezit să pescuiască prada plutitoare. Li Bărbuță, contabilul echipei de producție, a fost primul care a prins ceva, a apucat o capră înecată și umflată. Nevastă-sa a măcelărit animalul pe loc. I-a înfipt un cuțit în burtă, și un șuvoi de apă galben-verzuie i-a țâșnit din mațe, vărsându-se pe malul noroios al noului lac. Capra stătuse o vreme în apă. Femeia i-a jupuit pielea de parcă ar fi scos o față de pernă.

Un alt sătean, Jiang Ureche, a prins cu grebla un cufăr mare de lemn, dar curentul puternic l-a împiedicat să-l tragă la mal. Era încleștat într-o luptă zadarnică și striga după ajutor. Nu l-a ajutat nimeni, fiecare căuta să înșface bunuri pentru sine. Curând toți cei din sat care puteau merge se aflau pe malul lacului, la vreo zece metri de ușa casei noastre. Cea mai mare parte a tezaurului plutitor era prea departe să fie scoasă, și când trecea vreun animal sau o piesă de mobilier, oamenii oftau dezamăgiți. Doi adolescenți prinseseră un purcel, dar trăgând în direcții diferite au rupt animalul în apă. Apoi, a apărut o vacă încurcată în ramurile unui copac, aproape de țărm, și oamenilor le-au scăpărat ochii cu speranță.

La fel ca amiralul Nelson când a văzut flota franceză la Trafalgar, Unchiul Greier a dat imediat ordinul de luptă:

— Tovarăși, NU o lăsați să treacă!

Absolut inutil; oamenii se aliniaseră deja și aruncau frenetic cu cârligele spre carcasă. Dar vaca era prea departe să fie apucată cu greble sau cârlige. Câțiva tineri s-au legat repede cu frânghii în jurul taliei și au sărit în apă să înoate până la vacă. Curentul era însă prea puternic și n-au reușit să înainteze mai mult de câțiva metri. Unul s-a pomenit târât în aval când a intrat în torentul principal și a fost nevoie de câțiva oameni și de o jumătate de oră să-l tragă înapoi.

Mai aproape de țărm, pe lângă vacă, plutea un cadavru uman cu fața în jos. Nimeni nu i-a dat nici cea mai mică atenție, nici măcar n-am băgat de seamă dacă era bărbat sau femeie. Pielea cenușie de pe gât fusese ruptă și

ceva îşi croia drum din rana întunecată.

— Ce stai aşa? m-a întrebat Papuc Stricat, repezindu-se de-a lungul malului după o masă de lemn. Un asemenea noroc vine o dată la o sută de ani. Ne-a trimis Cerul de mâncare!

Părea la fel de fericit ca o lăcustă pe ştiuletele de porumb şi fredona melodia Preşedintelui Mao, *Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu*, în timp ce alerga. Probabil că numai pe asta o ştia. Nu era singurul în culmea fericirii. Tot malul lacului clocotea de entuziasm, fiind plin de pradă valoroasă: scânduri, mobilier vechi şi animale moarte păzite atent de femei şi copii. Pentru bărbaţi era un moment eroic.

— Ţine asta, mi-a spus Măslină Verde, întinzându-mi o greblă legată de o frânghie. Arunci mai bine decât mine. Să ne punem şi noi pe treabă, nu vreau să mă întorc azi acasă cu mâna goală.

Norocul mi-a surâs, şi din prima aruncare am apucat un ditamai premiul, un porc umflat, spre invidia Unchiului Greier şi a celorlalţi ţărani. Porcul era atât de mare, încât a fost nevoie de toţi trei, Măslină Verde, Infarct şi cu mine, să-l tragem la ţărm. Era alb; cu burta plină cu apă şi stratul de nămol de pe spate, probabil că avea vreo două sute cincizeci de kilograme.

— Diseară facem un ospăţ, a spus Infarct, uitându-se cu poftă la muntele de carne. O pun pe Yin Yin să fiarbă apa de pe acum.

— Nu cred că pot să mănânc aşa ceva, i-am spus, venindu-mi să vărs doar când vedeam apa noroioasă şi neagră care se prelingea din gura porcului.

— Să mai spui asta diseară, când o să simţi mirosul de coaste, mi-a răspuns Infarct.

A avut dreptate. Mirosul de porc fript a fost o ispită prea puternică pentru stomacul meu gol. Am mâncat partea mea de coaste, deşi am făcut un efort să nu mă gândesc la intestinele pe jumătate putrede pe care le curăţasem. După luni de foame, carnea avea un gust nemaipomenit. Infarct a mâncat atât de mult, că a gemut toată noaptea, susţinând că era pe cale să aibă un alt atac de cord. Măslină Verde nu scotea nici o vorbă, stătea ghemuit pe *kang*, prea plin şi prea slăbit să spună ceva. După cină, când a crezut că nu ne uităm, Wang Oglindă şi-a scos oglinda şi şi-a aranjat din nou părul, prima dată după luni de zile.

În acea noapte, a fost sărbătoare în sat. Era mai multă veselie decât de Sărbătoarea Primăverii. Am auzit până târziu oameni râzând şi cântând, unii au aprins chiar şi pocnitori şi-au tras clopotele. Toată noaptea au răsunat din difuzoare *Socialismul este bun* şi *Numai Partidul Comunist poate salva China*, două melodii bine-cunoscute.

Am păstrat jumătate din porc, sărat şi uscat, atârnat în casa fetelor. I-am dus un sfert Unchiului Greier, ca reprezentant al Copiilor din Beijing. Foarte neîndemânatic, Unchiul Greier nu pescuise din viitură decât un pui putred. După câteva minute de refuz politicos, a acceptat elegant darul. La următoarea adunare, ne-a lăudat pe mine şi pe tovarăşii mei pentru acţiunile eroice din timpul inundaţiilor şi pentru atenţia faţă de ţăranii revoluţionari mai în vârstă. Deşi uram majoritatea întâlnirilor cu Unchiul Greier, de data asta mi-a plăcut.

— Spiritul nostru revoluţionar, a declarat Unchiul Greier la adunarea de duminică a celei de-a treia echipe de producţie, a cucerit până la urmă cea mai cumplită secetă şi foamete din ultimii optzeci de ani. Datorită conducerii comitetului de partid al satului, lui Fan Shen şi acţiunilor curajoase ale Copiilor din Beijing, această recoltă este o mare victorie pentru Revoluţia Culturală şi o mare victorie pentru Preşedintele Mao. De aceea, comitetul de partid a decis să-l numească pe Fan Shen „ţăranul revoluţionar model al anului“.

Porcul îşi făcuse treaba. Aveam în sfârşit ocazia să plec din sat.

12
Medicul desculț

APELE S-AU RETRAS DUPĂ UN TIMP, DAR NOROCUL MEU A CONTINUAT SĂ CREASCĂ. La trei săptămâni după inundație, Unchiul Greier m-a răsplătit pentru prinderea porcului și m-a numit „medicul desculț“ al satului. Înarmat cu o scrisoare de la Unchiul Greier, am plecat la sediul comunei pentru trei luni de pregătire. Am fost copleșit de bucurie, făceam un mic pas să-mi îndeplinesc visul de a scăpa din sat.

Programul „medicii desculți“ era cea mai nouă campanie politică. Marele Cârmaci decretase că fiecare sat trebuia să aibă un medic desculț care să lucreze ziua desculț, ca restul țăranilor, iar seara sau în timpul odihnei de pe câmp să trateze pacienții.

Pregătirea de la sediul comunei Defileul Dragonului se desfășura într-un ritm rapid, dar în prima lună nu am învățat deloc medicină. Ne-am petrecut timpul studiind opera Marelui Cârmaci despre cum să servim poporul. Majoritatea orelor erau ținute de secretarul de partid al comunei, Sha Gua:

— Trebuie să țineți minte învățăturile Președintelui Mao, ne-a spus la deschidere. Mai bine un medic cu inima roșie și mai puțină pricepere, decât un medic cu inima albă și cunoștințe medicale multe. O inimă roșie are grijă de orice. Trebuie să fiți mai întâi revoluționari și apoi medici. Să nu uitați niciodată acest lucru.

Vorbele lui nu m-au impresionat deloc. Nu credeam că cineva ar putea fi un medic bun fără să știe bine medicină, iar eu voiam să fiu un medic bun – nu-mi păsa de inima roșie sau albă. În a doua lună, când am început cursurile de medicină elementară, mi-am luat studiile foarte în serios și am învățat din greu. Din puținii bani pe care îi aveam, mi-am cumpărat mai multe volume groase, *Manual pentru medicii desculți*, *Introducere în medicamentele pe bază de plante* (trebuia să-mi pregătesc eu majoritatea medicamentelor), *Introducere în anatomia umană* și *Chirurgie generală* – toate cărțile de medicină din librăria târgușorului. Știam că era mult de

învățat într-un timp scurt și am folosit fiecare minut, dormind doar trei sau patru ore pe noapte. După ce s-au încheiat cele trei luni, mă simțeam încă gol și nepregătit. Mă temeam că sătenii nu vor avea încredere în mine – atât de lipsit de cunoștințe și de experiență – să le fiu medic.

Când m-am întors însă în sat, am descoperit imediat că mă îngrijorasem degeaba. Căpătasem statutul de semizeu, mai ales datorită cutiei albe de lemn cu medicamente și cruce roșie pe capac, adusă din comună. Înăuntru nu aveam decât o rolă de tifon, o cutie cu ace de acupunctură, un mic set de instrumente chirurgicale cumpărate de mine și câteva medicamente din plante pentru răceli și tuse. Cutia a stârnit imediat înfiorare și respect din partea sătenilor, inclusiv a Unchiului Greier. Cum din sat și până în cel mai apropiat oraș cu clinică se făcea o zi, majoritatea țăranilor nu văzuseră niciodată un medic și nici nu s-ar fi dus vreodată la clinică, puțini și-ar fi putut permite cheltuielile. Acum se așteptau să mă folosesc de cutia magică și să tratez orice boală tratată într-un spital. Sătenii, chiar și bătrânii de optzeci de ani, mă strigau doctor Shen, cu aceeași evlavie și același respect pe care le avuseseră cu câteva luni înainte față de Dragonul Mării.

Încrederea lor era totală și profundă. În primele trei zile, casa mea a devenit centrul unui „festival al bolilor“: aproape fiecare om din sat suferea de ceva – boli de care habar nu avuseseră până atunci – și erau fericiți să încerce cutia magică. Tot satul se adunase înăuntrul și în afara casei, pălăvrăgind, glumind, râzând, așteptând să primească binefacerea divină. Bolile bărbaților variau de la erupții cutanate la dureri de spate; majoritatea femeilor aveau probleme legate de ciclul menstrual. Indiferent de boală, i-am tratat pe toți egal – o egalitate pe care ar fi invidiat-o până și cea mai democratică dintre națiuni: i-am înțepat pe toți cu un ac de acupunctură și le-am dat o picătură de sirop de tuse; au plecat vindecați și recunoscători.

A patra zi, am avut primul caz grav, și frica mi-a revenit. Nu era ceva pe care să-l rezolv cu câteva picături de tuse. O mamă tânără a venit cu fiul ei de trei ani, gol puşcă, cu o cârpă murdară înfășurată pe brațul stâng. Băiatul fusese înțepat de o viespe în urmă cu trei săptămâni și rana nu se vindecase. Era palid și fără vlagă, de-abia se mișca; nu a reușit decât să scheaune slab cât l-am consultat. Mama nu avea nici ea mai mult de șaisprezece ani. După ce s-a așezat, și-a dezvelit un sân și-a început să alăpteze un alt bebeluș

ţinut în braţe.

Am aşezat băiatul pe *kang* şi i-am desfăcut uşor cârpa murdară pe jumătate lipită de rană. Copilul gemea slab. M-a lovit un miros înţepător de ouă clocite. Rana se afla sub cot, deschisă, mare cât o monedă de zece bani, adâncă de se vedea osul alb dinăuntru. Mâna vineţie era cât o pâine proaspăt coaptă. Băiatul avea febră mare. Judecând după rană, mi-am zis că o să moară într-o zi sau două din cauza cangrenei. Nu mai făcusem niciodată o operaţie, dar ştiam că nu am de ales.

— Va trebui să-i amputez braţul fiului tău dacă vrei să scape cu viaţă, i-am spus tinerei mame.

Şi-a ridicat privirea de la bebeluş, părând să nu înţeleagă ce spuneam. Când a priceput, a început să urle isteric:

— Nu te las să-i tai mâna copilului! Trebuie să-l duc acasă. Vine taică-său de la muncă, n-o să vrea nici el, a strigat apucând băiatul de mână.

Bebeluşul de la piept a început să plângă şi el isteric după ce a pierdut sfârcul.

N-avea rost să încerc să-i explic ceva femeii scoase din minţi. Băiatul urma să intre destul de curând în şoc, iar eu nu aveam nici un antibiotic să-i dau. L-am rugat pe Infarct să-i aducă pe Unchiul Greier şi pe tatăl băiatului.

O oră mai târziu, au venit amândoi. Le-am explicat situaţia cu răbdare şi, în cele din urmă, Unchiul Greier a dat un ordin pe care tatăl băiatului l-a respectat fără tragere de inimă.

M-am pregătit de operaţie, am scos bisturiul şi foarfeca, dar mâinile îmi tremurau de frică. Aveam un motiv întemeiat să mă tem: până atunci, nu făcusem decât să asist la câteva operaţii în spitalul comunal, o apendicectomie, câteva fracturi şi o amigdalectomie. Abia împlinisem şaptesprezece ani şi nu tăiasem niciodată nici măcar un pui. Ca să mă mai calmez, am consultat repede *Manualul pentru medicii desculţi* şi apoi i-am rugat pe tată şi pe Infarct să-l ţină pe băiat. M-am îmbărbătat, am curăţat rana şi am legat braţul cu o sfoară de in ca să opresc circulaţia sângelui.

Şi-au ferit toţi privirile când am pus cuţitul pe braţul copilului. În mod ciudat, după ce instrumentul ascuţit a tăiat în carne, m-am liniştit şi nu-mi mai tremura mâna. Băiatul scânci şi dădu slab din picioare. Am şters sângele cu tampoane de vată şi am tăiat mai adânc. În timp ce operam, o

voce din cap îmi reamintea procedura din carte.

O oră şi jumătate mai târziu, epuizat, am pansat braţul băiatului şi l-am trimis acasă. Adevărul este că nu-mi amintesc cum am terminat operaţia. În următoarele săptămâni, m-am dus în fiecare zi să-l văd şi să-i schimb bandajul îmbibat cu medicamente din plante. Ca prin minune, nu au apărut complicaţii majore, iar băiatul s-a refăcut după trei săptămâni. Sunt sigur că am avut pur şi simplu un noroc chior. Părinţii m-au crezut însă doctor vrăjitor şi de atunci încolo, în fiecare an, cu câteva zile înainte de Sărbătoarea Primăverii, am primit de la ei un coş cu ouă în semn de recunoştinţă. După ce am plecat din sat şi nu mi-au mai putut da ouă, au continuat să-mi trimită o cutiuţă cu prăjituri de casă.

La o lună după ce i-am amputat braţul băiatului, m-au chemat să tratez o fată din Beijing, în satul Porcul Spinos Negru. A fost o altă experienţă înspăimântătoare. Fata lucrase alături de alţi Copii din Beijing la construit câmpuri terasate. Stivuia bolovani pe o terasă din partea de jos, când un băiat de pe o terasă de mai sus a vrut să dea cu târnăcopul, l-a scăpat şi vârful ascuţit a ras fruntea fetei şi i-a scos ochiul drept. Când am văzut ochiul însângerat atârnând afară din orbită mi s-a întors stomacul pe dos. Mai văzusem răni înainte, dar nu faţa desfigurată a unei tinere drăguţe. Probabil că ar fi preferat să moară dacă ar fi ştiut cât de gravă îi era rana.

Îmi venea să vomit şi mă simţeam fără vlagă, dar am început să curăţ rana ca să hotărăsc ce era de făcut în continuare. Privirile neliniştite ale celor şapte Copii din Beijing care o aduseseră acasă în peştera din Porcul Spinos Negru erau fixate pe mâinile mele. Le simţeam greutatea. Aerul devenise greu şi sufocant. Mi-am muşcat buzele şi am mânuit cât am putut de atent tampoanele de vată. Eram aşa de încordat că-mi simţeam coloana ca un şarpe îngheţat.

După ce am curăţat rana, am fost sigur că n-aveam cum să-i mai salvez ochiul, nu puteam decât să-l îndepărtez ca să nu facă o infecţie. Le-am cerut tuturor să iasă din cameră, fiindcă nu le mai suportam privirile încordate. De îndată ce au plecat, am luat o foarfecă şi am tăiat repede şi complet ţesutul de care atârna globul ocular. Dacă aş mai fi aşteptat o clipă mi-aş fi pierdut şi ultima picătură de curaj. Nu aveam anestezice, speram ca durerea să nu fie cruntă. Fata scoase un geamăt slab şi leşină. Am curăţat rana şi am

pus nişte ierburi.

În timp ce mă ocupam de rană, am auzit pe cineva plângând în faţa peşterii. Am aflat apoi că era tânărul care îi scosese ochiul fără să vrea. Cât mă ocupasem de tânără, ceilalţi şapte Copii din Beijing din satul Porcul Spinos Negru avuseseră o şedinţă. Ţinând cont că fata fusese mutilată pe viaţă, era puţin probabil să se mai poată mărita vreodată, de aceea deciseseră că era datoria celui care o schilodise să se însoare cu ea. Copleşit de cele întâmplate şi plângând în hohote, acesta a acceptat să-şi asume răspunderea.

A doua zi, tânărul şi cu mine am mers şapte ore cu o căruţă de împrumut să o ducem pe fată la spitalul judeţean. Doctorul m-a lăudat şi mi-a spus că probabil îi salvasem viaţa. Am fost foarte uşurat că nu făcusem o treabă de mântuială.

Nunta a avut loc două luni mai târziu, într-o peşteră asemănătoare cu a mea. A fost prima nuntă între doi Copii din Beijing din zonă. Eram oaspete de onoare şi am primit primul pahar de băutură. În ciuda peticului negru de pe ochi, mireasa era frumoasă, cu o bluză roşie de mătase şi pantaloni albaştri. După ce s-au închinat de trei ori în faţa tabloului Marelui Cârmaci, tinerii proaspăt căsătoriţi au cântat împreună *Estul este roşu*, apoi li s-au alăturat şi invitaţii. O nuntă revoluţionară tipică, la modă în acele vremuri. Chiar dacă mi se părea oarecum prostesc să mă închin în faţa Marelui Cârmaci la o nuntă, m-am bucurat de ceremonie şi am fost mulţumit de rezultatele mele ca medic desculţ.

În următorii doi ani am căpătat oarece renume. Ţărani din sate aflate la cincizeci de kilometri depărtare îşi trimiteau bolnavii la mine. Mă bazam mai mult pe instinct decât pe experienţă şi echipament, şi am făcut zeci de operaţii, cel mai des pentru accidente de muncă. Nu toate au avut succes. Doi pacienţi – un tânăr care căzuse într-o râpă şi-şi rupsese gâtul şi un bărbat mai în vârstă lovit de un tractor – mi-au murit în braţe. Indiferent de consecinţe, ştiam că nu pot refuza nici un caz, eram ultima lor speranţă.

De multe ori, din lipsă de echipament sau medicamente, am fost nevoit să improvizez; şi acum, după ani de zile, mă mai înfiorez când mă gândesc. O astfel de operaţie mi-a crescut faima printre ţărani şi m-a ajutat să salvez viaţa unei femei. Nu voi uita niciodată ziua aceea, împlineam optsprezece

ani. Puţin după miezul nopţii am fost chemat la o casă din satul Porcul Spinos Mic. Moașa mi-a spus că femeia de pe *kang* tocmai născuse, dar nu i se oprea sângerarea.

Femeia era balonată şi aproape inconştientă. Hemoragia era internă, în abdomen. Avea fața complet palidă și pulsul abia se simțea. Știam că va muri dacă nu-i opream imediat hemoragia, dar numai sutura sau repararea arterei rupte nu-i salvau viața, era nevoie urgentă de o transfuzie de sânge. Lucru imposibil, pentru că nu aveam nici un mijloc să identific grupa ei de sânge sau pe a unui potențial donator, dacă aș fi găsit pe cineva la ora aceea. Din disperare, mi-a trecut prin cap o idee nebunească. Fără să mai ezit, i-am deschis abdomenul și am scos câteva seringi mari din sângele care se acumulase. După ce-am curățat-o, am găsit artera ruptă și am închis-o. I-am injectat apoi sângele, seringă după o seringă, în venele brațului. Nu m-am îngrijorat că o să se contamineze, era deja ca moartă. Când am terminat, pulsul nu se mai simțea şi respiraţia aproape că se oprise.

Transfuzia părea un eșec. Femeia nu dădea nici un semn de viață și soțul ei s-a ghemuit sub *kang* plângând. Am rămas mult timp așezat pe un scaun, cel puțin așa mi s-a părut, prea obosit și tulburat ca să știu ce să mai fac. În cele din urmă, am ațipit. Când am deschis din nou ochii, am văzut că bărbatul încetase să mai plângă și-i ținea mâna soției. Femeia începuse să respire. Cumva îi salvasem viața.

La o lună după operația nebunească, m-am întors să văd cum se vindecase femeia și am fost uluit să o găsesc săpând în grădină, lângă casă. Bebelușul se afla într-un leagăn din salcie, lângă grădină, și două fete se jucau cu el. Soțul veni în fugă să mă întâmpine.

— Doctore Shen, uite cât de puternică îi, mi-a spus arătând mândru spre nevastă-sa. Știam eu că n-o să moară, s-a născut în Anul Calului, îi zdravănă ca un cal. Aia care ține copilul îi fata cea mare, face la anu’ paișpe ani, tot din Anul Calului. Îi ca maică-sa, doctore Shen. Ți-o dau bucuros de nevastă, dacă nu ne disprețuiești că suntem țărani. Spune-mi numai dacă o vrei.

Am zâmbit. Întorcându-se către fata cu copilul, i-a strigat:

— Juhua, prinde un pui și fă focul. Doctorul Shen mănâncă cu noi.

Fata se năpusti în spatele casei. Bărbatul se uită după ea mulțumit:

— Îi o bucătăreasă bună. Au cerut-o deja de nevastă pe la începutul anului, dar vreau să mai aştept puţin.

A fost încă un moment când m-am simţit mândru de mine.

13
Chip de Lună

IARNA DE DUPĂ POTOPUL DE PE MUNTE A FOST DEOSEBIT DE LUNGĂ ŞI GREA. Fără Diavolul Fumător şi Bivol, cu drumurile închise din cauza zăpezii şi a gheţii până la genunchi, viaţa din mica noastră peşteră strâmtă trecea încet şi, uneori, plictisitor. Nu aveam multe de făcut, chiar şi pacienţii erau puţini. Măslină Verde, Infarct şi gemenele Yin Yin şi Yang Yang jucau toată ziua „cu porcul“, un joc vechi de cărţi. Wang Oglindă stătea într-un colţ, îngrijindu-şi tăcut părul, prefăcându-se că-i atent la joc. Eu nu-mi găseam locul şi mă simţeam singur, îmi doream să am cărţi de citit sau pe cineva cu care să vorbesc. În cele din urmă, am găsit un partener de discuţie foarte interesant, deşi era socotit cel mai periculos om din sat.

Îl chema Ni Keming, dar nimeni nu-i spunea aşa, toată lumea îi zicea Chip de Lună, după faţa lui mare, plată şi palidă, ceea ce nu era chiar un compliment, pentru că suna foarte feminin. Chip de Lună era cea mai „periculoasă“ persoană din sat, fiul moşierului ce deţinuse aproape fiecare palmă de pământ din cei trei Porci Spinoşi. În 1951, primul an al reformei agrare de după înfiinţarea Republicii Populare Chineze, tatăl său a fost împuşcat repede la o adunare de masă, iar pământul dat foştilor arendaşi.

Încă din prima săptămână în sat, Unchiul Greier ne prevenise în legătură cu singurul duşman existent şi ne avertizase să ne ţinem departe de el.

— E fiul nereformat al fostului moşier, în ciuda educaţiei revoluţionare primite, ne-a spus Unchiul Greier. Mai are încă o groază de idei necurate în cap şi e dovada vie a cuvintelor Marelui Cârmaci: lupta de clasă nu încheie niciodată.

Chip de Lună avea zece ani când a fost executat tatăl său. De atunci, îi luase locul şi servise adesea ca duşman viu în fiecare campanie politică. În 1958, când campania naţională de înfiinţare a comunelor populare ajunsese la apogeu, a fost acuzat de profanarea ticăloasă a portretului Preşedintelui Mao, după ce găsise cineva la el în cameră un tablou al Marelui Cârmaci

căzut pe podea. A pretins că tabloul era agăţat pe perete când plecase dimineaţă la muncă, dar nu l-a crezut nimeni şi a fost condamnat la trei ani de muncă silnică. În 1966, primul an al Revoluţiei Culturale, a fost printre primii arestaţi de Gărzile Roşii şi demascat la nesfârşitele adunări politice din satele comunei Defileul Dragonului. La o adunare din Porcul Spinos Negru, l-au suit în vârful unei grămezi de bănci puse unele peste altele şi, când unul dintre membrii Gărzilor Roşii i-a tras un şut băncii de jos, a căzut şi şi-a rupt un picior şi trei coaste. Piciorul nu i s-a vindecat niciodată cum trebuie şi a rămas şchiop. Avea puţin peste treizeci de ani, dar găseai la el toate semnele îmbătrânirii înainte de vreme: părul rar, spatele aplecat şi trupul firav zguduit mereu de o tuse violentă.

Era proscrisul social perfect. Disprețuit de toată lumea, locuia la marginea satului într-o peşteră abandonată cu o uşă putredă plină de găuri mari cât portocalele, prin toate colţurile. Le astupase cu zdrenţe, dar zdrenţele nu făceau faţă vânturilor din timpul iernii. Probabil de aceea nu i-a dispărut niciodată tusea.

Auzisem multe poveşti despre duşmanul periculos din mijlocul nostru în primele luni petrecute în sat, unele atât de ridicole, încât era greu să rămâi serios. În primii doi ani, n-am avut de-a face cu Chip de Lună, pentru că Unchiul Greier era întotdeauna atent să-l trimită la un câmp situat la mare distanţă de noi, departe de toată lumea, să nu aibă ocazia să contamineze tinerii, mai ales pe Copiii din Beijing. L-am cunoscut abia la câteva luni după ce am devenit medic desculţ.

Pentru că în iarna aceea tusea şi durerea de picior îl supărau foarte tare, Chip de Lună a început să vină la mine să-i dau un medicament din plante. Mă vizita întotdeauna noaptea, mai întâi foarte timid. Leacurile din plante aveau limitele lor, nu putea face prea multe pentru tusea sau piciorul lui – bănuiam că are artrită reumatoidă. Cumva, am început să vorbim despre literatură şi am fost uimit să descopăr că citise practic toate clasicele chinezeşti. *Romanţul celor Trei Regate*, *Visul din pavilionul roşu*, *Călătorie spre soare-apune*, le ştia pe toate, şi la fel operele multor autori străini ca Charles Dickens sau Honoré de Balzac. Îi plăceau în mod deosebit scriitorii ruşi, citise opera tradusă a lui Tolstoi, Turgheniev, Dostoievski şi Gorki, pentru că le găsise în biblioteca judeţului. În anii singuratici dinaintea

Revoluţiei Culturale, mi-a spus, se scula duminica dimineaţa la ora două şi mergea pe jos zece ore până la bibliotecă să împrumute două cărţi (maximul permis). Ajungea acasă după miezul nopţii.

Niciodată nu m-am simţit mai bine vorbind despre cărţi cu cineva decât am făcut-o cu Chip de Lună. Avea memorie bună, îşi putea aminti aproape tot ce citise. Mi-a spus că a luat notiţe detaliate după multe cărţi, umpluse peste zece caiete. Dar, a adăugat cu un zâmbet trist şi resemnat, nu le mai avea; fuseseră confiscate şi arse de Gărzile Roşii.

— Le mai am însă aici, mi-a spus, arătând spre cap. N-o să le pierd niciodată.

M-am înroşit puţin la faţă când mi-am adus aminte de focul din Curtea Mare şi de cărţile pe care le arsesem alături de prietenii mei.

Avea talent de povestitor. În fiecare noapte îmi povestea ce citise. M-a uimit talentul lui când pronunţa clar şi exact cuvinte savante şi complicate sau nume străine lungi de parcă le-ar fi citit dintr-o carte. Vocea lui dramatică, uneori lentă şi liniştită, alteori rapidă şi încordată, ne captiva de la început până la sfârşit. Spun „noi“ pentru că n-am fost singurul care l-a ascultat. Tovarăşii mei rămaşi acasă – Infarct, Măslină Verde şi gemenele –, când se săturau să joace „cu porcul“, se aşezau alături de mine pe *kang* şi-l ascultau. Chiar şi Wang Oglindă se ghemuia mai aproape să-l audă, continuând să se dichisească pe ascuns. De la Chip de Lună am învăţat multe despre arta povestirii, lucru care avea să-mi salveze viaţa într-o zi. Pe lângă poveşti, Chip de Lună ştia să cânte pasaje din operele vechi în stil Beijing, inclusiv *Adio, concubina mea*, *Şarpele alb* şi *Însemnări din pavilionul de vest*. Ne amuza, dar eram şi impresionaţi de vocea lui feminină; uneori vedeam lacrimi sclipindu-i în ochii mari, în timp ce punea suflet cântând arii romantice.

Kang-ul mare şi cald era singurul loc confortabil în nopţile reci de iarnă, mai ales pentru Chip de Lună, căruia, de multe ori, nu-i dădea mâna să-şi încălzească propriul *kang*. Mulţumită unui ordin guvernamental, noi ne bucuram de suficient cărbune, însă majoritatea ţăranilor se încălzeau cu coceni. Chip de Lună a fost un domn şi şi-a exprimat deschis recunoştinţa că i-am permis să împartă *kang*-ul cald de la noi din cameră, în nopţile aspre de iarnă.

Noi vorbeam rar despre vizitele lui cu alţi ţărani, dar, deşi am fost prudenţi, ştirea a ajuns în cele din urmă la urechile Unchiului Greier. Foarte alarmat de „noile semne ale luptei de clasă din Porcul Spinos Mare“, Unchiul Greier a convocat imediat o şedinţă specială cu membrii de partid şi Copiii din Beijing. La şedinţă, membrii de partid au decis în unanimitate că trebuie să-l ţină pe Chip de Lună departe de noi. Înainte de finalul şedinţei, Unchiul Greier mi-a cerut să citesc întregul capitol despre lupta de clasă din *Cărticica roşie* a Marelui Cârmaci.

— Este spre binele tuturor, a spus el. Adu-ţi aminte, Fan Shen, a adăugat grav după ce-am terminat de citit, lupta de clasă nu se termină niciodată. Preşedintele Mao ne-a învăţat că cel mai ticălos şi mai perfid plan al duşmanului este să ne corupă copiii. Contrarevoluţionarii îşi pun speranţele în tineri ca tine. Cred că ai fi fost păcălit de Chip de Lună dacă n-aş fi intervenit eu rapid. Nu e vorba doar de poveşti; se folosea de ocazii să vi se vâre sub piele şi să-şi răspândească veninul burghez. Am auzit că vă spunea poveşti de autori burghezi străini.

Ştiam foarte bine că ce îndruga Unchiul Greier despre Chip de Lună era o prostie, dar nu l-am contrazis. N-am spus nimic în apărarea lui Chip de Lună. Eram timid din fire şi nu-mi plăceau confruntările directe cu autorităţile, în plus, îmi dădeam sema că protestele ar fi fost inutile şi dăunătoare poziţiei mele în comunitate. Mai rău decât atât, ştiam cât de periculos era să-ţi fie milă de un antirevoluţionar. Am clătinat din cap politicos, în timp ce Unchiul Greier turuia mai departe.

Ca să se asigure că nu mai exista nici o şansă să fiu „corupt“ de Chip de Lună, Unchiul Greier l-a trimis pe şantierul unui lac de acumulare, la şaizeci şi cinci de kilometri depărtare, şi i-a cerut şefului de echipă să stea cu ochii pe el.

Îmi părea rău pentru prietenul meu, şi cu o seară înainte să plece m-am dus la el pe ascuns.

— Ia asta, i-am spus, întinzându-i singurul meu pulover. O să-ţi facă bine la tuse.

— Nu pot să-l iau. L-a împins uşor înapoi: Ai şi tu nevoie de el.

— N-am nevoie, i-am răspuns şi am aruncat puloverul în colţul *kang*-ului. N-o să ies prea mult iarna asta. O să vin să te văd într-o zi.

M-am întors şi am plecat înainte să-mi dea puloverul înapoi.

14
Nunta Diavolului Fumător

SPRE SFÂRȘITUL CELUI DE-AL PATRULEA AN, COPIII DIN BEIJING au început să plece din sate. Unii au fost trimişi la şcoli profesionale, alţii angajaţi de fabricile locale. Orice altceva era de preferat vieţii grele de la sat şi toţi se bucurau când aveau ocazia să plece. Din a treia echipă de producţie din Porcul Spinos Mare deja plecaseră câţiva. În afară de Plapumă, care fusese trimisă la o şcoală de surori medicale după ce studiase cu Unchiul Greier, Wang Oglindă a fost recrutat să lucreze ca miner în mina de cărbune din Tongchuan, iar pe Yin Yin, Unchiul Greier a trimis-o la Colegiul de Agricultură din Yan'an. Agricultura nu era domeniul ei preferat, ar fi vrut să studieze ştiinţe politice sau istorie, dar tot era mai bine decât să gătească pentru opt sau nouă oameni în fiecare zi. Sora ei geamănă, Yang Yang, a fost recomandată de Unchiul Greier să meargă la fabrica de murături Marele Salt Înainte, din comuna Defileul Dragonului. La scurt timp, a dat norocul şi peste Infarct. Unchiul Greier l-a recomandat celor de la Fabrica de cărămidă şi ţiglă din Yan'an.

Cea mai mare surpriză am avut-o în mai, când Bivolul ne-a a anunţat nu doar că pleacă din sat, ba chiar că revine la Beijing – primul care se întorcea acasă. Motivul oficial a fost că suferea de probleme de spate grave, care îl deranjau continuu, şi avea nevoie de tratament medical disponibil numai la Beijing. Adevăratul motiv îl ştiam cu toţii: tatăl său decisese să iasă mai devreme la pensie ca să-i lase Bivolului locul într-o fabrică de ambalare a cărnii. A fost nevoie de o mită zdravănă ca să obţină toate aprobările necesare: se zvonea că Unchiul Greier ar fi primit trei raţe fripte în stil Beijing, dar asta era nimic în comparaţie cu banii cheltuiţi de familie pe oficialii din Beijing.

Pe măsură ce tot mai mulţi dintre tovarăşii mei plecau, am devenit mai nerăbdător şi mai retras, voiam cu disperare să-mi iau şi eu tălpăşiţa din sat, dar încă nu puteam din cauza „problemelor de familie“ – faptul că tata se

afla încă într-un lagăr de muncă era menţionat clar în dosarul meu politic. De aceea, indivizii veniţi să recruteze oameni pentru fabrici şi şcoli mă ignorau tot timpul. Știam că fără o recomandare puternică a Partidului Comunist nu voi scăpa niciodată de acolo.

Încurajat de succesul Bivolului, Diavolul Fumător ticluise şi el un plan să se întoarcă la Beijing: a anunţat că s-a lovit din nou la „vertebra tasată“ şi că va rămâne schilod pe viaţă dacă nu merge la Beijing pentru tratament. Săptămâni întregi, Diavolul Fumător şi-a pus atent planul în aplicare: i-a dus Unchiului Greier câteva raţe fripte în stil Beijing, iar părinţii lui au dat mita necesară ca să primească hârtiile la Beijing. Cu toate acestea, când mai era doar un pic să obţină un succes uluitor, planul i-a fost torpilat de o întorsătură neaşteptată a evenimentelor.

În zilele de repaus, multe de altfel, pentru că pe el îl durea tot timpul câte ceva, Diavolul Fumător lenevea prin sat. Nu e limpede când şi cum a început să flirteze cu fata cea mică a Unchiului Greier. O chema Caihong, care înseamnă „curcubeu“. La cincisprezece ani, Curcubeu era cea mai frumoasă din sat. Nimeni nu ştie exact ce s-a întâmplat între Curcubeu şi Diavolul Fumător şi, dacă te iei după spusele lui, nici măcar el. Clar este că au flirtat puţin fără acordul Unchiului Greier şi-a urmat ceva giugiuleală prin tufişuri. Acum, tocmai când Diavolul Fumător îşi pregătea documentele să plece, fata i-a spus tatălui ei că era însărcinată.

Unchiul Greier a făcut tot ce-a putut să nu se afle, dar bârfele s-au răspândit peste noapte în tot satul. A doua zi, Unchiul Greier, scos din minţi, şi ginerele lui mai mare, comandantul poliţiei din sat, s-au năpustit la noi în casă şi i-au ordonat Diavolului Fumător să meargă cu ei. Am aflat mai târziu că i-au dat de ales, în biroul Unchiului Greier: să se însoare cu fata şi să rămână în sat sau să fie dus la închisoare pentru viol. Condamnarea pentru viol era practic asigurată – Unchiul Greier i-a spus clar că nu va avea probleme să aducă nişte martori –, iar delictul era deosebit de grav. Om deştept, Diavolul Fumător a ştiut ce trebuia să facă; nu-l învinovăţesc pentru alegerea lui. S-a ridicat şi l-a strigat pe Unchiul Greier „tată“.

Nunta Diavolului Fumător a fost simplă, deşi a fost invitat tot satul. În centrul ceremoniei era felul tradiţional de mâncare, supa *haha*, făcută numai la ocazii speciale. După ce au fiert, tăieţeii au fost puşi în boluri, împreună

cu supa, şi înmânaţi oaspeţilor de fetele din sat. Spre deosebire de mesele obişnuite, în castron erau tăieţei puţini, iar supa nu trebuia băută pe loc, ci păstrată pentru mai târziu. După ce-au mâncat tăieţeii, supa a fost turnată înapoi în cazan. Aşa s-a amestecat şi făcut supa *haha* – cu saliva din gurile întregului sat –, iar ţăranilor li s-a părut că avea o aromă specială şi delicată. Fiindcă erau tăieţei puţini în bol, fiecare oaspete a mâncat douăzeci de boluri, sau chiar mai multe, ca să se sature. Supa *haha* a putut fi băută numai la sfârşitul mesei, şi fiecare a primit un singur bol. Să fiu cinstit, n-am simţit vreo aromă specială în supa sacră.

— Ştii ce mă îngrozeşte? m-a întrebat el după ce am terminat tăiţeii. Că socrul ăsta prost al meu o să mă oblige să studiez opera Preşedintelui Mao în fiecare seară când o să vreau să fac dragoste cu fata lui. Vă invidiez. De-acum sunt ca un om în cuşcă, fără libertate.

Dar tipic lui, veşnic optimist, starea asta de spirit n-a durat mult.

— Oho, nu vă îngrijoraţi pentru mine, o să-mi fie bine. O să vedeţi voi că Diavolul Fumător nu-i încă un ţipar îngropat, a rămas un mic dragon.

Nu era nevoie să mă asigure. Dacă exista cineva care să poată face din dezastru succes, acela era Diavolul Fumător.

Totuşi, pentru mine, nunta a fost un eveniment trist. Mă bazam pe Diavolul Fumător să mă ajute să plec din sat, după ce scăpa el. Acum, că rămânea aici, trebuia să găsesc o cale s-o şterg de unul singur.

15
Moartea Unchiului Greier

LA SCURT TIMP DUPĂ NUNTA DIAVOLULUI FUMĂTOR, Unchiul Greier m-a trimis pentru șase luni pe șantierul de la barajul Trei Steaguri Roșii, ca medic desculț. M-am bucurat de schimbare. În plus, aveam avantajul că scăpam de prelegerile săptămânale plictisitoare ale Unchiului Greier și mă puteam întâlni iar cu Chip de Lună să vorbim despre literatură, lucru care mi-a făcut întotdeauna plăcere.

Munca era extenuantă. Trei mii de țărani și Copii din Beijing munceau la proiect de peste doi ani și abia ajunseseră la jumătate. La fel ca terasele, a fost un alt proiect revoluționar prost conceput și sortit eșecului. Nu existau mașini, singurul buldozer – fabricat în America, despre care se spunea că fusese capturat în timpul războiului coreean – se stricase cu un an înainte și zăcea nemișcat la baza unuia dintre baraje. Pământul era cărat cu roabele sau cobilițele și bătătorit cu maiuri de mână. Se progresa încet, accidentele erau dese, iar eu ocupat.

Punctul medical a fost amenajat într-un cort lângă buldozerul stricat, devenit un reper care putea fi văzut din orice loc de pe șantier. Majoritatea rănilor erau accidente – tăieturi pe mâini sau picioare, entorse sau câte un picior rupt. Rănile ușoare le tratam fără mari probleme, iar pe cei cu oase rupte îi trimiteam la spitalul județean, după ce-i stabilizam. Pentru că era sfârșitul toamnei, am mai avut și câteva cazuri de gripă și, o dată, o toxiinfecție alimentară din cauza cărnii de capră stricate.

Cu toate că eram ocupat și am avut mult de lucru chiar din clipa în care am ajuns, mă bucuram că pot vorbi liber cu Chip de Lună, fără să mă mai tem că mă descoperă Unchiul Greier. În fiecare seară, după cină, urcam împreună în vârful dealului de unde se vedea tot șantierul și vorbeam ore întregi despre cărți, în adierea vântului de toamnă.

După vreo trei luni, într-o după-amiază, am primit un pacient deosebit. Doi bărbați au adus o tânără întinsă pe o targă. Avea fața albă ca o piele de

oaie decolorată, dar chiar şi încrâncenată de durere şi murdară de noroi tot frumoasă rămăsese. Am recunoscut-o imediat – ochii foarte mari şi sprâncenele răsucite în sus nu puteau fi confundate, chiar dacă se maturizase în cei patru ani de când o zărisem ultima dată în staţia de autobuz din Xi'an. Li Ling, firește, nu m-a recunoscut.

Unul dintre tineri mi-a explicat că Li Ling căra pământ cu cobiliţa când s-a împiedicat şi s-a rostogolit până jos de-a lungul barajului. Se vedea, la o examinare sumară, că se rănise grav la spate. I-am ciupit degetele de la picioare, dar n-a avut nici o reacţie. Părea să nu-şi mai simtă picioarele. Avea şi braţele amorţite, dar încă reacţionau. N-am spus nimic, însă mă temeam de ce era mai rău: să nu-şi fi rupt cumva şira spinării şi să rămână paralizată pentru totdeauna. Cu ajutorul tinerilor, am întors-o cu atenţie pe o parte, i-am ridicat uşor bluza şi i-am examinat coloana şi gâtul. Când i-am atins pielea albă, m-a străbătut o senzaţie ciudată, nemaiîntâlnită până atunci. Mi-am plecat imediat capul, conştient că-mi ardeau obrajii. Nu avea umflături sau pete roşii pe spate, un lucru bun, dar era prea devreme să evaluez gravitatea rănilor.

Pe moment, acupunctura era probabil singurul lucru care ar fi putut să-i mai atenueze durerea şi s-o ajute să-şi recapete reacţiile normale. Am ales mai multe puncte de pe mâini şi picioare, am introdus acele şi le-am răsucit încet ca să le cresc efectul. Avea ochii închişi, dar părea mai liniştită, de parcă ar fi adormit.

Şedinţa de acupunctură a durat o jumătate de oră. La scurt timp după aceea, ştiam că urma să treacă un camion în drum spre judeţ să aducă provizii. I-am făcut semn cu mâna să oprească, i-am explicat şoferului situaţia, m-a ajutat s-o urc pe Li Ling şi am însoţit-o la spitalul judeţean.

Seara, m-am întors pe şantier tot cu camioneta de alimente, lăsând-o pe Li Ling la spital. Era în stare stabilă când am plecat. M-am simţit uşurat că, în ciuda rănilor ei grave, nu risca să paralizeze, senzaţia din picioare revenindu-i în mare măsură. Medicul m-a avertizat totuşi că probabil va fi avea dureri mari de spate tot restul vieţii şi a recomandat să continue acupunctura după externare.

M-am strecurat în cort pe la zece, gata să mă prăbuşesc în pat, dar am găsit un mesaj telefonic urgent de la sediul comunei Defileul Dragonului.

Era de la Diavolul Fumător: „Fan Shen, întoarce-te imediat în Porcul Spinos Mare. Unchiul Greier este grav bolnav. Grăbește-te!“

Am făcut autostopul, m-am suit într-un camion și am ajuns în Porcul Spinos Mare noaptea, după ora trei. Satul era întunecat și liniștit. Cu geanta de medicamente la mine, m-am îndreptat direct spre casa Unchiului Greier, în centru.

Unchiul Greier nu arăta bine. Am fost surprins cât de mult slăbise de când îl văzusem ultima dată. Fața lui tuciurie părea ca de ceară și trasă, ca un castravete rămas agățat de vrej mult după primul îngheț.

— Are o diaree cumplită de câteva zile, dar a refuzat să meargă la spitalul județean, m-a informat Diavolul Fumător.

Auzindu-ne vocile, bătrânul a clipit din ochi, semn că știa că sunt acolo, după care păru să se cufunde într-un somn adânc. Avea pulsul slab și respirația grea și neregulată. După ce l-am examinat, ne-am dus în camera de alături, legată de bucătărie. Diavolul Fumător își trezise soția, pe Curcubeu, însărcinată în câteva luni, să-mi facă un castron cu tăieței.

— Ce bine că te văd, a spus Diavolul Fumător în timp ce-și aprindea o pipă. Ca de obicei, el a vorbit cel mai mult: Să știi că e al dracului de stresant să trăiești în casa secretarului de partid. Primele trei luni aproape m-au omorât. A trebuit să-i mulțumim Marelui Cârmaci și să citim fragmente din opera lui de cel puțin cinci ori pe zi – de trei ori la fiecare masă, după ce ne trezeam dimineața și înainte să ne culcăm, seara. N-am întâlnit niciodată un membru de partid mai devotat Marelui Cârmaci. Știi ce… s-a oprit o clipă și a privit mișcarea ritmică a cuțitului din mâna nevestei care făcea tăiețeii. După ce s-a asigurat că nu-l asculta, a continuat: Știi cum s-a îmbolnăvit tontul ăsta bătrân? A mâncat de unul singur aproape o rață întreagă mucegăită primită plocon de la Măslină Verde, când s-a întors de la Beijing. Măslină Verde s-a luat după Bivol și a vrut să se asigure că el va fi următorul care obține un loc de muncă la oraș. I-am spus toți bătrânului că rața nu mai era bună, fusese friptă la Beijing cu mai mult de zece zile în urmă, dar el, care a suferit de foame de atâtea ori în viață, n-ar arunca niciodată nimic de mâncare, mai ales carne. Așa că a îndepărtat mucegaiul verde și-a mâncat singur toată rața. A început să vomite și-a dat în diaree cu sânge în aceeași noapte. I-am zis că e toxiinfecție, dar n-a vrut

să priceapă, a ţinut-o că s-a stricat la stomac şi că o să-i treacă după un somn zdravăn.

— Trebuie să-l ducem imediat la spital, i-am spus. Nu-i nici un dubiu că e toxiinfecţie alimentară. Nu arată deloc bine.

— Dacă mai are vreun pic de forţă în el, tontul ăsta bătrân o să te omoare că vrei să-l trimiţi la spital. Crede-mă, am încercat…

— Tăieţeii n-au ieşit foarte buni, a spus Curcubeu, punând pe masă un castron mare cu tăieţei aburinzi. Aşa cum cerea tradiţia, îşi cerea scuze arătându-şi mândră realizările: Nu-s o bucătăreasă foarte pricepută, te rog să fii amabil şi indulgent, încearcă să guşti puţin.

Deasupra pluteau bucăţi de ardei iute şi o porţie mare şi albă de carne grasă de porc, iar aroma oţetului de casă umpluse toată camera. M-a cuprins foamea. Diavolul Fumător i-a făcut semn cu mâna să plece, ciupind-o drăgăstos de şold când a trecut pe lângă el. Tăieţeii s-au dovedit a fi delicioşi, i-am devorat pe nerăsuflate. Curcubeu era o bucătăreasă grozavă.

M-am dus din nou la Unchiul Greier. Părea că doarme mai bine, respirând mai adânc şi mai lin. Era trecut de ora trei noaptea. Diavolul Fumător şi cu mine am hotărât să împrumutăm căruţa dis-de-dimineaţă şi să-l ducem la spitalul judeţean, indiferent dacă voia sau nu. Obosit ca un câine, m-am întors la vechea mea peşteră să dorm vreo două ore, o decizie pe care o mai regret şi astăzi.

Am revenit la Diavolul Fumător înainte să răsară soarele. Am fost surprinşi, când l-am pus pe Unchiul Greier în căruţă, că nu ne-a făcut nici un fel de probleme. A gemut doar o dată sau de două ori şi a adormit la loc. Am plecat la răsărit, ne aşteptam să ajungem la spital pe seară. După nici două ore pe drum, în dreptul Dealului Sfârcului, i-am verificat pulsul şi m-am speriat că abia am reuşit să-l găsesc.

— Mână calul cât de repede poţi, i-am strigat Diavolului Fumător, care conducea căruţa în faţă, Unchiul Greier n-arată bine.

Diavolul Fumător a pocnit din bici şi-a lăsat calul să alerge. Pe măsură ce înaintam zguduindu-ne, am avut sentimentul că era probabil prea târziu. Spre prânz, Diavolul Fumător a oprit calul să se odihnească şi l-am verificat din nou pe Unchiul Greier, dar nu i-am mai simţit respiraţia. Am încercat vreo o jumătate de oră să-l fac să-şi revină, cu apă şi cu acupunctură, dar

ştiam că încerc pe un om mort. Murise de ceva vreme. I-am spus adevărul Diavolului Fumător şi i-am cerut să se întoarcă acasă. Când l-a văzut pe socru-său mort, Diavolul Fumător a izbucnit în plâns, întorcând încet calul. A fost singura dată când l-am văzut plângând. Deşi nu mi-au plăcut niciodată prelegerile revoluţionare pompoase ale Unchiului Greier, m-a durut sufletul că nu l-am salvat.

Trei zile mai târziu, Unchiul Greier a fost îngropat la poalele Dealului Sfârcului, lângă locul unde construiserăm odată câmpul terasat „Copiii din Beijing“. În mod ciudat, moartea lui a fost începutul evadării mele din sat.

La o lună după moartea Unchiului Greier, s-au întâmplat două evenimente care i-au dat vieţii mele o nouă direcţie. În primul rând, tata a fost „eliberat“ pe neaşteptate. După câţiva ani într-un lagăr de muncă, şi-a primit gradele înapoi şi a fost numit director adjunct al Institutului de Cercetare Strategică al Armatei. Problema politică a mamei s-a rezolvat în acelaşi fel misterios, ba chiar a fost promovată în funcţia de secretar de partid la Muzeul de Istorie Naturală din Beijing. Odată ce şi-au îmbunătăţit situaţia politică, s-au mutat într-un apartament mai spaţios în Curtea Mare. Habar nu aveam ce dusese la „eliberarea“ lor bruscă, dar m-am bucurat că norul politic întunecat de deasupra capului meu s-a risipit şi eram eligibil pentru recrutare. Acum aveam nevoie de o recomandare a biroului local al Partidului Comunist.

Al doilea eveniment care a avut loc în acelaşi timp a fost că a dat norocul şi peste bunul meu prieten, Chip de Lună. Secretarul de partid al judeţului vizitase cu puţin timp în urmă şantierul barajului Trei Steaguri Roşii şi, văzând afişele frumoase scrise cu caractere mari din jurul taberei, a întrebat despre caligraf. Toată pictura şi caligrafia de pe şantier erau făcute de Chip de Lună. După ce au stat puţin de vorbă, secretarul de partid a fost atât de impresionat, încât a cerut transferul lui Chip de Lună la judeţ, ca asistent personal. Ani mai târziu, am auzit zvonuri cum că secretarul de partid şi Chip de Lună deveniseră iubiţi, la scurt timp după aceea.

În februarie 1972, imediat după Sărbătoarea Primăverii, i-am trimis lui Chip de Lună o scrisoare şi o raţă friptă în stil Beijing, să văd dacă-l putea convinge pe secretarul de partid să-mi găsească un loc. Chip de Lună mi-a răspuns repede. Mi-a spus că-i oferise raţa secretarului şi că întâmplător,

tocmai atunci, directorul fabricii de avioane Vântul de Est venise să caute muncitori, așa că secretarul m-a recomandat pe mine. „Fabrica este o instalație militară de elită“, mi-a scris el, „merge acolo și fiul secretarului. Ar trebui să primești documentele cât de curând“.

O săptămână mai târziu, a sosit o scrisoare recomandată groasă în care eram anunțat că am fost angajat de fabrică și că trebuia să mă prezint imediat la directorul din Yan’an pentru vizita medicală. Nu-mi venea să cred ce noroc dăduse peste mine.

Ziua în care am plecat din satul Porcul Spinos Mare mi s-a părut un vis. Mai bine de patru ani visasem să plec din locul acela, unde cât vedeai cu ochii nu erau decât dealuri galbene sterpe. Știam că o asemenea ocazie ar fi trebuit să mă facă să râd în hohote, ca în filme, dar am decis să nu mă las stăpânit de emoții, să țin cont și de sentimentele lui Măslină Verde, singurul care mai rămânea în peștera noastră, cândva ticsită, după ce plecam și eu. Mi-am făcut bagajele cât de liniștit am putut. Cadoul de plecare pentru Măslină Verde au fost cutia de medicamente și cărțile – el devenea noul medic desculț.

În după-amiaza plecării, cerul era strălucitor, aerul rece și drumurile noroioase, pământul tocmai începea să se dezghețe după o iarnă grea. Măslină Verde și Diavolul Fumător m-au dus cu căruța la autogara din județ. Când am trecut încet pe lângă Dealul Sfârcului și mormântul Unchiului Greier, m-am uitat la ce mai rămăsese din „Terasele Copiilor din Beijing“ și mi-am amintit ziua în care sosiserăm toți nouă, cu așternuturile legate și puse unele peste altele și Unchiul Greier strigând la cai. În ziua aceea, dealurile răsunaseră de cântecele noastre. Mi-am amintit și de dimineața rece când Plapuma a leșinat pe deal, ospățul de după potop, petrecerea veselă cu supă *haha* de la nunta Diavolului Fumător și multe alte întâmplări mai puțin importante. Gândul că toată munca grea, durerea, foamea și frica aparțineau de acum trecutului m-a pătruns în cele din urmă și dintr-odată nu mi-am mai putut stăpâni emoțiile. Am început să cânt tare un cântec bine-cunoscut pe care îl mai cântasem de multe ori:

Hotărâți, fără teamă de sacrificiu,
Luptăm pentru victorie, trecând peste nenumărate stavile!

Am auzit ecoul venind înapoi de pe dealuri. Niciodată nu-mi păruseră cuvintele Marelui Cârmaci atât de dulci. Câştigasem prima bătălie, şi asta urmându-i instrucţiunile. Am cântat tot drumul până m-a lăsat vocea.

Pe drum, Diavolul Fumător a fumat continuu şi abia dacă a deschis gura. N-a spus nimic nici când am dat bagajele jos la autogară şi am aşteptat autobuzul către Yan'an. Stăteam trişti şi tăcuţi în faţa autogării, uitându-ne cum apunea soarele, aşa că m-am simţit uşurat când a apărut în cele din urmă autobuzul. Am aşteptat până în ultima clipă înainte să mă sui. În timp ce autobuzul ieşea din staţie, am scos braţul pe fereastră să le mai strâng mâna prietenilor mei pentru ultima dată. Diavolul Fumător mai avea însă un şiretlic. Mi-a pus în mână un obiect alb dur şi a strigat:

— Să ai grijă de asta, bine?

Vorbea răguşit şi şi-a întors privirea repede, dar am văzut lacrimile sclipindu-i în ochi. Obiectul alb şi dur era pipa lui preferată de porţelan.

M-am întâlnit cu Chip de Lună într-un mic restaurant murdar din Yan'an. El venise cu treabă, eu plecam a doua zi la fabrica de avioane Vântul de Est. Chip de Lună se schimbase mult în cele câteva luni de când devenise asistentul personal al secretarului de partid. Se îngrăşase, faţa palidă i se mai împlinise, iar în obraji avea o nuanţă roşiatică. Mi-a spus că îl însoţise pe secretar prin multe comune din judeţ şi că oriunde mergeau erau trataţi cu banchete oficiale somptuoase.

— N-am avut în viaţa mea atâta mâncare, mi-a zis cu un zâmbet pieziş. Tare mi-e că data viitoare când o să ne întâlnim o să fiu un porc gras.

A râs stânjenit şi mi-am dat seama că nu-l văzusem niciodată pe Chip de Lună râzând atât de relaxat.

— Mă bucur că pleci de aici, a spus pe un ton mai serios, după al treilea pahar de tărie. Fan Shen, eşti cel mai bun prieten al meu de ani de zile, nu ştiu cum să-ţi mulţumesc. N-am avut niciodată încredere în nimeni… n-am avut niciodată un prieten apropiat, sau chiar un prieten. Simt că m-am schimbat de când te-am cunoscut. Ştiu că pot avea încredere în tine. Visul meu a fost să duc o viaţă obişnuită, să îmbătrânesc ca ţăran, liniştit, la mine acasă. Nu ştiu cât o să mai dureze norocul meu de acum, dar întotdeauna voi şti că am un prieten. Tu, spre deosebire de mine, vii dintr-o familie revoluţionară, te aşteaptă un viitor strălucit.

Am fost mișcat, dar m-am simțit stingher. Temperamentul sau poate educația primită mă fac să mă simt întotdeauna prost când oamenii devin sentimentali, cu toate că și eu sunt o persoană cu trăiri puternice și tind să devin sentimental. Am luat sticla, am umplut paharele și am pus unul în fața lui Chip de Lună.

— Azi e o zi bună pentru amândoi, am spus, încercând să destind atmosfera. Să nu vorbim despre lucruri triste. S-ar putea să nu ne mai vedem o vreme, așa că hai să ne îmbătăm cât suntem împreună.

M-am simțit de parcă prin gura mea ar fi vorbit Diavolul Fumător. Am ridicat paharele, am închinat și le-am dat pe gât. Am simțit imediat o arsură în stomac.

— Înainte să uit, i-am spus, am ceva pentru tine.

Am scos un pachet greu din geantă și l-am pus în fața lui. Ambalajul era o ediție mai veche a *Tineretului comunist*, unul dintre puținele ziare la care aveam acces. Chip de Lună a deschis pachetul cu grijă și a privit uluit coperta verde și nouă a romanului clasic din secolul al XVIII-lea, *Visul din pavilionul roșu*. Erau patru volume.

— Știu că iubești cărțile clasice. Se zice că „nu ești chinez adevărat dacă nu ai citit *Visul din pavilionul roșu*“. E prima ediție a cărții de la începutul Revoluției Culturale. Tocmai a apărut.

Se vedea că era foarte fericit. Și-a plimbat degetele ușor peste coperta netedă, a răsfoit cartea și a zăbovit trei sau patru secunde la începutul anumitor capitole

— Am citit-o deja de trei ori, dar întotdeauna pe ascuns. Acum o s-o citesc fără să mă feresc, de încă șase ori.

Când am ieșit din restaurant, am văzut un cerșetor bătrân, un bărbat schilod așezat pe pavajul umed din cărămidă. Cioturile picioarelor erau ascunse sub corpul ce părea apăsat de un cap enorm cu o claie de păr murdar. Pe jos, în fața lui, era o cârpă albă. M-am apropiat și am citit ce scria pe ea: „Am făcut parte din Gărzile Roșii ale Președintelui Mao și mi-am pierdut picioarele în revoluție. Vă rog să mă ajutați“. Mi-a amintit de Dolofan, schilodit pe viață în închisoare. În asemenea clipe, nu puteam decât să-mi scot toți banii din buzunar și să-i pun în coș. Bătrânul membru al Gărzilor Roșii a reacționat și el cum trebuia; a dat tăcut din cap, pe fața

lui plină de cicatrici a apărut scurt ceva ce semăna oarecum cu un zâmbet şi a scos din buzunar o insignă cu Marele Cârmaci. Mi-a întins-o. Am luat-o şi am prins-o pe jachetă, deasupra buzunarului de la piept. Am făcut-o din milă pentru bătrân, nu din respect pentru Sfântul cel Mare. Reeducat de aşa-zişii ţărani revoluţionari, nu mai aveam nici un fel de iluzii despre revoluţia lui. Totul era o farsă. Măcar dacă bătrânul membru al Gărzilor Roşii şi-ar fi dat seama că luptase pentru Marele Cârmaci căruia puţin îi păsa de el!

Un nor imens ca după o explozie atomică se apropia în timp ce mă întorceam la clădirea administrativă a judeţului, unde stăteam peste noapte, alături de alţi cincizeci de recruţi. Am luat-o pe o scurtătură, peste un câmp de porumb proaspăt recoltat. De pe râul Yan sufla o briză puternică. Mi-am controlat paşii împotriva vântului, să nu merg prea repede, să simt vântul mângâietor lovindu-mi uşor pieptul. M-am simţit mai uşurat ca niciodată, poate şi pentru că plecam în sfârşit din sat, cu toate că nu aveam nici un ban. Nu m-am putut abţine să nu chicotesc înfundat, amintindu-mi de „Cântecul despre bani şi moarte“ din *Visul din pavilionul roşu*:

Oamenii vor să fie nemuritori,
Dar de bani uită rareori,
Toată viaţa strâng şi-adună,
După ce se duc, cui să le rămână?

Dar, aşa cum se întâmplă întotdeauna, visurile se sfârşesc. Am păşit încet şi cu grijă printre cocenii de porumb de pe pământul uscat, meditând la viaţa din fabrica de avioane. În copilărie, mama îmi spunea adesea că sunt bun la mecanică şi că ar trebui să mă fac inginer ca tata după ce creşteam mare. Părea că soarta îmi dădea într-adevăr şansa să calc pe urmele tatălui meu; deşi nu reuşisem să fiu un revoluţionar la fel de bun ca el, măcar puteam să devin inginer.

III. METAL

Suntem toți în noroi, dar unii dintre noi se uită la stele. — Oscar Wilde

16
Un șoarece vrea să zboare pe cer

ATELIERUL NR. 8 AL FABRICII DE AVIOANE VÂNTUL DE EST la care fusesem repartizat era o clădire mare din beton, cât un teren de fotbal, unde erau asamblate motoarele cu reacţie pentru avioanele MiG-19.

Atelierul mă trimitea cu gândul la un spital: curat, liniştit şi alb. Toţi muncitorii purtau uniforme şi pantofi albi, banda de montaj era vopsită în alb. Prima dată când am intrat, am fost fascinat de macaralele albe care se mişcau lin pe şinele prinse în tavan şi de dulapurile de metal albe cu uneltele impecabil de curate. Maşina silenţioasă, cu baterie electrică, care aducea şi ducea din clădire motoarele asamblate, era tot albă, la fel ca uşile gigantice prin care intra. Atmosfera sterilă mi-a creat o uşoară senzaţie de neliniște, iar mirosul de benzină îmi făcea un pic de greaţă, însă entuziasmul şi dorinţa să explorez tehnologia minunată şi eficienţa organizată a industriei moderne s-au dovedit mult mai puternice decât orice sentiment negativ. Toată ziua, am ascultat zgomotul estompat de metal pe metal venind din diferite părţi ale atelierului şi m-am bucurat de el ca de o simfonie armonioasă. Mi-au plăcut clinchetele benzilor de montaj, sunetul clar al oţelului inoxidabil, bubuitul înfundat al titanului, ciripitul vesel al magneziului, ecoul morocănos al aluminiului, zumzăitul tainic al cromului şi murmurul gros al cadmiului. Muzica industriei moderne mă încânta, mi-a reactivat plăcerea şi interesul simţite încă de când am testat prima mea rachetă din bambus, în clasa a patra. Tocilarul iubitor de tehnologie din mine nimerise pe un teren de joacă perfect.

Mă simţeam recunoscător că soarta îmi oferise ocazia să merg pe urmele tatălui meu, ceva de care mama să fie mândră. După război, tata, a cărui educaţie formală se încheiase în clasa a şasea, a studiat de unul singur şi a devenit un inginer mecanic remarcabil şi inspector în armată. Aveam acum şansa să devin inginer ca el.

La fel ca toţi Copiii din Beijing, urma să încep de jos, să fiu trei ani

ucenic cu un salariu lunar de optsprezece yuani (pe atunci, nouă dolari). Banii erau suficienți să acopere mesele (dacă nu mâncam carne prea des) și taxa pentru cămin. În al patrulea an, urma să devin muncitor în perioada de probă, cu un salariu de treizeci și șase de yuani, iar în al cincilea an, muncitor obișnuit, cu patruzeci și doi de yuani și cincizeci și doi de bani pe lună. Acesta ar fi fost salariul meu permanent, dar mai putea crește ușor la fiecare cinci sau șase ani. Salariul mic nu m-a îngrijorat deloc, eram încrezător că voi deveni cineva în scurt timp și voi trece dincolo de nivelul de muncitor obișnuit la banda de montaj.

Încă dinainte să ajung în fabrică în 1972, îmi fixasem un obiectiv și mai înalt. Cât stătusem în Yan'an pentru examenul medical, am scotocit prin anticariate și mi-am cumpărat două cărți despre care credeam că mă vor călăuzi pe drumul de a ajunge inginer. Una era *Biografia lui Iakovlev*, un cunoscut proiectant sovietic de avioane din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. M-a încântat să citesc despre cum a muncit într-o fabrică și a învățat de unul singur să devină inginer. Am citit cartea într-o noapte și mi-am spus că voi deveni un Iakovlev chinez autodidact. Era o dorință foarte ambițioasă, pentru că aveam doar cinci clase, se poate spune că eram ca un șoricel care voia să se înalțe ca un vultur spre cer, dar nu m-am îndoit niciodată că voi reuși.

Cealaltă carte cumpărată în Yan'an a fost *Introducere în teoria relativității*, dovadă cât de ignorant eram. Habar nu aveam că fizica teoretică nu-i era de nici un folos unui inginer mecanic, mă gândeam că pentru a deveni inginer trebuia să încep cu teoria relativității. Așa am și făcut. Am început să studiez cartea în trenul către fabrica de avioane Vântul de Est și am descoperit că nu înțelegeam nici o ecuație din carte.

Plin de siguranța – și mai ales de ignoranța – tinereții, nu m-am descurajat din cauza eșecului. Mi-am spus că nu trebuia decât să înțeleg detaliile. Faptul că nu avusesem ocazia să merg la liceu să învăț matematică nu m-a demoralizat, nici măcar nu m-am obosit să-mi plâng de milă că mi se refuzase șansa din cauza revoluției. După ce m-am instalat în fabrică, am început să caut cărți de matematică de liceu. N-a fost ușor, dar am avut norocul să găsesc sub patul unui coleg un manual vechi cu paginile din hârtie aspră de paie. Colegul mi-a dat cartea cu eleganță. Urmând exemplul

lui Iakovlev, am întocmit un plan de studiu detaliat şi l-am lipit pe peretele de lângă patul meu.

Cu planul stabilit, m-am apucat oficial să învăţ serios în ziua în care am început să lucrez ca ucenic în Atelierul nr. 8. În următorii câţiva ani, am respectat planul la minut şi fără întrerupere. Gestionarea timpului a fost cea mai uşoară parte a autoperfecţionării, curând am întâmpinat multe alte obstacole. În a doua zi de studiu, de exemplu, întreaga clădire a rămas fără curent. Curentul cădea aproape zilnic, am descoperit, mai ales din cauza unei siguranţe arse din vechea clădire. Asta nu m-a împiedicat să studiez. Când n-aveam curent, foloseam lumânări, ţineam tot timpul o grămadă lângă pat. Mă obişnuisem cu lumina lumânării în peştera din Shaanbei şi nu mă deranja pâlpâirea slabă şi mişcătoare. De fapt, uneori mă simţeam chiar norocos să stau la lumina lumânării, pentru că-mi amintea de istoria unui cărturar din vechime pe care o citisem în clasa a doua. Cărturarul din poveste era atât de sărac, încât nu-i dădea mâna nici măcar să cumpere lumânări ca să poată citi noaptea. Vara ieşea pe câmp să prindă licurici, îi aducea acasă într-o traistă şi citea la lumina lor. Iarna făcea o gaură mică în peretele dintre el şi vecin, citind la lumina lumânării vecinului. Acesta era spiritul cărturarului chinez pe care îl admiram.

O altă problemă a fost oboseala. După câteva săptămâni de studiu, eram adesea prea epuizat din cauza celor opt ore de muncă şi a orei de educaţie politică la care trebuia să participăm toţi ca să mă mai pot concentra. Uneori adormeam pur şi simplu pe cărţi. Oboseala era accentuată şi de faptul că nu aveam nici o masă în dormitor, foloseam un taburet ca birou. Mă cocoşam peste el în fiecare noapte, ca un crevete, dar după o săptămână au început durerile de spate. Am încercat să imit un alt cărturar renumit pentru a lupta cu oboseala şi durerile de spate. Ca să nu adoarmă în timpul studiilor, bătrânul cărturar îşi lega părul de grinda casei şi, când îi cădea capul, era tras de păr şi se trezea. În plus, ţinea o sulă la îndemână şi, ori de câte ori i se făcea somn, se înţepa cu sula în coapsă, durerea ascuţită ţinându-l treaz încă o vreme. Nu exista nici o grindă de care să-mi leg părul scurt, dar am încercat metoda sulei şi mi s-a părut destul de eficientă. Mai am şi azi câteva cicatrici pe coapse.

În afară de penele de curent şi de oboseală, am avut o problemă care-mi

distrăgea şi mai mult atenţia şi cu care puţini cărturari din vechime au fost nevoiţi să se confrunte: poveştile zgomotoase şi deocheate ale colegilor când jucau cărţi în celălalt capăt al camerei mici. Erau conduşi de Germen de Soia, alături de alţi colegi de muncă, maistrul Pan şi Lenin cel Mic. Jucau în fiecare seară jocul lor preferat, „cu porcul“; cel care pierdea trebuia să se târască pe sub o masă improvizată şi să suporte zeflemeaua şi împunsăturile celorlalţi. Cel mai mult îmi distrăgeau atenţia poveştile lascive spuse de Germen de Soia mulţimii gălăgioase – poveşti care le agitau hormonii. De pildă, într-o noapte când abia îmi începusem studiile, Germen de Soia le-a spus o poveste lungă şi deocheată despre un bătrân revoluţionar şi mi-a stricat întreaga seară.

Spre lauda lui, Germen de Soia era un povestitor extraordinar, la fel ca Diavolul Fumător. Îl chema de fapt Nan Boqin, dar din cauza gâtului lung şi fragil oamenii îl porecliseră Germen de Soia. În afara dormitorului era tăcut şi retras, aproape timid, ca un crevete fricos. Dar cu cărţile de joc în faţă, după prima ceaşcă de ceai, devenea un alt om, plin de entuziasm, melodramatic şi dornic să povestească cele mai destrăbălate poveşti despre trupurile din fabrică.

— Aţi auzit ultimele ştiri despre Bătrânul Revoluţionar? începu Germen de Soia în noaptea aceea, cu vocea răguşită.

— Ce s-a întâmplat cu cel mai înalt membru al partidului de la noi? l-a întrebat maistrul Pan, trăgând o carte. L-am văzut acum trei zile la prânz şi, ca de obicei, îl critica pe Viţelul Roşu.

Viţelul Roşu era secretarul de partid al atelierului.

— Viţelul Roşu, o băşină tânără! Maistrul Pan imita tonul disprețuitor al Bătrânului Revoluţionar: Toată ziua nu face decât să fumeze două pachete de ţigări, să bea şase căni de ceai şi să inunde baia. Asta face.

— Ehe, acum i-ar linge copitele Viţelului dacă ar putea, spuse Germen de Soia. A fost arestat ieri. Conducerea încearcă încă să ţină asta secret.

Toţi şi-au ridicat privirile uluiţi. Până şi eu am fost surprins, pentru că-mi plăcea destul de mult bătrânul, care ne arătase atelierul în prima noastră zi.

— Viţelul Roşu l-a arestat pe Bătrânul Revoluţionar? l-a întrebat maistrul Pan. Cum îndrăzneşte? Era încă în scutece când bătrânul arunca grenade asupra japonezilor. Sub ce acuzaţie?

— E poveste lungă, a răspuns Germen de Soia. Mai faceţi întâi nişte ceai.

În noaptea aceea, Germen de Soia a fost la înălţime, împletind faptele adevărate cu imaginaţia într-o poveste suculentă şi pitorească despre relaţia de dragoste tragicomică a Bătrânului Revoluţionar.

— O ştiţi toţi pe mătuşa Bătrânului Revoluţionar, nu? Dar ştie vreunul dintre voi că Bătrânul Revoluţionar se culca cu mătuşă-sa? începu Germen de Soia. Asta-i povestea. Nu era mătuşa lui, ci o fostă iubită adusă acum doi ani de la el din sat, când a mers la înmormântarea maică-sii. După ce a adus-o aici, i-a poruncit nevestei să doarmă în camera fetei, că mătuşa era bolnavă şi avea nevoie de îngrijiri speciale noaptea. Nu ştiu cum a înghiţit nevastă-sa minciuna şi i-a lăsat să doarmă împreună doi ani! Cum ea n-a spus nimic, vecinii n-au avut nici o bănuială. Săptămâna trecută, nevastă-sa n-a mai suportat ruşinea şi le-a spus autorităţilor din fabrică. Viţelul Roşu a convocat imediat o întâlnire secretă cu oficialii de partid şi au hotărât să-l prindă asupra faptului în noaptea următoare. Au mobilizat zece poliţişti, le-au dat şi puşti. Poliţiştii au aşteptat semnalul nevestei, în apartamentul de lângă ei.

La două dimineaţa, când a apărut semnalul în geam, o lanternă roşie care s-a aprins şi s-a stins de trei ori – Viţelul Roşu a văzut prea multe de filme cu spioni –, Viţelul şi poliţia au intrat pâş-pâş în apartament, cu cheia primită de la nevastă. Atacul a fost atât de rapid, de neaşteptat şi de silenţios, că i-au prins pe cei doi goi puşcă, practic în plină acţiune. N-au avut vreme nici să se depărteze unul de celălalt până să priceapă ce se întâmpla. Ce scenă! Cineva pe care-l cunosc şi care a fost de faţă mi-a spus că era plin de lichid vâscos peste tot în pat şi pe corpurile lor.

Bătrânul Revoluţionar a încercat să protesteze: „Cum îndrăzneşti să năvăleşti în casa unui civil? E ilegal! Mâine îi spun secretarului de partid!“

Viţelul Roşu a ieşit din umbră şi i-a răspuns: „Secretarul de partid e aici. O să trebuiască să răspunzi la multe întrebări la sediul partidului“.

Turturelele au fost duse la centrul de detenţie şi interogate separat. Cei doi şi-au mărturisit imediat „delictele“. I-au obligat să descrie în detaliu ce au făcut şi cum au făcut-o. Cineva prezent la interogatoriu spunea despre confesiunea Bătrânului Revoluţionar că părea o carte pornografică.

Acesta era tipul de poveşti pe care eram nevoit să le ascult. Nu trebuie să

mai spun că în noaptea aceea n-am rezolvat nici o problemă de trigonometrie.

Prima vară mi-a adus o altă distracţie enervantă: ploşniţele. Noi le spuneam „gândaci puturoşi“. Arătau ca nişte seminţe albe de susan, plate când erau goale şi ca nişte mingi în miniatură când erau pline cu sânge. Au fost cele mai agresive şi perseverente sugative de sânge pe care le-am văzut vreodată. Fabrica avea în mod regulat „zile împotriva ploşniţelor“; încuiau cămine întregi şi le stropeau cu insecticid, dar ploşniţele se întorceau a doua zi să se răzbune şi să compenseze pierderile din ziua precedentă. Toată vara, perioadele mele de studiu au fost presărate cu palme şi scărpinat. Într-o noapte, am descoperit o colonie întreagă de ploşniţe bine hrănite în spatele planului de studiu de pe perete. Cu o forţă la fel de decisivă ca „Operation Overlord“[24] a lui Eisenhower, am lovit duşmanul şi am distrus cu mâinile goale întreaga armată. Planul eroic de studiu se înroşise de la sângele micilor antirevoluţionari.

În ciuda tuturor obstacolelor, m-am ţinut de carte şi am făcut progrese lente, dar constante. La sfârşitul primului an, eram înaintea planului şi trecusem prin matematica de liceu. M-am îndreptat apoi spre cărţile de fizică şi mecanica aviaţiei. Cu cât studiam, cu atât îmi dădeam seama cât de puţin ştiam. Abandonasem de mult ideea de a studia relativitatea, ştiam că trebuie să merg la facultate dacă voiam să fiu un inginer adevărat. Dar asta nici nu intra în discuţie, toate facultăţile erau închise de la începutul Revoluţiei Culturale.

În paralel cu studiul din cărţi, învăţasem cu sârguinţă şi meserie, devenind repede un muncitor eficient la banda de montaj. Nu trecuseră nici şase luni, dar reuşeam să asamblez două cutii de viteze complete pe zi, aceeaşi cantitate de muncă făcută în mod obişnuit de un veteran. Era doar începutul a ceea ce voiam eu să realizez.

Notă

24. Numele de cod al Bătăliei pentru Normandia, operaţiune care a început la 6 iunie 1944 cu Debarcarea în Normandia, cunoscută mai ales ca Ziua-Z.

17
Li Ling

CHINEZII AU O ZICALĂ: „N-AR EXISTA CĂRȚI DACĂ N-AR FI COINCIDENȚE“. Asta mi-a trecut prin minte într-o sâmbătă după-amiază, în biblioteca mică din fabrică, o singură cameră cu câteva reviste tehnice. Obișnuiam să trec pe acolo după o săptămână de muncă să răsfoiesc revistele. Locul era întotdeauna liniștit și gol, devenind „lotusul“ meu în care mă puteam bucura de luxul liniștii preț de câteva ore pe săptămână. Rar mai intra câte un inginer sau un tehnician să verifice ceva. De cele mai multe ori, eram singur.

La vreo șase luni după venirea în fabrică, răsfoiam un număr din *Aviația modernă* când ușa bibliotecii se deschise și se strecură înăuntru o fată, fără să scoată nici un sunet. A luat o revistă și s-a așezat vizavi de mine la masa mare, ovală, singura din încăpere. I-am aruncat o privire vizitatorului neobișnuit pe deasupra revistei și am fost uluit să observ o pereche de sprâncene arcuite în sus ca niște iatagane.

În loc de tunsoarea scurtă „de luptă“, tipică Revoluției Culturale, avea părul lung prins cu o bandă de mătase neagră. Fața îi era liniștită și netedă, cu o nuanță de roz sănătos în obraji, cu ochii mari și gânditori fixați pe pagina din fața ei. Purta o jachetă cadrilată verde închis, care ar fi putut foarte bine să fie o haină bărbătească.

M-am uitat la noua mea colegă vreo zece minute, peste revistă. În cele din urmă, mi-am făcut curaj și am lăsat revista jos.

— Nu ești Li Ling? am întrebat-o. Am fost medic desculț, ți-am tratat spatele pe șantierul de la baraj, anul trecut.

Pentru o clipă a părut surprinsă, dar ochii ei mari și strălucitori și-au recăpătat repede seninătatea.

— Îmi păreai cunoscut. Deci tu ești medicul desculț care mi-a salvat viața, mi-a spus ea. Cuvintele curgeau alene ca un pârâu de munte răcoros și plăcut. N-am avut niciodată ocazia să-ți mulțumesc. Cum te cheamă?

— Fan Shen.

— Aha, unul din marea masă. Părinții tăi au vrut probabil să fii revoluționar, a spus zâmbind.

M-am înroșit puțin. Eram stânjenit că-și dăduse seama de semnificația revoluționară a numelui, dar nu i-am spus ce credeam acum despre revoluție.

— Ce-ți face spatele? am încercat să schimb subiectul.

— Mă mai doare din când în când, uneori destul de rău. Am fost la mai multe spitale din Beijing, am făcut o groază de acupunctură, dar nimic nu mă mai poate vindeca de tot. Una dintre vertebre a avut o fractură care nu s-a vindecat corect.

— Îmi pare rău. Citești reviste tehnice? am întrebat-o, deși era evident.

A zâmbit misterios.

— Arăt ca cineva căruia îi pasă de avioane MiG-19 și F-4 Phantom?

— Dar nu citești *Aviația internațională astăzi*? i-am făcut semn cu capul spre revista din mâinile ei.

— E doar coperta. Nu judeci o carte după coperte, nu știi proverbul? a râs. Cred că pot avea încredere în tine, pari și tu tocilar. Te-am mai văzut venind pe aici. Fii atent, îți spun micul meu secret, dar să-ți ții gura.

Încet, ridică revista tehnică și scoase la iveală o carte mică în spatele ei. Avea o copertă de hârtie maro brută pe care scria titlul, frumos, de mână, cu cerneală neagră și caractere mari: *Biografia lui Karl Marx*.

Eram mai derutat ca niciodată. Nu era nevoie să fii atât de secretos și viclean când citeai o carte despre tatăl fondator al comunismului.

— A, Karl Marx.

Dar de ce, Doamne iartă-mă, o interesa omul care voia eliminarea familiilor burgheze ca a ei?

— N-am spus să nu judeci o carte după copertă?

Chicoti, bucurându-se clar de al doilea succes. Închise cartea și mi-o dădu peste masă. Am luat-o și am deschis-o. Înăuntru avea un titlu total diferit: *Principele*, de Niccolò Machiavelli. Nu auzisem niciodată de ea. Paginile erau vechi și galbene, iar textul scris cu caractere tradiționale, probabil tradus și tipărit înainte de reformele lingvistice de la sfârșitul anilor 1950.

— E cartea mea preferată, împreună cu *Așa grăit-a Zarathustra*, de Friedrich Nietzsche, mi-a spus, pronunțând fără probleme numele străine lungi. Am fost uluit. Cărțile astea te învață să nu ai încredere în nimeni, a zâmbit, de-aia îmi plac.

Toate erau în dezacord deplin cu comportamentul ei față de mine, însă nu am simțit deloc neîncredere în zâmbetul ei.

— Ce fel de cărți sunt? am întrebat timid, jenat de ignoranța mea.

— Eu le spun cărți diverse. Despre toate cele sau despre nimic sau despre nimic util. E tipul de carte care-mi place. Filozofie adevărată, științe politice, istorie, economie și tot felul de alte cărți, care nu-s bune de nimic și te bagă în belele. Tu mai citești și altceva, adică chestii nefolositoare, sau doar reviste despre MiG-uri și Phantoms?

Am dat cu înflăcărare din cap și i-am povestit despre cărțile furate la Beijing. Deși ne întâlnirăm oficial doar cu câteva minute înainte, am simțit o legătură stranie între noi.

— Dacă vrei, îți pot împrumuta ceva să citești, însă, a adăugat serioasă și cu o voce sobră, trebuie să ne amintim celebrele cuvinte ale filozofului austriac Ludwig Wittgenstein: „Despre ceea ce nu se poate vorbi trebuie să se tacă“. Nu trebuie să spui nimănui despre aceste cărți.

— Bineînțeles.

Cunoștințele ei m-au uimit, părea să-și amintească tot ce citise. Cum făcea? La fel cum pe vremuri, la ea acasă, fusesem foarte conștient de încălțămintea mea din cauciuc cu pete de sudoare, eram și acum foarte conștient de cunoștințele mele sărăcăcioase. Ignoranța mea a creat o prăpastie atât de adâncă între noi, încât mă îndoiam că o voi putea depăși vreodată.

Am aflat că Li Ling muncea ca arhivar la centrul de testare din atelierul meu, situat într-o clădire separată. În lunile următoare, am împrumutat de la ea câte o carte sau două pe săptămână. Nu știu cum a reușit să păstreze cărțile interzise în Revoluția Culturală, poate pentru că le îmbrăcase în hârtie maro ieftină și le pusese alt titlu pe coperta exterioară. După ce citeam, discutam cu ea în pauze, lângă clădirea ei, când nu era nimeni prin preajmă. Lecturile la întâmplare mă făceau și mai conștient de adânca mea ignoranță. Unele cărți erau atât de dificile, încât cu greu le-am putut

termina. Nu am înțeles, de exemplu, o mare parte din Machiavelli, iar din Nietzsche și mai puțin. Am simțit o ușurare și o satisfacție clară – nejustificată, dar clară – când Li Ling mi-a spus că Nietzsche înnebunise spre sfârșitul vieții. Poate că de aceea nu l-am putut înțelege. Preferatele mele erau cărțile care ofereau sfaturi practice despre viață, ca *Muzica și muzicienii* de Robert Schumann sau *Autobiografia* lui Benjamin Franklin. Cel mai mult m-a inspirat modelul lui Franklin de autoperfecționare. Cele treisprezece „porunci“ oferite fiului său au devenit ghidul meu mulți ani de atunci încolo. De la el am învățat să-mi stabilesc obiective practice, să planific și să lucrez cu sârguință pentru a-mi atinge obiectivele, chiar și în fața unor obstacole aparent de netrecut.

Mă simt foarte norocos, chiar și astăzi, că am întâlnit-o pe Li Ling în fabrică și am citit cărțile ei interzise. Dacă Diavolul Fumător a fost profesorul meu în materie de chestiuni practice și m-a învățat tehnici de supraviețuire, Li Ling a fost profesorul meu spiritual, care mi-a lărgit imaginația și mi-a ațâțat focul ambiției.

Exista un consens în fabrica de avioane Vântul de Est: Li Ling era cea mai frumoasă fată din fabrică. Bărbații o priveau cu subînțeles – broaște pofticioase uitându-se cu gura căscată după o lebădă albă – ori de câte ori treceau pe lângă trupul ei suplu și picioarele lungi. Li Ling mergea repede, cu ochii în pământ, balansându-și drept brațele înainte și înapoi. Nu știu de ce, nu mă gândeam la ea din punct de vedere sexual, îmi era superioară, atât prin cunoștințe, cât și prin felul în care arăta. Ce-i drept, în ultimii ani mă înălțasem, dar eram încă slab, și când mă uitam la corpul meu gol în oglinda din baia publică nu vedeam nimic cu care să mă pot mândri. Cu siguranță că Li Ling n-avea cum să fie interesată de mine, cu ochii mici, pielea întunecată, stângaci și timid. În plus, era cu șapte ani mai mare și se zvonea că avea un iubit care lucra într-o fabrică din alt oraș. Mă întrebam adesea cine o fi fost norocosul. Pentru mine, ea era profesoara și mentorul meu, ar fi fost sacrilegiu să mă gândesc la ea altfel.

O singură dată, relația noastră platonică a părut să o apuce în altă direcție, când Li Ling m-a invitat în camera ei să-mi arate colecția de timbre. Camera, sau mai degrabă cămăruța, se afla la al treilea nivel al unei clădiri mohorâte din cărămidă. Abia dacă era de mărimea unui pat. Nu avea birou,

scaun sau dulap. Sub fereastră se afla un pătuţ îngust cu cearşafuri albe curate, care nici măcar nu încercau să ascundă picioarele şubrede din lemn. De cealaltă parte, lângă uşă, se găsea o chiuvetă de ciment. Între chiuvetă şi pătuţ era un raft improvizat din scânduri subţiri de pin, pe trei niveluri. Şase sau şapte ţevi ruginite se târau pe pereţi şi tavan ca nişte şerpi cu clopoţei. Camera fusese pe vremuri bucătărie.

— Am fost repartizată în camera de alături, cu alte trei fete, a spus Li Ling, turnându-mi apă fierbinte într-o cană cu frunze de ceai. Nu aveam nici un pic de intimitate şi nici nu puteam citi noaptea, fiindcă voiau să sting lumina ca să doarmă. Aşa că am transformat bucătăria. Acum trebuie să se ducă în capătul holului, la toaletă, să se spele pe faţă. Ia loc, uite ceaiul.

M-am aşezat pe patul îngust şi mi-a întins primul album scos dintr-un geamantan de sub pat. Avea o colecţie mare, cea mai bună pe care o văzusem vreodată, cu multe timbre frumoase din Polonia, Cehoslovacia, Uniunea Sovietică, România şi alte ţări europene. Când mi-a dat al doilea album, s-a aşezat foarte aproape de mine, atât de aproape, încât i-am simţit căldura corpului şi piciorul atingându-l uşor pe al meu. Inima mi s-a oprit preţ de o bătaie sau două, apoi am devenit total confuz, aproape într-o stare de şoc. În următoarele câteva minute, n-am auzit aproape nimic din ce-a zis şi mi-am înăbuşit cu greu dorinţa să-i ating mâna. Părea atât de delicată, atât de ademenitoare şi de frumoasă. Inima îmi bătea cu putere în timp ce miroseam pe ascuns parfumul săpunului cu care se spăla pe păr. Povestea despre cum mergea singură la magazinele de timbre din Beijing când avea doar şapte ani şi era întotdeauna fericită să umble prin oraş să cumpere sau să schimbe timbre. Vorbea aşa de destinsă şi de liniştită, încât m-am gândit că se aşezase prea aproape de mine din greşeală. Ar fi fost jenant s-o ating şi să se dovedească că nu avea nici o intenţie romantică.

În ciuda pornirilor pe care le au tinerii când stau singuri cu o femeie frumoasă, am simţit că nu mă puteam apropia mai mult de Li Ling. Ceea ce m-a împiedicat, mai mult decât orice altceva, a fost aerul ei de superioritate. Îmi doream să fiu tratat ca un egal, dar ea îmi vorbea de parcă aş fi fost fratele ei de zece ani şi ea sora mea de şaptesprezece. Mai erau şi sarcasmul sau comentariile ocazionale care-mi răneau mândria. Odată, de pildă, după un meci de volei între Atelierul nr. 8 şi Atelierul nr. 14, când lovitura mea

iscusită de la fileu a salvat jocul, m-am întors mândru spre Li Ling. Se uita de pe margine, împreună cu o prietenă. Eram roșu la față, pe jumătate amețit de uralele zgomotoase ale spectatorilor.

— Ai văzut că e crăcănat? i-a spus prietenei ei, în timp ce-mi ștergeam sudoarea de pe frunte cu un prosop.

Mi-a înghețat zâmbetul pe față. Ce făcusem să merit o asemenea cruzime gratuită?

În martie, la un an după venirea în fabrică, Vițelul Roșu, secretarul de partid al atelierului, m-a chemat la el în birou. Era prima dată când mă invita oficial și m-am cam îngrijorat. Încă tânăr, de vreo patruzeci și cinci de ani, Vițelul Roșu părea prietenos și nu vorbea tărăgănat, așa cum o făceau de obicei secretarii de partid.

— Vrei o țigară?

Vițelul Roșu a scos un pachet de Poarta din Față și l-a fluturat spre mine. Am refuzat, nu fumam. Secretarul de partid și-a aprins una.

— Te-am urmărit de când ai ajuns aici. Faci treabă bună, lumea te laudă, mai ales pentru învățătură. Te-am văzut toți învățând noapte de noapte pe taburet, ești primul ucenic din atelier care muncește independent. Acesta este spiritul de care are nevoie partidul. Ne dorim mai mulți tineri la fel de muncitori ca tine. Comitetul de partid a hotărât să-ți ofere o nouă provocare. Te transferăm în zona de testare, să fii ucenic electrician pentru circuitele speciale. Știi că în ultimele luni am pierdut câțiva muncitori din zona de testare din cauza bolilor, avem nevoie urgentă de cineva care să priceapă repede. Este cea mai importantă slujbă din zona de testare. Când apare vreo problemă, electricianul trebuie s-o găsească rapid, altfel se opresc toate testările. Este o onoare extraordinară ca partidul să aibă încredere într-un tânăr ca tine, suntem încrezători că nu ne vei dezamăgi. L-am desemnat pe maistrul Deng să-ți fie mentor. Este membru de partid de rang înalt din zona de testare și va fi un ghid bun pentru dezvoltarea ta politică.

Am acceptat dornic numirea, din motivele mele. Ideea de a lucra în aceeași clădire cu Li Ling și de a o vedea în fiecare zi îmi dădea fiori.

A doua zi, m-am prezentat la maistrul Deng, în biroul electricienilor de la al doilea nivel. Maistrul avea fața albă durdulie și pleoapele grele (din cauza problemelor renale, am aflat mai târziu). Moțăia peste o cană de ceai când

am intrat.

Ne-am salutat pe scurt și l-am întrebat nerăbdător:

— De unde să încep? Ce cărți să citesc?

Maistrul Deng a fost evident enervat de zelul meu. Și-a ridicat încet privirile somnoroase, apoi și-a îndreptat spatele fără nici o tragere de inimă, a deschis sertarul de la birou, a scos o carte groasă și a împins-o peste birou.

— Citește-o, a spus scurt și s-a întors la cana lui de ceai.

Cartea soioasă, *Principiile electrice fundamentale*, era un manual învechit de la o școală profesională, tipărit pe hârtie din paie murdară, cu paginile atât de fragile, încât multe căzuseră și fuseseră lipite la loc. M-am afundat în ea, am studiat câte zece ore pe zi și mi-am luat notițe amănunțite. Am terminat-o în mai puțin de o săptămână, dar, ca și până atunci, am rămas foarte nemulțumit. Știam că numai teoria nu era suficientă să devin un electrician bun, aveam nevoie de practică, să înțeleg cum funcționează concret lucrurile. A doua lună, am început să studiez planurile de cablare și circuitele din întreaga clădire. Înarmat cu o lanternă și un teanc de hărți ale circuitelor, am pornit să explorez fiecare colț al clădirii imense. Erau zile în care petreceam ore întregi târându-mă pe sub fiecare platformă de testare. La fel ca Michelangelo întins răbdător pe schelele de sub tavanul Capelei Sixtine, mă întindeam pe podeaua uleioasă de sub fiecare cutie de distribuție să lămuresc labirintul confuz de fire colorate. Ori de câte ori găseam o deosebire între hartă și cablajul real, notam în caiet. În nici șase luni, cunoșteam cablajul rampei de testare și circuitele speciale ale motorului cu reacție. Nu numai că învățasem să analizez problemele, știam și unde exista probabilitatea să apară probleme. Am descoperit că, uneori, cel mai bun mod de a face vechile circuite sovietice să funcționeze cum trebuie era să le tragi un șut scurt. Mai târziu, am înțeles că așa erau și mulți oameni.

În zece luni, devenisem electricianul neîncoronat al circuitului. Teoretic, eram încă ucenic, dar ori de câte ori apărea o problemă majoră tehnicienii mă chemau pe mine în locul maistrului Deng. Aș fi putut să studiez în continuare, să avansez spre o carieră de inginer electrician în fabrică, așa cum plănuisem inițial, dar nu am făcut-o. Aflasem deja lucruri despre fabrică care m-au ajutat să înțeleg că nu era un loc în care să stai prea mult

timp. Fabrica pe care o plăcusem pentru că marcase evadarea mea din satul de munte groaznic s-a dovedit a avea secrete întunecate și cumplite; deși fugisem din sat, căzusem într-o altă capcană cumplită din care trebuia să lupt să scap.

18
„A mai sărit unul ieri-noapte“

DUPĂ CE AM ÎNCEPUT SĂ LUCREZ ÎN ACEEAȘI CLĂDIRE CU LI LING, vorbeam cu ea aproape în fiecare zi și conversațiile noastre îmi făceau o plăcere imensă. Uneori ne vedeam chiar de două ori pe zi, dimineața și în pauza de după-amiază. Trăiam pentru aceste conversații. După ce aveam o discuție cu ea, mă trezeam adesea cu dorința aprinsă să învăț filozofie și istorie, domenii despre care știa atât de multe. Voiam să știu la fel de mult ca ea, să-i spun ceva care să conteze în ochii ei, să-i atrag atenția și să-i câștig laudele.

Dar nu doar dorința de a fi egalul lui Li Ling m-a făcut să studiez din greu. Cealaltă motivație, la fel de puternică, era dorința să merg cândva la facultate, să pot fugi din fabrica de care ajunsesem să mă tem. Descoperisem deja că exista ceva misterios și îngrozitor în fabrică, ceva ce-i făcea pe toți să-și dorească să scape. Fabrica nu era deloc ceea ce părea – un loc vesel, cu muncitori fericiți și devotați, alături de familiile lor.

Pentru un nou-venit, campusul arăta curat și bine întreținut, de parcă nu era o fabrică din industria grea, ci mai degrabă un spital într-o stațiune. Drumurile pavate erau mărginite de arțari și mesteceni umbroși, clădirile albe sclipeau în soarele strălucitor de primăvară, înconjurate de tufișuri veșnic verzi.

După câteva luni, am început să simt o vagă apăsare din cauza clădirilor și a zidurilor albe. La mică distanță de intrarea în fabrică se afla poarta zonei rezidențiale, delimitată tot de un zid alb și înalt. În orice moment, mă aflam fie într-una, fie în cealaltă incintă albă. Singura deosebire erau clădirile, mai mici și mai înghesuite în zona rezidențială, în rânduri strânse ca barăcile militare.

Sentimentul de apăsare venea în primul rând din faptul că fabrica era o comunitate complet izolată. Cel mai apropiat oraș, Yanglin, se afla la 20 de kilometri, iar oamenii din zonă nu aveau voie în apropierea fabricii.

Viaţa era la fel de reglementată ca în Curtea Mare. Fiecare activitate zilnică – trezirea, micul dejun, prânzul, studiile politice de după-amiază, cina – ne erau anunţate cu o goarnă militară care răsuna din difuzoare la ore exacte. În fiecare dimineaţă la şase şi jumătate, mă treceau fiori când sunetul exploziv al goarnei pătrundea prin fereastră şi mă trezea nepoliticos, aducându-mi aminte de ciocănitul îngrozitor al Unchiului Greier. La fel ca în sat, nu îndrăzneam să întârzii. Aruncam jacheta pe mine şi mă grăbeam să mă duc la una dintre cele trei săli de mese, albe, mari şi identice, din mijlocul complexului rezidenţial. Ca un panteon roman, fiecare sală de mese avea pe trei dintre laturi câte un rând de uşi înalte. Trebuia să mă grăbesc, nu doar fiindcă se formau cozi lungi la ferestrele cu mâncare, ci şi fiindcă trebuia să stai de trei ori la rând pentru o masă obişnuită, pâinicile făcute la abur se vindeau la o fereastră, legumele la alta, iar terciul sau supa la a treia. Într-o zi norocoasă stăteam doar vreo douăzeci de minute să cumpăr ceva care aducea cât de cât cu o masă decentă.

Sălile de mese serveau şi ca aule pentru adunările politice şi serviciile funerare. De asta uram să mănânc acolo, întotdeauna persista în aer un miros străin, mirosul morţii, amestecat cu cel al legumelor fierte şi al chiflelor din mălai. În al treilea an de ucenicie, participasem la şase ceremonii de înmormântare în sala de mese pentru oameni care mâncaseră cu mine şi muriseră prematur. Era ceva nedescifrat, aproape sinistru, în acest loc care părea să-i scoată pe oameni din minţi şi să-i trimită în morminte.

Prima moarte misterioasă la care am asistat a avut loc în timpul somnului de după-amiază, la câteva luni după ce începusem ucenicia.

În ziua cu pricina mă întorsesem mai târziu de la prânz, căminul era liniştit şi lumea dormea. Cha Nong, un tânăr de douăzeci şi şase de ani care ocupa locul de jos din patul etajat din faţa mea, dormea deja întins pe o parte. Băiat zvelt şi arătos, cu ochi mari şi oblici şi voce liniştită, captase atenţia multor muncitoare tinere. Cu câteva săptămâni înainte se logodise cu cea mai frumoasă fată din atelier. Era muncitor calificat, absolventul unei şcoli de mecanici de aviaţie. Toată lumea – mai ales tinerii ca mine – îl admira şi-l invidia pentru talent şi pentru succesul la femei.

M-am suit liniştit la mine în pat şi am închis ochii. Zece minute mai

târziu, am fost trezit brusc din somn de zgomotul puternic al paşilor grăbiţi de pe hol şi de o voce care striga:

— Cineva a sărit de pe acoperiş!

M-am repezit pe terenul din spatele clădirii, alături de mai mulţi oameni în pantaloni scurţi, să văd ce se întâmplase. N-o să uit niciodată ce-am văzut: colegul meu de cameră, Cha Nong, zăcea întins pe spate, cu chipul vânăt, ochii larg deschişi, privind fix şi fără grijă soarele strălucitor. Deşi avea puţin sânge pe faţă, trupul arăta la fel de grotesc şi înfricoşător ca acela al generalului Hei din Curtea Mare. Avea un picior răsucit sub corp, iar celălalt se contracta în spasme neregulate. Din gât îi ieşea un sunet slab ca un gâlgâit. Trei sau patru persoane stăteau aplecate deasupra lui şi dezbăteau dacă să-l ridice sau să cheme o ambulanţă. Timpul părea suspendat şi fiecare minut se întindea continuu. În cele din urmă, l-am ridicat şi l-am dus la spitalul aflat la doar câteva străzi distanţă.

Cauza oficială a morţii a fost nebunia. Logodnica a plâns săptămâni întregi. Întrebarea care nu mi-a dat pace încă de pe atunci a fost de ce a sărit de pe acoperiş într-o după-amiază atât de frumoasă şi când o fată încântătoare aştepta să se mărite cu el.

Moartea lui Cha Nong a fost prima dintre multele morţi enigmatice din fabrică. Trei săptămâni mai târziu, un agent de pază şi-a zburat creierii cu revolverul de serviciu. O lună şi jumătate mai târziu, într-o după-amiază de duminică, o femeie de douăzeci şi şapte de ani de la Atelierul nr. 11 s-a aruncat în faţa unui tren chiar lângă zidul fabricii. În septembrie, înainte de ziua naţională, un bărbat de vreo patruzeci de ani, membru de partid, din Atelierul nr. 3, a sărit de pe macaraua lui chiar după ce-şi terminase schimbul, lăsând în urmă o soţie şi doi copii mici. Nu părea să existe un model pentru sinucideri. S-ar fi zis că n-au nici o legătură, dar rata era atât de alarmantă încât Comitetul Central al Partidului Comunist din Beijing a cerut o anchetă. Echipa formată din trei membri, condusă de nimeni altul decât nepotul Marelui Cârmaci, a stat şase luni în fabrică, dar a plecat discret, fără un raport public. În acele şase luni, ei înşişi au asistat la două sinucideri. După ce au plecat, rata sinuciderilor a crescut iar, de parcă voiau să recupereze timpul pierdut. În decurs de două săptămâni, o tânără ucenică de la Atelierul nr. 17 şi-a deschis venele în toaletă, dar a fost salvată de

colegii de muncă. După o săptămână şi ceva, un bucătar cu o vechime de douăzeci de ani s-a spânzurat în bucătăria sălii de mese nr. 2, când era singur în schimbul de noapte.

Pentru a stăvili noul val de morţi misterioase, Comitetul de Partid a lansat o campanie politică pe scară largă, cu o oră suplimentară de educaţie politică după serviciu. Prin urmare, după opt ore de muncă, trebuia să mai petrecem încă o oră studiind operele Marelui Cârmaci despre dedicarea altruistă cauzei comuniste. Însă, în ciuda programelor educative şi a măsurilor de prevenţie luate de autorităţi, muncitorii tot mai găseau motive de sinucidere şi mijloacele să o facă. Sinuciderile au continuat cu o frecvenţă de una sau două pe lună. Odată, când a trecut o lună şi jumătate fără nici un deces, secretarul de partid al fabricii, tovarăşul Astfel – avea o predilecţie să insereze cuvântul „astfel“ în locuri noi şi neaşteptate în propoziţii – a declarat jubilând la următoarea adunare de masă:

— *Astfel*, noul nostru program educativ a crescut conştiinţa revoluţionară din fabrică şi a obţinut *astfel* rezultate semnificative. Am învins *astfel* iluzia burgheză de a scăpa în altă lume.

Dar în săptămâna cu discursul s-au sinucis doi oameni. Un sudor de treizeci şi patru de ani din Atelierul nr. 14, unde erau galvanizate piesele motorului cu reacţie, a luat un polonic din soluţia de cianură folosită pentru galvanizare, s-a dus la ieşirea din atelier, i-a zâmbit mulţimii de muncitori îngroziţi care plecau la masă şi a băut-o. S-a clătinat câţiva paşi, apoi, ca o tablă de metal galvanizat, a căzut rigid la pământ. Trei zile mai târziu, un electrician de treizeci şi nouă de ani din Atelierul nr. 1 a intrat într-o zonă restricţionată cu transformatoare de 6000 de volţi şi s-a aruncat în firele neizolate înainte să poată tăia colegii lui curentul. A fost incinerat instantaneu.

Cu fiecare moarte nouă mă temeam tot mai mult de fabrica albă. Până la sfârşitul celui de-al treilea an, când mi-am terminat ucenicia, numărul deceselor ajunsese la treizeci şi şapte.

În afară de moartea lui Cha Nong, toate celelalte sinucideri au fost oarecum îndepărtate, nu îi cunoşteam personal. Locurile au fost întotdeauna curăţate rapid, temeinic şi fără zarvă, să nu rămână urme. Tovarăşul Astfel a spus-o foarte clar: persoanele care răspândesc „zvonuri“ despre sinucideri

vor fi aspru pedepsite. Sinuciderile nu au fost niciodată anunţate public, dar veştile se răspândeau repede, pe şoptite, în secret: „Altul, de la Atelierul nr. 6, şi-a deschis venele în toaletă aseară“. Acestea erau toate informaţiile pe care îndrăznea lumea să le comunice. Nu s-a spus nimic, dar ştiam că puţine dintre decesele neaşteptate au fost provocate de infarct, cauza oficială de deces invocată cel mai des.

Pe lângă sinucideri, existau în fabrică tot soiul de boli ciudate, făcându-mă să mă tem şi mai mult de locul respectiv. De pildă, sindromul inimii accelerate, de care s-au îmbolnăvit brusc o mulţime de tineri sănătoşi, în numai trei luni. Aveau o sută sau peste o sută de bătăi pe minut în stare de repaus, mulţi au trebuit spitalizaţi. La un moment dat, problema a devenit atât de serioasă, încât i-a afectat pe aproape o jumătate dintre muncitorii din zona de testare. În iarna lui 1975, treizeci şi trei dintre cei şaizeci şi patru de muncitori erau bolnavi. Tovarăşul Astfel a anunţat că lansează o campanie de urgenţă în întreaga fabrică de recrutare a unor noi muncitori pentru zona de testare. Muncitorii din zona de testare aveau zile de lucru mai scurte – de şase ore, în trei schimburi –, primeau raţii suplimentare de ulei pentru gătit şi cantităţi mai mari de cereale, aşa că nu au lipsit voluntarii.

Apoi, tocmai când problemele de inimă păreau să se fi calmat şi noii muncitori aduseseră un suflu proaspăt locului, a apărut o altă boală ciudată: paralizia feţei. Ca o boală contagioasă, într-o singură săptămână, peste zece muncitori tineri s-au trezit cu o jumătate din faţă „dusă“, fără senzaţie şi incapabili să o mişte. Wu Uriaşul, un jucător de baschet mătăhălos din echipa fabricii, a apărut într-o dimineaţă în uşa camerei mele cu partea stângă a feţei acoperită cu ceva asemănător unui jeleu violet.

— Să nu râzi de mine, mi-a spus el, străduindu-se să zâmbească.

Colţul din dreapta gurii s-a ridicat şi ochiul drept s-a închis puţin când muşchii faciali au încercat să schiţeze zâmbetul, dar partea stângă n-a mişcat. Ochiul stâng era încă larg deschis, holbându-se la mine. Partea stângă a gurii era căzută, pe jumătate deschisă. Cu greu mi-am putut stăpâni un zâmbet. Am încercat să mă prefac că nu observ nimic neobişnuit.

— E sânge de ţipar, mi-a explicat el, arătând spre jeleul violet din stânga feţei. Am auzit că e cel mai bun medicament pentru felul ăsta de paralizie. M-am trezit acum două zile cu o jumătate din faţă îngheţată. Aşa, dintr-

odată. Probabil că din cauza curentului din cameră, noaptea. De atunci am încercat tot – dulceață de gândac de gunoi cu miere, acupunctură electrică, sânge de câine, tot tacâmul. Vreau să încerc orice. Am numai douăzeci și patru de ani, dacă nu mă vindec și nu-mi găsesc o soție, mama o să înnebunească.

Din fericire, majoritatea cazurilor de paralizie facială au fost temporare și au dispărut după câteva luni. Cum nu murea nimeni, nu a existat nici o anchetă oficială care să determine cauza epidemiei.

De fapt, nimeni nu vorbea deschis despre ele. În particular, însă, s-a dezbătut mult despre fenomenele ciudate. Câte trei sau patru, în timpul pauzelor de prânz, oamenii speculau în șoaptă că probabil feng shui-ul nu era bun sau că bântuiau duhuri rele prin fabrică. Unii au luat măsuri în secret să se protejeze. De exemplu, după izbucnirea problemelor de inimă, maistrul Pan, care credea pe ascuns în feng shui, a ars un omuleț rău făcut din făină de grâu și un mănunchi de bețișoare parfumate la el în birou să alunge duhurile rele. Când a lovit paralizia feței, a omorât o broască și a stropit grinda de deasupra ușii biroului cu sânge. A doua zi, el, Germen de Soia, Lenin cel Mic și cu mine am trecut solemn pe sub grindă să fim protejați de sângele de broască. Firește că nu am vorbit public despre astfel de lucruri, chiar dacă toată lumea, inclusiv membrii de partid, cum era maistrul Deng, știa motivul; ba chiar a vrut să treacă pe sub grinda pătată cu sânge, în speranța că-l va proteja și pe el.

Spre sfârșitul primului an, mi-am dat seama că scăpând din satul Porcul Spinos Mare am intrat într-o capcană mai sinistră și mai periculoasă. N-am aflat niciodată cauzele sinuciderilor sau ale bolilor ciudate din fabrică. Să fi fost de vină metalele grele, apa poluată din pânza freatică sau tensiunea unei vieți militare izolate? Habar n-aveam, dar era limpede că trebuia să plec de acolo cât de repede puteam.

19
Anul cu două luni august

DE ANUL NOU DIN 1976 A FOST CUMPLIT DE RECE. CERUL ERA GRI, iar vântul puternic din nord-est a șuierat toată ziua. O furtună puternică din Siberia trecuse granița și se întinsese spre sud, înghețând și paralizând o mare parte din China, marcând începutul unui an cu dezastre naturale și politice nemaiîntâlnite, cel în care am îndurat cea mai cumplită durere din viața mea.

Mult înainte de Anul Nou, maistrul Pan ne-a avertizat că 1976 o să fie un an rău, pentru că era an bisect cu 13 luni în calendarul lunar tradițional. Mai rău, luna intercalată cădea în august, anul avea două luni august. Pentru chinezii superstițioși, două luni august sunt cea mai nefericită combinație celestă, care întotdeauna aduce nenorociri. Maistrul Pan cunoștea foarte bine „calendarul galben“ popular[25] și ne-a spus să ne dăm la fund în anul ce urma să vină:

— Să stați departe de locul ăsta, dacă puteți. Feriți-vă de necazuri și adăpostiți-vă la anul, o să fie un an rău.

Nu i-am dat prea multă atenție, fusesem crescut de marxiști atei, care m-au învățat să nu cred în nici o superstiție. Li Ling a ținut totuși seama de avertismentul maistrului și și-a luat concediu; a stat la Beijing aproape șase luni. Pretextul a fost că-i reapăruseră durerile de spate și trebuia să meargă acasă să se trateze.

Așa cum prevăzuse maistrul Pan, în anul acela China a fost lovită de trei catastrofe naturale majore, toate de proporții uriașe și toate în timpul celor două luni august. În prima zi de 9 august (din calendarul galben), 28 iulie din calendarul gregorian, Tangshan, un oraș de coastă la o sută cincizeci și ceva de kilometri mai la nord de Beijing, a fost zguduit de cel mai puternic cutremur din ultimele două secole, ucigând două sute douăzeci și cinci de mii persoane și rănind alte cinci sute de mii. La unsprezece zile după marele cutremur din Tangshan, pe 20 august, barajul principal de la Madian, cel

mai mare rezervor de pe Fluviul Galben, s-a rupt în timpul unei ploi torențiale și în mai puțin de trei ore potopul a înghițit Madian și satele din jur, înecând mii de oameni.

— Oho, încă nu s-a încheiat, ne-a spus foarte serios maistrul Pan în timpul unei pauze de masă. Când sunt inundații în nord, e secetă în sud.

A avut dreptate. În vara aceea, majoritatea provinciilor din sud-estul Chinei au fost lovite de cea mai gravă secetă din ultimul secol, sute de mii de oameni au murit de foame.

Dezastrele naturale cumplite au fost doar o parte din ce-a trebuit să îndure țara. Dezastrele politice au zguduit China și mai mult. Abia ieșiserăm din frământările politice ale Revoluției Culturale și începuserăm să avem impresia că lucrurile reveneau la normal. Dar ne-au zguduit cutremurele politice: moartea celor Trei Mari. Pe 8 ianuarie, premierul Zhou Enlai a murit de cancer la vezică, șocând întreaga națiune, pentru că era considerat un om politic moderat și mediator esențial între diversele facțiuni politice. Moartea lui a reaprins temerile legate de revenirea frământărilor politice. În iulie, temerile s-au adâncit după moartea unui alt om politic moderat, mareșalul Zhu De, vicepreședintele Partidului Comunist.

Ultimul cutremur politic care a umbrit toate dezastrele din an a avut loc pe 9 septembrie. A murit Președintele Mao, Marele Cârmaci. Noi, cei din fabrica de avioane Vântul de Est, am fost șocați și năuciți de buletinul de știri special transmis prin difuzoare la patru după-amiaza. După atâția ani în care am scandat „Trăiască Președintele Mao“, mă gândeam că sfântul o să trăiască veșnic. Ca o colonie de furnici care și-a pierdut regina pe neașteptate, oamenii alergau în toate direcțiile, ca și cum viața lor și-ar fi pierdut orice sens.

Pentru mine, dezastrele naționale nu au marcat sfârșitul necazurilor aduse de anul cu două luni august. Mă mai aștepta încă o grozăvie care să-mi testeze nervii deja zdruncinați. În săptămâna de după moartea Marelui Cârmaci, fabrica de avioane Vântul de Est a devenit un loc extrem de sumbru, fără muzică, fără distracție de nici un fel, fără râsete. Din difuzoare se auzea neîncetat melodia de la înmormântarea Marelui Cârmaci. Vorbeam în șoaptă, pe fugă, de parcă ne era teamă să nu fim acuzați de lipsă de respect. Clădirile fabricii păreau un oraș pustiu. După orele de educație

politică de vineri seara – ziua marcată „NU IEȘI DIN CASĂ“ în calendarul galben al maistrului Pan –, am străbătut străzile liniștite spre cămin. Cerul era întunecat, stătea să plouă. Cu excepţia unor mici vibraţii ocazionale provocate de vuietul motoarelor cu reacţie din zona de testare, aerul părea mort. Mi-am târât picioarele obosite încet pe scări până la etajul al doilea, în timp ce câţiva alţii se îndreptau spre sala de mese. Toţi stăteau cu privirile în pământ, încercând să evite contactul vizual şi conversaţia. Holul de la etajul al doilea era rece şi sumbru, paşii mei răsunau în întuneric, pe podeaua subţire de beton. M-am oprit în uşă şi am cotrobăit după cheie în buzunarul pantalonilor. Am descoperit că uşa era descuiată. Am împins-o uşor. O rază slabă de lumină gri-albăstruie s-a strecurat prin deschizătură şi a lovit peretele de pe cealaltă parte a coridorului.

Pe moment, cum stăteam în prag căutându-mi cheile, nu mi-am dat seama ce vedeam la fereastră. Arăta ca imaginea neclară a unui liliac uriaş. Am făcut doi paşi înăuntru, geanta mi-a căzut şi am îngheţat. De rama ferestrei atârna un bărbat! Germen de Soia! Un cablu electric subţire, legat de un cui de deasupra cadrului de lemn al ferestrei, aproape invizibil la început, îi pătrundea adânc în gât. Pe podea, zăcea răsturnat un scaun, iar în jur, zeci de cărţi de joc. Germen de Soia se uita cu ochii întredeschişi la mine, aproape că-mi zâmbea, de parcă ar fi vrut să-mi spună una dintre glumele lui deocheate. Şocul a fost prea mare ca să strig sau să plâng, cum fac de multe ori oamenii în asemenea situaţii. Nu puteam trece atât de repede de la o emoţie la alta. M-am repezit spre el, l-am apucat cu braţele de picioare şi am încercat să-l ridic, ca să-i scad presiunea de la gât. Trupul era greu şi rigid, iar pantalonii reci şi umezi. După ce-am priceput că nu puteam desface cablul de pe cui, am încercat să agăţ scaunul cu vârful piciorului drept, să mă sui pe el să-l desfac. N-am ajuns la scaun. Îl ţineam încă de picioarele rigide, de frică să nu-i fac mai mult rău dacă îi dădeam drumul. Mi-am regăsit vocea când am auzit pe paşi pe coridor.

— AJUTOR! SĂ MĂ AJUTE CINEVA! GERMEN DE SOIA S-A…

Vocea mi-a pierit înecată de lacrimi. Câteva siluete incerte au pătruns în întunericul neclar, s-au repezit, l-au apucat de picioare şi l-au ridicat; altul s-a suit pe pervaz.

— Ce dracului s-a întâmplat? L-am văzut acum zece minute în sala de

mese, a spus cineva gâfâind puternic.

— N-are cum să fie aşa de foarte mult timp. A urinat? a întrebat altul.

— Nu văd nimic pe jos, mai avem o speranţă.

Au tăiat cablul şi l-au pus jos. Unul dintre ei i-a întins mâinile, i s-a aşezat pe stomac şi a început să-l apese pe piept.

— S-a dus cineva la spital după ambulanţă? a întrebat o voce.

L-am recunoscut pe Wu Uriaşul. Spitalul fabricii era la patru străzi mai încolo şi nu aveam telefon în cămin.

— Mă duc eu, am spus şi am fugit cât de repede am putut la spital.

Nu-mi amintesc prea multe din cele întâmplate după aceea. Ambulanţa l-a transportat pe Germen de Soia la urgenţă şi am aflat că era încă în viaţă.

L-am vizitat a doua zi, împreună cu maistrul Pan. Germen de Soia respira greu cu ajutorul unui ventilator, faţa şi trupul gol îi erau acoperite cu tuburi de plastic albe şi maronii conectate la diverse aparate de lângă pat. Ne-am oprit tăcuţi în uşă, uitându-ne la cele două picioare mari şi osoase, aproape negre, îndreptate spre noi. A fost ultimul lucru pe care l-am văzut vreodată din Germen de Soia. Mai târziu, în aceeaşi zi, maistrul Pan, Lenin cel Mic şi cu mine am ajuns cu un camion al armatei la un alt spital, la vreo şaizeci de kilometri depărtare, să aducem cinci tuburi de oxigen pentru Germen de Soia. Oxigenul proaspăt l-a ajutat să mai respire o zi, dar în a treia zi a murit.

N-am aflat niciodată de ce s-a sinucis. Avea o boală hepatică cronică şi o viaţă de familie dificilă – soţia şi copiii locuiau în satul natal, la şaizeci de kilometri depărtare, îi vedea doar la sfârşit de săptămână. Nu cred însă că acestea au fost motivele care l-au împins la moarte.

Înmormântarea a avut loc două zile mai târziu, în sala de mese unde Germen de Soia şi cu mine obişnuiam să mâncăm împreună. A fost cea mai tristă dintre toate înmormântările la care am participat. Au venit toţi cei trei sute de muncitori din Atelierul nr. 8. „Pictorul“, artistul neoficial şi autodidact al fabricii, a făcut un portret mare după o fotografie alb-negru de vreo doi centimetri şi l-a agăţat într-unul dintre geamuri. De-a dreapta şi de-a stânga portretului au fost aşezate câteva coroane de flori. În primul rând, în faţa portretului, stăteau cei patru copii şi soţia. Îi adusese la fabrică un camion militar. Pe mâneci purtau o banderolă din mătase neagră cu un

caracter mare, *xiao*, doliu. Noi eram aşezaţi ordonat, pe rânduri, în spatele lor, îmbrăcaţi în uniformele albe de lucru. Toţi aveam în piept o floare albă.

Înmormântarea a fost scurtă. După un moment de reculegere şi muzică funerară pusă la un gramofon vechi, Viţelul Roşu, secretarul de partid, a rostit un elogiu revoluţionar standard, cum se cădea la înmormântările revoluţionare. De data aceasta, secretarul s-a străduit să găsească cuvintele potrivite să-l laude pe Germen de Soia, care slujise devotat partidului, deşi se sinucisese – un act considerat de partid drept trădare. După elogiul scurt, s-a desfăşurat ultima parte a ceremoniei: toată lumea a trecut şi s-a înclinat în faţa portretului defunctului. Înmormântarea s-ar fi încheiat aici, firesc şi lipsită de emoţie, aşa cum se întâmpla la majoritatea înmormântărilor din China, dacă n-ar fi fost urletul animalic venit pe neaşteptate de la femeia cu faţa negricioasă, din primul rând. Femeia nu plânsese şi nu scoase nici un sunet pe tot parcursul ceremoniei. Ţipătul care i-a surprins pe toţi nu a fost o izbucnire a durerii unei soţii în doliu, ci hohotul ascuţit al unei lupoaice rănite gata să sară la un ultim atac disperat. Bocetul violent şi sălbatic păru să şuiere prin aer ca un şarpe în căutarea un duşman pe care să-l atace. Şirul de oameni care tocmai începea să treacă prin faţa portretului lui Germen de Soia s-a oprit. Înainte ca vreunul dintre noi să-şi dea seama de unde venise urletul îngrozitor, silueta mică din primul rând s-a repezit înainte şi o pereche de mâini puternice de ţăran s-au încleştat în jurul gâtului Viţelului Roşu. Secretarul de partid s-a prăvălit pe spate, dărâmând măsuţa cu gramofonul. O clipă mai târziu, înmormântarea ordonată s-a transformat într-un haos total. Ne-am repezit din toate direcţiile să-l scăpăm pe secretar. Cineva a căzut şi a fost călcat în picioare, dar strigătul său de durere nu părea decât un comentariu trist şi amărât în comparaţie cu urletul femeii şi energia ei animalică. Unii au protestat furioşi. Asemenea fălcilor unei broaşte ţestoase lihnite de foame, mâinile negre din jurul gâtului secretarului refuzau să se desfacă. Vreme de câteva minute, sau cel puţin aşa a părut, nimeni n-a putut-o da la o parte. În cele din urmă, Wu Uriaşul a trosnit-o în cap cu o scândură de lemn; privirea femeii s-a estompat şi s-a stins cu totul în timp ce se prăbuşea la pământ. Înmormântarea s-a încheiat brusc. Câţiva dintre noi am târât-o afară din încăpere pe ţăranca puternică, alţii au dus de acolo gramofonul spart şi pe secretarul pe jumătate

strangulat.

În următoarele câteva zile, de dimineaţa devreme până la amurg, femeia negricioasă s-a postat în faţa căminului unde locuise soţul ei. Patrula încolo şi încoace, arătând cu un deget negricios spre fereastra de care se spânzurase Germen de Soia, înjura, bombănea şi urla. Nu înţelegea nimeni ce spunea, în parte pentru că blestema în dialectul ei rural. La început, părea să-l înjure pe Viţelul Roşu, apoi a început să înjure clădirea, fereastra, trotuarul şi, în cele din urmă, pe toţi cei care treceau pe acolo. Maistrul Pan, Lenin cel Mic şi cu mine am încercat s-o convingem să se întoarcă acasă, dar am renunţat repede când am devenit ţinta veninului ei. După trei zile, puţini îi mai acordau atenţie când treceau pe lângă ea în drum spre muncă. Femeia a continuat să stea sub fereastra lui Germen de Soia şi, din când în când, să izbucnească furioasă. Copiii au început s-o tachineze, ca şi cum ar fi întărâtat un câine în lanţ. Când se aşeza să ia o pauză de la blestemat fereastra, copiii se apropiau şi o imitau, arătând cu degetul spre fereastră, ţâşnind înainte şi înapoi şi cântând: „Bufniţă, bufniţă, urlă ca o bufniţă!“ Batjocura lor îi dădea energie femeii costelive, sărea sus ca un câine bătrân şi obosit, dar sfidător, îi arăta cu degetul şi-i blestema. Copiii fugeau râzând, gata să revină şi să reia jocul de la capăt, după câteva minute.

Îmi era milă de femeie, dar nu puteam face nimic. Nu ştiu unde stătea noaptea, unde se aflau copiii sau dacă avea ceva de mâncare. Am pierdut şirul zilelor în care s-a luptat cu plozii din fabrică şi a blestemat fereastra. Într-o dimineaţă, când am ieşit din cămin, nu mai era lângă bordură. Germen de Soia nu avea asigurare de viaţă sau pensie, deşi lucrase pentru stat douăzeci şi şase de ani. Se zvonea că fabrica îi dăduse femeii 250 de yuani ca să plece acasă.

După ce-l ascultasem pe Germen de Soia râzând, spunând glume deocheate, târându-se pe sub masa cu cărţi de joc sau dezbătând cu toată lumea, timp de trei ani, moartea lui neaşteptată m-a afectat foarte mult. Iarna de după a venit devreme şi a fost foarte grea. La mijlocul lunii decembrie 1976, temperatura a scăzut la minus cincisprezece grade. Era atât de frig în căminul neîncălzit, încât dimineaţa prosoapele umede erau drepte şi ţepene ca scândura.

Timp de câteva luni după moartea lui Germen de Soia, am avut o stare de

neliniște și agitație. O neliniște greu de descris, vagă, dar înrădăcinată adânc în inimă. Nu mă temeam de fantoma lui Germen de Soia; ca ateu, nu credeam în fantome. Venea doar noaptea, ca o ceață ușoară și rece, se strecura prin crăpăturile ferestrei, se înfășura încet în jurul trupului meu și-mi pătrundea în pori, amorțindu-mi mâinile și picioarele.

Atunci am început să visez că zbor, că mă ridic tăcut în aer, înotând ca o broască. După mai multe vise de acest fel, părea că-mi îmbunătățesc constant stilul de zbor; ajungeam mai departe și mai repede în fiecare vis. De câteva ori, m-am înălțat atât de sus și atât de departe, încât am fost sigur că scăpasem în sfârșit de frica ascunsă, care n-avea să mă mai atingă niciodată. Dar, la sfârșitul fiecărui vis, constatam că nu plecasem nicăieri, la fel ca maimuța care putea călători zece mii de kilometri dintr-o singură săritură, doar ca să-și dea seama, mereu, că nu făcuse decât să sară prostește și hilar în palma infinită a lui Buddha.

Notă

25. Calendarul galben, numit astfel după creatorul său legendar, Împăratul Galben, indică zilele de bun și de rău augur dintr-un an.

20
„Țelul: să intru în partid“

CA SĂ-MI MUT GÂNDUL DE LA GERMEN DE SOIA ŞI DE LA VISELE ÎNFIORĂTOARE, am început să învăţ şi mai mult, petrecându-mi tot timpul liber printre cărţi. Făcusem progrese importante când mi-am terminat ucenicia, la sfârşitul celui de-al treilea an: ştiam matematica şi fizica de liceu, ba chiar mersesem mai departe, spre analiza matematică şi ecuaţiile diferenţiale. Dar tot n-aveam habar cum o să folosesc vreodată cunoştinţele teoretice dobândite sau cum o să mă ajute legile lui Newton şi ecuaţiile diferenţiale să fug din fabrica groaznică şi să mă duc la facultate. Din ce se vedea, dacă nu găseam o soluţie, în treizeci de ani urma să fiu tot în zona de testare, ascultând zgomotul motoarelor.

La câteva săptămâni după înmormântarea lui Germen de Soia, am primit două scrisori care mi-au arătat o cale de scăpare. Prima a fost de la Diavolul Fumător, despre care nu mai ştiam nimic de peste un an. După ce mi-a povestit fericit de cele două fetiţe şi nevasta lui, mi-a dezvăluit ce plan avea s-o ducă mai bine în societatea comunistă: „O să fii surprins să auzi că tocmai am intrat în Partidul Comunist! Mi-am dat seama că intrarea în partid e cea mai bună cale să avansezi în carieră… Tu te-ai gândit să intri în partid? Ar trebui“.

A doua scrisoare a fost de la Micul Dragon, tovarăşul meu din Detaşamentul de luptă Marele Zid al Gărzilor Roşii, care intrase în armată. În mod ciudat, în scrisoarea lui avea aceeaşi atitudine ca Diavolul Fumător despre intrarea în partid. După patru ani, cariera Micului Dragon avansase semnificativ. Intrase şi el în Partidul Comunist şi ajunsese ofiţer. Pentru că era membru de partid, fusese ales să fie printre primii „studenţi noi“ înscrişi la Colegiul Militar de Infanterie, abia redeschis alături de alte facultăţi civile, una dintre măsurile noii reforme în educaţie a Partidului Comunist. „Noua reformă“ obliga facultăţile să recruteze studenţi în funcţie de loialitatea faţă de partid.

Diavolul Fumător şi Micul Dragon aveau dreptate. Calitatea de membru de partid ar fi fost o cale să-mi îndeplinesc visul de a merge la facultate şi de a scăpa de fabrică. La scurt timp după ce am primit scrisorile, fabrica de avioane Vântul de Est a anunţat că va selecta în curând câţiva membri de partid care să meargă la Facultatea de Aeronautică din Nanjing. Era o şansă de neratat.

„Un sacrificiu necesar – SCOPUL: SĂ INTRU ÎN PARTID“ – am scris cifrat în jurnalul secret pe care-l ţineam de o vreme. Foloseam doar fraze eliptice şi simboluri, ca să-mi reamintesc deciziile luate. Asta însemna că urma să-mi sacrific studiile şi să-mi dedic timpul activităţilor politice pe care le detestasem întotdeauna. Uram oficialii vulgari şi ipocriţi din Partidul Comunist, dar trebuia să fac eforturi să le câştig bunăvoinţa, aşa cum făcusem cu Unchiul Greier. La fel ca atunci când mă apucasem de studii, am conceput un plan şi l-am pus imediat în aplicare.

Un prim pas în campania mea de intrare în partid a fost să încep un al doilea jurnal, unul „deschis“, lăsat intenţionat prin locuri uşor de descoperit, plin de gânduri revoluţionare şi laude pentru partid. Datorită anilor de expunere la propaganda comunistă, a fost mult mai uşor să scriu un astfel de jurnal decât să rezolv problemele de analiză matematică. Am umplut repede trei caiete, învelite cu grijă în coperte de plastic roşu aprins. Le lăsam neglijent – dar fără să exagerez – pe birou sau pe pat, şi am băgat de seamă că maistrul Deng arunca din când în când o privire spre ele. La scurt timp după ce mi-am pus jurnalele în locuri strategice, maistrul m-a dus deoparte într-o pauză de masă.

— Suntem impresionaţi de gândurile scrise în jurnalele tale, mi-a spus, recunoscând fără ruşine că le citise. Partidul are nevoie de tineri ca tine, oameni care au şi calificare tehnică, şi o inimă roşie.

Luă o înghiţitură lungă din cana mare de ceai, plimbându-şi zgomotos ceaiul în gură, dintr-o parte în alta, şi oftând de fericire în timp ce aroma îi relaxa tot trupul. Pentru el, cana imensă de ceai avea acelaşi efect ca o pipă cu opiu. Întorcându-se spre mine, mi-a confirmat:

— O cană de ceai după masă te face mai fericit decât un mic Buddha. Confucius sau Mencius a spus asta. Oricum, să revenim la jurnale; ar trebui să te apropii mai mult de partid, să discuţi cu membrii de partid, să faci mai

multă muncă voluntară pentru partid. I-am povestit despre progresul tău politic secretarului de partid, o să vorbească și el cu tine, curând.

Întâlnirea cu Vițelul Roșu, secretarul de partid, a avut loc două zile mai târziu și mi-a dat multe speranțe.

— Suntem mulțumiți de dorința ta să intri în Partidul Comunist, a spus Vițelul Roșu, și vreau să te invit personal să intri în Uniunea Tineretului Comunist, primul pas spre intrarea în partid. Acolo vei avea șansa să-ți demonstrezi hotărârea de a servi cauza comunismului. În ultima vreme, entuziasmul tinerilor față de comunism a scăzut și avem nevoie de oameni ca tine să-l revigorăm. Ne bucurăm că mergi pe urmele părinților tăi.

Desigur, secretarul știa din dosar că ambii mei părinți erau membri vechi de partid.

Am încuviințat dornic și pios, ca un mic călugăr care-l ascultă pe însuși Buddha ținând o prelegere. Am fost atent la tot ce a spus Vițelul Roșu:

— Voi face tot ce pot pentru a servi partidul, am declarat eu.

La o lună după discuția mea cu Vițelul Roșu, am fost primit în Uniunea Tineretului Comunist, și mi-am dedicat mai mult timp și mai multă energie ca să-i fac o impresie bună secretarului de partid. Aveam pe birou o grămadă impresionantă de cărți ale lui Marx, Engels, Lenin și ale Președintelui Mao, pe care le studiam în pauze, doar de ochii lumii. În fiecare marți seara, organizam un grup de studiu despre materialismul dialectic, materialismul istoric și teoria luptei de clasă. La ședințele politice zilnice, îl ajutam pe maistrul Deng, citind cu voce tare editorialele din *Cotidianul poporului* și citate din *Cărticica roșie*. Scriam săptămânal un articol despre faptele bune ale tinerilor comuniști din săptămâna precedentă și îl puneam pe avizierul de la intrarea zonei de testare. La adunările politice din atelier, stăteam ostentativ în primul rând și strigam lozinci plin de entuziasm.

Din nou, eforturile mele au dat roade. Am fost numit secretar adjunct al Uniunii Tineretului Comunist în februarie, și la scurt timp după aceea am fost numit comandantul Miliției Tinere a atelierului. Pe lângă prelegeri și grupuri de studiu, am organizat „zile de lucru suplimentare“, când noi, tinerii comuniști, ne ofeream voluntar să muncim o zi fără plată. În cele din urmă, cu ajutorul și încurajarea maistrului Deng și ale Vițelului Roșu, am

depus o cerere lungă de intrare în Partidul Comunist. Părea să fiu pe drumul cel bun. La primirea cererii, maistrul Deng a zâmbit larg şi mi-a promis că o să mă sprijine personal să intru în partid, la următoarea reuniune. În timpul unei adunări politice săptămânale, Vițelul Roșu m-a lăudat atât pe mine personal, cât şi munca depusă în Uniunea Tineretului Comunist. Mi-a tresărit inima de bucurie când secretarul de partid a adăugat:

— Data viitoare când o să alegem pe cineva să meargă la facultate, îi vom lua în considerare mai întâi pe tinerii revoluţionari ca Fan Shen.

Să devii membru de partid este un proces lent, iar persoana trebuie să treacă multe teste ca să-şi dovedească loialitatea faţă de partid. Unul dintre ultimele teste a constat în întâlniri regulate pentru discuţii personale cu un mentor desemnat de partid. Solicitantul trebuia să-şi mărturisească toate păcatele din trecut sau gândurile nerevoluţionare şi să ceară îndrumarea mentorului. Când acesta simţea că solicitantul era pregătit, făcea o recomandare oficială adunării generale a partidului şi se vota. În mod surprinzător, aici am dat eu greş şi mi-am distrus şansa de a mă alătura partidului şi a merge la facultate.

Mentorul ales de Vițelul Roșu pentru mine a fost maistrul Zhu, poreclit de tinerii din atelier Zhu Bătălie, din cauză că fusese mult în armată şi că fuma ţigări Bătălia, cele mai ieftine de pe piaţă, numai nouă bani pachetul. Era singurul om pe care îl ştiam să fumeze ţigările alea. Burlac bătrân de vreo cincizeci de ani, chel şi abia capabil să citească, vorbea neclar şi uneori era greu de înţeles. A fost o tortură să-l ascult ce bolborosea. Dar Zhu Bătălie şi-a luat sarcina în serios şi a insistat să ne vedem de două ori pe săptămână să-mi asculte confesiunile şi să discutăm progresul meu politic. În timpul acelor şedinţe de consiliere plictisitoare – numite conversaţii „de la inimă la inimă“ – dădeam din când în când din cap, cu privirea aţintită la Zhu Bătălie, care pufăia din ţigările lui ieftine. Nu vorbea prea mult, era clar că nu-i plăcea, dar n-am avut nici un dubiu că se bucura să-şi aprindă ţigară după ţigară când stăteam eu cu el.

Într-o zi, după tură, ne-am aşezat pe una din băncile aranjate în cerc printre tufele din faţa atelierului. Zhu Bătălie mi-a oferit o ţigară, dar l-am refuzat politicos. După ce-a terminat-o pe a doua, a început să-şi depene, încet, încet, povestea vieţii. Mi-a dezvăluit cât de grea era viaţa în satul lui

natal, cum a părăsit-o pe fata de treisprezece ani aleasă de părinţi să-i fie mireasă când el avea doar unsprezece ani, cum încă o susţinea financiar pentru că nu voia să divorţeze şi să-şi dezamăgească părinţii. De aceea era atât de sărac şi trebuia să fumeze cele mai ieftine ţigări. M-a întrebat dacă aveam o prietenă. Am clătinat din cap.

— Bine, să nu-ţi faci o prietenă la vârsta ta.

Avea o căutătură ciudată în timp ce se uita la mine şi-mi spunea asta. Apoi a scos o nouă ţigară din pachet şi a aruncat pachetul pe bancă.

— Partidul ne-a învăţat că tinerii de vârsta ta sunt ca soarele la 8 dimineaţa. Ai tot viitorul în faţă şi ar trebui să te preocupe doar cum să progresezi şi să serveşti cauza partidului. Prietenele te zăpăcesc. Ai doar douăzeci şi trei de ani, este un lucru burghez să te gândeşti la femei la vârsta ta.

Am zâmbit şi am dat aprobator din cap de formă.

— E bine că un tânăr ca tine e preocupat să intre în partid, a continuat.

Cuvintele îi ieşeau unul câte unul, ca şi cum le-ar fi tras greu, cu un cârlig, printre dinţii lui galbeni.

— Femeile nu sunt bune pentru carieră. Dacă vrei să reuşeşti, trebuie să le eviţi şi să te apropii de membrii de partid.

În timp ce încuviinţam din cap categoric şi plin de respect spre bătrânul burlac, m-am gândit că, dacă aş putea, aş renunţa la carieră pentru o fată minunată. Mi-am amintit cum, în nopţile lungi când învăţam de unul singur, visam să ating mâna frumoasă a noii secretare din atelier şi îi spuneam despre ambiţiile mele imense. Apoi, într-un mod plăcut, gândul s-a îndreptat către Li Ling şi clipa când am stat – atât de aproape, încât mai că ne-am atins coapsele – în camera ei să mă uit la timbre.

— Când vine vorba de treabă, nu poţi avea încredere decât în bărbaţi, mi-a spus Zhu Bătălie, zâmbind, dar foarte serios. Se uita fix la încălţămintea lui soioasă, făcută în casă, şi continuă tărăgănat: Când eram tânăr, eu şi cu vărul meu ne jucam de-a trasul morcovului.

Pe faţă îi apăru un rânjet ciudat.

— Trasul… Trasul morcovului? Ce-i asta? l-am întrebat absent, cu gândul încă la Li Ling.

— Asta, a spus Zhu Bătălie, apucându-mă deodată dintre picioare şi

trăgând.

Când s-a lăsat spre mine, mirosul puternic al tutunului ieftin m-a lovit şi mi-a pătruns în corp ca un ţipar alunecos şi galben. M-am smucit brusc înapoi, nu atât din pricina mâinii care încerca să mă apuce, cât din cauza duhorii sufocante. Zhu Bătălie şi-a retras imediat mâna. Eram nedumerit, dar nu-mi şedea în fire să izbucnesc furios. N-am vrut să-l jignesc, am zâmbit stânjenit şi am bâiguit:

— Aaa… este un joc amuzant.

— Trebuie să ne tragem unul pe celălalt de acolo, a spus el arătând spre bărbăţia mea, să vedem cine dă mai întâi sucul alb. Vrei să încerci?

Zhu Bătălie s-a înclinat spre mine, părând că vrea să mă apuce din nou dintre picioare.

— Nu, nu, nu, maistre Zhu.

M-am ridicat brusc şi m-am refugiat în spaţiul dintre bănci.

— Trebuie să merg la toaletă.

Îmi era frică şi scârbă. Apropierea de faţa odioasă a lui Zhu Bătălie şi duhoarea dezgustătoare de tutun m-au făcut să mă panichez. Am păşit împleticindu-mă şi am luat-o la fugă fără să mă mai întorc.

N-am raportat incidentul nimănui, dar am refuzat să mai am întâlniri pentru confesiuni „de la inimă la inimă“ cu Zhu Bătălie. Nu ştiu ce rapoarte a trimis adunării generale a partidului, dar cererea mea a fost respinsă şi Viţelul Roşu mi-a spus politicos că aveam nevoie de mai mult timp pentru a-mi cultiva loialitatea faţă de partid.

— Nu te descuraja, uşa partidului este întotdeauna deschisă. Continuă să încerci, m-a încurajat el.

Eram destul de disperat ca să-l cred. Am trimis cerere după cerere, una la două săptămâni, ca să-mi arăt entuziasmul pentru partid şi hotărârea de a mă alătura lui. Dar uşa partidului a rămas închisă pentru mine.

În vară, comitetul de partid a ales un tânăr membru din atelierul meu care nu terminase clasa a opta să meargă la Facultatea de Aeronautică din Nanjing, unde visasem eu să merg. N-am mai avut nici o speranţă. Deşi nu am îndrăznit să arăt deschis, detestam sistemul de selectare a studenţilor şi m-am urât că pierdusem atâta timp scriind cereri stupide să intru în partid.

Când eram ocupat să scriu cereri din ce în ce mai sofisticate şi

strălucitoare să intru în partid, a venit în practică la fabrica de avioane Vântul de Est un grup de studenți de la Facultatea de Aeronautică din Nanjing. Erau primul grup de studenți, selectați de partid dintre muncitori, țărani și soldați. În fiecare seară, când ieșeam din atelier, mă uitam la ei cu invidie cum jucau volei sau stăteau în grupuri mici, studiind. Tineri și tinere de vârsta mea cântau, se jucau și râdeau! Râdeau atât de diferit de muncitorii din fabrică! Nu știau nimic despre sinucideri sau boli stranii. Fabrica de avioane era un loc de distracție, un fel de vacanță interesantă. După ce-și terminau practica de două luni, urmau să plece înapoi la facultate și la studii. Când au intrat în atelier, privirile tuturor au fost ațintite asupra lor. Erau cei aleși, cei în care partidul avea încredere.

Cum puteam să câștig încrederea partidului? Cum au câștigat ei încrederea partidului? Cum le-au făcut pe plac indivizilor ca maistrul Deng, Vițelul Roșu și Zhu Bătălie? M-am gândit des la aceste lucruri și, uneori, chiar îmi trecea prin minte să mă întorc la Zhu Bătălie să ne jucăm de-a „trasul morcovului“. Au fost cele mai disperate momente din viața mea. Câteva luni mai târziu, am fost ușurat când opțiunea aceasta odioasă a dispărut.

Într-o zi, întreaga fabrică a fost șocată de vestea că Zhu Bătălie fusese arestat în secret. Vițelul Roșu a anunțat la ședința atelierului că Zhu Bătălie, un dușman corupt ascuns de mulți ani în fabrica noastră, a fost exclus din partid și concediat. N-a menționat direct și nici n-a dat de înțeles despre natura infracțiunii pe care o comisese. Se zvonea că ar fi fost acuzat de un delict ciudat, „jaf de spermă“, de care nu mai auzise nimeni până atunci. Mai târziu am aflat că doi băieți de treisprezece ani le-au spus autorităților că îi „jefuise“, promițându-le bomboane în schimbul spermei, despre care le-a explicat că are nevoie să se vindece de o boală. A întârziat să le aducă bomboanele și băieții le-au spus mamelor. A fost condamnat la cinci ani de muncă silnică.

Arestarea lui Zhu Bătălie a marcat sfârșitul eforturilor mele de a intra în partid. Ajunsesem de unde plecasem: căutam o cale să merg la facultate și să scap de fabrica înfricoșătoare.

21
„Mărturisirea e moarte!“

ÎNCERCAREA EȘUATĂ DE A INTRA ÎN PARTID m-a aruncat câteva săptămâni în depresie. Toate lunile de activism politic, toate jurnalele revoluționare, sutele de cereri, nenumăratele ore de tortură de la întâlnirile de confesiune – toate se duseseră pe apa sâmbetei. Singura carte pe care am putut-o citi în săptămânile acelea a fost *Roșu și negru* a lui Stendhal, reluată iar și iar. De fiecare dată când o citeam, căpătam fărâmițe de putere din povestea lui Julien Sorel, fiul unor țărani săraci; dorința lui de succes neclintită, căutarea neabătută a cunoașterii, îndrăzneala și pasiunea lui în dragoste mi-au atins sufletul. Cu ajutorul ei și cu trecerea timpului, mi-am recăpătat ușor, ușor speranța și hotărârea.

Am renunțat să mai scriu cereri stupide de intrare în partid și m-am întors la studiul serios. În afara cărților de filozofie împrumutate de la Li Ling, am început să învăț engleză. Aveam o vagă speranță că mă va ajuta într-o bună zi să intru la facultate. La fel ca pentru celelalte materii, mi-a fost greu să găsesc manuale. Majoritatea cărților de engleză fuseseră etichetate imperialiste și arse de Gărzile Roșii. Am căutat în librăria și în biblioteca din fabrică, dar tot ce am putut găsi a fost o broșură subțire despre un nou program de radio, „Limba engleză la radio“, menit mai degrabă să te îndoctrineze politic decât să te învețe engleză. Nu conținea aproape nimic cu excepția unor sloganuri politice, ca de pildă „Trăiască Președintele Mao!“ sau „Trăiască Marea Revoluție Culturală Proletară!“. Eu nu eram dintre aceia care să renunțe cu ușurință; duminica, împrumutam bicicleta maistrului Pan și mă duceam pe la liceele din zonă să scormonesc prin biblioteci.

Într-una dintre vizitele mele la un liceu de țară am avut norocul să-l întâlnesc pe profesorul de engleză. Ne-am împrietenit imediat și el mi-a împrumutat câteva manuale prețioase, ascunse de Gărzile Roșii. Îl chema Liu Gong, dar mai târziu i-am spus în glumă Stilou, pentru că era atât de

pasionat de stilouri, încât avea mereu patru sau cinci în buzunarul de la piept, sclipind ca niște medalii. Terminase facultatea și era un intelectual adevărat, nu știa doar engleză, ci și istorie, politică și literatură. Timp de un an, m-am dus aproape în fiecare duminică la școala lui Stilou să împrumut cărți și să învăț cu el engleză, însă adevărata bucurie erau discuțiile de după lecții, când dezbăteam cu pasiune viitorul Chinei.

Mi-a plăcut engleza încă de la început și am fost sârguincios, mă fascina într-atât să învăț pe de rost cuvinte în engleză, că am avut chiar și câteva accidente. Într-o zi, citeam fișe cu cuvinte în timp ce mergeam spre sala de mese și am intrat cu capul într-un plop, de mi-am făcut un cucui cât o nucă – dovada unui intelectual în devenire. Altă dată, mergeam cu bicicleta spre Stilou și am început să mă gândesc la cuvintele învățate. Dintr-odată, bicicleta s-a lăsat într-o parte din proprie voință și a intrat într-un șanț de irigație plin cu balegă. Singura mea haină de duminică a fost distrusă. Stilou mi-a spus amuzat că mă pedepsise Dumnezeu că învățam o limbă interzisă. Evident, partidul nu voia să învăț engleză, limba țărilor capitaliste ticăloase. Iar în China, partidul era Dumnezeu.

Chiar dacă a glumit, știam amândoi că nu era total neadevărat. Am avut de mai multe ori îndoieli serioase față de ceea ce făceam. Uneori cărțile și învățătura mi se păreau doar un miraj, un cântec de sirenă. La ce-mi folosea să învăț engleză? La ce-mi folosea să citesc filozofie și romane? Puteau să-mi schimbe soarta fără binecuvântarea partidului? Totuși, momentele de îndoială dispăreau precum luminițele licuricilor, imediat ce ieșeam din cămin. Mă uitam la sălile de mese albe, unde aveau loc toate înmormântările, îmi aminteam de Germen de Soia sau de celelalte morți și știam că nu pot renunța la cărți, erau singura mea speranță. Poate că aveau să mă ajute cândva să plec de acolo.

Habar n-aveam că primul loc unde urma să mă folosesc de „cărțile inutile“ nu era facultatea, cum îmi imaginasem, ci unul și mai îngrozitor decât fabrica. Acolo, cărțile de a căror utilitate mă îndoisem mi-au salvat viața.

Am fost arestat în seara zilei de 15 august 1977, de Sărbătoarea Mijlocului Toamnei[26]. Trei polițiști îmbrăcați în civil m-au condus la un jeep verzui de poliție. Aveam impresia că mă aflu din nou într-un vis și

speram că, după ce mă trezesc, o să văd că n-a fost decât un coşmar. Chiar şi durerea din braţe şi din încheieturi mi s-a părut ireală, din moment ce nu mai fusesem legat până atunci. O oră mai târziu am intrat într-o clădire întunecată. Un paznic m-a dus la subsol, printr-un coridor lung, cu celule. Înainte să mă împingă printr-o uşă neagră de fier de la capătul holului, m-am uitat în sus şi m-am speriat să văd un „Nr. 4“ mare şi alb, pictat pe cadrul uşii. Semn rău, în chineză, patru este numărul cu ghinion, se pronunţă la fel ca „moarte“.

După ce uşa grea, metalică şi ruginită s-a închis cu zgomot în spatele meu, mi-am dat seama că nu era un vis. Aerul a devenit imediat mai gros, aproape că-l puteam pipăi, cu un miros acru de descompus, ca acela al resturilor de mâncare stricată. După ce m-am obişnuit cu lumina slabă, am făcut un pas şi m-am uitat în jur. Celula era îngustă, de o singură persoană. Pe podea, în colţul din stânga era o scândură de lemn goală pe post de pat. La doi paşi de pat, în colţul din dreapta, se afla un butoi de lemn cu o gaură în capac, o toaletă cum văzusem în casele ţărăneşti. O duhoare greţoasă emana din butoi, iar pe capac se odihnea liniştită o armată de muşte mari cu capul verde.

Nedumerit şi obosit, m-am prăbuşit pe scândura de lemn, dar am adormit greu. O durere cumplită îmi săgeta mâinile şi încheieturile ori de câte ori mă mişcam sau încercam să-mi feresc faţa de mirosul greu din butoi; duhoarea atotputernică mă găsea întotdeauna, la numai câteva secunde după ce-mi schimbam poziţia.

Ştiam că nu era momentul să mă leg de lucruri mărunte ca putoarea, trebuia să mă concentrez pe probleme mult mai urgente. Nu ştiam de ce fusesem arestat, dar ştiam că sunt în mare primejdie. Puţini oameni ieşeau dintr-o închisoare chineză fără să piardă cel puţin un strat de piele. Am încercat să mă gândesc la ce făcusem ca să fiu arestat. De la moartea Marelui Cârmaci, cu un an în urmă, poliţiştii adunaseră „infractorii“, de la găinari la disidenţi politici, iar pedeapsa a fost rapidă şi severă, ca să „asigure stabilitatea politică a ţării“. În ultimele două luni, la fabrica de avioane avuseseră loc două „adunări publice de arestare“, cu scopul să-i aresteze şi să-i condamne pe „infractori“, dar cu greu aş fi putut vedea vreo asemănare între mine şi cei arestaţi. Prima a fost să-l aresteze pe Pictor, cel

care pictase portretul lui Germen de Soia la înmormântare, un tehnician şi artist amator care picta portrete funerare şi îi îndruma în acest sens pe câţiva tineri, în timpul liber. Delictul: „corupţie burgheză“ – le arătase nuduri studentelor.

Câteva săptămâni mai târziu a avut loc cea de-a doua adunare, ca să-l aresteze pe Cântăreţ, un muncitor din atelierul meu. Cântăreţul era un tânăr cu faţă negricioasă care fredona mereu în timp ce muncea. Îl consideram prieten. Arestarea lui a fost un şoc pentru întreaga fabrică, iar felul în care a fost arestat mi-a sădit frica în oase.

Adunarea publică era concepută aşa încât să inspire teamă. Toţi muncitorii, peste cinci mii, au fost strânşi într-o după-amiază în faţa unei scene în aer liber, înconjurată de poliţia din fabrică, înarmată cu puşti semiautomate şi cu baionete strălucitoare. Pe o pancartă lungă cât toată scena, agăţată de doi stâlpi înalţi, scria: ADUNARE PUBLICĂ PENTRU ARESTAREA ŞI CONDAMNAREA CORUPĂTORULUI DE COPII JIN LI. Jin Li era numele adevărat al Cântăreţului.

La fel ca multe adunări politice din Revoluţia Culturală, şi aceasta a început prin intonarea cântecului Marelui Cârmaci *Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu*. După aceea, şeful securităţii a ordonat să fie adus corupătorul de copii Jin Li. Lozincile din difuzoarele date la maximum loveau violent în lumea adunată: „JOS CU CORUPĂTORUL DE COPII JIN LI!“ urla un crainic. „MĂRTURISIRE – INDULGENŢĂ, REZISTENŢĂ – PEDEAPSĂ!“, urla o crainică. „TRĂIASCĂ DICTATURA PROLETARĂ!“ ţipau împreună. Cântăreţul a fost târât pe scenă de doi poliţişti mari în uniformă kaki. Lozincile au continuat încă zece minute.

Bombardarea cu lozinci a avut întotdeauna efectul dorit. Vocea ne trecea peste capete, făcându-ne să ne strângem ca nu cumva să fim mai înalţi decât restul. Zgomotul ne aducea la ascultare. Ochii mei erau aţintiţi asupra Cântăreţului; mă temeam pentru prietenul meu. N-a fost o „adunare de luptă“ obişnuită. Armele şi baionetele i-au prezis soarta.

Mă uitam la faţa lui şi vedeam frică: frică de singurătatea absolută, frica de a fi complet părăsit şi condamnat de toţi cei pe care îi cunoştea, scuipat şi evitat de întreaga societate. Unii dintre poliţiştii cu puşti AK-47 noi şi strălucitoare erau colegi de-ai lui, jucaseră volei împreună cu două zile

înainte.

Şeful Miliţiei Civile a anunţat infracţiunea comisă de Cântăreţ. Au fost două acuzaţii de corupere a copiilor: în două ocazii îi învăţase pe mai mulţi adolescenţi două cântece „burgheze“, o melodie de dragoste din perioada prerevoluţionară şi o baladă aşa-zis pornografică. Acuzaţiile ridicole erau delicte grave, la momentul respectiv.

Apoi a sosit momentul cel mai dramatic al arestărilor publice, partea aşteptată de toată lumea: legarea ritualică a prizonierului. Un poliţist voinic s-a suit pe scenă cu o sfoară din nailon, albă şi subţire. În timp ce doi dintre colegii săi întindeau braţele Cântăreţului, primul poliţist petrecu sfoara cu pricepere de mai multe ori în jurul fiecărui braţ, apoi îi legă strâns mâinile la spate. Cu o smucitură bruscă, îl ridică pe prizonier de sfoară cu picioarele atârnate în aer vreo zece secunde bune, apoi îl lăsă să cadă. Cântăreţul scoase un urlet de durere. Aşa arăta arta chineză modernă a legării prizonierului, despre care şuşotea toată lumea. Un spectacol public de legare nu era suficient de bun dacă prizonierul nu era ridicat în aer şi lăsat să cadă. Când îl ridica, greutatea prizonierului făcea sfoara să se strângă mai tare şi să taie adânc în carne. După faţa schimonosită a Cântăreţului, nu se îndoia nimeni că durerea era înfiorătoare. Mesajul a fost transmis, toată lumea fusese avertizată.

Nu l-am mai văzut niciodată pe Cântăreţ. Se spunea că a fost condamnat la şase ani de muncă silnică şi că a murit de hepatită acută într-un lagăr de muncă, după un an.

Mi-am contemplat soarta toată noaptea. O să fiu arestat public cum a fost Cântăreţul? De ce infracţiune eram vinovat? Nu-l învăţasem niciodată pe vreun tânăr „cântece antirevoluţionare“ şi nici nu le arătasem oamenilor nuduri de femei. Ce-i drept, încă mai aveam albumul cu femei goale, dar era înfăşurat în siguranţă şi ascuns în geantă; nu-l mai deschisesem de când venisem la fabrică. Cineva îmi cotrobăise prin geantă şi găsise albumul?

Spre dimineaţă, m-a trezit un zgomot metalic strident. Am ridicat capul şi am văzut o farfurie smălţuită murdară strecurată prin deschizătura de la baza uşii; s-a oprit lângă capul meu. Farfuria era mai degrabă o bucată de metal negru, smalţul alb se dusese cam de peste tot. Pe ea se aflau o chiflă mică din mălai şi două bucăţi neatrăgătoare de ridiche murată, ca găinaţul

uscat de gâscă. Între ele, o cană smălţuită şi crăpată cu apă. Muştele au băgat imediat de seamă şi au început să înconjoare farfuria.

M-am forţat şi am întins mâna instinctiv după mâncare. Am luat chifla, am rupt-o în două, am vârât jumătate în gură şi am început s-o mestec. Era de proastă calitate şi tare, făcută de cel puţin trei zile, dar avea gust bun. Mi-am dat seama că-mi era foarte foame pentru că nu mâncasem cu o seară înainte. Chifla era mică, nu mai mult de trei sau patru mușcături, s-a dus în mai puţin de un minut. Am pus o bucată din găinaţul de gâscă în gură, era moale şi cu gust amar; ca să alunece mai uşor pe gât, am luat o gură de apă. Mâncarea mi-a stimulat apetitul şi m-a făcut să-mi fie şi mai foame. M-am gândit la cina pe care soţia lui Lenin cel Mic o pregătise cu o seară înainte: carne de porc înăbuşită, varză călită cu muguri de bambus şi orez alb aburind, totul fierbinte. Era cina pentru Sărbătoarea Mijlocului Toamnei din 15 august, şi mi-am amintit cum eram aşezaţi maistrul Pan şi cu mine, oaspeţii de onoare, iar Chifteluţa ne umplea bolurile cu orez, când s-a auzit bătaia puternică în uşă. Mi se rupea sufletul că ratasem cina, şi-mi părea rău pentru Chifteluţa care-şi petrecuse toată ziua gătind.

După micul dejun anemic, am căzut iar pe gânduri. Ştiam că voi fi interogat în curând, trebuia să mă hotărăsc ce să spun. Un singur cuvânt nelalocul lui şi puteam fi la fel de mort precum Cântăreţul. Nu ştiam motivul arestării mele, dar acuzaţiile trebuiau să fie foarte serioase, numai cei acuzaţi de cele mai grave infracţiuni politice erau puşi singuri în celule. Infractorii obişnuiţi erau înghesuiţi în celule mari, aglomerate. Mi-am scotocit mintea de nenumărate ori să descopăr ce-aş fi putut spune în ultimii ani care să mă incrimineze. Era cumva faptul că mă plânsesem de Viţelul Roşu, secretarul de partid incompetent, de faţă cu doi buni prieteni la o cină? Sau mi-a citit cineva jurnalul secret şi-a descifrat sensurile ascunse? Sau să fie că ascultam pe furiş, noaptea târziu, BBC şi Vocea Americii?

Un lucru era sigur: indiferent de acuzaţii, n-o să le recunosc niciodată. Politica oficială era „mărturisirea duce la clemenţă, rezistenţa dublează pedeapsa“, dar nu era deloc adevărat. Condamnările se bazau adesea numai pe confesiunea unui deţinut. Diavolul Fumător m-a avertizat odată că nu trebuie să recunosc nimic dacă voi fi vreodată arestat.

— Nu te lăsa niciodată păcălit că-ţi promit să te trateze cu îngăduinţă, am

văzut prea mulţi care şi-au mărturisit infracţiunile şi după aceea au fost târâţi şi împuşcaţi. Mărturisirea e sinucidere.

Trebuie să ţin minte asta oricare ar fi condiţiile, mi-am spus.

SUNT UN ADEVĂRAT REVOLUȚIONAR! NU MI-E FRICĂ SĂ MOR PENTRU ADEVĂR! ÎL IUBESC PE MARELE CÂRMACI! O voce puternică mi-a întrerupt brusc şirul gândurilor sumbre. Am recunoscut imediat vocea joasă şi răguşită, nu putea fi nimeni altul decât Stilou, prietenul şi profesorul meu de engleză. Am sărit şi m-am repezit la uşă, tocmai cât să-l văd trecând prin faţa celulei, escortat de doi gardieni. Stilou arăta ca un nebun. Chipul tras era palid şi scofâlcit, părul neîngrijit îi cădea pe faţă acoperindu-i una din lentilele de la ochelari. Avea pe el tunica în stil Mao, albastră şi decolorată, pe care o purta mereu, iar din buzunarul de la piept se mai ieţeau încă patru stilouri mari – singurele obiecte de lux pe care le deţinea. Se certa agitat cu gardienii şi nu m-a văzut.

— Nu-l atacam pe Preşedintele Mao! Eseul meu este despre adevărata democraţie marxistă. N-am nimic de ascuns.

Repeta asta continuu, în timp ce se îndreptau spre capătul coridorului.

— În curând, o să ai ocazia să-i spui asta lui Marx însuşi, a râs un gardian.

„Nu ştii că n-are rost să te cerţi cu gardienii, Stilou?“ am vrut să-i spun prietenului meu, dar mi-am muşcat buzele şi n-am scos nici un sunet. „Ce sens are să scrii despre adevărata democraţie marxistă? Eşti prea idealist şi prost. Cum ai putut să aşterni asta pe hârtie?“ mi-am amintit că-l avertizasem cu câteva luni înainte.

Nu-i mai vedeam, dar le auzeam vocile.

— Eşti un om mort, nu ştii? Pregăteşte-te să-l vezi pe Diavolul însuşi, chicoti un gardian plin de veselie.

— Nu sunt antirevoluţionar. Vreau să fac apel…

Cuvintele lui Stilou s-au pierdut după ce uşa s-a închis în spatele lor.

Mi-am revenit din şocul de a-mi vedea prietenul şi am început să înţeleg că căutam acolo. Probabil că eram închis din cauza lui. Am aflat de la prizonierul de lângă mine că Stilou fusese acuzat de cel mai grav delict politic.

Cu o lună înainte de comemorarea unui an de la moartea Preşedintelui

Mao, când toată lumea trebuia să studieze opera Marelui Cârmaci, Stilou a început să scrie un tratat lung despre democrația marxistă, într-o sală de clasă goală. Directorul a văzut o parte din eseu și l-a pârât la poliție, care a năvălit peste el în aceeași seară, în timp ce scria. Stilou a intrat în panică și a încercat să înghită hârtiile, dar polițiștii l-au apucat de gât și i-au scos paginile. Nu le-a luat mult să decidă că eseul era un atac dur la adresa democrației socialiste a Marelui Cârmaci. Șeful securității publice a raportat personal cazul comisiei centrale a partidului și i s-a ordonat să-l aresteze imediat.

— După mine, e ca și mort, mi-a spus deținutul din celula de alături. N-are nici cea mai mică idee din ce parte bate vântul politic! Să-l ataci pe Președintelui Mao când nici nu s-a răcit bine – poți să fii mai prost de-atât? Cred că o să-l condamne azi și-o să primească „pilula de fier“.

Vorbele lui m-au înfiorat. Dacă prietenul meu se făcea vinovat de un delict capital, cum eram eu? Aveam să fiu acuzat de conspirație? Dacă așa stăteau lucrurile, puteam avea parte și eu de „pilula de fier“. Care era acuzația? Mi-am stors creierii să-mi amintesc fiecare întâlnire recentă cu Stilou. În ultimul an, luasem de câteva ori cina cu el. Oamenii știau că suntem prieteni apropiați, dar adevărul era că fusesem întotdeauna circumspect față de naivitatea lui politică. Prea vorbea cu oricine despre teoriile lui superioare și-și punea nepăsător ideile pe hârtie. I-am spus să nu-și scrie niciodată părerile politice.

Mă îngrijorau cele două scrisori lungi primite de la Stilou, în care își expunea o parte din ideile despre democrație și marxism. Stilou gândea foarte simplu, era convins că partidul o să fie mulțumit de eforturile lui de dezvoltare a înțelesului dictaturii democratice proletare, o idee despre care scrisese Marx. Gândirea originală aducea necazuri, știam asta, și din precauție am vârât scrisorile într-un pantof vechi. Să fi găsit poliția scrisorile? Prost am fost că nu le-am ars!

Puțin după două după-amiaza, am fost dus într-o cameră de interogatoriu. În afară de o masă și trei scaune de lemn, camera era goală. Pe peretele verzui din spate atârna o imagine decolorată a Președintelui Mao, iar sub ea, așa cum era de așteptat, lozinca frumos caligrafiată „MĂRTURISIREA DUCE LA CLEMENȚĂ, REZISTENȚA DUBLEAZĂ PEDEAPSA!“. În

spatele mesei şedeau doi bărbaţi de vârstă mijlocie, ambii în cămăşi albe cu mâneci scurte şi pantaloni albastru închis. Scaunul liber din faţă era clar pentru mine. Bărbatul din stânga, cu o faţă pătrată şi maronie, citea un dosar. Bărbatul mai tânăr din dreapta avea faţă plină şi rumenă. Mi-a zâmbit prietenos şi mi-a făcut semn să mă aşez. Cel mai în vârstă şi-a ridicat ochii din hârtii. Avea tenul oacheş, cu ciupituri de vărsat vizibile.

— Cred că ştii de ce eşti aici, a început Ciupitul.

Vorbea cu o voce nazală groasă şi se uita fix la mine. Mi-am ridicat instinctiv ochii şi i-am întâlnit pe ai lui, cu o privire inocentă. Ştiam că evitarea contactului vizual era un semn sigur de vinovăţie.

— Nu, habar n-am, i-am răspuns fără ezitare şi fără urmă de furie sau indignare. Am fost surprins de cât de uşor mi-au ieşit cuvintele: Eram pe punctul să iau cina cu Lenin cel Mic şi soţia lui când au venit ofiţerii. Este vorba despre cearta meu cu secretarul Viţelul Roşu, de săptămâna trecută? Nu e numai vina mea, să ştiţi. Da, recunosc, n-ar fi trebuit să-l numesc viţel nenorocit…

— Nu încerca să ne păcăleşti, m-a întrerupt sec Ciupitul. Ştii ce a făcut prietenul tău Liu Gong, nu-i aşa? A comis un act antirevoluţionar şi a refuzat cu încăpăţânare să mărturisească. A hotărât să devină duşmanul poporului şi a primit cea mai severă pedeapsă. A fost executat azi-dimineaţă. Trebuie să-i învăţăm pe duşmanii poporului să nu subestimeze puterea dictaturii proletare…

N-am auzit restul frazei – mi se învârtea capul şi-mi ardea de groază şi de frică. Stilou era mort! A primit pilula de fier! Puteam lua uşor douăzeci de ani că-i fusesem prieten.

Vocea celui mai tânăr era total diferită de a colegului său. Mi-a zâmbit şi a încercat să-mi liniştească nervii zdruncinaţi:

— Cunoşti regula noastră, „mărturisirea duce la clemenţă, rezistenţa dublează pedeapsa“. Noi ştim ce-ai făcut, dar vrem să-ţi oferim şansa să mărturiseşti mai întâi. Partidul Comunist vrea să salveze oamenii care greşesc, nu să-i pedepsească, dacă nu-şi îngreunează situaţia şi refuză să mărturisească. Gândeşte-te puţin şi spune-ne despre tine şi prietenul tău.

Se opri, cu faţa zâmbitoare ridicată în sus:

— Eşti un tânăr deştept, a reînceput el, şi vii dintr-o familie bună. Avem

tot dosarul tău aici, de la grădiniță încoace.

A ridicat dosarul galben-maroniu de pe masă, vânturându-l spre mine.

— Sunt sigur că înțelegi politica partidului. Dacă mărturisești, îți garantez că vei primi un tratament special, oricât de gravă ar fi problema ta. Poți pleca azi de aici. Prietenul tău a încercat să se opună, și uite ce-a primit! Înțelegi?

Vorbea relaxat și plăcut, de parcă m-ar fi invitat la cină la el acasă, în seara aceea. Dar știam eu mai bine.

— Da, vreau să mărturisesc, am încuviințat dornic și supus. Cunosc politica blândă a partidului. Îmi voi mărturisi greșelile și vă voi spune totul…

Am zâmbit umil și am început să înșir o autocritică lungă. Eram expert în autocritică; învăţasem trucul ăsta din clasa întâi.

— Îmi cer iertare partidului, am fost prea naiv. Stilou m-a înșelat. Mi-a cerut să iau cina la el în cămin, m-am dus și-a vorbit despre *Capitalul* lui Marx. Nu l-am înțeles, dar nici nu am simțit că era ceva greșit. Știți că dușmanii sunt uneori bine deghizați, așa ne-a spus Președintele Mao. Ar fi trebuit să studiez mai bine opera Marelui Cârmaci, să descopăr mai devreme intențiile rele ale lui Stilou. E vina mea. Știu că merit o pedeapsă severă. Dacă Stilou a îndrăznit să-l atace pe marele nostru conducător iubit, pe Președintele Mao, atunci… atunci merită ce a primit. De fapt, un glonț nu e suficient, ar fi trebuit să fie împușcat de o mie de ori. Ba nu, ar fi trebuit să fie prăjit într-o tigaie mare cu ulei. Nu, nu, nu e suficient. Ar fi trebuit să fie zdrobit de o stâncă și dat vulturilor. El…

Vocea îmi tremura de emoție. Retorica exagerată a Revoluției Culturale curgea din mine ca o viitură.

— E bine, un început bun, m-a întrerupt Ciupitul. Ți-a arătat vreo scriere de-a lui? Ți-a trimis o scrisoare?

Îmi aminteam clar eseul lui *Ce este adevărata democrație?* și cele două scrisori trimise.

— Nu, mi-a spus că a scris ceva, dar nu m-a interesat. O, cât de orb am fost să nu recunosc ce dușman ticălos era, pretinzând că mi-e prieten. Mă bucur foarte mult că partidul m-a salvat de el. Vă sunt atât de recunoscător că ați demascat un dușman atât periculos! Mi-e așa de rușine de mine…

— Știi alte persoane care îi erau apropiate? m-a întrebat politicos ofițerul mai tânăr.

— Da, cred că directorul Tu era destul de apropiat. Stilou mi-a povestit că au luat cina împreună de două ori. Dar directorul Tu e un bun membru de partid, cum ar putea fi…

— Bine, nu trebuie să excluzi pe nimeni, a spus Ciupitul și a notat ceva în caietul lui. Altcineva?

— Nu știu.

Vocea nazală a Ciupitului a redevenit rece:

— Din experiența noastră, antirevoluționarii rareori acționează singuri. Cel mai des lucrează în clici și se protejează unii pe alții. Trebuie să dăm de capăt acestui caz. Ai văzut pe cineva suspect luând legătura cu prietenul tău?

— Nu, n-am văzut pe nimeni suspect în jurul lui, am spus, prefăcându-mă că mă gândesc mult.

Dar ei nu se dădeau bătuți. Mi-au explicat din nou politica partidului, iar Ciupitul, aparent tot mai nerăbdător, mi-a spus clar că era ultima șansă să mărturisesc, de parcă, în caz contrar, execuția mea ar fi fost deja programată în următoarea oră. Deveneam și eu nervos. Flămând și obosit, am început să văd ca prin ceață de ameteală și-mi venea să renunț. Îmi simțeam cămașa rece și udă pe piept. Pe măsură ce treceau minutele, găurile de pe fața Ciupitului păreau să se dilate. Îmi venea să mă refugiez în brațele cărnoase și calde ale ofițerului mai tânăr, să mă pun sub protecția lui. Apoi, mi-am ridicat privirea, am zărit lozinca de pe perete și am citit-o tresărind: „MĂRTURISIREA DUCE LA CLEMENȚĂ, REZISTENȚA DUBLEAZĂ PEDEAPSA!“ Mi-am amintit sfatul Diavolului Fumător.

În cele din urmă, Ciupitul a închis dosarul.

— Atât pentru azi. Sunt sigur că mai există lucruri pe care ai uitat să ni le spui. Ține minte că răbdarea partidului are limite. Oricum o să aflăm tot, indiferent dacă mărturisești sau nu. Nu uita: mâine e ultima ta șansă.

Tânărul mi-a aruncat și el un zâmbet răutăcios.

— Prietenii din fabrică și părinții din Beijing sunt îngrijorați, vor să mărturisești și să te duci acasă. Mărturisirea este singura scăpare. Noi nu arestăm oameni fără un motiv, nimeni nu iese de aici fără să mărturisească.

Vocea lui blândă mi-a întors stomacul pe dos. Părinţii mei! Fără îndoială că urmau să mă învinuiască – iar le aduceam necazuri –, şi probabil se gândeau să mă renege, chiar în acele clipe. Poate că n-aveam să mă mai întorc niciodată acasă. Umilirea tuturor rudelor! Şi ce spuneau despre mine în fabrică? Oare Viţelul Roşu anunţa bucuros că partidul a descoperit un alt duşman ascuns?

M-am ridicat ţeapăn şi m-am întors spre uşă. În inima mea, mă simţeam ucis. Încet, încet, un val noroios de ură mi-a cuprins întreg trupul. Îmi venea să-l strâng de gât pe tânărul ofiţer, cu mâinile goale.

Spre surprinderea mea, nu m-au dus înapoi în celula pentru un singur om, ci într-o altă aripă a închisorii, unde m-au împins într-o celulă mare şi supraaglomerată. Un semn bun, era clar că poliţia nu descoperise încă nici o dovadă care să mă incrimineze.

În prima săptămână, m-au mai interogat de două ori, dar am ţinut-o pe a mea, că nu aveam nimic de-a face cu prietenul meu mort, Stilou, şi că nu ştiam nimic despre activităţile lui antirevoluţionare. Ciupitul şi-a pierdut răbdarea după a treia întâlnire.

— Dacă nu vrei să mărturiseşti de bunăvoie, a spus, o să rămâi aici până când o să fii gata să spui tot. Nu ne poţi ascunde nimic, ştim deja aproape tot ce-ai făcut. Scapi de multe belele dacă mărturiseşti mai devreme, dar dacă vrei să stai aici să îngraşi puricii, treaba ta. Avem o groază de purici lihniţi de foame pentru tine.

Au mai trecut cinci săptămâni, fără să fiu acuzat de vreo infracţiune sau să existe vreo înfăţişare la tribunal.

Apoi, într-o dimineaţă de sfârşit de septembrie, chiar înainte de micul dejun, am fost scos din celulă.

— Îţi punem deoparte micul dejun, mi-a spus Fratele mai Mare, un deţinut cu care mă împrietenisem, când ieşeam din celulă.

Nu am fost dus în camera de interogatoriu, ci într-un birou exterior de lângă poarta închisorii, unde, spre surprinderea mea, pe o bancă lungă de sub portretul Marelui Cârmaci, şedeau Lenin cel Mic şi soţia lui, Chifteluţa. Faţa Chifteluţei a început să strălucească atunci când am intrat în cameră.

Cei doi care mă interogaseră, Ciupitul şi ofiţerul tânăr cu obrajii rumeni, au intrat şi au dat mâna prietenoşi cu Chifteluţa. Întorcându-se spre mine,

Ciupitul mi-a spus cu un zâmbet sec:

— Am terminat cercetarea şi am decis să te eliberăm. Poţi să pleci cu prietenii tăi. Ia aminte şi nu spune nimic despre ceea ce s-a întâmplat aici, sau o să ai o groază de probleme pe care nu le doreşti. Ţine mine!

Nu m-am mişcat când ofiţerul mai tânăr a deschis uşa.

— Nu pot pleca aşa, i-am spus încet, cuprins dintr-odată de furie. Îmi simţeam faţa arzând de parcă erupsese un vulcan: Vreau o explicaţie, vreau să-mi curăţ numele, vreau scuze. Nu pot să stau cinci săptămâni în închisoare şi să ies de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

Ciupitul avu un spasm:

— SCUZE? Ce scuze? Vrei să spui că partidul a greşit? Mai bine te-ai bucura că ieşi! La urma urmei, eşti prietenul unui antirevoluţionar executat! Ai fi stat mult şi bine aici dacă n-ar fi fost prietenii tăi. Norocul tău că ai un prieten al cărui tată îl cunoaşte pe secretarul adjunct al Biroului de Siguranţă Publică!

— Să mergem, te rog!

Chifteluţa s-a ridicat şi m-a tras zdravăn de mânecă. M-am lăsat târât afară pe uşă. Ştiam că ea trebuie să fi fost cea care găsise o legătură cu secretarul adjunct şi-mi salvase viaţa. Nu trebuia să-i fac şi mai multe probleme. Oricum, la ce mi-ar fi folosit scuzele?

Uşa metalică s-a închis în spatele nostru cu un zgomot puternic, despre care credeam că există doar în filme. Mi-am amintit că nu avusesem ocazia să-mi iau rămas-bun de la tovarăşii mei deţinuţi. Poate aveau să creadă că fusesem executat, fiindcă dispărusem dintr-odată. Mi-a părut rău că am plecat aşa misterios, de parcă mi-aş fi abandonat o trupă de camarazi alături de care dusesem o luptă dură în aceleaşi tranşee. Mai târziu m-am gândit că era ironic să am o astfel de legătură cu infractori obişnuiţi şi atâta ură faţă de oficialii de partid care tocmai mă eliberaseră.

Interesant este că legătura cu colegii mei prizonieri nu s-a încheiat aici. Câţiva ani mai târziu, am dat peste unul dintre ei la Beijing – Fratele mai Mare, eliberat după ce-şi isprăvise sentinţa şi stabilit în oraş. A redevenit prietenul meu şi a jucat un rol important în lupta şi triumful meu împotriva birocraţiei Partidului Comunist. Trebuie să le mulţumesc Ciupitului şi lui Faţă Rumenă pentru un prieten valoros.

Notă

26. Data este din calendarul lunar. Sărbătoarea Mijlocului Toamnei, sau Sărbătoarea Lunii Pline, se sărbătoreşte în a cincisprezecea zi a celei de-a opta luni şi se aduc ofrande lunii pline pentru o recoltă bogată.

22
Cei unsprezece norocoși

— CINA ASTA E PENTRU CEA RATATĂ DE SĂRBĂTOAREA MIJLOCULUI TOAMNEI, a spus Lenin cel Mic, ridicându-se în picioare cu un pahar de tărie. Vreau să fiu primul care dă noroc pentru reîntoarcerea lui Fan Shen în siguranţă. Noroc!

— Am fost tare îngrijoraţi când am auzit de execuţia prietenului tău Stilou, mi-a spus Chifteluța, cu fața strălucind de la băutură. Azi, trebuie să mănânci tot ce ai în farfurie. Am stat toată ziua să fac mâncare, ar fi bine să-ți arăți recunoștința. Dă-mi farfuria.

Înainte să fac vreo mișcare, s-a întins peste masă şi mi-a luat farfuria din față. Când mi-a înapoiat-o, era plină de coaste de porc cu sos roșu, pui fript cu ardei gras şi un ou mare de rață cu cinci arome. Era deja a doua porţie!

— M-am uitat în calendarul galben, a intervenit maistrul Pan, astăzi e o zi bună să întâmpini un prieten de departe. În calendar scrie: „După un coşmar urmează fericirea“. O să ți se întâmple ceva bun. Dă-mi paharul să-l umplu, să sărbătorim ce vine.

Eram foarte recunoscător pentru asemenea prieteni. Chiar dacă mi se învârtea capul de la băutură şi stomacul meu micşorat refuza să mai primească mâncare (era a doua zi după ce ieşisem din închisoare), nu puteam refuza un pahar de tărie de la maistrul Pan sau o altă farfurie de la Chifteluța.

— Calendarul galben nu greșește, a adăugat entuziasmat Lenin cel Mic. Într-adevăr, te așteaptă ceva bun. Tocmai a scris în ziare că se va reveni la examenul naţional de admitere la facultate. Te-ai întors exact la timp să te pregătești. Știu cât de mult ți-ai dorit să mergi la facultate. Hai să-ți arăt ziarul.

Îmi simțeam inima bătând nebunește în timp ce citeam știrea nemaipomenită. Editorialul de pe prima pagină din *Cotidianul poporului* anunța că partidul începe încă o reformă în educație. Desființase sistemul de

recrutare a studenţilor muncitori-ţărani-soldaţi pentru facultăţi şi reintroducea examenul naţional de admitere. De acum înainte, studenţii urmau să fie selectaţi pe baza meritelor academice. Primul examen naţional fusese stabilit pentru decembrie şi se putea prezenta oricine. Era şansa pe care o aşteptam.

Ştirea m-a pus pe jar. Aveam mai puţin de trei luni să mă pregătesc şi erau multe de făcut. Trebuia să încep chiar în noaptea aceea. Abia aşteptam să se termine cina, să mă întorc la cămin şi să-mi planific studiile. Trebuia să-mi reîmprospătez matematica, fizica, istoria şi să învăţ chimie şi geografie aproape de la zero.

A doua zi, am aflat că era cam târziu. În timp ce mă aflam la închisoare, milioane de tineri din toată ţara începuseră deja să se pregătească. Mulţi formaseră grupuri de studiu, învăţau după manualele vechi folosite la facultate înainte de Revoluţia Culturală, copiate de mână sau litografiate, transmise de la unul la altul ca nişte texte sacre.

M-am alăturat unui grup de studiu în care se aflau Li Ling şi Lenin cel Mic. În fiecare duminică ne întâlneam şi verificam ce învăţaserăm în timpul săptămânii. În perioada aceea, am dormit puţin. Soarta mea depindea de examen, deşi ştiam că şansele erau împotriva mea. Cinci milioane şi jumătate de persoane participau la examenul naţional, dintre care doar două sute optzeci de mii urmau să fie admişi. Probabilitatea era de unu la nouăsprezece. Dar, ca toţi ceilalţi, speram într-un miracol.

Pe 21 decembrie, prima zi a examenului naţional, m-am trezit la patru şi jumătate dimineaţa. Camera era întunecată şi rece. Nu am aprins lumina ca să nu-mi deranjez colegii de cameră. Bâjbâind prin întuneric, mi-am pus rapid puloverul gros de lână, izmenele tot de lână şi jacheta veche albastră de iarnă. Cu o raniţă militară maronie pe umăr, am ieşit din cameră şi am coborât scările. În raniţă aveam cărţi, două ouă fierte şi două chifle făcute la abur, pentru micul dejun şi pentru prânz.

Strada slab luminată era complet pustie. Am găsit bicicleta împrumutată de la maistrul Pan cu o zi înainte pe suportul pentru biciclete din spatele clădirii. Fulguise puţin şi strada era acoperită cu un strat subţire alb. M-am zgribulit când prin jachetă s-a strecurat o rafală rece de vânt, dar nu i-am dat atenţie. Urmau douăzeci şi cinci de kilometri cu bicicleta pe un drum greu

de țară până la liceul unde se ținea examenul. Mi-am legat rania de portbagajul bicicletei, m-am urcat și m-am dus spre poarta fabricii. Au apărut repede și Li Ling împreună cu Lenin cel Mic, pe bicicletele lor. Am plecat toți trei.

Drumul de țară îngust era neasfaltat, plin de hârtoape și înghețat. Erau crăpături adânci și pe alocuri grămezi mari de noroi lăsate de copitele cailor în vara ploioasă. Mergeam atenți pe marginea drumului, încercând să evităm șanțurile și hârtoapele. Vântul rece de iarnă mi-a ascuțit simțurile, eram alert și plin de emoție. De data aceasta și în ciuda întunericului, simțeam că merg într-o direcție bună în viață și că dețin controlul.

Am ajuns la școală după o oră și jumătate. Dinspre răsărit, lumina începuse să se arate ca o burtă de pește cenușiu. Nu puteam intra în clădire înainte de începerea examenului, așa că ne-am așezat sprijiniți de gardul de lut. Mi-am scos notițele și am început să repet ecuațiile matematice copiate ca să mă uit pe ele până în ultimul moment. Când a sunat prima dată clopoțelul, m-am ridicat cu greu; îmi amorțiseră mâinile și picioarele, iar cămașa udă de la mersul pe bicicletă mi se lipise de spate ca o foaie de gheață.

Doi bărbați cu banderole roșii au examinat atenți ștampila și fotografia de pe legitimația de examen înainte să mă lase să intru în sala de clasă. Înăuntru, un alt oficial cu banderolă roșie m-a dus la locul meu din spatele clasei. Alături de mine, stătea o fată tânără, îmbrăcată într-o haină vătuită din bumbac albastră. Mi-a zâmbit nervos când m-am așezat.

Clasa era umedă și rece. Pe bancă aveam un plic alb sigilat, cu foile de examinare. Numărul mare și roșu de pe plic se holba la mine ca un ciclop.

Mi s-a părut că a trecut mult până la al doilea clopoțel, semnalul că puteam deschide plicurile sigilate. Inima mi-a tremurat puțin când l-am deschis pe al meu și am scos subiectele. Eram conștient că-mi țineam în mână propria soartă, scăparea din fabrică. Mă pregătisem pentru acest moment șase ani, nu-mi permiteam să las ocazia să-mi alunece printre degete. Agitat, m-am uitat repede peste cele douăsprezece probleme obișnuite și cele trei probleme bonus și m-am concentrat să le rezolv.

Nu erau foarte dificile, dar am constatat repede că nu mă prea puteam concentra. Asta se datora în parte băncii vechi, care era ca suprafața lunii,

plină de cratere mari și mici și de crevase, din cauza vopselei decojite. Imposibil să tragi o linie dreaptă. Dar chiar și fără „peisajul selenar“ tot n-aș fi reușit să mă concentrez. După zece minute în sala de clasă rece, mâinile aproape că-mi amorțiseră, abia puteam ține stiloul drept. Suprafața brăzdată a biroului, oboseala și frigul m-au chinuit tot examenul, și la finalul celor două ore rezolvasem doar șapte probleme și dădusem răspunsuri parțiale la încă două. Un început foarte dezamăgitor.

În două ore, urma examenul de chimie. Afară, soarele strălucea puternic. Lumina și căldura contrastau puternic cu clasa întunecată și înghețată. Mi-am luat ranița și am ieșit pe poarta școlii cu Li Ling și Lenin cel Mic. Ne-am așezat pe o grămadă mare de știuleți de porumb, cu fața la soare, și ne-am scos prânzul. Nu aveam chef să vorbim, eram epuizați de mersul cu bicicleta și de primul examen. M-am uitat peste notițele de chimie în timp ce mâncam chifla pe jumătate înghețată.

Am terminat al doilea examen mai încrezător și am rezolvat aproape toate problemele, inclusiv cele bonus. Când am ieșit după-amiaza de la examenul de chimie, m-am întrebat dacă nu cumva soarele cald de după-amiază îmi dăduse energie și mă ajutase să termin examenul atât de ușor. M-am rugat să fie însorite și următoarele două zile. Și, într-adevăr, următoarele două zile au fost însorite și m-am descurcat din ce în ce mai bine la fiecare dintre examenele următoare.

Cu excepția matematicii, la care am obținut 57 de puncte din 100, mi-a mers bine la celelalte cinci discipline, cu un scor total de 509, mult peste minimul de 425 necesar pentru admitere. Din 156 de persoane din fabrica de avioane care s-au dus la examen, am fost unsprezece care au obținut peste 425 de puncte. Li Ling era printre cei unsprezece, dar Lenin cel Mic ratase cu nouă puncte.

Cei șase ani de studiu intens noaptea dăduseră în sfârșit rezultate. Le-am trimis o telegramă părinților mei din Beijing: „LUAT EXAMEN FACULTATE“. Știam că era zadarnic, dar m-am simțit obligat să le fac o mică bucurie, aveau să le dea mândri vestea colegilor din Curtea Mare.

Două săptămâni mai târziu, la poarta principală a fabricii a apărut un afiș roșu pe care scria cu caractere mari, negre, numele și rezultatele celor „unsprezece norocoși“, cum eram numiți, înconjurate de flori roșii.

Obţinusem cel mai mare punctaj. Dimineaţa, când am intrat în zona de testare, a avut loc o scenă ciudată, toată lumea mi-a strâns mâna cu o asemenea căldură, de parcă aş fi fost un astronaut tocmai întors de pe Lună. Maistrul Pan a adus o sticlă de vin roşu, cumpărată cu „donaţii“ de la toţi cei din birou – cu alte cuvinte, majoritatea contribuiseră de bunăvoie, dar unii, ca de pildă maistrul Deng, au trebuit să fie şantajaţi. Maistrul Pan a turnat vinul în păhărele şi, ciocnind cu toată lumea, s-a postat în mijlocul încăperii să ţină un toast:

— Este o zi minunată pentru colectivul nostru mic şi modest. Avem printre noi un student la facultate. Aşa cum spune un vechi proverb, *este un phoenix de aur care îşi ia zborul dintr-un sat sărac de munte*. Fan Shen, suntem onoraţi că am lucrat cu tine. Sper să nu ne uiţi după ce termini facultatea şi să realizezi lucruri grozave. Sus paharele!

Deşi zâmbeam alături de ei, nu îndrăzneam să afişez prea multă bucurie sau să râd în cel mai plăcut fel, cu râsul interior al extazului pur. Viaţa mă învăţase că nu puteam niciodată să iau ceva drept sigur până nu se întâmpla. Eram încă în fabrică şi nu ştiam foarte clar dacă voi putea scăpa de acolo. Am simţit că un zâmbet adevărat, din inimă, ar fi dus la dezastru, la fel cum să te bucuri de o victorie la şah înainte de a termina jocul duce inevitabil o înfrângere neprevăzută.

A doua zi după ce a fost pus afişul roşu la poarta fabricii şi am ciocnit, tovarăşul Astfel, secretarul de partid al fabricii, a cerut să-i vadă pe cei „unsprezece norocoşi“ la el în birou. M-am pleoştit când am auzit, ştiam că de fiecare dată când un oficial de partid devenea interesat de mine se întâmpla ceva sinistru.

Biroul tovarăşului Astfel avea un covor roşu gros şi canapele de piele. Părea că fusese modelat după un birou pe care îl văzusem într-un film, cel al lui Lenin din Palatul de Iarnă al ţarului. De la una dintre ferestre puteam vedea capul enorm şi mâna ridicată a statuii uriaşe a Preşedintelui Mao din mijlocul curţii. M-am aşezat pe o canapea, alături de Li Ling şi alţi doi prieteni care învăţaseră cu mine.

Tovarăşul Astfel a întârziat douăzeci de minute. Înalt şi dolofan, cu faţa rumenă şi părul grizonant bine îngrijit, secretarul părea să strălucească atunci când a dat mâna cu noi. Firește, ne-am ridicat în picioare să-l

salutăm.

— Luaţi loc, simţiţi-vă ca acasă, ne-a făcut semn cu mâna, cufundându-se în scaunul de piele din spatele biroului său.

De-a dreapta şi de-a stânga se aflau alţi patru oficiali, al doilea secretar adjunct, al treilea secretar adjunct, secretarul Uniunii Tineretului Comunist şi directorul fabricii, care era şi prim-secretarul adjunct.

— *Astfel*, după cum vedeţi, a început vesel tovarăşul Astfel, cu accentul lui de Sichuan, pe care îl auziserăm de multe ori, întreaga conducere a partidului este astăzi aici să vă felicite pentru realizarea deosebită. *Astfel*, ne-aţi făcut foarte mândri. Partidul este *astfel* foarte mândru de voi.

Toţi oficialii de partid au dat din cap şi au zâmbit.

— Toţi aveţi *astfel* un viitor minunat în faţa voastră. După cum ştiţi, partidul are *astfel* o mare nevoie de oameni ca voi. *Astfel*, şi fabrica noastră. *Astfel*, ajungem la motivul acestei întâlniri.

Tovarăşul Astfel a făcut o pauză şi ne-a scanat rapid feţele îngrijorate.

— Ştim că aveţi *astfel* propriile voastre interese personale, lucruri pe care *astfel* vreţi să le studiaţi la facultate. Dar aşa cum ne-a învăţat Marele Cârmaci, *astfel*, indivizii trebuie să asculte partidul, iar interesele personale trebuie să se supună intereselor ţării. *Astfel*, după cum ştiţi, fabrica noastră se află la o răscruce şi, *astfel*, avem nevoie de oameni calificaţi, tineri strălucitori ca voi, *astfel* că nu ne permitem să vă pierdem. Prin urmare, comitetul de partid a decis *astfel* că trebuie să studiaţi specialităţile de care are mare nevoie fabrica noastră şi trebuie să vă întoarceţi aici după absolvire.

Aproape că mi s-a oprit inima când am auzit că trebuie să mă întorc la fabrică. Însă nici eu, nici altcineva nu am îndrăznit să protestăm. Eram atât de obişnuiţi să primim ordine de la partid, încât ne-a fost teamă că partidul putea să ne retragă calificarea de a merge la facultate dacă protestam.

Tovarăşul Astfel ne-a spus că partidul a identificat patru specializări de care avea nevoie fabrica şi că doar pe acestea le puteam studia: ştiinţa materialelor nemetalice, hidraulică aeronautică, ştiinţa suprafeţelor metalice şi mecanică aeronautică. Nu mă interesa nimic. Toate cele trei facultăţi alese de tovarăşul Astfel erau de categoria a treia din Xi’an, destul de aproape de fabrică încât secretarul de partid să ne poată vizita şi supraveghea studiile.

Am ieşit tăcuţi din clădirea administrativă, ca un grup de ţipari ce se furişau de-a lungul malurilor noroioase ale unui câmp de orez. Îmi era ruşine de mine însumi că nu avusesem curajul să rostesc un singur cuvânt de împotrivire. Tocmai când dădeam colţul şi urma să ne despărţim, s-a auzit din spate o voce feminină dulce:

— Staţi un minut, toată lumea!

Ne-am întors. Li Ling era la câţiva paşi în spatele nostru, cu faţa roşie.

— Înghiţim toţi hotărârea asta stupidă fără să spunem un cuvânt? E o politică locală tipică de apărare a intereselor proprii, care merge împotriva intereselor superioare ale partidului.

Foarte corect, mi-am spus şi mi-a răsărit în minte imaginea fetiţei care se împotrivise cândva Gărzilor Roşii.

— Trebuie să facem ceva. Dar trebuie să fim uniţi ca să luptăm, a adăugat Li Ling.

Ne-a privit pe fiecare dintre noi cu ochii ei mari şi îndârjiţi.

— Sunt alături de tine, am răspuns hotărât.

— Şi noi, au spus alţi doi.

— Putem protesta, a rostit încet o fată cu codiţe, dar nu cred că asta o să schimbe ceva.

— Cel puţin vom avea satisfacţia că am încercat, am spus.

Timiditatea ei mă dezamăgea.

— Firește că nu e corect, a spus un bărbat cu ochelari groşi şi cu un pardesiu negru din bumbac. Dar ce folos? Câţiva dintre noi o să răstoarne decizia comitetului de partid? Imposibil! Vă pierdeţi vremea. În afară de asta, indiferent ce studiem, tot e mult mai bine să fii student decât un muncitor de la baza societăţii. Nu vreau să risc şi să mă coste ocazia de a merge la facultate.

— Are dreptate, i-a ţinut isonul un altul cu un fular de lână în jurul gâtului. Nu uitaţi, „O persoană care ştie ce este suficient va fi întotdeauna fericită“. De ce să lupţi, dacă nu poţi câştiga? Nu vreau să risc ce-am câştigat deja. Toţi am învăţat din greu, nu-i aşa? Suntem deja norocoşi!

— Gândire tipic chineză, care i-a ţinut pe oameni înapoiaţi timp de secole. Nu m-am mai putut abţine. Curajul prostesc vine adesea pe neaşteptate. Noi, chinezii, nu ne punem niciodată întrebarea altfel: cum să

câştigăm, dacă nu luptăm? Timpurile s-au schimbat. Partidul se schimbă şi el. Nu vezi? E viaţa *noastră*. Nu suntem doar rotiţe într-o maşinărie. Nu poţi spune, măcar o singură dată, „Aşa vreau. Vreau să învăţ ce mă interesează“?

Ultima frază m-a speriat, paznicul intern a lovit puternic gongul de avertizare. Să vorbeşti despre interesul personal era o blasfemie împotriva doctrinei partidului. Am simţit pericolul şi am adăugat repede:

— Desigur, vrem să slujim partidului şi ţării, dar am face o treabă mult mai bună şi am servi şi mai bine partidul dacă ne-am dezvolta pe deplin interesele personale, nu-i aşa?

— Fan Shen are dreptate, a spus Li Ling. Hai să scriem o scrisoare în care să cerem politicos comitetului de partid să-şi reconsidere decizia. O semnaţi?

— Te susţin 100%, dar nu pot semna scrisoarea, i-a răspuns bărbatul cu ochelari groşi.

— Nici eu nu pot, a spus bărbatul cu fular de lână.

Restul am fost de acord să semnăm. Am redactat scrisoarea în noaptea aceea, dar ne era frică să i-o dăm tovarăşului Astfel. Li Ling şi cu mine fuseserăm de acord să i-o înmânăm, dar ne temeam amândoi că, dacă scrisoarea eşua, aveam să fim etichetaţi ca problematici pentru tot restul vieţii.

De data asta, bătălia iminentă s-a dovedit a fi felul în care Dumnezeu ne punea la încercare, ca jertfirea lui Isaac pe care Avraam se pregătea s-o facă pe munte. A doua zi, în sala de mese, Li Ling a venit în fugă spre mine şi mi-a îndesat în mână ultimul număr din *Cotidianul poporului*.

— Citeşte, mi-a spus ea, arătându-mi titlul editorialului de pe prima pagină, cu faţa strălucind de entuziasm. Am câştigat.

Titlul editorialului era „Împotriva provincialismului“.

— Trebuie să fie o intervenţie divină. Probabil că ce ni s-a întâmplat nouă s-a întâmplat în toată ţara şi, prin urmare, guvernul central a interzis autorităţilor locale să restricţioneze înscrierea studenţilor la facultate. Tocmai am auzit că tovarăşul Astfel şi-a anulat decizia.

M-am simţit uşurat, dar tot nu mi-am permis bucuria pe care ar fi trebuit s-o stârnească promisiunea studiilor universitare. Chiar dacă era adevărat, era doar o mică victorie.

Li Ling a avut dreptate. Tovarășul Astfel și-a anulat decizia și ne-am înscris la facultățile dorite de noi. Eu am fost acceptat de Universitatea din Lanzhou, specializarea limba engleză, iar Li Ling la Universitatea Poporului din Beijing, la contabilitate. Câteva zile mai târziu, după ce am primit documentele, am luat-o pe drumuri separate. A fost tare ciudat că, după șase ani de prietenie apropiată, ne-am despărțit așa de repede și de neinteresant. Nici măcar n-am dat mâna când ne-am luat la revedere, în ziua în care a plecat din fabrică spre Beijing.

Cu o zi înainte să iau trenul spre Universitatea din Lanzhou, am mers pentru ultima oară în zona de testare. Era duminică, și, în afară de un portar, clădirea era goală. Am urcat repede în sala de control a platformei de testare nr. 4. Mi-am folosit ambele mâini să deschid ușa grea de oțel care separa camera de control de platforma de oțel unde erau montate și testate motoarele cu reacție. Am aprins luminile. Pe platformă nu se afla nici un motor, țevile de oțel și furtunurile de cauciuc atârnau în jurul cadrului ca niște tulpini de porumb fără știuleți. M-am îndreptat spre platforma de oțel. Îmi puteam auzi sunetul pașilor răsunând de-a lungul cutiei uriașe și goale din beton. M-am dus în spatele platformei, la tunelul de evacuare rotund, din oțel, cam cât mine de înalt în partea din față, lărgindu-se constant până se deschidea într-un turn de beton imens. Am intrat cu grijă în tunelul de evacuare și am simțit curentul rece și continuu care-l străbătea. Înăuntru era întuneric. Am înaintat atent și încet, cu grijă să nu ating peretele de oțel acoperit cu un strat gros de funingine de la combustibilul ars. M-am oprit în a treia secțiune, am scos din raniță trei lucruri cam de mărimea unei palme și le-am așezat pe jos. Îmi plăcea culoarea lor roșu aprins și m-am simțit foarte fericit când am ieșit din zona de testare.

A doua zi dimineață, în timp ce trenul meu vâjâia spre Lanzhou, știam exact ce se întâmpla în zona de testare. La 8:05, maistrul Bu, șeful grupului de testare de pe platforma nr. 4, a tras de manetă ca să tureze motorul la maximum. Motorul cu reacție a urlat, ajungând repede la 11.500 de turații pe minut. A lăsat motorul să urle vreo două minute, apoi a verificat forța de pe indicatorul din stânga. Cadranul arăta peste 4.500 de kilograme-forță. Totul era în ordine. Supraveghetorul, maistrul Jin, a ridicat degetul mare în sus și-a trecut rezultatul în registru. Mai era de făcut un singur test. Maistrul

Bu a apăsat butonul de postcombustie. O flacără portocalie lungă a țâșnit din capătul motorului în țeava de evacuare. Întreaga platformă de oțel și beton s-a zguduit pe măsură ce se înregistrau încă 1.600 de kilograme-forță. În mai puțin de zece secunde, două mii de grade au incinerat cele trei volume roșii așezate în tunelul de evacuare. Erau jurnalele mele revoluționare.

IV. LEMN

Încerc să râd, ca să nu fiu silit să plâng.
— Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais

23
Celesta Pagodă Albă

AM AJUNS LA GARA DIN LANZHOU ÎNTR-O DIMINEAȚĂ LUMINOASĂ din februarie 1978, în culmea fericirii. Mergeam la facultate, locul la care visam de atâta timp. Mă luptasem pentru această zi vreme de șase ani, lungi și obositori, dar câștigasem. Eram cu adevărat bucuros pentru prima dată, după mulți ani. Fabrica albă, înfiorătoare, sinuciderile misterioase și bolile grotești, tovarășul Astfel, Vițelul Roșu și Zhu Bătălie făceau parte din trecut și nu trebuia să mă mai apropii vreodată de locul acela.

Un microbuz școlar ne-a dus pe mine și pe alți câțiva proaspeți studenți la universitate – o plimbare plăcută de câteva minute, prin centrul orașului. Universitatea din Lanzhou are o intrare principală impresionantă, formată din două porți mari glisante de fontă prinse de două turnuri ca niște cazemate, și cu o statuie imensă a Marelui Cârmaci orientată spre intrare. Când am coborât din microbuz și am intrat, am zâmbit fericit și i-am făcut cu mâna Excelenței Sale.

Căminul era o clădire mare din cărămidă, în formă de L. Holurile întunecate, cu podeaua neuniformă din beton, răsunau ciudat, a gol, când am trecut prin ele cu bagajele. Camera semăna cu cea din fabrica de avioane, puțin mai mică, cu două paturi supraetajate de-o parte și de alta și un culoar lat de nici un metru de la ușă până la fereastră. O împărțeam patru persoane, dar înghesuiala nu m-a deranjat deloc. Din râsetele și strigătele de fericire de pe holuri îmi dădeam seama că toți erau la fel de bucuroși ca mine. De peste tot răzbăteau râsete adevărate, lipsite de griji, cum nu mai auzisem niciodată până atunci. Eram promoția 1982, prima serie de studenți admiși la facultăți doar pe baza meritelor academice de după Revoluția Culturală, conștienți cu toții de statutul de elite sociale. Mai puțin de unul din nouăsprezece candidați dintre cei care susținuseră examenul fuseseră admiși – NOI eram aceia. Părinții și prietenii erau foarte mândri. Întreaga

societate ne trata cu respect – şi, într-o oarecare măsură, cu invidie.

Cei trei colegi de cameră sosiţi mai devreme m-au ajutat să despachetez şi să mă instalez pe ultimul pat rămas. Ne-am prezentat. Cel care dormea deasupra era Zhao Congming – sau Zhao Deşteptul. Când mi-a spus cum îl cheamă, m-a avertizat cu un accent caraghios de la ţară:

— Să nu râzi. Nu-i o poreclă, e numele meu adevărat.

Îmbrăcat într-o tunică în stil Mao albastră, decolorată, cu faţa pătrată şi bronzată, Zhao Deşteptul părea mai în vârstă decât studenţii obişnuiţi. Judecând după încălţămintea uzată făcută în casă din zdrenţe, era probabil fiu de ţăran. Mi-a plăcut imediat de el.

În patul de jos din faţa mea stătea de Qian Le, un tânăr dolofan şi optimist, pe care l-am poreclit repede Zvârcolici, din cauză că vorbea lent şi făcea mişcări necoordonate. Fusese macaragiu la o mină de cărbune din Datong, capitala cărbunelui din China.

Deasupra lui se afla cel mai tânăr student din clasă, de doar şaisprezece ani, din Xi’an. Se numea Huang Laishi, dar porecla primită în şcoala dinainte, Huang Șase Degete, îl urmărise şi aici. Lângă degetul mare de la mâna dreaptă avea un deget în plus, pe care îl considera aducător de noroc.

După ce ne-am instalat, am coborât la prânz. Cantina se afla chiar vizavi de căminul nostru. Era cam cât două terenuri de baschet, asemănătoare cu cele de la fabrica de avioane, dar mai mare. Când am intrat, a fost ca şi cum am fi pătruns într-o saună, dar una cu miros acru şi umed în locul mirosurilor curate de abur şi săpun. Era plină de oameni care aşteptau la cozi lungi. Fiecare coadă era pentru un fel diferit. La uşă, Zhao Deşteptul ne-a sugerat să cooperăm.

— Dacă luaţi orez pentru mine, iau şi eu mâncare pentru voi. Trebuie să prindem şorici de porc fiert înainte să se termine.

I-am dat unul dintre bolurile mele smălţuite lui Zhao Deşteptul, care mi-a întins în schimb un castron mare de lemn. Mărimea castronului m-a uluit.

— Ce-i ăsta? am strigat. Pot să-l folosesc drept lighean. Cât orez vrei?

— Ia-mi doar o jumătate de kilogram, a răspuns el, puţin jenat. Aş putea mânca mai mult, dar trebuie să fiu atent la raţie, ştii.

Fiecare student avea o raţie de cincisprezece kilograme de cereale pe lună.

Nu existau mese în cantină, așa că ne-am luat mâncarea înapoi în cămin. Prima noastră masă în cameră a fost la fel de plăcută precum călătoria cu trenul. Nu m-am gândit niciodată că să te uiți la cineva mâncând poate fi distractiv și îmbietor, până nu l-am văzut pe Zhao Deșteptul cu o pereche de bețișoare în mână. A atacat bolul uriaș de orez amestecat cu legume fără să mai țină cont de nimic, ca un mistreț, mestecând zgomotos din fălcile puternice. Era de statură medie, dar părea să aibă un stomac fără fund.

— Îs un porc, ne-a zis în glumă, când a văzut că-l priveam amuzat.

A mâncat tot, de două ori mai mult decât mine. Ne-a spus că felul lui de mâncare preferat era șoriciul de porc fiert, ieftin și de la care te îngrași.

— Când îi de vânzare, ne-a spus, să-mi luați cel puțin juma' de kil, vă dau banii mai târziu.

Mânca șoriciul cu atâta poftă, încât îmi amintea de povestea împăratului Zhu Yuanzhang, care mânca „supă de perle, smarald și jad“[27]. După masă, a adunat resturile de la toți din cameră – grăsime, șorici, orice. Și așa a făcut după fiecare masă de atunci încolo. Avea o poftă de mâncare atât de mare, încât își epuiza rația până pe douăzeci ale lunii, și dacă nu i-am fi donat noi, colegii lui de cameră, o parte din rațiile noastre, ar fi murit de foame. Punctul culminant era finalul, ritualul complex de savurare a ultimei îmbucături. Lăsa mereu la urmă o bucată de carne, cea mai mare și mai frumoasă. După ce dispărea totul, sugea carnea curată, o așeza în mijlocul farfuriei, își clătea gura cu apă și, foarte serios, începea un fel de meditație, de parcă s-ar fi pregătit mental pentru un ospăț divin gata să-i binecuvânteze palatul. La sfârșit, lua carnea cu bețișoarele, o așeza cu grijă în gură și o rostogolea o vreme înainte să muște din ea fără grabă. Cu ochii închiși, capul lăsat pe spate și corpul care-i tremura ușor, mesteca încet și maiestuos. Carnea părea să întruchipeze ultimele cincizeci de note din *Oda bucuriei* a lui Beethoven, iar Zhao Deșteptul era dirijorul fermecat. În astfel de momente, îl priveam toți cu invidie și admirație, dorindu-ne să putem atinge o asemenea stare de beatitudine măcar o dată în viață.

Primul an, am fost în rai. Învățam sârguincios, aveam mintea flămândă și agitată. Din fericire, biblioteca sigilată de Gărzile Roșii în timpul Revoluției Culturale fusese redeschisă. Cu timp și cărți la dispoziție, mă simțeam ca un somon tânăr și fericit care ajunsese în ocean din pâraiele de munte puțin

adânci. M-am lăsat condus de ceea ce mă interesa prin labirintul intelectual. Cursurile erau ușoare, și din nou îmi petreceam cea mai mare parte a timpului citind cărți „inutile“. Majoritatea colegilor se limitau la manuale, ca să ia note bune, dar eu eram însetat de cunoașterea adevărată. Mai țineam încă minte zilele din fabrica de avioane, când cunoștințele vaste despre diverse lucruri ale lui Li Ling m-au făcut să-mi fie rușine de ignoranța mea și am jurat să învăț din greu, astfel încât să-i pot vorbi într-o zi ca unui egal.

Cel mai des citeam pe Munții Pagodei Albe. Situați pe malul vestic al Fluviului Galben, nu departe de campus, Munții Pagodei Albe erau de fapt niște dealuri pline de verdeață. Pagoda Albă budistă se afla pe vârful celui mai înalt deal. Era o construcție impresionantă, din marmură albă strălucitoare, în formă de tărtăcuță. De acolo, spre răsărit, se vedea aproape tot Lanzhoul, care se întindea de-a lungul malurilor fluviului. Spre apus, dealurile se transformau treptat în munți. Majoritatea dealurilor din jurul orașului erau sterpe, dar pe Munții Pagodei Albe creșteau sălcii, plopi și tufe dese, probabil datorită energiei divine a lui Buddha. Erau ca o oază în deșertul Gobi.

La fiecare sfârșit de săptămână, dis-de-dimineață, îmi luam niște chifle făcute la aburi pentru prânz și urcam în vârful muntelui. Mă așezam sub salcia mea preferată, ascultam murmurul estompat al orașului de jos, mă încălzeam în lumina soarelui și citeam toată ziua, sub vraja Pagodei Albe. Acolo mi-am desăvârșit educația universitară. Uneori, mi se alăturau Zhao Deșteptul sau Huang Șase Degete, dar de cele mai multe ori mergeam singur.

Sub salcie am simțit bucuria și pacea pentru prima dată de la începutul Revoluției Culturale. Adunările și luptele Gărzilor Roșii, iernile crunte și foamea din satul Porcul Spinos Mare, morțile macabre și frica tenebroasă din fabrica albă rămăseseră într-un trecut îndepărtat. Simțeam că abia încep să trăiesc, nu mai trebuia să muncesc nouă ore ziua și să învăț noaptea la lumânare, luptând cu oboseala și cu ploșnițele; puteam citi douăzeci și patru de ore pe zi, dacă voiam. Nici nu mai trebuia să „bat calul pe crupă“, adică să-i perii pe oficialii de partid, cum se întâmplase cu Unchiul Greier, Zhu Bătălie și Vițelul Roșu, sau să pierd timp prețios cu jurnale revoluționare false și nerușinate. Eram ca un cățeluș căzut pentru prima dată într-un bazin

cu apă, încântat şi năucit, neştiind ce să fac cu bucuria neaşteptată a libertăţii. În primul semestru, am cumpărat un jurnal nou, cu coperte frumoase din mătase albastră. Un nou jurnal pentru un capitol nou din viaţa mea, m-am gândit.

Singura veste tristă din primul meu an de universitate a fost că Li Ling, idolul şi mentorul meu timp de cinci ani, s-a căsătorit. N-a spus nimic despre căsătorie când ne-am despărţit repede, înainte să plece la Beijing, şi nici în singura carte poştală trimisă de acolo. Am aflat vestea surprinzătoare de la Lenin cel Mic. S-a căsătorit imediat după ce a ajuns la Beijing. Nu pricepeam de ce a făcut-o atât de repede, cu un bărbat despre care se spunea că era cam vulgar şi inferior ei. De fapt, susţinea Lenin cel Mic, toată fabrica a fost şocată când a auzit că Li Ling se măritase cu un astfel de bărbat. Şi mai ciudat era că, după o nuntă simplă, ea şi soţul ei urmau să locuiască separat în următorii patru ani. Ea la Beijing, unde studia contabilitatea, iar el la Harbin, unde studia informatica. Îi separa o jumătate de ţară. Chiar dacă nu ne-am scris în timpul facultăţii, mă mai gândeam la ea din când în când şi mă inspira să caut cunoaşterea adevărată.

Mulţumită şi cărţilor lui Li Ling, m-am obişnuit să învăţ singur şi eficient, de aceea mi se părea că majoritatea cursurilor avansau încet şi erau plictisitoare. Am mers la anumite ore doar din respect pentru profesori. Exista însă un singur curs pe care l-am urât cu adevărat şi l-am evitat cât am putut: aşa-numitul curs de ştiinţe politice. Pentru mine, nu era deloc diferit de propaganda politică pe care o îndurasem o oră pe zi, timp de şase ani, în fabrica de avioane. La facultate trebuia să-l suport o după-amiază pe săptămână, dar tot îl uram cu pasiune. Îmi amintea de prelegerile Unchiului Greier şi ale lui Zhu Bătălie. Cei mai mulţi studenţi participau sârguincioşi la curs şi luau notiţe din cauza profesorului, tovarăşul Pi, secretarul de partid al Departamentului de Limbi Străine, cel care ne decidea soarta la absolvire. Mi se părea că sunt ipocrit pretinzând că învăţ prostii fără sens, şi am încercat să chiulesc cât puteam. N-a trecut mult până m-am trezit prins într-un război de gherilă cu tovarăşul Pi. Lipseam de la cursurile lui şi de la studiul politic săptămânal de cel puţin două sau trei ori pe lună, prefăcându-mă că sunt bolnav sau că am dormit prea mult.

Singurul lucru care-mi plăcea la tovarăşul Pi era numele. Mă făcea mereu

să zâmbesc când îl rosteam cu o nonşalanţă voită. În chineză, numele Pi şi cuvântul pentru „a trage vânturi“ sunt omofone, diferă doar tonul, iar eu şi prietenii mei eram întotdeauna neglijenţi când pronunţam numelui profesorului, făcându-l să sune ca „a pârţâi“. În scurt timp a devenit cunoscut ca domnul Pârţâilă.

Domnul Pârţâilă era un ofiţer de armată pensionat, de statură mijlocie, cu picioare scurte şi braţe fleşcăite. Se apropia, cred, de cincizeci de ani. Toţi care-l vedeau şi-l aminteau pentru un singur lucru: ochelarii rotunzi şi groşi, adesea rupţi şi ţinuţi laolaltă de nişte bucăţi mici şi ciudate de bandă albă lipită pe margini.

La fel ca Unchiul Greier, domnul Pârţâilă era un comunist conştiincios, convins că e de datoria lui să-i ghideze pe tineri, în trup şi spirit, spre cauza partidului. În fiecare joi după-amiază, trecea prin cămin ca să se asigure că toţi studenţii participau la cursul de educaţie politică. Ciocănea în fiecare uşă şi se uita în fiecare pat, să-i prindă pe cei care dormeau. Ca un cioban care-şi mână oile, îi aduna pe cei rătăciţi şi-i cârduia spre cursul de patru ore. Era atât de hotărât să-i găsească pe toţi rătăciţii turmei, încât uneori se străduia din răsputeri să ne prindă. Mă ştia drept baciul oilor fără stăpân şi era deosebit de atent în ceea ce mă privea. Chiar şi aşa, tot reuşisem să-l fentez în mai multe ocazii. Dar în ziua de joi, chiar înainte de 1 Mai, eforturile lui hotărâte au dat roade. Ne-a prins pe mine şi pe prietenii mei şi ne-a făcut să plătim atât de scump absenţele noastre, că n-am mai îndrăznit să chiulim câteva luni.

În ziua cu pricina, după prânz, le-am propus colegilor de cameră să jucăm mai degrabă o partidă de „cu porcul“, decât să mergem la orele odioase de politică, iar Zvârcolici, Huang Șase Degete şi Zhao Deşteptul au fost imediat de acord. Am închis uşa şi ne-am pus pe jucat. La ora două, jocul ne-a fost întrerupt de vocea puternică a domnului Pârţâilă de pe hol:

— Educaţie politică! Nu întârziaţi! Mai doarme cineva? Scularea!

Imediat ce l-am auzit, am sărit şi m-am repezit la uşă s-o încui încet, apoi m-am întors în vârful picioarelor. Am reluat jocul în tăcere, dar eram atenţi la paşii grăbiţi şi târşâiţi ai domnului Pârţâilă, care se tot apropiau. N-a durat mult şi a început să ciocăne în uşă. BUM! BUM! BUM!

— E cineva acolo? izbucni vocea domnului Pârţâilă. Nu încercaţi să mă

păcăliţi. Fan Shen! Zhao Deşteptul! Voi din camera asta sunteţi cei mai răi! Ieşiţi afară!

N-a mişcat nimeni. Ne aflam în mijlocul jocului. Zvârcolici pierduse ultima partidă şi era „porcul“. Se târa sub biroul îngust, pedeapsa obişnuită pentru porc. Ne distram teribil văzându-l pe Zvârcolici cel durduliu încercând să-şi strecoare burdihanul printre picioarele biroului. Se zvârcolea ca o larvă de mătase grasă. I-a luat ceva timp să ajungă la jumătate, când a rămas înţepenit, iar micul birou părea o carapace de broască ţestoasă pe spatele lui. Cu greu ne-am putut stăpâni râsul privindu-l cum dă neputincios din mâini şi din picioare ca să scape de carapace. Apoi, brusc, colţul biroului s-a lovit de piciorul patului şi zgomotul s-a rostogolit prin cameră şi până pe holul gol. Am îngheţat.

— Aha! Ştiam eu că sunteţi înăuntru, se auzi dintr-odată vocea domnului Pârţâilă de după uşă, unde stătea şi asculta. Deschideţi uşa! Ştiu cine sunteţi. Fan Shen, Zhao Deşteptul, Qian Le, Huang Laishi! Deschideţi! Nu încercaţi să mă păcăliţi, vă ştiu toate şmecheriile. Vă prind şi vă fac să studiaţi o săptămână întreagă dacă nu deschideţi!

BUM! BUM! BUM! Uşa subţire din scânduri de mesteacăn aproape că s-a rupt sub loviturile lui. Câteva minute n-am mişcat nici măcar un deget. Zvârcolici a îngheţat pe podea cu carapacea în spate, iar noi ne-am sprijinit de perete. Ne cutremuram la fiecare bubuitură, sperând să ţină uşa. După cinci minute, vocea domnului Pârţâilă s-a mai înmuiat.

— Bine, bine, nu vă pedepsesc de data asta dacă deschideţi. Mă auziţi? Dacă deschideţi uşa şi veniţi la educaţia politică, uit totul şi nu vă raportez. Fan Shen, ştiu că vrei să intri în partid. E şansa ta să-ţi arăţi loialitatea faţă de partid. Huang Laishi, nu vrei să fii amestecat cu elementele astea rele. Eşti încă tânăr, ai în faţă un viitor luminos. Zhao Deşteptul, ştiu că eşti nevinovat, vii dintr-o familie de ţărani revoluţionari. Nu vă lăsaţi corupţi de influenţele rele din jurul vostru…

S-a oprit. Încăperea se umplu de o linişte ciudată, plină de speranţă. S-ar fi zis că domnul Pârţâilă obosise şi începea să se întrebe dacă chiar auzise ceva. Oare se pregătea să plece?

Poc! BUM! Bang! Uşa s-a zguduit îngrozitor.

— Credeaţi că am plecat? răsună din nou vocea domnului Pârţâilă.

Ceilalţi studenţi erau deja la ora de educaţie politică.

— Nu vă prefaceţi că dormiţi! Ştiu ce faceţi. Ieşiţi afară!

Îl auzeam cum se odihneşte.

— N-o să scăpaţi, mormăi el, dar după paşi părea să se îndepărteze. Probabil că obosise şi hotărâse să plece.

Am răsuflat uşuraţi şi am sărit să-l ajutăm pe Zvârcolici să iasă din carapacea de lemn. Eu l-am luat de mâini, iar Zhao Deşteptul şi Huang Şase Degete au apucat fiecare un picior de birou şi am tras în direcţii opuse. Zvârcolici se strâmbă şi gemu când i-au trecut biroul peste burtă şi şolduri, şi în cele din urmă l-au eliberat. Însă înainte să se poată ridica în picioare, o bubuitură de rău augur din faţa uşii ne-a oprit locului. Adusese un scaun.

Deasupra uşii era un mic geamlâc. Curând, pe partea de jos a ramei au apărut două mâini. Domnul Pârţâilă se urcase pe spătarul scaunului!

Ne-am aruncat toţi în paturile cele mai apropiate, de parcă ar fi tras cineva cu pistolul, ne-am învelit şi ne-am prefăcut că dormim. Privind neputincios peste pătură, am văzut cum apare creştetul unui cap cărunt, apoi i-am zărit ochelarii rotunzi şi groşi. Din păcate, în graba disperată, Zvârcolici şi Huang Şase Degete săriseră în acelaşi pat. Zvârcolici, mai greu şi mai încet, zăcea deasupra lui Huang Şase Degete, şi pătura abia îl acoperea. Îmi venea să râd, dar ar fi fost o dovadă de nesăbuinţă. Imediat ce-au apărut ochelarii domnului Pârţâilă, am adormit adânc. Zvârcolici a reuşit chiar să sforăie şuierător.

— Nu încercaţi să mă păcăliţi! a râs batjocoritor Pârţâilă.

Gura care rostea cuvintele abia se zărea, şi se auzea un hârşâit în timp ce încerca să-şi ţină echilibrul pe spătarul scaunului.

— V-am văzut mişcându-vă. Nu dormiţi. Qian Le, ce faci în patul lui Huang Laishi? Dormiţi împreună? E şi mai dezgustător. Zhao Deşteptul, văd că mişti. Nu mă puteţi păcăli.

Printr-o crăpătură din cearşaf, îl vedeam pe Zhao Deşteptul zguduindu-se uşor de râs. Am tresărit când mi-am auzit numele:

— Fan Shen, ştiu că tu eşti capul răutăţilor. Dacă nu termini odată cu prostiile astea şi nu deschizi uşa, îi scriu tatălui tău. Ştiu că e un cadru revoluţionar din Beijing. Am tot dosarul tău la mine în birou. Dacă nu deschizi acum, te trimit în Tibet după absolvire, ţine minte!

Amenințarea m-a alarmat. Domnul Pârțâilă avea într-adevăr puterea să-mi distrugă viața trimițându-mă în Tibet. Gluma mersese prea departe. Am sărit din pat, am făcut doi pași, am tras zăvorul și am deschis brusc ușa. Scaunul sprijinit de ea a rămas fără reazem și a căzut în cameră. Agățat de pervazul ferestrei, dând nebunește din picioare ca un păianjen uriaș, domnul Pârțâilă încerca disperat să se țină de tocul ușii. Câteva secunde mai târziu s-a prăvălit peste scaun. Când s-a rostogolit în cameră, ochelarii i-au zburat ca o rachetă și s-au spart de podea. Am sărit peste el și am ieșit pe hol. Ca la comandă, prietenii mei au sărit și ei din pat și afară pe ușă. Rămas în patru labe, secretarul de partid aproape orb a făcut o tentativă zadarnică să apuce unul dintre picioarele care dansau în jurul lui.

Domnul Pârțâilă nu a mai fost văzut două săptămâni. Se spunea că-și tratează o durere de spate căpătată în timpul serviciului militar. Când s-a întors, s-a asigurat că plătesc scump pentru șotia mea. A trebuit să scriu o autocritică de treizeci de pagini și două compuneri despre eseurile Marelui Cârmaci *În slujba poporului* și *Bătrânul prost mută munții*. În plus, eu și tovarășii mei am fost siliți să curățăm toaletele din cămin un an întreg. La sfârșitul semestrului, abia am trecut la cursul lui. Mi-a dat un cinci la examenul final, singurul cinci primit în facultate. Dar am fost bucuros că n-am picat, ar fi fost o nenorocire pentru viitoarea mea carieră, ca să nu mai vorbesc de potențialul pericol de a fi trimis în Tibet. Când a început noul semestru, m-am gândit că ar fi bine să nu mă mai țin de șotii cu secretarul de partid, așa că m-am dus de bunăvoie la curs, în fiecare săptămână, ca toți ceilalți. După o vreme, domnul Pârțâilă n-a mai bătut la ușa noastră joia după-amiază, și s-ar fi zis că necazurile mele politice se încheiaseră. N-am băgat de seamă că un alt nor întunecat, cu probleme politice mai mari și mai sinistre, plutea deasupra capului meu.

Notă

27. Povestea spune că, în timpul unei foamete cumplite în care și-a pierdut familia, Zhu Yuanzhang, cel care avea să devină mai târziu împăratul fondator al dinastiei Ming, a fost salvat de o femeie bună la suflet care l-a luat la ea acasă și i-a dat să mănânce o supă făcută din resturi de orez, bucățele de tofu, frunze de spanac și sfeclă. Zhu a continuat să mănânce supa din „perle, smarald și jad“ și după ce a fost înscăunat împărat în 1368.

24
„Au venit doi unchi să te vadă“

PE ORIUNDE AM AJUNS, PĂREA SĂ AM TALENTUL DE A MĂ ÎMPRIETENI cu oameni „periculoşi“ şi de a intra în belele serioase cu guvernul. La ţară, m-am împrietenit cu Chip de Lună, fiul moşierului; la fabrica de avioane, cu Stilou, antirevoluţionarul executat; acum, la facultate, am comis-o din nou, fără să vreau, împrietenindu-mă cu o altă persoană „periculoasă“ şi vârându-mă într-un pericol grav înainte să termin primul an.

Sosirea lui Jacquelyn şi a soţului ei la Universitatea din Lanzhou a făcut vâlvă, nu doar în campus, ci în întreaga urbe. Erau primii americani cărora li s-a permis să lucreze în oraş, care fusese centrul programului nuclear al Chinei, după fondarea Republicii Populare.

Înaltă, suplă şi graţioasă, Jacky era o profesoară talentată, iar eu am devenit cel mai bun şi mai interesat student de la cursul ei de poezie. Ne-am împrietenit repede, mai ales că aveam interese comune: artă, educaţie, muzică, filozofie şi compoziţie. Petreceam ore întregi după cursuri vorbind despre un milion de lucruri interesante. Ea m-a încurajat să scriu povestiri şi să le public în revistele locale. Pentru că învăţa chineză, la sfârşit de săptămână mergeam cu ea la filme chinezeşti, ca interpret. După film, ne plimbam prin oraş. Eram vag conştient că între noi exista ceva dincolo de cărţi, dar la douăzeci şi trei de ani eram încă timid cu femeile şi nici prin cap nu-mi trecea să am o relaţie cu un profesor, pentru mine ar fi fost un sacrilegiu. De aceea am fost surprins într-o seară când Jacky m-a sărutat repede pe obraz în timp ce ne luam rămas-bun, după ce lucraserăm împreună la o traducere, în apartamentul ei. Eram măgulit că o interesam, dar mă şi îngrijora. O relaţie intimă cu o americancă mi-ar fi creat probleme politice mari, fără nici o îndoială. În ciuda noii politici de deschidere a partidului, majoritatea oficialilor erau încă foarte suspicioşi faţă de străini, mai ales faţă de americani.

N-am fost singurul care a văzut pericolul relaţiei mele cu Jacky. Zhao Deşteptul m-a tras într-o zi deoparte şi m-a avertizat serios:

— Îţi spun asta ca unui prieten, nu vreau să suferi. Nu uita proverbul „Pistolul împuşcă întotdeauna pasărea care ridică prima capul“. Eşti cea mai vizibilă pasăre din campus. Dacă ceva n-o să meargă bine, străinii o să plece acasă şi tu o să suferi toată viaţa. Cred că nu trebuie să-ţi reamintesc ce s-a întâmplat în 1957.

Nu trebuia să-mi reamintească de 1957. Mătuşa mea, Shen Xia, a fost printre victimele schimbării bruşte a politicii partidului. Într-un gest democratic, Marele Cârmaci i-a încurajat pe intelectuali să critice partidul. Câteva luni mai târziu, după ce intelectualii au dat cu adevărat curs încurajărilor lui şi au cerut mai multă libertate, Marele Cârmaci i-a declarat pe neaşteptate duşmani ai revoluţiei. „Doar mă jucam cu ei“, a declarat el la congresul partidului, „ca să scot şerpii ticăloşi şi monştrii veninoşi din bârlog, să-i putem stârpi odată pentru totdeauna“. Dintr-o singură mişcare, a adunat o jumătate de milion de „monştri“ intelectuali şi i-a trimis în lagăre de muncă.

I-am mulţumit lui Zhao Deşteptul pentru avertisment şi i-am spus că luasem măsuri de protecţie: nu mai mergeam acasă la ea să lucrăm împreună la traducere. Cum nu ne mai întâlneam în particular şi mergeam mai rar la filme, m-am gândit că era de-ajuns să elimin orice suspiciune. M-am înşelat.

Două săptămâni mai târziu, am primit un alt avertisment. Părinţii mei, care îmi scriau foarte rar, mi-au trimis pe neaşteptate două scrisori, una după alta, în care îmi cereau, încurcat şi pe ocolite, să fiu atent cu străinii. Nu spuneau nimic concret. Tonul scrisorilor m-a enervat, dar am simţit că ceva nu era în regulă şi că poate n-ar fi fost rău să ţin seama de data aceasta. Am decis să reduc şi mai mult întâlnirile cu Jacky. De unde să ştiu că autocenzura şi precauţiile mele erau prea puţine şi prea târzii să mai calmeze suspiciunile poliţiei secrete, care mă supraveghea de o vreme.

Prima dată când am bănuit că ne urmărea cineva a fost la un film. După ce s-a terminat filmul şi oamenii au început să iasă din cinematograf, am observat în spatele nostru un bărbat în uniformă gri decolorată. Îmi părea cunoscut. Îl mai văzusem cu două zile înainte, în timpul unei plimbări cu

Jacky pe malul Fluviului Galben. Atunci era îmbrăcat într-o manta de armată kaki, veche, dar fața lui buhăită era inconfundabilă. O simplă coincidență, mi-am spus mai târziu – Lanzhou nu era un oraș foarte mare.

Apoi, din senin, am primit de la sora mea un număr vechi al *Tineretului comunist*, revista oficială a Uniunii Tineretului Comunist, în care am descoperit o bucățică de hârtie, foarte fină și mică, lipită pe o pagină dinăuntru. Pe ea, scrijelise ușor cu un creion:

> Doi bărbați în civil de la Biroul de Siguranță din Lanzhou au trecut în ultimele săptămâni pe aici. S-au dus mai întâi la superiorul tatei, să te investigheze pe tine și pe noi. Apoi, au avut o discuție lungă cu tata. Nu știu detaliile, dar sigur a fost despre tine. Tata și mama s-au speriat foarte tare și n-au avut voie să-ți spună despre vizită. De aia ți-au trimis scrisorile din ultimele săptămâni. Fii atent cu profesoara ta americancă. Arde biletul.

În timp ce citeam, inima îmi bolborosea ca un motor diesel sovietic Gus-69 vechi și mi s-a încordat tot corpul. Mai auzisem povești de groază despre poliția secretă și știam că sunt iar într-un mare pericol, poate chiar mai mare decât cel cu care mă confruntasem în închisoare cu un an în urmă. Seara, după ce am ars biletul, m-am comportat ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic și m-am culcat devreme, ca să mă gândesc la situația în care mă aflam. M-am străduit din răsputeri să-mi amintesc ce-i povestisem lui Jacky, fiecare amănunt. Știam că nu-i spusesem niciodată nimic despre experiența din fabrica militară sau despre cariera din armată a tatei. Dar cuvântul meu nu ar fi convins niciodată poliția secretă.

Ca să elimin suspiciunile suplimentare, i-am sugerat lui Jacky să nu mai mergem la film, spunându-i că eram prea ocupat cu învățătura. Măsura părea să funcționeze. În următoarele săptămâni, nu am mai primit scrisori nici de la sora mea, nici de la părinți, și pericolul părea să fi trecut.

În iulie, Jacky și soțul ei și-au încheiat anul de predare și se pregăteau să se întoarcă acasă în America. Ne-am întâlnit pentru ultima oară la ea în birou, într-o duminică, înainte de plecare. A fost neplăcut pentru amândoi. Am vorbit despre proiectul nostru comun și despre planurile de viitor. Și apoi, Jacky m-a prins de mâini și mi-a spus că mă iubește. Presimțisem c-o să spună asta, dar n-am știut ce să-i răspund. I-am acceptat sărutul, primul meu sărut pe gură primit de la o femeie, dar eram mai mult speriat decât fericit, pentru că mă așteptam ca poliția secretă să năvălească pe ușă chiar

în acel moment şi să se repeadă să mă înşface. A sesizat ezitarea mea şi nu a insistat. A doua zi, am avut un sentiment trist de uşurare când microbuzul care-i ducea la aeroport a ieşit din curte. Am crezut că în sfârşit scăpasem de problemele politice.

În vacanţa de vară, m-am dus acasă la Beijing, sigur că tata şi mama îmi vor ţine prelegeri nesfârşite despre prudenţa politică. De data aceasta eram hotărât să accept tăcut predicile lor, în semn de compasiune şi ca o compensaţie pentru frica îndurată din cauza poliţiei secrete. Mă pregătisem pentru asta, dar ar fi trebuit să fiu pregătit pentru mult mai mult.

A treia seară după cină, tata mi-a spus:

— Hai să stăm de vorbă la mine în dormitor.

Mama şi sora mea nu păreau surprinse. Am înţeles imediat, după chipul lui întunecat, că se întâmplase ceva foarte grav. De când mă ştiam, tata nu avusese niciodată să-mi spună ceva atât de secret încât să mă cheme în dormitor şi să închidă uşa.

— Doi unchi din Lanzhou vin să vorbească mâine cu tine, a spus el cu o voce şoptită şi enervată.

E un obicei chinezesc să-i numeşti pe cei de vârsta tatălui „unchi“, şi ştiam că se referea la poliţia secretă.

— Nu pot să-ţi spun mai multe. Vreau să cooperezi şi să fii sincer cu ei. Spune-le tot ce ştii. Vrem să ai încredere în politica partidului, şi, dacă ai greşit, trebuie să mărturiseşti. Partidul iartă greşelile unui tânăr.

Nu era nici căldură, nici nelinişte protectoare, nici urmă de simpatie în vocea lui. Tonul îmi spunea că trăsese o linie între noi: dacă exista probabilitatea să fi comis greşeli, era gata să mă predea autorităţilor, să mă renege şi chiar să mă condamne. Tonul lui m-a ofensat, dar nu mi-am arătat furia, am dat din cap şi am acceptat mesajul fără să scot o vorbă. Ştiam că încerca să se protejeze, nu puteam să-l învinovăţesc. Aşa ar fi procedat multe dintre familiile revoluţionare chineze.

N-am mai schimbat nici un cuvânt cu tata în acea seară. Aşteptam agitat întâlnirea cu poliţia secretă.

A doua zi dimineaţă, în drum spre hotelul Noua Stea de lângă Mormântul Prinţesei, am vorbit foarte puţin. La intrarea în holul hotelului, a rupt tăcerea.

— Ții minte ce te-am sfătuit aseară? Spune-le tot ce știi. Nu ascunde nimic. Nu uita că ce spui nu te afectează numai pe tine, ci pe toată familia. Atâta timp cât spui adevărul, partidul te va trata corect.

Am clătinat nerăbdător din cap. Începuse să semene mult cu domnul Pârțâilă.

Am urcat direct la o cameră de la etajul întâi și am văzut doi bărbați de vârstă mijlocie care ne așteptau lângă ușă. Am dat stingher mâna cu ei. Era ca și cum ai fi dat mâna cu niște gangsteri nemiloși, nu știai niciodată ce urma strângerii de mână. Am fost puțin surprins de aspectul banal al agenților secreți; nu arătau la fel de urâți și înspăimântători ca cei din filme. Nici unul nu era bine făcut. Unul era slab și pipernicit, probabil de vreo patruzeci de ani, cu fața aspră și uscată. Celălalt era înalt, dar gras, părea puțin mai tânăr, poate din cauza tunsorii soldățești.

Tata a făcut prezentările. Cel scund era unchiul Qi, iar partenerul său, cel înalt și gras, era unchiul Liu. Cel de-al doilea îmi părea oarecum cunoscut, dar nu-mi aminteam unde mai văzusem ochii lui mici. Ne-am așezat în jurul unei măsuțe de lângă fereastră. Unchiul Qi a scos un pachet de țigări ieftine, dar tata a pus repede mâna pe el și a zâmbit larg.

— Trebuie să le încercați pe ale mele, a spus el, scoțând un pachet de China Măreață, cele mai scumpe țigări de pe piață.

Tata fuma de obicei Poarta din Față, de două ori mai ieftine decât China Măreață.

Unchii au fost încântați. Fiecare a scos cu grijă o singură țigară din pachet. Tata a aruncat nonșalant pachetul pe masă, în fața agenților. Câteva minute, toți trei s-au bucurat de țigările scumpe și au vorbit despre vremea caldă din Beijing. Unchiul Qi a spus că-i lipsește briza răcoroasă de pe Fluviul Galben din Lanzhou, iar unchiul Liu, domnul Gât Grăsun, a spus că-i e dor de pepenii galbeni de sezon din Lanzhou. Tata dădea cordial din cap, în timp ce eu stăteam ca pe ace. În cele din urmă, unchiul Qi și-a terminat țigara și s-a întors spre mine.

— Suntem siguri că știi de ce vrem să vorbim cu tine, a început pe un ton oficial. Ca să parafrazez un proverb, „hai să deschidem ferestrele și să scoatem cuvintele la lumină“. Am descoperit că profesoara americană Jie-că-lin… se chinuia să pronunțe numele lui Jacquelyn cu accent de Lanzhou.

Am descoperit că a avut nişte probleme. Ştii ce vreau să spun. Ai fost apropiat de ea. Relaţia ta cu ea a fost, ca să zic aşa, neobişnuită. Am venit de la Lanzhou ca să vorbim, să vă protejăm şi pe tine, şi pe familia ta. Am fi putut sta de vorbă la universitate, dar n-am făcut-o. De ce? Ca să te protejăm, să nu afle nimeni din şcoală despre asta. Cred că-ţi dai seama că am făcut tot drumul pentru binele tău.

Se întoarse către Unchiul Grăsunilă, ca şi când ar fi cerut confirmarea partenerului său. Unchiul Grăsunilă zâmbi şi încuviinţă din capul proaspăt tuns. Tata şi cu mine am aprobat din cap şi am zâmbit fals ca să ne arătăm mulţumirea faţă de grija unchilor.

— Ai văzut filmul egiptean *Drumul spre prăpastie*, care a rulat acum câteva luni în Lanzhou? m-a întrebat Grăsunilă.

Am dat din cap că da şi mi-am amintit unde mai văzusem chipul lui buhăit. El era bărbatul în mantaua militară decolorată care stătuse în spatele nostru la cinematograf şi ne urmărise pe malul fluviului.

— Bine, a spus faţa buhăită. Dacă nu eşti atent, poţi ajunge ca egipteanca din film: prins, folosit şi apoi distrus de agenţii străini. Consecinţele le cunoşti. Acum, gândeşte-te bine şi spune-ne tot ce ştii despre Jie-că-lin. N-are rost să încerci să ascunzi ceva. De fapt, ştim totul despre ea, partidul ştie totul, dar mai întâi vrem să confirmi tu lucrurile.

Era o tactică standard a poliţiei. Cu toate că mai trecusem prin aşa ceva, am fost surprins de cât de puternică era, cum putea încă să mă zguduie şi să-mi stârnească frică. Nu făcusem nimic greşit, dar orice inexactitate cât de mică între ce ştiau ei şi ceea ce spuneam eu le-ar fi stârnit suspiciuni şi-mi putea distruge viitorul. N-aveam timp să mă gândesc ce era prudent să spun, orice ezitare sau grijă evidentă ar fi devenit imediat un motiv de suspiciune.

— Legăturile mele cu Jacky au constat în mare parte în mersul la film şi colaborarea la traduceri, am răspuns. Ca student, nu puteam s-o refuz, îmi era profesoară. Învăţa chineză şi avea nevoie de un interpret la filme. Am văzut destul de multe, iar după film de obicei ne îndreptam spre Strada Capului de Peşte, treceam prin piaţă – apropo, în piaţă era o bătrână care vindea ouă murate, mă opream la ea şi cumpăram un ou –, apoi o luam pe Bulevardul Iasomiei şi… o coteam la dreapta pe Strada Stridiei, care dă direct pe mal. A, am văzut şi filmul iugoslav… cum îi spunea?

Am rămas surprins de cum se revărsau cuvintele, înainte să-mi dau seama. Ieșeau în valuri, ca niște nori de muște. În mintea mea aproape că vedeam insectele mici și murdare așezându-se pe fețele zâmbitoare ale unchilor. Le-am povestit film după film și am avut grijă s-o iau în tot felul de direcții. În vreme ce gura trăncănea în neștire, făceam eforturi să-mi aduc aminte detaliile filmelor și ale plimbărilor. Fiecare detaliu trebuia să fie corect; fuseserăm urmăriți, nu trebuia să omit nici un amănunt, oricât de nesemnificativ.

— Bine, a spus unchiul Qi, aprinzând o altă țigară. Despre ce ați mai vorbit, în afară de filme?

— A, vorbeam și despre literatură, i-am răspuns repede și pe un ton plăcut. Știți, Shakespeare, Hemingway și O. Henry. Departamentul de Limbi Străine pregătea o piesă de Shakespeare, iar Jacky era regizorul. Așa că vorbeam despre asta. A, am vorbit și despre cărțile pe care Jacky și soțul ei le-au donat universității. E șocant să mă gândesc la ei ca la spioni. Dar ce știu eu? N-am văzut niciodată un spion. De fapt, toată lumea din departament i-a plăcut, chiar și domnul Pârțâilă, adică tovarășul Pi. Chiar și tovarășului Pi i-a plăcut, a spus-o chiar el.

Am turuit mult și bine, le-am spus tot ce-mi trecea prin cap. Dar, previzibil, unchii voiau mai multe detalii.

— Mi se pare că n-ai spus tot, a zis unchiul Qi, aruncând o privire în caiet. Nu cred că trebuie să-ți reamintesc cât de serioasă e conversația noastră. E singura șansă pe care ți-o oferă partidul, nu trebuie s-o irosești. Nu mai primești alta. Acum, te-a întrebat Jie-că-lin despre politica din China?

— Nu m-a întrebat niciodată.

Acesta era adevărul, dar știam că nu mă vor crede.

— Știm că a spus ceva ce nu ne-ai spus, a insistat Unchiul Grăsunilă, cu un zâmbet împietrit pe fața lui dolofană.

Obosisem să mă mai joc.

— V-am spus tot ce mi-am amintit, am declarat eu ridicându-mi ochii spre privirea piezișă a Unchiului Grăsunilă. Dacă știți că mai sunt și altele, puteți să-mi spuneți ce mi-a scăpat.

— Dacă ajungem în punctul în care trebuie să-ți spună partidul ce ți-a

scăpat, a susurat amenințător unchiul Qi, va fi prea târziu pentru tine. Mai bine te-ai gândi la asta. Noi nu nedreptățim o persoană nevinovată. Când îți spunem să te mai gândești, știm că mai sunt.

A luat a șasea sau a șaptea țigară. Pachetul roșu de pe masă era aproape gol.

Eram mult prea obosit și aproape că am comis o greșeală fatală.

— V-am spus totul despre Jacky și soțul ei, i-am răspuns morocănos.

Obrajii îmi ardeau și începuse să se adune în mine o furie periculoasă.

— Nu vă pot spune lucruri pe care nu le știu, nu-i așa? Vreți să inventez ceva împotriva ei ca să fiți mulțumiți? *Partidul e orb și nu vede că spun adevărul*?

Au fost puțin surprinși că am avut tupeul să le vorbesc astfel.

— PARTIDUL ORB? m-a imitat batjocoritor unchiul Qi, supărându-l pe tata mai mult decât pe mine.

— Nu vorbi așa cu unchii, m-a dojenit tata pe un ton aspru și cu o privire la fel de aspră.

Apoi le-a zâmbit agenților drept scuză.

— Facem toate astea pentru binele tău, a continuat unchiul Qi. Partidul nu nedreptățește un om bun, dar nici nu va lăsa niciodată un criminal să scape.

Se întoarse spre Unchiul Grăsunilă, care aprobă cu fața lui zâmbitoare.

— Bine, ajunge pentru astăzi. Ne vedem mâine tot aici. Între timp, vrem să te gândești la ce ți-am zis despre viitorul tău și al familiei tale.

Unchiul Qi și-a întors privirile spre tatăl meu, care a zâmbit fals. Amândoi am înțeles ce voia să spună. Unchiul Qi s-a ridicat, l-a luat pe tata deoparte și au discutat câteva minute în șoaptă. Tata a dat energic din cap. Apoi, unchiul Qi s-a întors și m-a condus la ușă.

— Încearcă să-ți amintești toate lucrurile pe le-ai vorbit sau le-ai făcut cu Jie-că-lin. Ia aminte că amănuntele pot duce adesea la lucruri mari. Nu neglija nici un detaliu.

Seara, după cină, tata și mama s-au dus la ei în dormitor și a trecut un timp până când a ieșit tata să stea de vorbă cu mine.

— Mama ta și cu mine, mi-a spus el posac, credem că ar trebui să stai în seara asta să te gândești serios la ce-ai făcut. Dacă ai greșit ceva, ar fi bine

să le spui unchilor. E singurul fel în care îți poți îndrepta greșelile. Trebuie să ai încredere în partid.

Tonul lui spunea totul: nu credeau în nevinovăția mea. La fel ca majoritatea chinezilor, socoteau că o persoană e aproape sigur vinovată dacă o investighează autoritățile – nu iese fum fără foc.

— Le-am spus tot ce știu, i-am explicat eu sfidător și iritat.

Dar știam că nu-i convingea nimic din ce afirmam eu.

Am dormit prost și am visat din nou că zburam. M-am trezit înainte să se lumineze, obosit și deprimat.

— Ți-ai amintit ceva nou? mi-a zâmbit Unchiul Grăsunilă în dimineața următoare, când ne-am așezat din nou la măsuța din camera de hotel.

Zâmbetul blestemat n-a dispărut nici o clipă de pe chipul dolofan. A luat o țigară dintr-un pachet nou de China Măreață adus de tata. În spatele acelui zâmbet se ascundea ceva urât și-mi confirma ceva de care-mi dădusem seama încă din ziua precedentă: adevărul, adevărul meu, n-o să fie niciodată suficient ca să-i mulțumească. N-aveau să se oprească din vânătoare până nu mă sfâșiau și nu-mi rodeau și ultima fărâmă de carne de pe oase. Cei doi erau mult mai răi, mai insistenți și mai ticăloși decât ceilalți doi cu care avusesem de-a face în închisoare. În timp ce le zâmbeam mecanic, mă vedeam ca pe o vulpe încleștată într-o luptă crâncenă cu două hiene, și am adoptat o nouă tactică. I-am atacat cu salve de prostie.

— Da, mi-am amintit ceva nou să vă spun… de fapt, mai multe. Am uitat să spun ieri că în ziua în care ne-am dus la un film pakistanez în spatele meu ședea un individ foarte suspect. Nu știu cum am putut să uit informațiile astea importante. Se uita și acționa foarte suspect. Se uita fix la americancă și am simțit că sigur punea ceva rău la cale. Atunci mi-am zis că era doar un hoț. Semăna puțin cu dumneavoastră, mai ales la ochi – m-am oprit și m-am uitat la Unchiul Grăsunilă. Era cam de înălțimea dumneavoastră, cu fața tot dolofană, dar, desigur, nu la fel de frumoasă ca a dumneavoastră. Oricum, avea o față dolofană și urâtă, și numai privindu-l îți dădeai seama că nutrește gânduri necurate. După film, Jacky și cu mine ne-am dus spre malul Fluviului Galben – v-am spus ce-am văzut pe drum, printr-un sat? După sat, am ajuns la malul fluviului și l-am văzut iar pe urât. Purta o manta militară kaki. S-a prefăcut că nu ne vede, iar eu m-am

prefăcut că nu-l văd. Dar acţiona atât de suspect, încât am ştiut imediat că era un spion străin. Cred că încerca să-i transmită secrete americancei. Probabil că are ceva legătură cu ceea ce căutaţi. Trebuie neapărat să-l investigaţi.

Am continuat vesel. Frica dispăruse şi în locul ei apăruse o plăcere obraznică. Am rămas serios tot timpul. Unchiul Grăsunilă începuse să asude din greu, faţa şi gâtul gras păreau de culoarea unei roşii bine coapte. Pe de altă parte, unchiul Qi lua notiţe în draci.

Spre deosebire de prima zi, n-am aşteptat să mă îndemne să spun mai mult. Cei doi agenţi au fost uluiţi de izbucnirea bruscă de entuziasm.

— Mi-am mai amintit ceva foarte suspect legat de acel bărbat, am continuat. Cred că vă puteţi folosi de asta să-l prindeţi. Când stătea foarte aproape în spatele nostru la cinematograf, îi mirosea urât respiraţia. Avea şi un dinte mare şi galben ieşit în afară – m-am prefăcut că nu-l văd pe Grăsunilă cum închide gura ca să-şi ascundă dinţii, şi am continuat cât am putut de sincer: Oricum, mai e ceva despre individ…

— Bine, bine. Mai sunt şi alţi suspecţi, m-a întrerupt Grăsunilă, încercând să schimbe direcţia.

Nu l-am lăsat.

— Da, sunt. Dar individul ăsta, omul pe care l-am văzut la cinematograf şi lângă Fluviul Galben, e cel mai suspect dintre toţi. Nu am nici o îndoială. Voiam să adaug că avea ceva ciudat pe haină, la piept, un semn mare, alb, neregulat, bănuiesc că era un semn de recunoaştere secret. Am auzit că unii străini foloseau trandafirii albi ca semne de recunoaştere în timpul unui război – Războiul Rozelor? Firește, habar n-am despre asemenea lucruri, adică despre spioni şi spionaj. Sunt sigur că ştiţi mult mai multe decât mine. Oricum, ieri aţi spus că amănuntele pot duce la lucruri mari.

Unchiul Qi şi Grăsunilă au dat aprobator din cap, în timp ce trăgeau din ţigară.

— Da, da, amănuntele pot duce la lucruri mari, a bombănit Grăsunilă. Ai spus că mai sunt şi alţi suspecţi?

— Da, mai este cineva de la Departamentul de Siguranţă al Universităţii din Lanzhou. Cred că îl cheamă… da, îl cheamă Zhang. Deşi este secretar adjunct de partid şi şeful securităţii, n-aş avea încredere în loialitatea lui faţă

de partid. De ce? Pentru că l-am văzut şuşotind cu soţul lui Jacky în ziua în care s-au întors în America. Poveştile pe care mi le-aţi spus despre spionii străini mi-au deschis ochii, şi acum îmi dau seama de multe lucruri suspecte cărora nu le-am dat înainte atenţie. Oricum, când a vorbit cu americanul, avea în mână o tabacheră de argint şi, dacă ne gândim bine, ar putea fi un semn secret, nu credeţi?

Navigam. Prinsesem valul potrivit şi pluteam bucuros. După raportul despre Zhang, mi-am îndreptat atenţia spre un alt posibil spion, directorul adjunct al Biroului de Personal al universităţii, responsabil cu şedinţele lunare ale Uniunii Tineretului Comunist. Dintr-odată, lista suspecţilor a devenit interminabilă. N-a fost nici o problemă să adaug detalii şi descrieri fiecărei poveşti, majoritatea banale, deci credibile, şi câteva bizare, ca să explic ce-mi atrăsese atenţia. Dacă agenţii i-ar fi cunoscut pe Balzac, O. Henry sau Maupassant, ar fi găsit părţi din opera lor amestecată în rapoartele mele. La sfârşit, le-am promis că o să mă gândesc peste noapte şi o să le dau şi mai multe informaţii a doua zi. Cei doi se uitau unul la celălalt nesiguri şi păreau puţin reticenţi să-mi accepte oferta, dar cum ar fi putut refuza cooperarea mea benevolă? Tata părea zăpăcit de valul neaşteptat de istorii, neştiind dacă să se bucure sau să se teamă.

A doua zi am bătut la uşa camerei de hotel înaintea orei de întâlnire, pentru că-i spusesem tatei că-mi amintisem ceva urgent şi trebuia să-i informez pe unchi cât mai repede posibil.

Imediat ce s-au aşezat, am luat-o de unde rămăsesem cu o zi înainte: lucruri suspecte despre diferiţi oficiali din şcoală. Eram hotărât să stau acolo şi să le torn poveşti cât puteau duce. Începusem să-i plictisesc, dar m-am prefăcut că nu bag de seamă.

— Bine, bine, informaţiile sunt foarte utile. Cred că putem să ne oprim aici, a spus unchiul Qi, uitându-se la ceas.

Era trecut de unsprezece şi încă nu luaseră micul dejun, dar eu, informatorul nătâng, l-am ignorat şi am turuit mai departe, de parcă trăgeam doi câini care se împotriveau la o plimbare în soarele arzător. În cele din urmă, câinii s-au răsculat şi au refuzat să mai mişte. După-amiaza târziu, unchiul Qi s-a ridicat şi a pus capăt raportului meu.

— Informaţiile furnizate sunt foarte valoroase şi suntem destul de

mulţumiţi de ele. Dar trebuie să terminăm aici. Avem ceva important la care trebuie să participăm la noapte. Vreau să-ţi reamintesc că nu trebuie să spui nimănui nimic despre întâlnirea noastră.

— Dar n-am apucat să raportez despre tovarăşul Pi, am sărit eu, părând foarte dezamăgit.

— Va trebui să amânăm pentru altă dată, a spus Unchiul Grăsunilă, forţându-se să zâmbească obosit.

În sinea mea, am răsuflat uşurat, crezând că cei doi câini se săturaseră în sfârşit de prostia mea şi vor înceta să mă mai deranjeze. M-am înşelat.

— Încă ceva înainte să plecăm, a spus unchiul Qi. Hai să ţinem legătura după ce te întorci la universitate, luna viitoare. Vrem să continui să ne raportezi. O dată pe lună trebuie să dai un telefon la acest număr. Ţine minte, să nu foloseşti niciodată un telefon din campus. După ce formezi, nu cere să vorbeşti cu noi. Întreabă: „Librăria?“ Şi noi îţi spunem unde ne vedem. Din nou, pentru siguranţa ta, să nu vorbeşti cu nimeni despre asta. Am discutat cu tatăl tău şi este de acord.

Tata a dat din cap şi s-a întors spre mine:

— Mulţumeşte-le unchilor pentru încrederea pe care ţi-o acordă.

Am simţit o strângere de inimă. Ştiam că nu era vorba de încredere, ci de o nouă capcană întinsă de agenţi. Dar nu-mi rămânea decât să intru în joc.

După interogatoriul din a treia zi, la cină, tata a anunţat mândru că aranjase o maşină să-i ducă pe unchi să vadă obiectivele turistice din Beijing în următoarele trei zile. Clar uşurat, a deschis o sticlă de vin roşu la masă.

— Niciodată, dar niciodată să nu te mai încurci cu vreun străin, m-a avertizat el, data viitoare s-ar putea să nu scapi atât de uşor.

După ce m-am întors în campus, în septembrie, am ştiut că n-aveam de ales, aşa că am dat atent primul telefon la „librărie“. Omul de la celălalt capăt al liniei era Unchiul Grăsunilă.

— Aşteptam telefonul tău. Haide să ne întâlnim după-amiază, la ora două, în camera 714 de la hotelul Lanzhou. Vino direct în cameră, nu te opri la recepţie.

Hotelul de lux se afla la colţul Străzii Capului de Peşte, la două intersecţii mai încolo de campus. La ora două, am intrat în apartamentul plin de fum

de la ultimul etaj şi am văzut trei siluete înghesuite în celălalt capăt al camerei de zi. Un bărbat mai în vârstă, cu părul alb rar, şedea gârbovit pe o canapea lângă fereastră. În faţa lui, pe altă canapea, se aflau vechii mei prieteni, unchiul Qi şi Grăsunilă. Unchiul Grăsunilă mi-a făcut semn din cap să mă aşez alături de ei pe canapea. Mi l-a prezentat pe bărbatul mai în vârstă, directorul Nu. În mod clar, el era şeful cel mare. Când vorbea, ceilalţi doi se aplecau în faţă şi ascultau cu atenţie şi respect. Directorul Nu a bolborosit ceva poticnindu-se, şuierând continuu ca burduful unui fierar, lucru deloc ciudat în camera plină de fum. Mi-a spus că a citit raportul agenţilor, că a fost impresionat şi de aceea venise să mă audă personal.

Sincer să fiu, iniţial am fost puţin îngrijorat; nu ştiam dacă şeful cel mare era mai deştept decât trupele sale. La fel ca până atunci, m-am transformat imediat într-un informator zelos şi mi-am început raportul. Am turnat poveşti suculente despre domnul Pârţâilă, directorul Zhang şi alţi oficiali din şcoală de parcă aş fi colectat informaţii anume pentru ei. Şeful cel mare părea convins.

După ce mi-am făcut încălzirea, am dat un raport amănunţit despre o consilieră politică tânără, supusă odioasă a partidului, poreclită de studenţi Scorpionul Zâmbitor. Scorpionul Zâmbitor fusese angajată de domnul Pârţâilă să supravegheze orele de educaţie politică. M-am lansat într-un raport lung şi haotic despre zâmbetul ei libidinos şi modul seducător în care i se adresa profesorului canadian sosit în locul cuplului american. Apoi, intriga romantică s-a dus spre o poveste de dragoste cu domnul Pârţâilă. M-am asigurat că scenariul conţinea tot felul de indicii suspecte de interes pentru agenţi. Povestea l-a cucerit în prima fază pe şeful cel mare, care îşi bălăngănea ritmic bărbia grasă în sus şi în jos, în semn de încurajare. Pe măsură ce povestea se complica, a început să dea semne de oboseală, inevitabil, mă gândeam în sinea mea, din cauză că-şi mişca bărbia atât de des. După două ore, s-a străduit să ridice mâna să se uite la ceas de două, trei ori – evident, o sugestie să-mi scurtez povestea. Am ignorat aluzia. Vorbeam bucuros, iar entuziasmul mi se citea pe chip. Eram Vergiliu, călăuzindu-mi ascultătorii într-o călătorie spre cele mai profunde aberaţii, şi voiam să fiu sigur că vor sta alături de mine tot drumul.

În cele din urmă, plictisit de moarte, şeful cel mare a şters-o. A bombănit

ceva despre o şedinţă şi că aştepta cu nerăbdare următorul raport. N-a mai venit niciodată la întâlniri. La uşă, i-am luat mâna grasă şi i-am spus cu căldură:

— Tovarăşe director Nu, este o onoare să lucrez pentru dumneavoastră şi pentru partid. Sunt mândru de încrederea pe care mi-o acordaţi şi-mi voi pune toată energia în slujba partidului! Oricum, unchiul Liu, unchiul Qi şi cu mine am planificat iniţial să ne întâlnim o dată pe lună, dar aş vrea să ne întâlnim mai des. Ne putem întâlni o dată la două săptămâni sau chiar o dată pe săptămână. Sunt atât de multe de raportat, că o dată pe lună nu este de-ajuns. Oricum…

Şeful a scăpat înainte să mă lansez într-o altă poveste.

N-am înţeles cum puteau suporta agenţii toate prostiile pe care turnam lună de lună şi cum de n-au pus capăt vizitelor mai devreme. Ne-am întâlnit lunar, un an de zile, fără excepţie, şi toate rapoartele mele au constat din poveşti lungi, încâlcite şi prosteşti, cu domnul Pârţâilă, Scorpionul Zâmbitor şi alţi oficiali de partid în rolurile principale, fără nici o legătură reală cu ceva important.

În al doilea an, întâlnirile au încetat. Unchiul Grăsunilă m-a chemat la un hotel într-o zi şi mi-a spus:

— Ai făcut treabă bună pentru partid, dar acum e necesar să punem capăt legăturii noastre. Nu trebuie să ne mai contactezi. De acum înainte, vrem să te ocupi numai de studii. Dar fii atent, să nu spui nimănui niciodată despre legătura cu noi. Dacă nu spui, îţi promitem că n-o să-ţi afecteze cariera şi viitorul în nici un fel. Să continui să fii atent la mişcarea democratică din şcoală. Dacă vezi ceva suspect, orice influenţă străină, să ne raportezi imediat.

Aparent reticent, de parcă îmi luam rămas-bun de la nişte prieteni apropiaţi, m-am despărţit de unchi. Le-am strâns mâinile mult şi cu putere, promiţând că dacă vor avea vreodată nevoie de mine o să fiu acolo într-o clipită. În sfârşit – triumfător – scăpasem de „rudele“ nedorite şi puteam să duc iar o viaţă normală. Nu mă aşteptam să-i mai văd vreodată. Dar soarta are un mod amuzant de a se juca, şi ironia a făcut ca peste un an şi ceva să am nevoie disperată de ajutorul lor şi să-i caut cu nerăbdare.

25
„A dispărut Zhao Deșteptul!“

MIȘCAREA ZIDUL DEMOCRAȚIEI, PE CARE UNCHIUL GRĂSUNILĂ voia să o spionez, a început discret la Beijing, în 1979, ca un țânțar flămând care aterizează nebăgat de seamă pe un porc mulțumit și nesuspicios. În ianuarie, pentru a-l comemora pe premierul Zhou Enlai, care murise în anul cu două luni august, oamenii au lipit afișe și au pus coroane de flori pe o bucată de zid din Xidan, o zonă comercială plină de viață din Beijing. Zidul de cărămidă, nu mai lung decât un teren de baschet, atrăgea zilnic mii de trecători. Încă de la început, afișele comemorative au avut un ton politic. Autorii, majoritatea tineri studenți și muncitori, au acționat inteligent și au extins ultima politică oficială a Partidului Comunist, „Cele patru modernizări“ – modernizarea industriei, a agriculturii, armatei și științei –, susținând că era nevoie și de o a cincea, democrația, lovind o coardă sensibilă din sufletele oamenilor. În câteva săptămâni, Zidul Democrației a devenit o mișcare națională. Oamenii au început să ceară libertate de exprimare și alegeri libere pentru sindicatele studențești și muncitorești.

Mișcarea și-a croit mai greu drum până la Universitatea din Lanzhou, aflată la aproape două mii cinci sute de kilometri depărtare de capitală. Dar când a ajuns, a explodat cu o forță imensă. Pentru mine, primăvara anului 1980 a fost aproape o copie la indigo a primăverii din 1966, când a început Revoluția Culturală. Sute de afișe cu caractere de-o șchioapă au apărut peste noapte pe zidurile clădirilor, în fiecare zi aveau loc marșuri și, la fel ca în cazul Gărzilor Roșii, oamenii s-au separat repede în două tabere opuse: Comitetul Electoral Oficial, condus de secretarul Partidului Comunist, și Comitetul Electoral al Studenților Independenți, condus de un student la economie, Song Pingtai. Sediul comitetului studențesc se afla în camera de cămin de lângă a noastră. Revoluțiile au un fel de a-i face eroi pe cei la care te aștepți cel mai puțin. Cine și-ar fi imaginat că Song, un om liniștit și

timid, urma să devină eroul care îndrăznea să candideze împotriva celui ales de partid?

Când partidul a fost de acord cu cerința Comitetului Studenților Independenți de a organiza o dezbatere înainte de alegeri – prima văzută vreodată de cineva –, Mișcarea pentru Democrație s-a transformat într-o sărbătoare euforică. Probabil că experiența recentă cu poliția secretă mă făcea să am o dorință puternică de reformă politică și am participat plin de entuziasm la campania lui Song. S-au implicat și colegii de cameră, Zhao Deșteptul, Huang Șase Degete și Zvârcolici. Am scris afișe, am tipărit fluturași, am colectat donații. Cu o zi înainte de dezbatere, am petrecut toată noaptea scriindu-i discursul lui Song. A doua zi, la dezbatere, eroul nostru l-a făcut praf pe candidatul partidului. Song a câștigat alegerile detașat, cu șaptezeci și opt la sută din voturile studenților, devenind primul președinte liber ales al Sindicatului Studenților.

O lună mai târziu, a candidat ca reprezentant în Congresul Local al Poporului, împotriva altui candidat din partid, nimeni altul decât domnul Pârțâilă. Partidul și-a mobilizat membrii și i-a făcut o campanie puternică domnului Pârțâilă, dar Song și Zhao Deșteptul, șeful lui de campanie, au câștigat iar detașat. Eram în extaz. În mai, l-am văzut pe Song intrând în aula Congresului Poporului și am simțit emoția și tensiunea din sală. Toate capetele cărunte ale delegaților de partid s-au întors în tăcere spre ușă, în timp ce omul nostru se plimba pe culoar în blugi și cu jachetă albastră. „El este *acela*“, am auzit cum murmură capetele cărunte; știam ce vor să spună. Song era cel care încălcase tradiția, nu fusese numit de partid și nu era unul dintre ei. Reprezentanții numiți de partid erau furioși; în ochii lor, Mișcarea pentru Democrație mersese prea departe.

În următoarele cinci săptămâni, primăvara a fost minunată. În ciuda stării euforice, aveam o teamă care nu-mi dădea pace, că mai devreme sau mai târziu partidul o să intervină și o să stingă flacăra alegerilor libere; știam cât de atent monitoriza poliția secretă mișcarea democratică. Însă nu m-am așteptat niciodată ca partidul să pună capăt mișcării atât de repede și de brutal. Trei zile după intrarea triumfătoare a lui Song în Congresul Poporului, poliția a rupt toate afișele democratice din universitate, a declarat Sindicatul Independent al Studenților ilegal și l-a interzis. După

aceea am aflat că la Beijing şi în alte oraşe poliţia arestase mai mulţi activişti ai mişcării.

„O nouă victorie pentru dictatura democratică!“ anunţa titlul unui editorial din *Cotidianul poporului*, câteva zile mai târziu. „Aşa-numita Mişcare pentru Democraţie este de fapt o mişcare antirevoluţionară de subminare a dictaturii socialiste şi a fost zdrobită fără milă.“ În doar câteva zile, pe măsură ce semnele Mişcării pentru Democraţie dispăreau din campus, a reapărut victorios domnul Pârţâilă, cu ochelari noi, şi a organizat un curs special de două săptămâni pentru toţi studenţii, să ne cureţe mintea de idei democratice.

— Să nu se îndoiască nimeni de hotărârea partidului, ne-a spus el cu fermitate în prima zi de curs. Voi, tinerii, uitaţi adesea cine a adus libertatea în China. Trebuie să vă amintiţi că libertatea noastră este libertatea socialistă, democraţia noastră este democraţia socialistă, şi ele trebuie să fie sub îndrumarea partidului. Să nu uitaţi niciodată că deasupra democraţiei stă partidul. Partidul îi ascultă pe oameni şi decide ce este mai bine pentru ei. Aceasta este ce a numit Marele Cârmaci dictatură democratică. Partidul vă va ierta pe cei mai mulţi pentru ce aţi făcut dacă vă mărturisiţi greşelile. Dar pe cei care au acuzat partidul îi va ţine minte şi se va ocupa de ei.

Cuvintele domnului Pârţâilă n-au fost ameninţări goale. Toţi liderii Mişcării pentru Democraţie au fost pedepsiţi după absolvire, doi ani mai târziu, şi trimişi în cele mai îndepărtate regiuni. Song însuşi a fost trimis în Regiunea Autonomă Uigură Xinjiang (Siberia Chinei), şi nimeni n-a mai auzit nimic de el.

Mi-a fost foarte frică în zilele de după represiunea mişcării democratice. Ştiam că domnul Pârţâilă n-o să ne ierte uşor nici pe mine, nici pe prietenii mei, întrucât contribuiserăm mult la înfrângerea lui umilitoare în alegeri. Am încercat, pe cât posibil, să nu ies în evidenţă prin campus. Îmi petreceam iar cea mai mare parte a timpului la Pagoda Albă, căutând linişte şi refugiu în cărţi.

Într-o noapte caldă din iulie, m-am întors foarte târziu la cămin, pe la miezul nopţii; mă aşteptau veşti tulburătoare: lipsea Zhao Deşteptul! Cineva îl văzuse mai devreme mergând spre bazinul de înot, dar nu se întorsese de acolo. Anunţaseră în şcoală, şi mai multe grupuri de studenţi îl căutau prin

campus. M-am alăturat unui grup și am mers la bazinul închis de la opt. Nu era nici picior de Zhao Deșteptul lângă bazin sau în vestiar. Dulapurile erau goale, dar am văzut un ghem de haine sus, pe un pervaz înalt, și le-am recunoscut ca fiind ale lui.

Ne-am dus imediat să căutăm în bazin. Apa era tulbure, o ceață gălbuie plutea deasupra ei. Am intrat în apă, ne-am dat mâinile și am început să înaintăm încet prin ea. Cel care a călcat pe trupul lui Zhao a fost Zvârcolici. L-am scos imediat din bazin și am încercat să-i resuscităm trupul fără vlagă, forțând câteva picături de apă și sânge să-i iasă din gură și din nas. Dar am știut, din clipa în care am pus mâna pe el, că ajunseserăm mult prea târziu – era rece, rigid și lipsit de viață. Cu fața inteligentă lividă și fără ochelarii groși cocoțați întotdeauna pe nas, părea distorsionat și umflat. N-am plâns la piscină, prea șocat de moartea subită a celui mai bun prieten al meu. Zhao Deșteptul era un bun înotător, cum ajunsese pe fundul bazinului? Pentru mine, a rămas până astăzi o moarte suspectă.

Înmormântarea lui Zhao Deșteptul a avut loc la Crematoriul Pagoda Albă, nu departe de parcul unde ne mai plimbam împreună la sfârșit de săptămână. Au participat toți profesorii și studenții promoției ’82 ai Departamentului de Limbi Străine. A fost o înmormântare revoluționară tipică, care mi-a amintit de cea a lui Germen de Soia din fabrica de avioane. Dintr-un pick-up vechi se auzeau marșuri funerare revoluționare lente și pompoase, aceleași care erau transmise și la radio ori de câte ori murea vreun lider. Domnul Pârțâilă, reprezentantul partidului, a citit un elogiu plin de clișeele revoluționare debitate în astfel de ocazii – Zhao Deșteptul „era un fiu bun al partidului… va trăi veșnic în inimile noastre… ne vom transforma tristețea în forță și vom continua cauza revoluționară pe care ne-a lăsat-o“. Știam cât de mult îl ura, așa că elogiul mi s-a părut absolut dezgustător.

După aceea, am trecut pe lângă portretul lui Zhao Deșteptul de pe masă, fiecare dintre noi înclinându-se de trei ori. M-am gândit la familia lui, care-și pusese mari speranțe în el, fiul lor mândru, singurul din sat care ajunsese vreodată la facultate. Era atât de aproape de clipa în care avea să aducă glorie familiei! Nu venise nimeni dintre ai lui la înmormântare; locuiau departe și erau prea săraci să le dea mâna să călătorească.

După înmormântare, ni s-a spus că aveam voie să asistăm la incinerare. Câţiva dintre noi au însoţit trupul în subsolul clădirii unde se aflau trei cuptoare mari. Camera cuptoarelor era de fapt un hol lung. Vedeam printre gratii că două cuptoare erau aprinse. Din când în când, se mai auzea câte un pocnet puternic, cu scântei ce săreau printre zăbrele şi cădeau pe podeaua acoperită cu un strat fin de cenuşă. La celălalt capăt, lângă un cuptor neaprins, se afla o targă cu trupul unei tinere. Era aşa de mică, încât mi-am zis că nu putea să aibă mai mult de treisprezece sau paisprezece ani. După burta mare se vedea că e însărcinată. Nu-i zăream faţa acoperită cu o batistă murdară.

Doi muncitori l-au aşezat pe Zhao Deşteptul pe un grilaj metalic pe podea, lângă cuptorul din mijloc. Avea pe el hainele cele mai bune, o jachetă de iarnă vătuită gri (chiar dacă era vară), şi părea mult mai mare. Ne-am apropiat de targă pentru un moment de reculegere. Când s-a terminat, am pus lângă el un mic castron cu şorici de porc – mâncarea lui preferată. Oamenii au început să discute cu voce joasă despre cum va arde corpul. Cineva a spus că trupul se va răsuci de trei ori şi va sări o dată în sus înainte de-a cădea pradă flăcărilor.

Dintr-odată am simţit o greutate în stomac. De ce a trebuit să moară Zhao Deşteptul? Aveam doar douăzeci şi cinci de ani şi văzusem deja prea mulţi morţi. M-am strecurat afară fără să spun nimic şi am ieşit pe poarta crematoriului. Soarele apunea, aruncând o lumină aurie peste Pagoda Albă din vârful dealului. Am început să plâng urcând dealul. Pentru cine plângeam? Pentru Zhao Deşteptul? Pentru Germen de Soia? Pentru pacienţii pe care nu-i putusem salva? Pentru China? Pentru mine? Nu ştiam.

26
Călugărița

ZHAO DEȘTEPTUL A MURIT ÎN AL DOILEA SEMESTRU DIN ANUL AL DOILEA, şi tot atunci a murit interesul meu pentru politică. Să nu te mai implici niciodată în politică, mi-am spus la înmormântarea lui. M-am refugiat în cărţi mai mult decât înainte; mă simţeam foarte atras de romanele englezeşti, ba chiar am început să scriu unul. Interesul meu pentru roman m-a făcut să fiu foarte entuziasmat în anul al treilea când am aflat că la cursul despre romanul englez vom avea un nou profesor, o doamnă în vârstă, educată în Statele Unite. Nu mă încânta doar faptul că era singurul membru al facultăţii care absolvise o universitate americană. Şi mai interesant mi s-a părut că era o călugăriţă creştină abia eliberată din închisoare după o condamnare de douăzeci şi şapte de ani. Huang Șase Degete susținea că era *singura* călugăriță din întregul Lanzhou.

Când domnișoara Zhou a intrat prima dată în clasă, n-a scos nimeni un sunet. Ne uitam la celebra deţinută cu uimire şi respect, în timp ce ea ne înmâna cerinţele pentru curs. Nu arăta aşa cum îmi imaginasem că trebuie să arate un deţinut după atâta timp. Avea pielea deschisă la culoare, câteva riduri şi părul uşor argintiu; părea să aibă vreo cincizeci de ani, deşi era trecută de şaptezeci. Nici nu arăta ca o călugăriţă. Purta un pulover negru peste o cămaşă albă şi pantaloni albastru închis, toate călcate cu grijă, semănând mai degrabă cu mama decât cu o călugăriță. Știam cum trebuie să arate o călugăriță, văzusem mai demult călugărițe adevărate. Înainte ca Revoluţia Culturală să închidă toate mânăstirile din Beijing, am întâlnit două călugărițe pe stradă. Trebuie să fi fost pe la începutul anilor ’60, eram mic, la grădiniță. Mergeam cu tata, care era îmbrăcat în uniformă de colonel, şi, când să intrăm pe Wangfujing, cea mai aglomerată stradă comercială din Beijing, aproape că ne-am ciocnit de cele două călugărițe. Amândouă erau străine, înalte, cu nasul mare şi purtau anterie alb-negre cum mai vezi acum doar în filme. Preţ de câteva secunde, şi eu, şi tata am

rămas locului holbându-ne la creaturile rare şi fascinante. Călugăriţele s-au oprit în acelaşi timp, de parcă exersaseră în prealabil, şi-au îndoit uşor genunchii (mi-am închipuit că era un fel de salut) şi s-au dat liniştite la o parte să ne lase să trecem. Cu capul drept şi o urmă de zâmbet, au alunecat pe lângă noi, fără să rostească vreun cuvânt. Aşa trebuia să arate o călugăriţă, să fie străină şi să poarte tot timpul anterie negre.

Domnişoara Zhou părea prea obişnuită şi amabilă să fie călugăriţă. Nu era distantă; de fapt, zâmbea prea mult. Vocea ei blândă şi melodioasă îmi amintea de cea mai bună educatoare de la grădiniţa din Curtea Mare. Avea şi ceva străin: accentul american diferit de accentul britanic standard al tuturor celorlalţi profesori. Deşi părea un om obişnuit, era captivantă, nici un alt profesor din facultate nu m-a cucerit aşa cum a făcut-o ea în prima oră. Pentru mine, singurul lucru dezamăgitor era că nu vorbea niciodată despre sine, despre religie sau despre timpul petrecut în închisoare. Cum putea cineva eliberat după douăzeci şi şapte de ani să fie atât de vesel şi de calm? Într-o zi, după curs, nu m-am mai putut abţine şi am întrebat-o direct:

— Este adevărat că sunteţi călugăriţă? Este adevărat că aţi petrecut douăzeci şi şapte de ani în închisoare?

Doi, trei studenţi din apropiere s-au tras mai aproape când au auzit întrebările.

Pe chipul ei a apărut un zâmbet slab. Nu părea deloc surprinsă. Ochii mari se uitau în ai mei şi a încuviinţat din cap. Zâmbetul era sigur al unei călugăriţe, încrezător şi senin, deosebit de zâmbetele oamenilor obişnuiţi. I-am admirat ţinuta.

— Da, a spus ea încet.

Fără nici o îndoială, nu voia să intre în detalii. Ştiam că era un subiect sensibil şi că n-ar fi trebuit să insist. Dar aveam atât de multe întrebări să-i pun: „Ce-aţi făcut în anii de închisoare? Aveaţi o Biblie să citiţi?“

Câteva săptămâni mai târziu, Huang Şase Degete mi-a spus că în oraş tocmai fusese restaurată şi redeschisă o biserică creştină – rezultatul noii politici a partidului referitoare la religie.

— Ghici cine predică?

— Domnişoara Zhou! am ghicit eu.

Cine altcineva ar fi putut fi?

— De unde-ai ştiut? Sigur, e numai un zvon, n-am fost acolo, asta dacă chiar există o asemenea biserică.

Am simţit o curiozitate de nestăpânit să văd biserica şi pe domnişoara Zhou ca predicatoare, dar n-am spus nimic. Era sinucidere politică să fii prins mergând la biserică. Încă îmi mai aminteam cum fuseseră persecutaţi şi batjocoriţi cei care mergeau la biserică, cu câţiva ani înainte. Toleranţa Partidului Comunist faţă de biserici era precum capriciul unui copil, se putea schimba într-o clipă fără nici un avertisment. Nu-mi puteam permite să-mi creez din nou probleme politice după calvarul abia încheiat cu securitatea.

Duminica următoare, m-am strecurat din cămin după micul dejun, spunându-le colegilor că mă duc la o librărie din centru. Am găsit Aleea Peştişorul de Aur lângă zona comercială. Abia dacă încăpeau doi oameni unul lângă altul pe ea, nu era decât o alee întunecată şi umedă.

În capăt am zărit o intrare, o poartă mare şi neagră, cu vopseaua scorojită. Era deschisă şi am pătruns într-o curte care se vedea că fusese odinioară grădina din spate a unei biserici mari. Clădirea principală, înaltă, cu turn ascuţit şi giruetă, era acum separată de curte. Dinăuntru se auzea zgomot de maşinării, probabil fusese transformată în fabrică de cartier. Clădirea mică din curte, din cărămizi roşii şi ţiglă gri, arăta ca o şcoală cu o singură sală de clasă. Hârtia maro acoperea parţial ferestrele ce păreau sparte.

Am intrat în biserica tăcută. Era chiar mai mică decât părea din afară, cu doar şase rânduri de bănci, şi acelea fără spătar. Nu avea altarul înălţat. În faţă, lângă perete, se afla o masă lungă acoperită cu o faţă de masă albă, iar pe ea, o mică statuie a lui Isus pe cruce, de mărimea unei păpuşi mai mari. De-o parte şi de alta a statuii ardea câte o lumânare într-un sfeşnic din marmură albă. Flăcările pâlpâitoare abia se zăreau, părea că şi cea mai mică rafală de vânt strecurată prin găurile din ferestre le putea stinge. În dreapta era o altă măsuţă, acoperită tot cu pânză albă aspră, care servea drept altar. Pe bănci şedeau vreo zece oameni, iar alţi doi sau trei se rugau în genunchi în faţa altarului. Erau toţi oameni în vârstă, îmbrăcaţi în haine cernite de bumbac, gri sau negre. Când am intrat, încăperea era cufundată într-o tăcere deplină. Îmi auzeam paşii estompaţi şi atenţi pe podeaua de cărămidă. Câteva capete s-au întors uşor spre sunetul necunoscut şi ochii le-au licărit

de surpriză; apoi, aproape imperceptibil, au revenit la starea de rugă liniştită şi meditaţie.

M-am aşezat în ultima bancă. Simţeam tulburarea provocată de prezenţa mea acolo. Un bătrân care stătea lângă mine îmi arunca priviri pe furiş. Am înţeles de ce se temeau, costumul meu de student semăna foarte mult cu unul oficial sau al unui agent secret. M-am uitat în jur şi am văzut o carte subţire cu coperte maro închis, lângă femeia din faţa mea. Alţi câţiva ţineau în mâini cărţi identice.

— Pot să o împrumut puţin? m-am aplecat şi i-am şoptit femeii, atingându-i uşor cotul.

Femeia tresări. Fără să se uite în spate, îmi răspunse posac:

— Da.

Am luat cartea. Paginile erau cusute manual cu fir gros şi marginile erau rupte. Avea o copertă din hârtie aspră, maro, acum aproape neagră, cu pete de grăsime. Pe ea se vedea scris mic, de mână „Noul Testament şi Imnuri religioase“. Am deschis-o; cuvintele şapirografiate pe hârtie albă fină şi fragilă erau mici şi estompate, abia lizibile pe alocuri. Caracterele erau elegante şi curgătoare, înclinate uşor spre dreapta sus, într-un fel oarecum familiar. După ce am răsfoit primele pagini, mi-am dat seama de ce-mi părea cunoscut: era scrisul de mână al domnişoarei Zhou! Aşa scria ea pe tablă.

Nu ştiu când sau de unde a intrat domnişoara Zhou în încăpere. Oamenii din faţa mea s-au ridicat dintr-odată în picioare. Domnişoara Zhou stătea în spatele altarului.

Slujba a început cu imnuri. Nu exista orgă, pian sau vreun instrument muzical care să acompanieze melodiile. La fiecare imn, domnişoara Zhou începea prima, iar restul congregaţiei o urma. Cântau pătrunşi, cu voci joase. Deasupra lor, o puteam auzi limpede pe domnişoara Zhou. Pronunţa cuvintele clar, cum făcea la ore. Nu ştiam nici unul dintre cântece, dar îmi plăceau melodiile dulci şi paşnice în comparaţie cu marşurile revoluţionare stridente auzite toată viaţa. După imnuri, a urmat o rugăciune. M-am simţit ciudat când domnişoara Zhou l-a rugat pe Dumnezeu să binecuvânteze slujba. Am încercat să fiu receptiv, dar n-am simţit nimic, cu siguranţă n-am simţit prezenţa lui Dumnezeu. De când eram, fusesem învăţat că nu există

Dumnezeu, şi am crezut asta. Dar era ceva misterios în domnişoara Zhou, probabil că în vocea ei blândă, care m-a mişcat, şi nu m-am simţit straniu sau netot stând acolo, nici nu m-a încercat vreo neliniște, aşa cum am crezut că se va întâmpla.

Predica ei era despre mântuire. Mai auzisem de „izbăvire“ şi „botez“ în timpul Revoluţiei Culturale, concepte ridiculizate şi denunţate drept superstiţie. Ani mai târziu, când am încercat să-mi amintesc ce-a spus domnişoara Zhou atunci, n-am reuşit. Nu mi-am amintit decât chipul ei, deopotrivă trist, senin şi fericit, alături de lacrimile care îi sclipeau în ochi la sfârşitul predicii.

După predică, oamenii au cântat din nou imnuri. Am ascultat cântecele, amuzat de bătrânul de lângă mine. Venele gâtului i se umflaseră şi pulsau odată cu buzele, dar cânta total nesincronizat cu restul congregaţiei. Am fost uluit cât de absorbit era, şi aproape că mi-am imaginat lumina şi energia extraordinare radiind din ochii lui injectaţi. Spre sfârşitul celui de-al treilea imn, m-a iritat o zguduitură bruscă şi violentă a băncii, când un individ întârziat, gras şi aparent necioplit s-a aşezat la celălalt capăt, lângă bătrân. Deşi nimeni nu s-a întors să se uite la el, prezenţa lui a trimis imediat un fior rece prin încăpere. Sunetul vocilor a scăzut brusc în intensitate, abia dacă se mai auzea, de parcă o mână invizibilă ar fi răsucit un buton la radio. Am aruncat o privire rapidă şi furioasă nou-venitului. Individul purta un pardesiu vechi, murdar, din bumbac negru, cu gulerul ridicat, şi o şapcă militară kaki. Gulerul negru nu-i acoperea gâtul alb şi gras, care contrasta caraghios cu haina murdară şi cu celelalte chipuri maronii şi uscate din jur. Gâtul gros! Mi-au trebuit câteva secunde să-mi dau seama, dar apoi am tresărit. Era Unchiul Grăsunilă, agentul căruia îi raportasem mai bine de un an! M-am întors cât am putut de repede şi mi-am acoperit faţa cu cartea. Din fericire, Unchiul Grăsunilă îşi întindea gâtul gras şi se uita la domnişoara Zhou şi la restul congregaţiei. Ştiam că sunt în pericol, şi mintea a început să-mi lucreze. Puteam fi dat afară din facultate dacă mă raporta. Sau, mai rău, puteam fi arestat şi trimis la închisoare, acuzat că eram creştin ascuns, ca domnişoara Zhou. Am încercat să mă liniştesc, dar vedeam cum îmi tremură foile cărţii în faţa ochilor.

Imnul s-a terminat. Domnişoara Zhou a ridicat o ceaşcă mare de porţelan

alb, iar oamenii s-au ridicat în picioare, s-au strecurat printre bănci spre culoar şi apoi spre partea din faţă a încăperii, să ia o înghiţitură din ceaşcă. Am prins ocazia când bătrânul s-a ridicat şi l-a împins pe Grăsunilă spre culoar. M-am furişat înapoi şi m-am strecurat discret afară. După ce am ieşit pe poartă, am rupt-o la fugă cu capul în haină. Nu m-am oprit până n-am ajuns la staţia de autobuz de pe strada principală.

Nu m-am mai apropiat de biserică, cât am fost în facultate. Întors la cursul domnişoarei Zhou, mi s-a părut că am o nouă perspectivă asupra romanelor pe care le citeam. Uneori am crezut că perspectiva se datora vocii ei blânde şi liniştite auzite în biserică.

La trei săptămâni după vizita mea, mi-a ajuns la urechi că biserica fusese din nou închisă, din cauza eforturilor guvernului de a preveni relansarea mişcării democratice care cuprinsese ţara câteva luni mai înainte. Nu m-a surprins. Un an mai târziu, i-au dat iar voie să se deschidă. Numărul participanţilor la slujbă a crescut exponenţial, mi-a spus Huang Şase Degete. (Spre deosebire de mine, după absolvire, vizita oraşul Lanzhou destul de des.) Guvernul a evacuat în cele din urmă fabrica din biserica propriu-zisă şi a returnat clădirea congregaţiei. Huang Şase Degete s-a dus la o slujbă, după câţiva ani, şi mi-a spus că biserica era atât de plină, că a trebuit să stea în spate, lângă uşă. „Ziceai că au venit la biserică jumătate dintre locuitorii din Lanzhou“, mi-a scris el iritat într-o scrisoare. „Nici măcar nu m-am putut apropia îndeajuns s-o salut pe domnişoara Zhou. Oriunde merge, e întâmpinată cu atâta respect, de zici că-i papa. De fapt, unii spun că ar putea deveni primul episcop al Chinei centrale de după eliberare.“

Timpul petrecut cu domnişoara Zhou şi biserica ei a fost scurt, dar prin intermediul ei am văzut o imagine a creştinilor destul de diferită de tot ce fusesem învăţat. Imaginea mea iniţială venea din desenele animate comuniste cu misionari occidentali – înveşmântaţi în anterie negre, cu feţe lungi şi inexpresive – veniţi în China să fure obiecte antice. Dar după vizita la biserică, de câte ori mă gândeam la creştini mă gândeam la domnişoara Zhou şi la faţa ei zâmbitoare. Iertarea, bunătatea, umanitatea şi, mai presus de toate, credinţa ei puternică m-au făcut să vreau să aflu mai multe despre religia misterioasă, chiar dacă eram încă ateu şi nu credeam în Dumnezeu.

27
Monstrul ambiției

ANUL AL TREILEA, DUPĂ REPRIMAREA MIȘCĂRII PENTRU DEMOCRAȚIE și închiderea bisericii, a fost cel mai groaznic an din facultate. Încercările de reformă politică fuseseră zădărnicite, și la fel s-a întâmplat cu încercările de explorare a laturii religioase a vieții. În ciuda cărților, facultatea nu era raiul imaginat. După amenințările repetate ale Scorpionului Zâmbitor că mă vor trimite în Tibet după absolvire dacă mai neglijez studiile politice, am început să merg mai des la orele domnului Pârțâilă, plictisindu-mă la fel de tare ca la fabrica de avioane. La celelalte cursuri mergeam tot mai rar, petreceam mult timp la Pagoda Albă, uneori aproape toată ziua, întins sub un plop și citind cărțile din lista primită cu mult timp în urmă de la Li Ling. Îmi era dor mai mult ca oricând de conversațiile noastre din fabrica de avioane. Nu mai știam nimic despre ea după căsătorie, dar mă gândeam uneori dacă n-ar fi bine să-i scriu pe adresa mamei sale. Nu i-am trimis niciodată scrisoarea compusă de multe ori în minte, mi-am zis că nu se cădea să iau legătura cu o femeie măritată.

Ca să uit de Li Ling, am încercat să mă apropii de o fată din clasă, dar n-am ajuns nicăieri. Fata era drăguță, însă conversațiile cu ea erau întotdeauna seci și plictisitoare, după câteva luni am lăsat relația să moară. La acea vreme, în afară de cărți, singura bucurie erau scrisorile ocazionale de la Diavolul Fumător, de obicei pline de vești bune și sfaturi care mă făceau să mă simt mai bine o vreme. Prin mai, am primit o scrisoare care m-a surprins:

„Nici prin cap nu-ți trece ce fac acum“, scria el. „Am fost promovat secretar de partid al satului Porcul Spinos Mare! Acum sunt «Unchiul Greier al doilea»! Îți vine să crezi? La următoarea Mare Revoluție Culturală Proletară, cu noua recoltă de Copii din Beijing trimisă în Porcul Spinos Mare, Unchiul Greier al doilea o să le fie ghid. Ca în vremurile bune. Îți spun cinstit, e tare bine să fii într-o poziție de autoritate. Mai bine rege într-

un sat decât ministru infatuat într-un oraș mare ca Beijingul. Miniștrii din Beijing sunt mai mulți decât firele de păr pe o vacă! Nu ți-am spus că intrarea în partid e viitorul nostru? Munca mea e să mișc din buze: dau ordine, răspund la telefon (au pus anul trecut primul telefon din sat), mănânc acasă pe la cei din sat (cea mai solicitantă parte a slujbei, dar și cea mai plăcută).

Dar fac mai mult decât să trag o pipă bună după o masă bună. Am fost ocupat să lucrez pe *kang*. Sunt tatăl mândru al celor cinci flori de aur. Cinci fete frumoase! Al șaselea-i pe drum. Știu că o să țipi despre «politica unui singur copil» a partidului. La naiba cu ea! Acum sunt țăran, și țăranii nu dau un ban pe decretele împăraților. Vorba lor: raiul e sus și împăratul departe – prea departe să ne atingă. Scopul meu e să fac un băiat, și n-o las pe nevastă-mea să coboare de pe *kang* până nu-mi face un băiat. Am pariat cu Papuc Stricat – și el are tot patru fete, e la fel de hotărât ca mine să aibă un BĂIAT MARE ȘI DOLOFAN. Cine pierde pariul dă o petrecere pentru tot satul, ca să sărbătorească nașterea fiului celuilalt.

Ai intrat în partid? Ascultă-mi sfatul: e cel mai bun mod să ajungi departe în China. Puterea politică e totul – nu intru în toate detaliile, dar, crede-mă, îți oferă totul.“

Diavolul Fumător părea să aibă iar dreptate. Se apropiau repede absolvirea și repartiția, știam că ar fi fost bine să-mi îmbunătățesc relația cu secretarul de partid, ca să n-am necazuri. Firește că nu voiam să ajung în Tibet după patru ani de facultate. M-am gândit să-i trimit din nou domnului Pârțâilă o cerere de intrare în partid.

Într-o după-amiază, când tocmai redactam cererea, deși știam că era o pierdere de timp, a trecut pe la mine prietenul meu Micul Einstein. Vizita neașteptată mi-a dat o nouă speranță.

— Am nevoie de ajutorul tău, a zis el fără prea multe politețuri, întinzându-mi un plic mare și gălbui. Vreau să mă ajuți cu niște scrisori în engleză, ca să mă înscriu la câteva programe postuniversitare în Statele Unite.

Era unul dintre cei mai buni studenți din Departamentul de Fizică, câștigând chiar și un concurs național, cu un an înainte. Nu m-a mirat că voia să studieze în SUA, ceva foarte rar în China. În următoarea oră, i-am

redactat mai multe scrisori în engleză, iar după ce am terminat, i-am povestit despre frustrările mele, teama de domnul Pârţâilă şi planul de a încerca să intru în partid.

— De ce trebuie să mergi pe drumul ăsta idiot ca să eviţi Tibetul? m-a întrebat Micul Einstein. Ca membru de partid poţi ajunge acolo şi mai repede. De ce nu încerci un program postuniversitar în SUA?

— Ar fi frumos să învăţ în Statele Unite, dar nu pot. În primul rând, n-am nici o rudă acolo care să garanteze pentru mine. Apoi, ştii la fel de bine ca mine că n-am bani să-mi plătesc şcoala. N-am decât optzeci şi cinci de yuani în bancă, nu-mi ajung nici pentru o săptămână de mâncare, darămite pentru un bilet de avion peste Pacific.

Un bilet dus pentru SUA costa patru sute de yuani, o sumă de neimaginat pentru mine la vremea aceea.

— Poţi cere bursă chiar dacă nu ai rude în Statele Unite, a insistat Micul Einstein. Asta fac eu acum. Nici eu n-am rude acolo. Ce ai de pierdut? Cel mai rău lucru e să ajungi într-un restaurant chinezesc, să speli vase un an şi să te întorci acasă. Chiar şi aşa, te întorci cu o mie de dolari. Dacă rămâi aici, n-o să economiseşti niciodată o mie de dolari.

O mie de dolari însemna trei mii de yuani. Banii erau seducători. Dacă economiseam câteva sute de yuani toată viaţa eram deja norocos. Mi-am amintit vorbele lui Lenin cel Mic înainte să se căsătorească cu Chifteluţa, în fabrica de avioane: scopul vieţii lui era să economisească trei sute de yuani pentru situaţii de urgenţă, aşa că era dispus să trăiască simplu şi să cheltuie puţin, fără să mănânce în oraş, fără filme, fără haine şi pantofi noi. Mi-am amintit că atunci mă gândeam: ce obiectiv jalnic! Micul Einstein avea dreptate: ce-aveam de pierdut?

— Bine. O să încerc. Şi ştiu pe cine să dau vina dacă intru într-o belea de data asta.

Banii nu erau singurul motiv pentru decizia luată. Un motiv şi mai important, subînţeles, dar niciodată rostit cu voce tare nici măcar printre prieteni, era ambiţia personală, ceva care nu putea fi pomenit în China, un cuvânt „murdar“, tabu, la fel de periculos în vocabularul comunist cum era şi cuvântul „burghez“. Oficialii de partid urau cel mai mult oamenii cu ambiţii personale. A recunoaşte că ai ambiţii personale echivala cu o

sinucidere politică. Dar nu m-am putut abține; niciodată nu m-am mulțumit să joc doar cărțile împărțite de partid.

— Bine ai venit la bord, mi-a spus Micul Einstein. Ar fi bine te grăbești. Mă tem că e ultimul tren. Pot închide ușa oricând. Am auzit că guvernul lucrează deja la restricții în legătură cu studiile în străinătate.

În aceeași zi, am trimis peste zece cărți poștale la universități dincolo de Pacific, cerând formulare de înscriere. Nu aveam nici cea mai vagă idee despre micile necazuri și supărări pe care urma să mi le aducă ceva atât de simplu.

Următorul pas era să obțin foile matricole. M-am dus la Biroul de Acte și mi-am dat seama, după fața împietrită a celui din spatele ghișeului, că vor fi probleme. Prin fereastra mică, individul își țuguie buzele și-mi spuse repede, cu un fel de măcănit de rață:

— Nu putem elibera foaia matricolă pentru o universitate străină decât dacă aveți permisiunea expresă a decanului.

Decanul, un bărbat cu voce blândă și cu fața netedă, mi-a explicat amabil:

— Nu vă putem da permisiunea decât dacă aveți acordul secretarului de partid al Departamentului de Limbi Străine.

Secretarul de partid era domnul Pârțâilă. Două zile m-am chinuit din cauza discuției pe care trebuia s-o am cu el. Ne luptaserăm aproape trei ani, știam că nu-mi va fi ușor. Cel mai rău lucru pe care-l puteam face era să-i spun că vreau să studiez în America.

— Tovarășe Pi, mi-am început discursul pregătit dinainte pentru domnul Pârțâilă, la el în birou. În ultimii trei ani, m-ați învățat o mulțime de lucruri valoroase: să iubesc partidul, să slujesc oamenii din toată inima, să mă sacrific pentru cauza țării. Vă mulțumesc că m-ați învățat toate acestea. M-am gândit mult și serios că este nevoie de sacrificii personale pentru a răsplăti grija pe care mi-a arătat-o partidul și, în cele din urmă, am găsit o cale: vreau să înfrunt cea mai mare provocare, să studiez în Statele Unite. Știu că voi întâmpina greutăți mari acolo, dar, așa cum ați spus, greutățile ne vor căli spiritul revoluționar. Voi veni înapoi cu cele învățate și cu toți banii câștigați pentru a-i da țării și partidului. Desigur, voi fi foarte fericit să lucrez aici pentru partid, să fac o treabă bună. Dar cred că voi avea o

contribuţie şi mai importantă pentru partid mergând în America.

Discursul abunda în clişee de partid corecte, dar tot nu a reuşit să-l convingă pe suspiciosul secretar de partid.

— Să studiezi în America? În chiar inima capitalismului? Este o chestiune foarte serioasă, şi va trebui să convoc o şedinţă a comitetului s-o discutăm.

Spre surprinderea mea, domnul Pârţâilă a fost de acord cu cererea, două săptămâni mai târziu.

— Cu două condiţii, mi-a spus el cu acceptul în mână. Unu, să participi la orele săptămânale speciale de educaţie politică pentru activiştii de partid şi să faci un efort să intri în partid. Doi, s-o ajuţi pe Feng Xia să ceară bursă în America. Ştii că este un bun membru de partid, şi comitetul a decis că ar fi mai bine să meargă cu tine.

Scorpionul Zâmbitor cu mine? Absurd! Era ultima din grupă, probabil de nivelul unui elev de clasa a VIII-a. Ce să studieze? Avea de gând să mă spioneze? Dar nu mai era timp şi nu-mi puteam permite să mă stresez prea mult din cauza ei, aşa că am fost de acord cu condiţiile şi am primit scrisoarea preţioasă de la secretarul de partid. Înarmat cu scrisoarea domnului Pârţâilă şi alături de un membru solid al partidului, cum era Scorpionul Zâmbitor, am înaintat cu o briză puternică, dar blândă în pânze. În două săptămâni, am obţinut foile matricole de la Decanat şi Biroul de Acte.

Eu, Micul Einstein şi prietena lui aveam rezultate academice excelente şi am primit burse de la universităţi americane. Scorpionul Zâmbitor nu a reuşit, din cauza rezultatelor academice slabe. Obstacolele academice şi financiare s-au dovedit a fi însă cele mai mici peste care a trebuit să trecem. Adevărata provocare a fost obţinerea autorizaţiei de plecare şi a paşaportului de la Biroul de Siguranţă.

Înainte să mergem la Biroul de Siguranţă al provinciei, aveam nevoie de o autorizaţie de securitate de la Departamentul de Siguranţă Publică al universităţii. Emiterea autorizaţiei de securitate era luată foarte în serios, toată lumea fiind văzută ca un potenţial dezertor. Cererea mea a ajuns la Departamentul de Siguranţă Publică, dar, vorba chinezilor, când intră vaca de noroi în mare nu mai iese niciodată. Timp de o lună, Micul Einstein şi cu

mine am mers la fiecare două, trei zile la Biroul de Siguranţă Publică. Directorul Zhang ne-a spus în faţă că o să avem de aşteptat.

— Am cerut anchete în toate locurile pe unde aţi stat, ca să vă verificăm trecutul politic, ne-a spus el, dând din cap. Fan Shen, în ceea ce te priveşte, trecutul tău este mai *complicat*, ştii ce vreau să spun, mi-am trimis asistentul personal la Beijing şi la Xi'an să investigheze. Sincer, partidul trebuie să se asigure că poate avea încredere în tine. Sunteţi ai ţării, şi ţara răspunde pentru voi. Suntem gata să aşteptăm cât este nevoie pentru o treabă bună.

Într-o zi, când eu şi Micul Einstein ne-am dus la Birou să întrebăm, am fost surprinşi să-l găsim pe directorul Zhang într-o dispoziţie euforică:

— Luaţi loc, ne-a spus el zâmbind pentru prima dată. Am noutăţi pentru amândoi. Nu trebuie să mai veniţi aici.

Mi-a sărit inima din loc; anticipam o aprobare.

— Partidul Comunist tocmai a emis Documentul nr. 14.

A ridicat un plic gros gălbui, cu secera şi ciocanul roşii pe el, şi l-a bătut triumfător.

— Aici scrie că toţi absolvenţii de facultate trebuie să lucreze cel puţin doi ani în ţară după absolvire înainte să poată cere paşaport. Uitaţi-vă.

Ne-a întins plicul, iar noi ne-am topit în scaune.

— Urăsc ţara asta, vreau să-l strâng de gât pe director, fierbea Micul Einstein după ce am ieşit din Biroul de Siguranţă Publică. Trebuie să găsesc o cale să scap. Sunt gata să-mi lipesc scrisorile de acceptare în valiză şi să înot până în Hong Kong.

— Eu nu ştiu să înot, s-a vârât prietena lui în vorbă. În plus, nu vreau să sfârşesc în stomacul vreunui rechin.

— Puţini reuşesc, i-am spus serios, cu toate că şi eu ardeam de dorinţa să scap. Mulţi se îneacă şi majoritatea celor ajunşi sunt prinşi şi trimişi înapoi. Guvernul îi bagă la închisoare ca trădători.

— Ştiu asta, mi-a răspuns Micul Einstein, calmându-se. Mă gândesc… putem trece munţii în Yunnan şi intra în Birmania. Graniţa-i lungă, trebuie să existe un loc pe unde să ne putem strecura.

— Nu ştim drumurile, a observat prietena lui, deja înspăimântată. Sunt o mulţime de grăniceri foarte pricepuţi la capturarea celor care încearcă să

scape.

— Înainte să ne asumăm un asemenea risc, am spus, hai să ne gândim la alte căi. Poate reușim să-i convingem pe oficialii de partid din departamentele noastre să ne dea o dispensă de la noul regulament.

A doua zi, am vorbit cu domnul Pârțâilă, încercând să-i câștig sprijinul.

— Ce păcat, a spus el după ce mi-a ascultat discursul.

Părea înțelegător, dar de fapt era foarte bucuros.

— Știam că n-are rost. Dar voi, tinerii, nu vărsaţi lacrimi până nu vedeți sicriul, scuză-mă pentru acest clișeu. Ar trebui să vă liniștiți și să fiți mulţumiți să lucrați în China. Ce-i așa de minunat să mergi în America? Partidul are nevoie de tine aici. Ține minte, când încerci să faci totul după bunul-plac totdeauna dai de necazuri. Numai partidul ştie ce-i mai bine pentru tine. Dacă partidul are nevoie ca tu să înveți în străinătate, o să te cheme.

N-am vrut să renunț atât de ușor. Era inutil să încercăm să discutăm cu oficiali idioţi ca domnul Pârţâilă. Poate că o „sabie cerească“ mai puternică, un înalt oficial de la Beijing, ne-ar fi putut ajuta să ocolim noile restricții.

Timp de câteva săptămâni, Micul Einstein și cu mine am redactat atenți scrisori și am căutat o legătură cu cerul. Căutam pe cineva, nepot, fiu, fost servitor sau paznic, cu acces la un funcționar de partid de rang înalt, care să-i poată transmite personal scrisorile. Mi-am amintit că prietenul meu Micul Dragon devenise locotenent-colonel la Comitetul Militar Central din Beijing, poate avea vreo relație. I-am scris şi i-am cerut ajutorul. A fost de acord să găsească pe cineva care să dea scrisorile unui oficial din Ministerul Educației. Chiar dacă era doar o legătură foarte vagă cu un funcționar înalt, a fost singurul lucru la care ne puteam gândi, și am sperat într-un miracol. Miracolul nu s-a întâmplat niciodată.

Am încercat să obțin ajutorul părinților mei, dar am primit o serie de prelegeri standard pe care nici domnul Pârţâilă nu le-ar fi putut îmbunătăți: respectă ordinele partidului, fii mulţumit de misiunea încredințată de partid, pune interesele partidului și ale țării deasupra intereselor personale. Înțelegeam modul lor de gândire, știam că sloganurile măreţe primite nu erau pentru mine, ci că se protejau pe ei. Cum toată viața fuseseră membri de partid, vedeau în ambiția mea un pericol pentru ei.

Micul Einstein şi cu mine ne-am continuat eforturile inutile toată vara. Am trimis numeroase scrisori către Ministerul Educaţiei, Departamentul de Stat şi Comitetul Central al Partidului, dar toate au fost returnate oficialilor de la universitate. Domnul Pârţâilă a oftat fluturând un teanc de scrisori pe care le trimisesem la Beijing.

— Nu v-am spus că n-are rost? A clătinat din cap: Trebuie să fiţi convinşi că partidul are în vedere interesele voastre, ale tinerilor, când ia decizii. O să daţi de necaz dacă încercaţi să faceţi lucrurile pe cont propriu. Aveţi încredere în partid.

Zilele au devenit săptămâni, apoi luni: mai, iunie, iulie, august. Când au aflat de situaţia noastră, universităţile americane au trimis şi ele scrisori premierului Zhao Ziyang. Dar erau ca nişte pietre aruncate în ocean, au dispărut fără urmă. Eram atât de disperat, încât mă simţeam ca porcul mort care nu se mai teme de apa clocotită. Mă gândeam serios să înot până la Hong Kong.

În cele din urmă, timpul a trecut. Anul şcolar a început în America în septembrie şi noi am pierdut bătălia. Am trimis cu părere de rău scrisori universităţilor americane, anunţându-le că renunţăm la bursele câştigate cu greu pentru anul respectiv.

28
Ultima luptă din facultate

DUPĂ CE AM PIERDUT LUPTA PENTRU PAȘAPORT, A TREBUIT SĂ MĂ ARUNC în cealaltă luptă apărută dinaintea mea: repartiția. Eram în ultimul semestru.

Știam toți importanța momentului mult așteptat. Unii se poziționaseră și se pregătiseră pentru acea luptă unică de când erau boboci. Repartiția primită de la partid era mai degrabă o poruncă, nu o ofertă. Pe atunci existau în China puține întreprinderi private, și refuzul repartiției de partid însemna o pată teribilă în dosarul absolvenților, le distrugea practic tot restul vieții. Prin urmare, erau puțini cei care îndrăzneau să refuze repartiția, chiar dacă acceptul însemna despărțirea de familie sau ani buni într-un serviciu pe care îl detestau.

În martie, după ce rectorul universității s-a întors de la Beijing, unde participase la conferința națională privind repartiția locurilor de muncă, ca să ne pregătească pentru nefericirea și șocul pe care urma să le trăim mulți dintre noi, administrația ne-a anunțat că erau mai puține locuri bune decât în anii anteriori. Mulți n-aveau să fie trimiși înapoi în orașele natale, prioritatea nedeclarată a oricărui absolvent.

În aprilie, cu trei luni înainte de absolvire, fiecare departament a numit un comitet însărcinat cu repartițiile. În cadrul Departamentului de Limbi Străine, comitetul era alcătuit din domnul Pârțâilă, Scorpionul Zâmbitor, profesorul Dai și instructorul Wu, toți membri de partid, semn rău pentru perspectivele mele. Zvonurile din cămin m-au îngrijorat și mai mult: „Sunt doar trei locuri la Beijing și unul la Shanghai pentru absolvenții de engleză, anul ăsta“, „Șaizeci la sută dintre absolvenți vor ajunge profesori de gimnaziu în școli rurale îndepărtate, chiar este un loc în Tibet“. Zvonurile de acest fel ne-au ținut nu doar pe mine, ci pe toți, ca pe ace, săptămâni întregi; ultimul lucru pe care mi-l doream era să merg în Tibet. La noi în departament, cinci eram din Beijing și doi din Shanghai. Dacă ce se spunea

era adevărat, nu existau suficiente locuri să ne întoarcem toţi acasă. Frica a declanşat o competiţie deschisă şi mârşavă, transformând colegii de clasă şi prietenii în duşmani. În culise, campusul devenise un câmp de luptă sălbatic.

O luptă deosebit de josnică a avut loc între doi colegi de clasă din Tianjin, al treilea oraş ca mărime din China. Se zvonea că era un singur loc la Tianjin. Unul din ei nu putea ajunge acasă. Timp de câteva săptămâni, s-au dus pe rând la comitetul pentru ocuparea forţei de muncă să-l ponegrească pe celălalt şi să-şi crească propriile şanse de a ocupa locul. Lupta îndârjită i-a transformat în duşmani crânceni şi nu şi-au mai vorbit niciodată după aceea. Nu a fost singurul caz.

În săptămânile dinaintea anunţării repartiţiilor, toată lumea a încercat să tragă sfori sau să găsească relaţii ca să-i influenţeze pe membrii comitetului pentru repartiţii, prin orice mijloace. Părinţii cu funcţii influente i-au vizitat pe membri în numele copiilor, cei fără părinţi puternici au trimis plocoane.

Conform obiceiului, am făcut şi eu vizitele cuvenite membrilor comitetului. Întâmplător unul dintre ei, profesorul Dai, fusese partenerul meu de bridge, cu un an în urmă. Ştiam însă că un singur aliat nu era de-ajuns să le fac faţă adversarilor puternici din comitet. Domnul Pârţâilă şi Scorpionul Zâmbitor mă consideraseră mereu elementul-problemă al departamentului şi mă ameninţau de patru ani că mă trimit în Tibet sau în Xinjiang, unde îşi deportau împăraţii duşmanii. Trebuia să găsesc o cale să mă asigur că nu se va întâmpla astfel. Tata era un funcţionar de rang înalt al partidului, dar ştiam că nu mă pot baza pe el. Îi era prea frică să nu-i fac probleme, şi probabil că avea să-mi ţină o prelegere seacă despre ascultare şi slujirea partidului, în loc să vină la şcoală să intervină pentru mine.

Zile întregi m-am gândit la posibile strategii de a-mi îmbunătăţi şansele. Apoi am avut o epifanie: aveam şi eu „prieteni“ puternici pe care să mă bazez – poliţia secretă căreia trebuise să-i raportez lună de lună până în urmă cu un an; cu puţină ingeniozitate, puteam să le redirecţionez uriaşa forţă de atac spre duşmanii mei. O idee excitantă şi curajoasă, aşa că mi-am făcut planurile atent.

În după-amiaza următoare, am sunat la „librărie“. A răspuns la telefon Unchiul Grăsunilă:

— Unchiule Liu, sunt Fan Shen, am spus pe un ton grăbit. Trebuie să te văd imediat. Am ceva urgent de raportat.

Unchii au venit în grabă din celălalt capăt al oraşului şi ne-am întâlnit la hotelul Lanzhou. Fără prea multă tevatură, am redevenit zelosul naiv, prost şi foarte vorbăreţ, şi am raportat cu toată seriozitatea „informaţiile importante“ descoperite despre domnul Pârţâilă.

— Domnul Pârţâilă – tovarăşul Pi, vreau să spun – s-a comportat foarte ciudat în ultima vreme, am turuit pe nerăsuflate. Astăzi, l-am văzut vorbind cu profesorul canadian. Când am trecut pe lângă el, i-a strecurat străinului o bucăţică de hârtie şi a plecat imediat. Cu pregătirea primită de la dumneavoastră în ultimii ani – aţi spus că amănuntele pot duce la lucruri mari –, am putut imediat să-mi dau seama că încerca să ascundă ceva. Am avut tot timpul îndoieli despre el, dar de data asta a fost ceva atât de ostentativ, încât a trebuit să raportez imediat.

Ca de obicei, am oferit şi o explicaţie posibilă şi nu am ezitat să adaug detalii suculente. Nu m-am simţit deloc vinovat pentru fabulaţiile ridicole. Din contră, mi-a făcut o plăcere extraordinară să-mi imaginez cum agenţii secreţi cu faţă implacabilă îl prăjeau pe înspăimântatul domn Pârţâilă.

După povestea despre domnul Pârţâilă, a urmat alta despre Scorpionul Zâmbitor, pe care o bănuiam că era complicea domnului Pârţâilă. Toată lumea ştia că-i era amantă. Bănuiam cu tărie că motivul pentru care îmi permisese să merg la studii în America era recompensarea ei ascunsă. Am savurat ora în care i-am alimentat pe cei doi agenţi tonţi, dar foarte periculoşi, cu tâmpenii savuroase. Era ultima dată când puteam s-o fac. Mai important, ştiam că basmele mele vor avea efecte adânci asupra duşmanilor. Am vrut să-i plictisesc zdravăn, ca să-şi dorească să scape de mine o dată pentru totdeauna.

După aproximativ o oră, raportul a început să-i calce pe nervi. Era conform planului.

Unchiul Grăsunilă m-a întrerupt după o poveste deosebit de lungă:

— Mulţumim pentru raport. Trebuie să ne întoarcem să-l studiem. Suntem mulţumiţi că eşti vigilent şi loial partidului şi am decis ca după absolvire să nu mai păstrăm legătura.

Când a repetat şi a subliniat ultima frază, am bănuit că se temea să nu-i

sun tot timpul şi să-i torturez cu rapoarte şi mai chinuitoare:

— Adică, de acum înainte, *nu* trebuie să ne mai raportezi. ACESTA ESTE UN ORDIN. Trebuie să te porţi ca şi cum nu ne-ai fi cunoscut niciodată.

— Dar ţine minte, a adăugat unchiul Qi cu vocea lui obişnuită, rece şi ameninţătoare, că nu trebuie să sufli niciodată o vorbă nimănui despre întâlnirile noastre. Cred că înţelegi consecinţele dacă spui cuiva.

Cu siguranţă înţelegeam ce putere aveau. De aceea eram acolo. Ultima remarcă mi-a oferit exact şansa pe care o vânam, aşa că m-am agăţat de ea.

— E o problemă. Ultima dată, aţi spus că-mi garantaţi că absolvirea şi repartiţia mea n-o să fie deloc afectate fiindcă am cooperat cu dumneavoastră. Dar fiindcă am lucrat cu dumneavoastră şi am raportat despre câteva persoane din departament, iar ei ştiu cumva că eu sunt responsabil pentru rapoartele nefavorabile, tovarăşul Pi, care conduce comitetul pentru repartiţii, încearcă să mă pedepsească trimiţându-mă într-un loc prost. Chiar el mi-a spus. A zis că, având în vedere absenţele mele de la învăţământul politic, am şanse mari să ajung în Tibet. Dar când am lipsit, adunam informaţii pentru dumneavoastră, lucram pentru partid. Am nevoie de ajutor. Am muncit mult pentru dumneavoastră şi pentru partid. Trebuie oare să fiu pedepsit că am lucrat pentru partid?

Vocea mi-a pierit, accentuând ideea că în faţa lor se afla un servitor supus care nu trebuia tratat nedrept.

— Aţi putea discuta cu comitetul pentru repartiţii, ca să-i informaţi că ar trebui să fiu tratat favorabil datorită serviciului meu special? Sau să le spun eu?

M-a uimit propria îndrăzneală. Când am rostit ultimele cuvinte, m-am ghemuit în colţul canapelei, făcând tot posibilul să arăt ca o victimă slabă şi jalnică. Ştiam că agenţilor nătângi le va face plăcere să-şi folosească puterea, mai ales că se puteau felicita pentru compasiunea şi dreptatea de care dădeau dovadă. Mai ştiam că vor să se asigure că un tâmpit enervant ca mine nu se va mai întoarce niciodată şi, cel mai important lucru, nu voiau să se ştie că spionaseră profesorii.

— Nu, nu, să nu le spui asta, a intervenit Unchiul Grăsunilă. Vedem ce putem face. Poţi fi sigur că ne vom strădui să te protejăm. Acum, ţine minte,

NU ne mai contacta.

Ziua în care au fost anunţate repartiţiile a fost tensionată. Eram destul de nervos, pentru că nu ştiam dacă poliţia secretă făcuse ceva în numele meu şi nici nu aveam prea multe speranţe. La nouă dimineaţa, întreaga promoţie a Departamentului de Limbi Străine s-a adunat într-o sală de clasă mare. Membrii comitetului pentru repartiţii stăteau în spatele unei mese lungi, cu faţa spre clasă. Arătau foarte serioşi, iar în sală era foarte linişte. Privirile îngrijorate erau fixate pe foaia albă din mâinile domnului Pârţâilă. De pe podium, cu capul sus şi ochelarii rotunzi lipiţi cu bandă albă, domnul Pârţâilă privea alene mulţimea agitată. Era momentul lui şi îl savura.

— Promoţia ’82, a început el cu o voce triumfătoare. În numele Partidului Comunist, al facultăţii şi al personalului Universităţii din Lanzhou, vă felicit pentru absolvirea acestei universităţi. Dar, aşa cum a spus Sun Yat-sen, fondatorul Primei Republici, „Revoluţia abia a început, şi, tovarăşi, trebuie să vă daţi şi mai mult silinţa“. Aţi dobândit cunoştinţe şi calificări, iar acum e timpul să le daţi înapoi partidului, ţării şi poporului. Marele nostru Cârmaci, Preşedintele Mao, ne-a învăţat că trebuie să punem interesele partidului deasupra intereselor personale. Au fost mii de exemple frumoase de revoluţionari care au răspuns chemării partidului şi s-au dus oriunde i-a chemat partidul.

A urmat un discurs lung despre onoarea de a servi partidul şi de ne supune misiunii încredinţate de acesta. Nimeni nu i-a acordat atenţie şi, după câteva minute, lumea a început să-şi piardă răbdarea şi să se agite enervată.

— Acum, momentul adevărului şi testul – nu uitaţi, indiferent unde o să mergeţi, este o onoare să slujiţi partidul.

Ne-am aplecat înainte tensionaţi, nerăbdători şi îngrijoraţi, în timp ce domnul Pârţâilă citea încet fiecare nume şi repartiţie.

— Zhang Yimin, Biroul Municipal pentru Alimentaţie din Changsha.

O ovaţie colectivă pentru tânăr. Se ducea acasă. Nu conta ce fel de slujbă avea la biroul alimentar.

— Hui Tu, a doua şcoală gimnazială din judeţul Vulpii, provincia Gansu.

Un oftat de compasiune pentru nefericita fată liniştită din provincia Hebei. Şi-a îngropat capul între genunchi şi a început să suspine surd. Ne-

am întors din nou faţa către domnul Pârţâilă.

— Hua Xinpi, Departamentul Transporturilor din judeţul Marele Deşert, provincia Qinghai.

O altă rundă de suspine, urmată de bombănelile furioase ale absolventului dezamăgit. Erau mult mai multe lacrimi decât urale.

— Qian Le, Colegiul Tehnic Henan din Zhengzhou.

Zvârcolici a râs în hohote când a primit repartiția. S-a întors să se uite la mine. Am ridicat degetul mare. Știam de ce avusese atâta baftă: le făcuse cadou domnului Pârţâilă și Scorpionului Zâmbitor șase sticle din cel mai bun ulei de susan din orașul lui natal, în urmă cu zece zile.

— Huang Laishi, prima școală gimnazială din Lhasa, Tibet.

Toată lumea s-a întors și s-a uitat la Huang Șase Degete, care primise cea mai proastă repartiţie de până atunci. Era prea șocat să aibă vreo reacție. Ca să prevină o explozie din partea lui Huang Șase Degete, domnul Pârţâilă a oferit calm o explicație. Nu îndrăznea să se uite în direcția lui Huang Șase Degete.

— Tibetul este încă un ţinut neprihănit, locul în care absolvenţii de facultate sunt cei mai necesari. Aceasta este cea mai onorabilă repartiţie a anului și, desigur, cea mai solicitantă. Comitetul de partid a discutat mult înainte să decidă cine să aibă această onoare, cine merită o astfel de încredere din partea partidului. Ne-am gândit că Huang Laishi ar fi cea mai bună alegere. Este o ocazie extraordinară. Absolvenţii de facultate de acolo sunt atât de puţini, încât s-ar putea să ajungi repede secretarul de partid al școlii, dacă faci eforturi pentru școală și pentru partid. Huang Laishi, te rog să accepţi felicitările partidului.

Toată lumea a tăcut. Nu m-am putut uita la colegul meu de cameră de patru ani.

Fata cu cea mai mare medie a primit singurul loc din Shanghai, orașul ei natal. Cele două locuri din Beijing au fost primite de doi studenţi cu părinţi în poziţii înalte. Nimeni n-a fost surprins de repartiţiile lor. După ce au fost date acele locuri, am știut că eșuasem, și mă temeam mai mult ca niciodată. Cum aveam să reacţionez dacă mă trimiteau la o școală de țară în Tibet? Îmi era groază să-mi aud numele.

După locurile din Shanghai și Beijing, toată lumea aștepta cea de-a treia

opțiune, în ordinea preferințelor, Tianjin. Orașul se află la o oră de Beijing cu trenul și fusese motivul unei campanii de defăimare cruntă între cei doi colegi din Tianjin, fiindcă exista un singur loc. Așteptam cu toții să aflăm rezultatul luptei crunte și urâte.

— Zhe Yi, arhivele de la Școala Profesională Lacul Sec, provincia Hebei.

Privirea lui Zhe Yi, un tânăr slab cu membre lungi pe care le mișca haotic, arunca pumnale spre principalul său rival din Tianjin, Liang Hao, care jubila. Părea sigur c-o să plece acasă. N-a trebuit să aștepte mult pentru a afla.

— Liang Hao, A Doua Fabrică Națională de Mașini-Unelte, județul Bostanul Amar, provincia Hebei.

Oamenii au icnit surd.

— Poftim? a izbucnit Liang Hao, fără să-și creadă urechilor.

Nimeni din Tianjin nu se întorcea la Tianjin? Fusese anulat locul?

Toată lumea se întreba cine luase locul din Tianjin. Mai rămăseseră doar câteva nume pe listă. Publicul a devenit din nou tensionat, anticipând o surpriză.

— Cao Ji, Școala Medie Fundația Roșie, din județul Iepurele Sur, provincia Yunnan.

Un alt absolvent dezamăgit, dar rezerva noastră de compasiune se epuizase. Reacția a fost slabă.

Numele meu era ultimul de pe listă.

— Fan Shen, Institutul de Industrie Ușoară, Tianjin.

Sala a răsunat de aplauze. În sfârșit, cineva obținuse ceva mai bun decât se aștepta. Nu-mi venea să-mi cred urechilor. Toată lumea s-a întors să se uite la mine, cel mai norocos om al zilei. Cei doi profesori din comitet mi-au zâmbit.

Ca să calmeze bombănelile furioase ale colegilor din Tianjin și murmurul plin de invidie al celorlalți, domnul Pârțâilă a ridicat mâinile pentru a explica repartiția unică.

— Este un post de profesor la un colegiu bun, a spus el, trebuie să trimitem acolo pe unul dintre cei mai buni absolvenți ai noștri, ca să le arătăm oamenilor de pe coasta de est cât de buni sunt. Fan Shen are a doua medie din întreaga promoție și, prin urmare, el trebuie trimis. În plus, în

ultimii patru ani, şi-a demonstrat loialitatea faţă de partid şi i-a câştigat încrederea. Să sperăm că va continua să servească bine partidul la noul loc de muncă.

Am zâmbit. Ştiam că-mi câştigasem laudele domnului Pârţâilă prin manipularea politică, nu prin calităţile mele de student sau presupusa loialitate de comunist. M-am simţit şi puţin vinovat, dar nu mult. Nici domnului Pârţâilă, nici vreunui oficial de partid nu le prea păsa de realizările academice, toată lumea ştia şi reacţiona la faptul că repartiţiile erau mai mult intervenţii politice şi mită.

În acea seară, a trebuit să-mi înăbuş bucuria şi să-i consolez pe colegii cu repartiţii nefericite. Micul Einstein fusese repartizat la Şcoala de Agricultură din judeţul Buruieni, la 50 de kilometri de Beijing. Nu era un loc bun.

— E atât de nedrept, a spus Micul Einstein. Ultimii doi de la mine din clasă au obţinut cele mai bune posturi de cercetare în Beijing, la Universitatea Poporului, şi eu, cel mai bun student din departament, trebuie să predau în judeţul Buruieni.

Mi-a părut rău şi pentru colegii din Tianjin, eram prieteni de patru ani. Mi se rupea sufletul de Huang Şase Degete, şi l-am scos la cină. Mai târziu, întins în pat, m-am gândit la cele petrecute de-a lungul zilei şi nu-mi venea să cred că ieşisem câştigător din situaţia asta perfidă. Treaba bine făcută a fost doar o parte din motivul pentru care eram atât de fericit în acea noapte. Ce mă făcea şi mai fericit era gândul că relaţiile neplăcute şi umilitoare cu domnul Pârţâilă şi cu Scorpionul Zâmbitor se încheiaseră. Mai mult, luaseră sfârşit şi legăturile periculoase cu poliţia secretă. În noaptea aceea am dormit foarte puţin şi am aşteptat cu nerăbdare dimineaţa, să-mi încep călătoria spre o nouă viaţă în Tianjin.

*

Ultima oară când am urcat după-amiaza de-a lungul cărării obişnuite, florile plopilor de pe Muntele Pagodei Albe se trecuseră şi cădeau maronii pe pământ. Frunzele întunecate arătau ca milioane de râme gigantice. Păşeam cu băgare de seamă pe ceea ce părea a fi un covor plin de viermi şi am găsit piatra mică de pe mormântul lui Zhao Deşteptul. Am îngenuncheat şi am

săpat cu mâna în pământul moale și ierbos o gaură puțin adâncă. Am scos din raniță un vas mare de lemn, l-am așezat cu grijă în gaură și am pus o chiflă coaptă la abur în vas. „Sper să ai destulă mâncare oriunde te-ai afla“, i-am spus în tăcere prietenului meu. În acea clipă, a doua zi după absolvire, ar fi fost așa de fericit, dar și trist, pentru că oricum ar fi trebuit să ne despărțim.

M-am așezat sub un arin mare și am privit Fluviul Galben și orașul de lângă el. Din depărtare se auzea șuierul unui tren. Vedeam cum un nor frumos de aburi albi se înalță și rămâne în spatele locomotivei ce pătrundea încet în gara Lanzhou. Era expresul zilnic, care tocmai sosise de la Beijing. Urma să plece în patru ore, la 7:15, și să mă ducă înapoi spre est.

V. APĂ

Uităm pentru că trebuie, nu pentru că vrem. — Matthew Arnold

29
„Uită!“

DUPĂ O VIZITĂ SCURTĂ SĂ-MI VĂD PĂRINȚII ȘI SORA LA BEIJING, pe 1 august 1982 m-am dus la Tianjin să mă prezint la serviciu. Călătoria ușoară, de o oră, cu trenul de la Beijing la Tianjin a fost plăcută și rapidă. Am coborât foarte binedispus și m-am urcat în autobuzul care m-a dus într-un loc numit Hui Dui (care înseamnă de fapt „gunoi“), unde se afla facultatea. Numele se potrivea foarte bine cu strada, de ambele părți ale intrării în facultate era un șir de restaurante mici și murdare al căror gunoi – legume putrede și cenușă – stătea îngrămădit lângă bordură. Probabil că locul fusese o groapă de gunoi, cu ani în urmă, și părea să-și dea încă silința să fie la înălțimea numelui. Dar adevărul este că în ziua aceea luminoasă de vară abia dacă am băgat de seamă murdăria străzii, pentru că eram încă amețit de victoria aproape incredibilă obținută în urmă cu două săptămâni.

Am intrat în biroul de personal de la al doilea nivel al clădirii administrative cu inima ușoară. Era o cameră mică, prăfuită, plină de birouri de lemn și dulapuri înalte. Din spatele unui birou plin de ziare și căni de ceai mi-a ieșit în întâmpinare un domn. Avea cam cincizeci de ani, purta niște ochelari groși ca o sticlă cu sos de soia, iar fața lui maronie și ridată îmi amintea de jumătățile de dovleci puse la uscat pe acoperișurile caselor țărănești, de-a lungul căii ferate.

— Mă cheamă Lang, sunt șeful Biroului de Personal. În numele comitetului de partid, îți urez bun venit în colegiul nostru, Fan Shen, a spus el cu un zâmbet uscat după ce mi-a verificat actele.

Ne-am strâns mâna. M-am așezat pe scaunul de lângă ușă. Față de Dovleac a intrat imediat în miezul problemei.

— Comitetul de partid a fost foarte mulțumit de recomandările tale. Ai cea de-a doua medie de la tine din clasă, iar lucrarea de licență este strălucită. Anul acesta, ne-au fost repartizați douăzeci și trei de absolvenți. Am analizat foarte atent recomandările tuturor, dar am fost cel mai

impresionaţi de alte tale. Eşti unul dintre cei mai buni absolvenţi din acest an.

Am fost flatat.

— Aşa cum spunea Marele Cârmaci, a continuat Faţă de Dovleac, persoana cea mai capabilă trebuie să primească postul cel mai solicitant. Desigur, provocarea înseamnă şi recompensă. Comitetul de partid a decis să te repartizeze la Departamentul de Chimia Sării din Tanggu, ca asistent. Trebuie să subliniez că este o onoare specială şi o răsplată pentru un student bun. Este cel mai râvnit departament din facultate, într-un campus mic din frumosul district Tanggu, la doar şaizeci şi cinci de kilometri de Tianjin, semiautonom, cu ocazii mai mari de promovare şi locuinţe mai bune. Aici nu avem suficiente cămine. În Tanggu nu au mulţi profesori tineri, s-ar putea să primeşti o cameră doar a ta. O să fii fericit când o să vezi locul.

Mi-a plăcut ideea de „campus semiautonom“ şi propria cameră. În ultimii paisprezece ani, de când începusem să locuiesc în casa-peşteră alături de trupa Copiilor din Beijing, împărţisem mereu camera cu cinci sau şase persoane.

— Când trebuie să mă prezint? am întrebat, nerăbdător să părăsesc vizuina plină de fum a lui Faţă de Dovleac şi să mă instalez în camera mea.

— Mă bucur că ai acceptat misiunea partidului, mi-a spus el cu un zâmbet larg. Merge un camion la gară cam într-o oră. Îi dau un telefon şoferului să te ducă acolo cu bagajele. Dacă ai nevoie de ceva, spune-mi. Din nou, felicitări.

A fost o schimbare destul de mare să urc în trenul de la Tianjin la Tanggu, pentru că, spre deosebire de majoritatea trenurilor din China, era curat şi destul de liber. Am găsit cu uşurinţă un loc la fereastră şi m-am bucurat de călătoria de patruzeci şi cinci de minute. Tanggu era dominat de coşurile combinatelor petroliere şi chimice, dar în ciuda acestui lucru oraşul mi-a lăsat o impresie plăcută după ce am coborât din tren şi am parcurs distanţa scurtă de la gară până în campusul din centru. Străzile liniştite, curate, cu neobişnuit de puţini pietoni, erau străjuite de arţari tineri, total diferite de străzile aglomerate şi sterpe din Tianjin. În apropierea gării am zărit un parc frumos, în care se vedeau din stradă sălcii plângătoare mari şi mesteceni pe malul unui lac fermecător. Era chiar şi o lebădă care înota tihnit pe apă. Dar

cel mai minunat a fost să observ că nu era aproape nimeni în parc! Îmi imaginam cum o să petrec multe după-amiezi liniştite culcat sub sălciile mari de lângă pod, citind cărţile mele „inutile“, aşa cum făcusem la Pagoda Albă în facultate.

Campusul nu era mare, dar era imaculat. Toate clădirile din cele patru laturi erau albe, asemănătoare cu o curte tradiţională din Beijing, dar la scară mare. Curtea interioară era pavată cu dale de culoarea plumbului şi, la fel ca străzile, liniştită şi pustie. Mi-a plăcut foarte mult.

Am văzut recepţia de la parterul clădirii administraţiei şi am intrat. Înăuntru era atât de multă lumină datorită soarelui de după-amiază, că mi-a luat un moment să disting mobilierul şi silueta din spatele biroului. O tânără cu faţa dulce şi vocea de privighetoare mi-a ieşit în întâmpinare:

— Trebuie să fii Fan Shen, mi-a spus ea cu căldură. Te aşteptam, eşti faimos pe aici, tot campusul ştie că vii. Ia loc. Vrei un ceai?

A luat un termos mare roşu de pe pervaz şi mi-a turnat o ceaşcă de ceai.

— Îi spun preşedintelui Zhang că ai ajuns. A aranjat totul.

A trecut pe lângă mine spre uşa laterală şi mi-a zâmbit senzual. Inima a început să-mi bată mai repede. Tânăra a intrat, dar gropiţele frumoase şi buzele roşii pline au rămas o vreme în urmă.

Cu ceaşca de ceai în mână, m-am aşezat pe canapea şi m-am uitat în jur: era curat, liniştit şi vesel. Am început să înţeleg ce noroc avusesem cu repartiţia. Ce şansă! M-am gândit la colegii mei ghinionişti repartizaţi în şcoli rurale dărăpănate şi izolate, la cei doi colegi din Tianjin care-şi distruseseră unul altuia reputaţia, fără ca vreunul să primească până la urmă locul, la Huang Şase Degete, care probabil bea lapte de iapă tibetană şi mesteca un picior de iac pe jumătate ars. Cu o clipă în urmă eram toţi prieteni la facultate, mâncând la aceeaşi cantină, şi în clipa următoare eram împrăştiaţi prin toată ţara. Puţinii norocoşi ca mine se bucurau de confortul marilor oraşe, în vreme ce alţii sufereau greutăţile de la sat.

Am savurat aroma ceştii de ceai şi am oftat mulţumit. O pasăre galbenă ciripea în piersicul din dreptul ferestrei. Până şi păsările păreau mai fericite aici. Dintr-odată am avut un acces de remuşcare. Mi-a părut rău pentru toate poznele jucate domnului Pârţâilă. Dacă stăteam să mă gândesc mai bine, nu era o persoană chiar atât de rea, doar un mic birocrat naiv, încă loial

regulilor şi idealurilor învechite ale partidului. La urma urmei, el a fost cel care mi-a dat repartiţia. M-am simţit puţin ruşinat şi vinovat că inventasem atâtea poveşti şi-l raportasem unchilor. Odată instalat, am decis eu, aveam să-i scriu o scrisoare ca să-mi cer scuze pentru ce-i făcusem şi să-i mulţumesc pentru repartiţie.

Am dus ceaşca la buze şi m-am trezit din reverie; visul frumos s-a încheiat cu o înghiţitură de ceai.

Ceaiul. Era ceva ciudat cu el. De fapt, nu ciudat, ci dezgustător. Apa avea gust de oţet trezit şi un miros incredibil de urât, care m-a îngreţoşat pe loc. Îmi venea să scuip lichidul înfiorător. Am fugit fără nici o ruşine la baie, am scuipat de câteva ori, am dat drumul la apă, mi-am plecat capul şi am pus gura la robinet să scap de gustul rău. În următoarea secundă, mi-am tras repede capul înapoi. Apa de la robinet avea acelaşi miros odios!

Recepţionera tinerică era în spatele biroului ei când m-am întors. A râs când m-a văzut intrând şi ştergându-mi gura.

— Voi, ăştia din oraşele mari, sunteţi atât de mofturoşi! Nu-i frumos să scuipi ceaiul primit. Nu-ţi face griji, o să te obişnuieşti în curând.

Vocea îi era încă la fel de dulce ca a unei privighetori, dar am fost şocat să văd în spatele frumoaselor ei buze roşii pline două rânduri de dinţi maronii, strâmbi şi putrezi. Arătau ca un pumn de boabe de porumb uscat şi zdrobit.

— Preşedintele Zhang te poate primi acum, mi-a spus ea, continuând să-mi surâdă.

Preşedintele Zhang era tot numai un zâmbet când am intrat la el în birou. Mi-a strâns zdravăn mâna şi mi-a spus cu voce puternică:

— Bine ai venit! Bine ai venit! Ne lipsea sângele proaspăt de o vreme şi avem nevoie disperată de tineri ca tine. Şezi.

M-am aşezat pe un scaun de lemn, cu faţa spre el, iar preşedintele s-a luminat de parcă ar fi apreciat o piesă de mobilier nou achiziţionată. Avea cam cincizeci şi cinci de ani, faţa mare, cărnoasă şi buzele groase. Deasupra buzelor am zărit o mustaţă mică şi ciudată. M-am uitat mai bine şi mi-am dat seama că nu era o mustaţă, ci nişte fire de păr lungi şi negre care-i ieşeau din nas.

Preşedintele Zhang se aşează şi el, bucurându-se de lumina soarelui care

pătrundea prin fereastră.

— Vezi ce zi frumoasă te întâmpină aici. Bine ai venit în numele comitetului de partid din cadrul Departamentului de Chimia Sării. Îți arăt locul mai târziu și ai să-i cunoști pe membrii de partid devotați. O să vezi că au trecut peste multe greutăți și s-au dedicat cauzei partidului, sunt sigur că vei învăța de la ei și îți vei dedica tinerețea…

În timp ce vorbea, dinții din față reflectau lumina soarelui și aruncau raze aurii prin încăpere. Apoi, am văzut în gura lui ceva care a făcut să-mi stea inima în loc: pe lângă dinții aurii din față, avea și câțiva dinți negri și maronii, putrezi, de toate formele și dimensiunile, la fel ca recepționera cea drăguță. Ceva nu era în regulă cu acest loc, m-am gândit, privind dinții groaznici ai președintelui.

Mai târziu, după-amiaza, m-am întâlnit cu alte câteva persoane, printre care profesorul de matematică și bucătarul de la cantină, amândoi din Tanggu și amândoi cu dinții putreziți și strâmbi. Totuși, întâlnirea care m-a impresionat cel mai puternic nu a fost cu un adult, ci cu fiica de patru ani a profesorului de matematică. Era o mică minge de foc plină de viață. M-a plăcut imediat ce m-a văzut, mi-a arătat desene și mi-a cântat melodiile învățate la grădiniță. În timp ce râdea și cânta fără să-i pese, tot ce vedeam erau niște dinți negri și putrezi care săltau în sus și în jos în gurița ei plină de viață.

Seara, singur în cantina mică a profesorilor, din spatele bucătăriei, am reușit să iau prima cină – chifle coapte în abur și țelină cu tofu –, dar abia dacă m-am atins de supa de ou cu gust de oțet trezit. Bucătarul a venit să stea de poveşti cu mine, aducând un lighean de bibani înghețați ca să aibă ceva de făcut. Era un bărbat zdravăn, cu o cămașă pătată de transpirație, și șchiopăta. N-a trecut mult până am schimbat conversația de la peștele înghețat la mirosul apei.

— Nu știai? m-a întrebat surprins. Toată lumea știe că apa din Tanggu e proastă. Îți face dinții să putrezească, îți înmoaie oasele și, dacă rămâi aici suficient timp, mai devreme sau mai târziu îți rupe și-un os sau două. Trei oameni din departament au avut fracturi anul ăsta. Eu am căzut rău acum trei ani și mi-am rupt șoldul. Nu s-a vindecat bine și când merg mă doare încă foarte tare. Unii au și cancer. O profesoară de engleză a murit acum

două luni de cancer pancreatic, avea numai patruzeci şi trei de ani.

Mă privi cu bănuială, de parcă aş fi fost unul dintre peştii îngheţaţi cărora tocmai le spintecase burta.

— Tu cum ai ajuns aici? Te-ai oferit voluntar? Eşti nebun dacă ai făcut-o. Toată lumea încearcă să plece, să ştii, inclusiv preşedintele. Eu încerc să mă transfer în alt loc de cincisprezece ani.

Secretul cumplit al locului m-a lăsat mut de uimire.

În seara aceea mi-am cunoscut colegul de cameră (nu am primit o cameră singur, aşa cum îmi promisese Faţă de Dovleac) şi, deloc surprinzător, am descoperit că şi el avea dinţii putreziţi. Era un burlac bătrân, poreclit Tocilarul, profesor de biologie. Peste tot în jumătatea lui de cameră erau îngrămădite cărţi – de-a lungul peretelui, pe pat, sub pat, o ditamai grămada pe biroul comun care bloca o jumătate din fereastră. Bărbat înalt şi adus de spate, a dat politicos din cap şi nu m-a mai băgat în seamă, continuând să citească în vreme ce eu îmi târam bagajele.

Am despachetat repede. Extrem de obosit, m-am băgat repede în pat, dar în noaptea aceea aproape că n-am dormit, în ciuda oboselii. Când mai aţipeam, visam faţa zâmbitoare a recepţionerei drăguţe care se transforma apoi într-o gură gigantică plină de colţi monstruoşi legănându-se ca nişte mâini şi făcându-mi semn să intru.

După două zile de coşmaruri şi de sete insuportabilă – aproape că nu pusesem gura pe apă –, am ştiut că nu pot rămâne acolo, trebuia să scap. Am înţeles însă repede că va fi o sarcină herculeană. Respingerea unei misiuni a partidului era un păcat capital, un delict politic, o sinucidere financiară. I-am spus cu foarte multă băgare de seamă bucătarului ce voiam, dar el a râs.

— Să te transferi din Tanggu? a pufnit el amuzat doar fiindcă menţionasem acest lucru, de parcă i-aş fi sugerat să călim luna pentru prânz. Habar n-ai ce vorbeşti, în ultimii doisprezece ani nimeni n-a fost transferat din campus. Departamentul ştie că dacă aprobă un singur transfer declanşează o avalanşă de cereri. Politica departamentului este că nimeni nu părăseşte niciodată acest loc.

Informaţiile bucătarului au fost repede confirmate şi de alţii, şi am mai descoperit că mulţi din departament nu-i puteau suferi pe cei care doreau să

plece. Nimeni nu întruchipa ranchiuna mai bine decât domnul Gao, coordonatorul cadrelor didactice și șeful meu direct. Oamenii din departament îl porecliseră Cană cu Medicamente. Individ plăpând și deșirat, purta cu el oriunde mergea o cană cu un lichid închis la culoare, un medicament din plante, pentru că, indiferent de anotimp, era mereu răcit și tușea. Îi simțeam mirosul pe cât de puternic, pe atât de neplăcut de la celălalt capăt al campusului.

Imediat ce-am menționat că vreau să mă transfer, Cană cu Medicamente s-a uitat la mine batjocoritor și-a mârâit:

— Vrei transfer? Asta-i ceva nou. Nimeni nu pleacă niciodată din locul ăsta. Am fost repartizat aici în 1960 și de douăzeci și doi de ani încerc să scap. Din câte țin eu minte, nimeni n-a reușit. Dacă o să pleci vreodată, o să fie ca și cum ai reuși de unul singur să lansezi un satelit din campus.

A luat o înghițitură din cana cu medicamente întunecate și a scuipat cuvintele printre dinții de aur:

— Va trebui mai întâi să ai permisiunea mea, iar răspunsul este și va fi întotdeauna… se opri din scuipat și savură mestecând ultimele silabe: UITĂ!

Avea motive întemeiate să fie amar și urâcios. Douăzeci și doi de ani de exil politic îl reduseseră pe shanghaiezul robust de altădată la un schelet umblător fără dinți. Fusese declarat antirevoluționar de Partidul Comunist la sfârșitul anilor 1950 și alungat la Tanggu, pe atunci un pustiu uscat. Douăzeci și doi de ani de umilință politică îl secătuiseră și de ultima picătură de speranță. Renunțase la întoarcerea în orașul natal, singura emoție pozitivă rămasă era plăcerea crudă și perversă de a-i vedea pe oameni prinși în capcana din Tanggu la fel ca el. Cană cu Medicamente nu era nici pe departe singurul de acest fel din campus – de fapt, după cum am descoperit mai târziu, nu era nici pe departe singurul de acest fel din oraș.

30
Diaree fără bacterii?

PROBABIL CĂ DUPĂ DISCUȚIA CU CANĂ DE MEDICAMENTE în acea noapte am răcit. Descurajat și sleit, am umblat ore întregi pe străzile pustii, prin vântul rece amestecat cu ploaie, gândindu-mă la viitorul meu sumbru. A doua zi – a patra pe care o petreceam în Tanggu – am avut diaree. M-am dus la spital, doctorul mi-a examinat scaunul, nu a găsit nimic serios, mi-a dat niște pastile și m-a trimis înapoi.

Am înghițit pastilele și am mers la departament să cer transferul înapoi în campusul principal din Tianjin. Mai întâi i-am înmânat o cerere oficială președintelui Zhang. Mustața de păr din nas i s-a cutremurat vizibil când a auzit cuvântul „transfer“, de parcă l-aș fi insultat personal.

— Ei bine, mă tem că nu-i posibil.

Tonul lui prietenos a devenit instantaneu monoton și birocratic.

— Dacă oamenii ar putea pleca unde vor, departamentul nostru s-ar fi golit de mult. Da, există niște probleme, dar partidul a muncit din greu să le rezolve și este de datoria noastră să ascultăm partidul și să servim țara.

Mi-a ținut un discurs lung și standard, explicându-mi de ce partidul avea nevoie de noi acolo. Era un discurs bine organizat, bine repetat – neîndoielnic, îl recita de ani de zile. În cele din urmă, bătându-mă pe umăr și conducându-mă spre ușă, a adăugat liniștitor:

— Lucrează aici câțiva ani, partidul o să-ți îmbunătățească situația. Îți garantez.

Am primit același răspuns de la secretarul de partid. Secretarul Zuo, celălalt lider al campusului, avea un chip plin și binevoitor ca al lui Buddha cel surâzător de la Pagoda Albă. Oficialul de partid a dat duios din cap în timp ce asculta cererea mea. Bărbia lui triplă tremura ușor ca un jeleu de migdale.

— Da, îți înțeleg îngrijorarea, a spus secretarul Buddha cu bunăvoință. Nu-ți face griji, partidului îi pasă de sănătatea oamenilor. Știm de câțiva ani

despre problema apei, şi partidul a luat măsuri pentru a o remedia. Vezi… – s-a lăsat pe mânerele scaunului de piele şi s-a chinuit să se ridice în picioare; apropiindu-se de fereastră, a arătat spre vest – vezi, în direcţia asta, partidul a întocmit deja planuri să construiască o conductă care să aducă în Tanggu apă din râul Hai. Când o s-o termine, n-o să mai bem apă amară. Dă-mi voie să-ţi arăt cum funcţionează.

Şi-a vârât degetul în ceaşcă şi a schiţat o hartă pe sticla de pe birou, ca să-mi explice cum va fi adusă apa mai sănătoasă în Tanggu.

— Ai răbdare câţiva ani, lucrurile o să se îndrepte, şi-a încheiat secretarul de partid prezentarea semioficială, cu un zâmbet vesel.

— Să nu crezi în balivernele astea. Pfui! a tras bucătarul un scuipat ca să-şi arate dispreţul când l-am întrebat despre planul de a aduce apă mai bună în Tanggu. Toată lumea ştie că e o minciună, păcăleşte doar copiii. De ani de zile vorbesc despre conductă şi nimeni nu ştie când o să fie făcută. În plus, cei de la serviciul municipal de apă spun că, aşa cum e proiectată, e prea mică şi că puţina apă adusă tot va trebui amestecată cu cea de aici. Cu poluarea suplimentară de la uzinele chimice în construcţie, apa din conductă n-o să poată compensa noua contaminare. O să fie tot mai rea.

În trei zile, am trecut pe la toţi oficialii locali. Pe lângă Cană cu Medicamente, preşedintele Zhang şi secretarul Buddha, am fost la vicepreşedinte şi la secretarul adjunct de partid. Am încercat pe la toţi cei care aveau puţină putere; toţi ştiau de gravitatea problemei, dar toţi aveau pregătite aceleaşi răspunsuri standard la cererea mea.

Descurajat de vizitele zadarnice şi pricepând că nu voi ajunge nicăieri în Tanggu, la sfârşitul săptămânii am luat trenul înapoi la Tianjin. Pe la vremea cinei, am găsit apartamentul lui Faţă de Dovleac în blocul facultăţii de lângă campus. Era un mic apartament cu două camere, camera de zi fiind şi sufrageria.

Faţă de Dovleac nu a fost încântat când a deschis uşa şi m-a văzut.

— Nu, nu te poţi întoarce la Tianjin, mi-a întrerupt el morocănos pledoaria. În primul rând, nu stă în puterea mea să te transfer înapoi. Numai preşedintele şi secretarul de partid al facultăţii pot aproba acest lucru, cu acordul departamentului tău. Partidul nu a luat decizia la întâmplare şi nu o s-o schimbe uşor. Te înţeleg, dar nu pot face nimic.

Se ridică şi se îndreptă spre ieşire. Ţinând uşa deschisă, adăugă:

— Un sfat prietenesc, nu-ţi mai pierde timpul, departamentul şi facultatea nu vor fi niciodată de acord cu transferul. Ţi-am spus că-i un campus autonom, îţi aminteşti? Au putere de decizie. Cu greu îi atrag pe oameni acolo, iar cei odată ajunşi nu se mai întorc aici.

— Dar de ce eu? Dacă ştiaţi că nu vrea să nimeni meargă acolo, de ce mi-aţi spus că era cel mai de bun loc în care să merg? am insistat, fără să mă mişc şi încercând să iau atitudine.

— N-am făcut decât să ascult ordinele partidului, mi-a răspuns cu răceală. Dacă aş fi în locul tău, m-aş gândi de două ori înainte să încalc ordinele partidului.

M-am dus şovăitor spre uşă. Îmi simţeam sângele bubuind în urechi. Deşi furios, ştiam că ordinele partidului erau ca un edict imperial, în nici un caz nu le puteam critica. Mi-am muşcat buzele şi am plecat.

În noaptea aceea, în trenul gol spre Tanggu, m-am uitat pe fereastră la câmpurile întunecate şi pustii, fără să ştiu ce să fac în continuare. Perspectiva înfricoşătoare era mai plauzibilă ca niciodată: eram captiv în acel oraş groaznic, precum Cană cu Medicamente; aveam să mor cu dinţii stricaţi şi oasele sfărâmate. M-a străbătut un fior, chiar dacă mintea mă lăsa să mă concentrez doar pe jumătate asupra problemei. M-am gândit să-mi dau demisia, dar fiind o fiinţă raţională ştiam că ideea era absurdă. Pe atunci, a nesocoti partidul însemna nu numai să-mi pierd dreptul de a sta la oraş, de a dispune de locuinţă şi raţie de hrană; aş fi devenit un proscris politic. Transferul era singura cale, chiar dacă mă îndoiam că-l voi obţine vreodată.

Aţipisem, dar m-a trezit o durere surdă în abdomen şi a trebuit să fug la toaleta din tren. Din nou diaree. În toaletă, mi-a venit brusc o idee, un plan vag, fără detalii. Nu mare lucru, dar cel puţin era un plan.

A doua zi, m-am dus la spital să mă mai vadă medicul încă o dată, cu speranţa că va găsi ceva suficient de grav ca să mă interneze şi că astfel voi avea un motiv de transfer. Rezultatul de la laborator a fost dezamăgitor – găsiseră în scaun doar câteva hematii, însă nici o infecţie bacteriană. Medicul a aruncat o privire asupra analizei, m-a asigurat că nu-i nimic serios şi m-a trimis acasă cu nişte medicamente pentru diaree.

Chiar dacă încercarea de a pleca din Tanggu pe o ușă de spital eșuase, planul rămânea intact. Numai o afecțiune medicală mă putea ajuta să plec. În săptămâna următoare, am dat o altă tură pe la casele celor cinci autorități ale departamentului și le-am informat despre „diareea persistentă“. Nici unul nu a fost însă impresionat. M-au ascultat, și-au reafirmat credința în partidul care avea grijă de oameni și, după zece minute, mi-au arătat ușa. Secretarul Buddha a adăugat cu aplomb că noul spital tocmai construit de partid la Tanggu era bine echipat și putea să mă vindece.

Plan aveam, încredere – aproape deloc. În prima lună, în loc să mă ghemuiesc în după-amiezile însorite cu o carte în mână sub sălciile din parc, așa cum îmi imaginasem la început, mi-am petrecut multe nopți umblând ca o fantomă prin parcul întunecat și pustiu, întrebându-mă dacă să renunț și să mă resemnez cu soarta, așa cum mă sfătuia înțelepciunea tradițională chineză. Să fiu oare fericit, precum Cană cu Medicamente, că atunci când o să mor cu oase fragile cel puțin n-o să fiu singurul? Într-o seară, când treceam printre umbrele întunecate ale copacilor, am auzit un șuierat estompat din gară – ultimul tren de navetiști pleca spre Tianjin. Șuierul a stârnit ceva adânc în sufletul meu, ceva irațional și îndărătnic. Nu puteam renunța atât de ușor. Trebuia să lupt până la capăt. În noaptea aceea am declarat în gând război secret împotriva partidului.

Războiul a început cu scrisori. M-am târât obosit înapoi la cămin, am aprins veioza de la pat, am scos un carneţel de sub pernă și am început să scriu.

Prima salvă a atacului a fost împotriva fiecărui membru al Comitetului Partidului Comunist al facultății, a președintelui, a celor doi vicepreședinți, a secretarului de partid și a secretarului adjunct. Știam că nu trebuia să mă aștept la mare lucru și am avut dreptate. Prima rundă de scrisori a produs răspunsuri standard, tipărite pe hârtia oficială a biroului președintelui:

Tovarășe Shen,

Am primit scrisorile dumneavoastră. În calitate de servitor al poporului, comitetul de partid este foarte îngrijorat de boala dumneavoastră și vă dorește numai bine. Comitetul studiază cererea dvs. Vă vom informa imediat ce va fi luată o decizie. Între timp, vă rugăm să vă amintiți cuvintele Președintelui Mao: spiritul revoluționar învinge orice boală.

Cu cel mai înalt salut revoluţionar,
Comitetul Partidului Comunist,
[sigiliu roşu]

În următoarele câteva săptămâni, nu am primit nici o decizie a „studiului“. Am lansat o a doua salvă de scrisori şi, o săptămână mai târziu, a treia. N-am mai primit nici un răspuns.

Cum oficialii din facultate nu s-au mai deranjat să răspundă la scrisorile mele, din a cincea săptămână am adăugat pe lista de obiective liderii din Beijing – ministrul educaţiei, premierul Zhao Ziyang şi Deng Xiaoping, liderul Partidului Comunist.

De data aceasta, am adoptat tactici noi de atac al adversarului periculos – am folosit gloanţe învelite în zahăr, voiam să-l omor pe inamic cu sărutări, singura cale sigură prin care puteam avea de-a face cu liderii Partidului Comunist. În fiecare scrisoare, mai întâi lăudam din belşug partidul pentru „grija“ sa faţă de bunăstarea oamenilor. Apoi, mă plângeam cu tact liderilor din Beijing de incapacitatea oficialilor locali să se îngrijească de suferinţa oamenilor – luându-mă pe mine drept exemplu. La sfârşitul fiecărei scrisori adăugam o mulţime de lozinci revoluţionare pompoase, ca să le arăt ce revoluţionar bun eram: „Am încredere în partid din tot sufletul! Trăiască Marele Partid Comunist Chinez! Trăiască spiritul revoluţionar!“ Pe scurt, voiam să laud viguros partidul ca să-l trag către ce mă interesa pe mine.

Uneori, dimineaţa devreme, când terminam asemenea scrisori, râdeam pe înfundate şi sarcastic de cât de pompoase erau. La câteva săptămâni după ce am trimis scrisorile la Beijing, m-a sunat Faţă de Dovleac:

— Am primit scrisorile trimise la Beijing, mi-a spus foarte enervat. Le-au trimis înapoi la noi. Scrisorile sunt inutile, n-am uitat de cazul tău şi-l studiem. Vom lua o decizie în curând. Dar, dacă tot ai cerut asta, vino mâine la un control la Primul Spital al Poporului din Tianjin, să vezi dacă mai ai diaree persistentă.

A urmat o pauză, apoi un râs forţat, maliţios:

— Asta o să ne ajute să luăm o decizie. Apropo, nu mai trimite scrisori la Beijing.

Invitaţia m-a surprins. Nu mai aveam diaree de un timp, şi dacă rezultatul de la laborator arăta asta tot efortul meu ar fi fost în zadar. Mai rău, aş fi

fost etichetat ca individ-problemă şi persecutat politic. Dar trebuia să mă duc. A doua zi, am plecat la Tianjin. Era frig şi vântul sufla puternic când am coborât din autobuz la Groapa de Gunoi. Temperatura scăzuse de dimineaţă sub zero grade, dar abia am simţit-o mergând spre Hanul Măgarului Chel, cel mai ieftin hotel de lângă campus. Eram panicat.

M-am cazat în hotelul mic şi gol. Camera era neîncălzită şi prin fereastra de la etajul întâi vedeam staţia de autobuz şi câţiva călători în haine groase de bumbac bătând din picioare, aşteptând următoarea cursă. Mi-am aruncat geanta pe noptieră şi m-am întins pe pat. Cearşaful rece părea jilav. Cu o oră înainte de programarea la Primul Spital al Poporului, disperarea m-a făcut să ameţesc. M-am rugat să mă lovească imediat o boală miraculoasă: te rog, Doamne, salvează-mă, *îmbolnăveşte-mă acum*! Dacă nu mă îmbolnăvesc repede, oricum o să fiu mort politic. DĂ-MI O BOALĂ, DOAMNE, TE ROG!

Într-o încercare disperată, m-am dezbrăcat de tot şi am stat gol puşcă în faţa ferestrei. Gerul tăios siberian urla printre crăpăturile pervazului prăfuit. În câteva minute, am început să tremur violent, dar nu m-am mişcat. Am stat cât am putut. Când am plecat la spital, mă simţeam slăbit şi ameţit, dar aveam şi un mârâit „plăcut“ în burtă. La spital, spre uşurarea mea, a trebuit să fug la toaletă, unde am avut un scaun apos. Rezultatul trimis de laborator a arătat că în scaun erau câteva hematii. Am respirat uşurat când am văzut raportul. Pentru moment, reuşisem să scap.

Am plătit însă un preţ zdravăn. N-am avut niciodată o constituţie foarte puternică, şi mai mult de o săptămână după ştrengăria mea disperată am fost răcit cumplit şi am slăbit aproape cinci kilograme de la diaree.

A doua zi după diareea autoindusă, i-am trimis analizele lui Faţă de Dovleac. Aşezat în spatele teancului uriaş de ziare şi al cănilor de ceai, le-a răsfoit cu atenţie şi, în cele din urmă, a ridicat dezamăgit capul:

— Rezultatele, a spus el aruncând raportul pe birou, nu sunt concludente în ceea ce priveşte boala ta. Trebuie să le studiem mai amănunţit şi să raportăm la următoarea întâlnire. Deocamdată întoarce-te la Tanggu şi vezi dacă nu-ţi dispare diareea în câteva zile.

Analizele de laborator nu mi-au adus beneficii imediate, dar mi-au oferit o lecţie valoroasă. Mi-am dat seama că nu trebuie să am diaree tot timpul, o

puteam induce la cerere. Zece zile mai târziu, când aproape mă vindecasem complet de răceală și diaree, m-a sunat Față de Dovleac să vadă dacă mai eram bolnav și să-mi ceară un alt test. Comitetul de partid voia să se asigure că sufăr de o boală cronică, mi-a spus el. Aveau nevoie de rezultate până vineri. N-am vrut să repet experiența de la hotel, prețul era prea mare. Slăbisem prea mult ca să risc să mai pierd încă cinci kilograme. Mi-am frământat creierul două zile, dar tot n-aveam nici o idee cum să fac diaree fără să-mi risc viața. Joi dimineață, Față de Dovleac mi-a telefonat din nou după rezultate. Nu mai puteam aștepta. N-am avut încotro și dimineața m-am dus agitat la spital. Ca de obicei, la cabinet mi-au cerut o probă de scaun. M-am dus la toaletă, dar scaunul era solid și uscat. Ce să fac? Clar, nu puteam da proba la laborator, ar fi fost un dezastru. Chiar dacă aș fi vrut, era prea târziu să mă dezbrac ca să obțin o diaree rece și adevărată. Ce soluție aveam? Singura opțiune părea să fug fără să dau proba și să revin când eram „pregătit“.

M-am întors să plec. Dar când am trecut pe lângă chiuveta murdară de la ieșire am avut o epifanie – o idee despre care se spune că te lovește din senin ca un trăsnet. M-am dus la robinetul ruginit și l-am rotit; era stricat și n-a curs nimic. La fel și la celelalte două. Am ieșit în fugă pe coridor să găsesc apă. Am văzut la etajul al doilea o toaletă pe care scria „Personal“, unde era un robinet care mergea. M-am mișcat alene prin încăpere, m-am spălat încet pe mâini, până a plecat și ultima persoană. Apoi, am lăsat cu grijă să curgă câteva picături de apă în cutia de ceară cu proba de scaun și am amestecat cu un chibrit ars aruncat pe podea, ca să pară natural. Terciul cald și gălbui arăta dezgustător, și chiar mai dezgustătoare era ideea că un profesor de facultate, om în toată firea, se juca cu fecale. Nu m-am mai gândit la asta. Nu era momentul să fiu prea preocupat de demnitate. Mi-am întors capul și, privind în altă parte, cu mâinile tremurând de greață, am amestecat preparatul cu atitudinea sfidătoare a unui prizonier politic mândru în fața plutonului de execuție.

Nu m-am așteptat niciodată ca sentimentul de repulsie să se transforme într-o bucurie răutăcioasă greu de înăbușit când am văzut chipul nedumerit al medicului citind rezultatele de laborator: „Scaun apos, fără bacterii sau hematii“. Spre deliciul meu, boala i-a pus în încurcătură pe mai mulți

medici. După ce am descoperit tehnica sigură şi revoluţionară de fabricare a scaunului, am folosit-o cel puţin o dată pe săptămână, iar cruciada mea a înaintat exponenţial. În scurt timp şi fără nici o durere, am adunat o grămadă de rezultate de laborator, o sursă constantă de muniţie pentru a cere transferul ca pacient bolnav şi care murea încetul cu încetul. Săptămână după săptămână, cu toate că salariul primit de pe urma concediului medical abia îmi ajungea pentru taxele poştale, am trimis analize de laborator şi scrisori stăruitoare liderilor partidului din Tianjin şi Beijing. Planul de luptă vag fusese completat cu câteva detalii importante, dar mai aveam nevoie de o epifanie sau două ca să câştig războiul şi să plec din Tanggu.

Eram mai hotărât ca niciodată, oricât de grea ar fi fost lupta. Am lipit pe peretele de lângă pat o foaie de hârtie cu faimosul citat din Marele Cârmaci: „Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu, luptăm pentru victorie, trecând peste nenumărate stavile!“ Devenise strigătul meu de luptă împotriva Partidului Comunist.

31
Rahatul din latrină

LA SCURT TIMP DUPĂ CAMPANIA DE SCRISORI, AM DESCHIS un alt front în războiul meu secret împotriva partidului. În fiecare săptămână le făceam câte o vizită şefilor campusului din Tanggu. Ştiam că era extrem de important să am consimţământul lor. Faţă de Dovleac mi-a spus clar că facultatea nu mi-ar aproba niciodată transferul dacă oficialii locali s-ar opune cu fermitate mutării.

Am ştiut încă de la început că era cea mai dificilă bătălie, aşa cum văzusem din vizitele mele anterioare. Dar aveam un avantaj: hotărârea secretă şi ura, a căror intensitate nu şi-ar fi putut-o imagina niciodată. Mi-am alcătuit atent strategia de luptă. Am întocmit un program de vizite şi l-am agăţat lângă pat. În fiecare seară după apus, verificam programul şi, ca un liliac vampir care iese din peşteră în căutarea mâncării, mă strecuram afară din cămin să merg în vizită la unul dintre oficiali. În fiecare săptămână începeam cu preşedintele Zhang.

De cum am intrat în apartamentul preşedintelui, am devenit un pacient pe moarte, cu privirea confuză, respiraţia greoaie şi pierderi de memorie. După ce am pregătit starea de spirit cuvenită, mi-am început discursul. În primele cinci minute, am tras o rafală de gloanţe învelite în zahăr asupra micului birocrat.

— Tovarăşe preşedinte Zhang, nu ştiu cum să mulţumesc Partidului Comunist pentru câte a făcut pentru noi, oamenii obişnuiţi. Aşa cum a spus Marele Cârmaci, voi sunteţi adevăraţii slujitori ai poporului. Munciţi din greu, zi şi noapte, pentru bunăstarea oamenilor. Sunteţi întotdeauna preocupaţi de bolile şi suferinţele celor sărmani. China nu ar fi devenit o ţară aşa de măreaţă dacă nu ar fi fost conducerea Partidului Comunist. Cu cât mă gândesc mai mult la ce am astăzi, cu atât îi sunt mai recunoscător Partidului Comunist.

Repetiţia este mama învăţăturii. După mai multe spectacole, am ajuns

într-un punct în care debitam aceste pupincurisme cu atâta sinceritate, că mișcam și-o piatră. Dar inima președintelui Zhang era mai dură decât piatra. Deși îl scăldam continuu în laude fierbinți și exagerate, își împietrise inima și era hotărât să păzească porțile departamentului. Nu lăsa pe nimeni să iasă.

Am înghițit greu, cu privirea veștejită, și mi-am îngăduit o pauză de efect. Apoi am început din nou. Era timpul pentru cea de-a doua rundă, revărsarea frustrărilor unui tânăr revoluționar.

— Tovarășe președinte Zhang, dumneavoastră știți, doresc din suflet să-mi dedic viața cauzei Partidului Comunist. Ce păcat că sunt bolnav! Dar, știți, m-am îmbolnăvit imediat după ce-am ajuns aici. Mi-ați văzut analizele, diareea mea…

— Da, știu de diareea ta. Mi-ai spus. Comitetul de partid a discutat situația ta.

Președintele Zhang a încercat să întrerupă discursul cunoscut, dar eram în transă și n-am dat atenție eforturilor lui de a mă opri.

— Diareea mea este din ce în ce mai serioasă. Sunt foarte slăbit și cred – vocea a devenit șoptită, abia se mai auzea – cred că… o… să mor.

Am mai luat o pauză. Mi-am lăsat capul în piept, ca și cum urma să mă cufund în uitare dinaintea televizorului cu diagonala de treizeci de centimetri.

După o clipă de tăcere, mi-am ridicat încet capul, de parcă încercam să joc un act final de curaj sfidător și forță – ultimul spectacol de tărie sufletească și corectitudine morală al unui erou pe moarte, un cowboy împușcat fatal într-un film american vechi –, și m-am întors spre președinte cu o privire furioasă. Era privirea unui muribund care nu se mai temea de nimic.

— Chiar vă pasă de suferința oamenilor? Sunteți un adevărat membru al Partidului Comunist? Partidului îi pasă de suferința oamenilor, dar dumneavoastră pare să nu!

Vocea a crescut în intensitate și a atins o notă de isterie.

— Ce-ați făcut pentru oameni? Locuiți confortabil în căsuța dumneavoastră, fumați țigări scumpe, beți ceai scump, asta se cheamă să ai grijă de oameni? Chiar ați depus un jurământ când ați intrat în partid, sau v-

aţi strecurat înăuntru din motive egoiste şi dezgustătoare?

Nimeni nu îndrăznise vreodată să-i vorbească astfel preşedintelui, clar îmi pierdusem minţile, eram disperat şi speriat de boală. Preşedintele nu a putut lăsa acuzaţiile dure fără răspuns.

— Bineînţeles că sunt un adevărat membru al Partidului Comunist, a protestat el cu voce tare. M-am alăturat revoluţiei când aveam şaisprezece ani, am intrat în partid la optsprezece ani.

Căzuse în capcana pe care i-o întinsesem. I-am ignorat afirmaţiile şi l-am atacat încă o dată.

— Dacă aţi fi un comunist adevărat, dacă aţi urma sincer învăţăturile Preşedintelui Mao, n-aţi neglija suferinţele oamenilor aşa cum faceţi dumneavoastră. În fiecare săptămână mi-aţi spus că discutaţi cazul meu în comitetul de partid, dar n-aţi avut de gând nici o clipă să rezolvaţi problema. Nu vă pasă dacă mor sau nu, nu-i aşa? Voi spune Comitetului Central al Partidului Comunist ce-aţi făcut şi-i voi lăsa pe ceilalţi să decidă dacă sunteţi sau nu un comunist adevărat!

Furios, m-am ridicat şi am început să urlu cât mă ţineau bojocii. Apoi m-am îndoit de mijloc şi am apucat spătarul fotoliului de parcă încercam să-mi proptesc trupul tremurând.

— Lucrurile scapă de sub control. Ţi-am spus că trebuie să te supui partidului. Nu este decizia mea, este decizia comitetului.

Preşedintele era supărat, frustrat, incapabil să răspundă acuzaţiilor.

— Nu pleci nicăieri. Aceasta este decizia partidului. Ca să fiu sincer, n-am putut accepta cererea ta şi n-o vom face niciodată. Partidul are nevoie de tineri ca tine aici.

Mânia mocnită a preşedintelui a ieşit în fine la iveală. Se încadra perfect în planul meu.

— Sunteţi un ipocrit! Vă prefaceţi că vă pasă de oameni. Vă pasă doar de poziţia dumneavoastră. Eu voi… O, Preşedinte Mao, unde eşti? Ajută-mă, te rog!

Îmi vânturam mâinile prin aer în gesturi sălbatice, aveam spume la gură, privirile goale, devenisem incoerent, zgomotos şi isteric, înăbuşit de emoţie.

Drama ajunsese la punctul culminant. Ultima parte a fost *deus ex machina*, aducând eliberarea duşmanilor încleştaţi.

Aşa cum mă aşteptasem, soţia preşedintelui a ieşit din bucătărie. Aveam nevoie de ea să-mi duc la bun sfârşit atacul.

— Te rog, a spus ea, te rog… să vorbeşti în linişte. Tovarăşe Fan Shen, ştiu că preşedintelui Zhang îi pasă de tine, dacă vrei, aşază-te, te rog. Vă rog pe amândoi să luaţi loc şi să discutaţi în linişte şi pace. Strigătele nu rezolvă nici o problemă.

L-a atins pe braţ, în timp ce el tremura de furie. L-a îndemnat să se aşeze, s-a întors spre mine şi m-a implorat:

— Te rog, ia loc. Vrei nişte ceai?

Vocea blândă a soţiei m-a readus cu picioarele pe pământ. M-am aşezat şi am dat din cap. Era bun un ceai după toate urletele. Când mi-a adus ceaiul, l-am luat cu ambele mâini şi cu o recunoştinţă sinceră.

— Nu ştiu cum să vă mulţumesc, i-am spus soţiei. Îmi pare tare de rău că am tulburat liniştea casei dumneavoastră. Vă rog să mă iertaţi. Boala… boala mă face să-mi pierd capul. Îmi pare foarte rău.

M-am întors spre preşedintele Zhang, l-am privit rugător şi întristat, iar vocea îmi tremura puţin, din pricina regretelor:

— Tovarăşe preşedinte, trebuie să-mi cer scuze că sunt atât de lipsit de respect. Uneori nu ştiu ce mă apucă. Boala… ştiţi. Puteţi să mă iertaţi? Comuniştii ca dumneavoastră au grijă de oameni şi ştiu că aţi făcut eforturi să mă ajutaţi. Ar trebui să vă mulţumesc în loc să ţip la dumneavoastră. Vă rog să acceptaţi scuzele mele! Ştiu că aveţi un suflet mare.

Ce putea face? Să refuze scuzele nobile şi să-mi poarte ranchiună? N-avea cum, mai ales în faţa soţiei. Şi-a relaxat cu efort muşchii care-i schimonoseau faţa şi s-a silit să zâmbească.

— Fii fără grijă, fac asta de şaisprezece ani, a spus el.

S-a uitat la soţie, care clătina încurajator din cap.

— Îţi înţeleg emoţiile şi-ţi accept scuzele. N-o să-ţi port pică pentru asta. De fapt, ar trebui să-mi cer şi eu scuze că mi-am pierdut cumpătul.

— O, tovarăşe preşedinte, nu ştiu cum să vă mulţumesc. Într-adevăr, sunteţi o persoană generoasă, un comunist adevărat. Ştiu că pot să am încredere în dumneavoastră. Ştiu că mă veţi ajuta să rezolv mica mea problemă.

În acel moment, duceam spectacolul într-o altă direcţie.

Preşedintele a părut din nou neliniştit, ca un somn bătrân care încerca să-şi amintească dacă nu cumva era cârligul pe care-l muşcase înainte. Ştiam că se gândea cum să scape mai repede de mine.

— Da, da, voi încerca să pun problema ta în comitetul de partid, la următoarea şedinţă. Partidul va face tot posibilul să te ajute. Desigur, există multe alte probleme urgente în campus şi trebuie să le rezolvăm prioritar. Trebuie să ai puţină răbdare. Fii sigur că voi încerca să te ajut când va veni momentul.

L-am ascultat atent şi calm, aparent convins de promisiune. Părea uşurat că vizita neplăcută se apropia de sfârşit. Văzându-mi faţa ascultătoare, a făcut o greşeală pe care avea s-o regrete în săptămâna următoare. A adăugat fraza oficială standard cu care încheia întrevederile cu subalternii lui:

— Spune-mi dacă ai şi alte probleme. O să fiu întotdeauna disponibil.

— Vă mulţumesc pentru timpul acordat, tovarăşe preşedinte, tovarăşă preşedinte. N-o să vă mai deranjez decât dacă o să am probleme noi. Ştiu cât de valoros este timpul dumneavoastră. Aţi muncit zi şi noapte pentru departament, meritaţi să vă odihniţi. Dacă sunt doar probleme minore, o să le îndur singur, nu vă deranjez. Dacă nu… vă mulţumesc, vă mulţumesc…

Bolboroseam şi făceam plecăciuni. Apoi, am întins mâinile tremurânde şi am apucat mâinile transpirate ale preşedintelui. Le-am scuturat şi am ieşit pe uşă târându-mi picioarele şi cu privirea abătută.

Dădeam acest spectacol de cinci ori pe săptămână, pentru un public diferit în fiecare seară. Luni mergeam la preşedintele Zhang şi la soţia sa; marţi, la secretar şi doamna Buddha; miercuri, la Cană cu Medicamente şi soţia lui; joi, la vicepreşedinte şi soţia acestuia; iar vineri, la secretarul adjunct şi familia lui. Odată cu trecerea timpului, vizitele evoluaseră în melodrame psihologice, pline de întorsături emoţionale. Scena era invariabil sufrageria, într-un decor plăcut, cu o canapea sau două, mai multe scaune, un televizor mic, o masă şi, pe perete, un portret impunător al Marelui Cârmaci în jachetă verde kaki şi o banderolă de la Gărzile Roşii, zâmbind şi făcându-le semne de încurajare actorilor. Ora piesei: la cină. Distribuţia: un tânăr profesor în rol tragic; oficialul ticălos; şi soţia – cavalerul în armură strălucitoare.

Piesa începea întotdeauna cu un monolog lung al tânărului erou, care

lăuda Partidul Comunist pentru grija față de oameni. În actul al doilea, tânărul erou îl acuza pe oficial că nu îndeplinește ordinul partidului și că nu-i pasă de boala lui. Adversarul, oficialul de partid, încerca să răspundă prin negări vehemente în actul al treilea. Actul al patrulea îl înfățișa pe tânărul erou furios – un comportament potrivit pentru un bărbat pasionat, disperat, nedreptățit, un fel de „Bartleby pe moarte“[28] care se răzvrătea pentru prima dată în viața lui. Strigătele și gesturile sălbatice reușeau să stârnească și să-i aprindă furia dușmanului. Cearta se încheia în actul al cincilea, cu soția enervată, cavalerul în alb care năvălea din bucătărie asupra combatanților. Tânărul protagonist se liniștea imediat, se scuza pentru vorbele spuse la furie și le cerea iertare. Cu soția de față, oficialul era obligat să fie înțelegător și-l ierta invariabil pe tânăr. Cortina cobora când, sigur că distrusese cina și somnul oficialului din acea seară, tânărul își lua rămas-bun de la oficialul furios, dar nu înainte să primească promisiunea regretată destul de repede că putea reveni dacă se iveau alte probleme.

Probleme aveam mereu, desigur. Săptămâna următoare, ne jucam toți cu fidelitate rolurile. Antrenamentul cu poliția secretă și alți birocrați m-au ajutat să devin și vedetă, și regizor. Învățasem cum să par slab, cum să înfig pumnale cu privirile furioase, cum să fiu la un pas de colaps, cum să las să curgă o lacrimă ocazională de căință – totul fără implicare emoțională. Ca un păpușar abil, știam cum să manipulez delicat comportamentul și emoțiile marionetelor mele. După săptămâni în care am devenit tot mai priceput, puteam identifica momentul exact în care fiecare marionetă ajungea la punctul critic dorit – furia neputincioasă – numai din expresiile faciale sau ținuta corpului. Era ca atunci când umfli un balon: la un moment dat, balonul scoate un scârțâit când îl atingi ușor; o picătură de aer în plus și explodează.

Pentru mine, printre vizitele continue – dar inutile – la spital, analizele de laborator și scrisori, vizitele de seară la micii oficiali erau o victorie tactică. După patru luni, efectul psihologic asupra oficialilor și familiilor lor era vizibil. Am auzit că se lăsase cu ceartă, iar ochii umflați dădeau în vileag nopți nedormite. Mustața președintelui Zhang începuse să albească. Secretarului Buddha îi mai crescuse un strat de grăsime considerabil pe burtă și avea și mai multe probleme să se așeze și să se ridice din scaun.

Cană cu Medicamente se subțiase vizibil (unii obraznici începuseră să-i spună Prăjină de Bambus), chiar dacă dublase cantitatea de lichid respingător pe care o bea. Devenisem o imagine de temut, proverbialul rahat din latrină – dur și împuțit. Fără să se consulte unul cu celălalt, au ajuns la aceeași concluzie: trebuiau să scape de rahat cu orice preț, chiar dacă asta însemna să demoralizeze tot campusul din Tanggu și să dea drumul unui val de cereri de transfer. Însă ura pasionată nu era suficientă, aveau nevoie de un motiv oficial, un motiv medical serios să scape de mine. Trebuia să le dau acest motiv, deși nu știam încă. Nu mi-a luat mult să depășesc și acest ultim obstacol.

Notă

28. Personajul principal din *Bartleby: O povestire de pe Wall Street* de Herman Melville.

32
„Ai lansat un satelit!“

ÎN CIUDA EFECTELOR EUFORICE ALE SPECTACOLELOR NOCTURNE, războiul psihologic m-a afectat și pe mine. Era greu să nu te înfurii cu adevărat pe oficialii cu inimi de piatră. Uneori, furia de a fi prins ca o victimă colaterală a mizeriei lor și teama că voi rămâne acolo pentru restul vieții mă țineau treaz toată noaptea. De fiecare dată când mă târam în fața lor știind foarte bine care va fi rezultatul mă simțeam ca o broască sărind într-un zid de cărămidă, un animal lipsit de rațiune care se aruncă asupra unui obstacol pe care nu poate să-l urnească. Aveau nevoie de o scuză să mă lase să plec și nu le-o puteam da.

În acele luni, a trebuit să duc o viață dublă ca să-mi ating scopul. În clipa în care ieșeam din cămin, eram un invalid chinuit care se topea din cauza diareii. Purtam o jachetă veche și murdară de bumbac maro și mergeam încet prin campus, salutam dând tăcut din cap, cu privirile goale. Uneori nici eu nu mai știam dacă joc sau nu teatru. Îmi pierdusem pofta de mâncare și de multe ori mă simțeam slăbit; iar când vorbeam incoerent și nebunește în fața oficialilor părea câteodată atât de natural, încât mă temeam să nu înnebunesc.

Dacă puteam sau nu să-i înving pe oficiali depindea până la urmă de capacitatea mea de a îndura izolarea și depresia, de a rezista fizic și mental. Întâlniseră mulți oameni înaintea mea care se lansaseră într-o luptă acerbă doar pentru a fi epuizați de mașinăria politică și a se resemna cu o viață tristă în Tanggu. Cană cu Medicamente, de pildă, era un tânăr sănătos când ajunsese acolo; s-a luptat curajos doi ani și jumătate să fie transferat, înainte să-și piardă sănătatea și entuziasmul și să se supună sorții. La fel a făcut bucătarul, s-a zbătut curajos trei ani înainte să renunțe. În comparație cu puterea mașinăriei politice uriașe, eforturile umane erau neînsemnate. Ca să mă păzesc de depresie și boală, să rămân normal și să compensez ce nu puteam face în public, când intram în cameră deveneam o altă persoană. În

refugiul meu, am încercat totul ca să-mi menţin moralul, am cântat cântecul revoluţionar preferat *Hotărâţi, fără teamă de sacrificiu*, am făcut flotări şi genuflexiuni, am ascultat muzică şi am citit romane.

În acele zile sumbre, singura alinare umană venea din conversaţiile cu Tocilarul, colegul de cameră. Mi-a luat un timp să sparg gheaţa, dar după ce i-am câştigat încrederea am descoperit că era cel mai elocvent om întâlnit vreodată. Putea vorbi despre orice subiect, ore întregi, liniştit, inteligent, informat. Puţini şi-ar fi dat seama că în jacheta maronie prăfuită şi jerpelită şi sub şapca neagră se afla un cunoscut chirurg de odinioară de la Spitalul Misionar din Beijing. Şi-a pierdut postul în 1957, în timpul campaniei Marelui Cârmaci „de scoatere a şerpilor din bârloguri“[29], şi a fost trimis aici să predea.

Tocilarul era singurul care ştia ce fac, şi eram sigur că n-o să mă dea în vileag. N-am discutat niciodată despre asta. Singura dată când mi-a vorbit despre cruciada mea a fost la o zi după ce m-am întors acasă dintr-o vizită, dezgustat şi descurajat. M-am prăbuşit în pat şi nu m-am ridicat până a doua zi dimineaţă. Înainte să se ducă la ore, Tocilarul s-a apropiat de patul meu şi mi-a şoptit: „Nu renunţa“. N-am deschis ochii, prefăcându-mă că dorm. A aşezat uşor ceva lângă pernă şi a plecat. Imediat după aceea, m-am ridicat şi am văzut că era *Dragoste de viaţă* a lui Jack London. M-am aşezat şi am citit cartea subţire dintr-o singură suflare; dârzenia extraordinară a omului din carte, care a făcut tot ce a putut să rămână în viaţă, inclusiv să ucidă şi să mănânce un lup flămând, mi-a dat curaj şi mi-a reînnoit dorinţa de bătaie cu lupii birocratici.

Scrisorile săptămânale, vizitele, analizele de laborator au continuat şi în a cincea lună. Nu s-au înregistrat progrese. Nu aveam nici o veste de la Faţă de Dovleac după ultimele rezultate şi nu ajunsesem nicăieri cu preşedintele Zhang şi ceilalţi oficiali. De mai multe ori, în toiul nopţii, m-am întrebat dacă nu avea dreptate Cană cu Medicamente: „Vrei să lansezi un satelit de unul singur? Este ca o broască murdară care poftește la o lebădă“.

Apoi, într-o dimineaţă, m-a sunat Faţă de Dovleac:

— Partidul încă studiază cererea ta şi a decis că e nevoie de un diagnostic definitiv de la Spitalul General din Tanggu înainte să analizăm problema în continuare. Ia un diagnostic definitiv cât de repede poţi.

A închis telefonul înainte să protestez. Tot nu aveam un plan complet, dar acum eram aruncat într-o situaţie de tipul ori răzbeşti, ori mori. A doua zi, m-am dus la Spitalul General din Tanggu şi am cerut o programare cu şeful secţiei de medicină internă.

— De ce aveţi nevoie de un diagnostic definitiv, m-a întrebat zâmbind medicul-şef, arătându-şi gingiile jalnice maronii-roşietice. Îi căzuseră toţi dinţii, cu excepţia a trei cioturi putrede şi înnegrite, ca trei schelete de copaci carbonizaţi după un incendiu în pădure.

Fără să mă gândesc, am lăsat porumbelul să-mi scape:

— Am nevoie de ea să mă transfer la Tianjin.

Doctorul şi-a ridicat privirea aspră spre mine. M-a studiat fascinat câteva secunde, de parcă ar fi examinat o deformaţie rară.

— Deci vrei să scapi de aici, nu? m-a întrebat medicul cu aspect ponosit.

Tonul i s-a schimbat repede şi zâmbetul i-a dispărut. Într-o fracţiune de secundă, am ştiut că făcusem o gafă fatală.

— Toată lumea vrea să plece din Tanggu, a continuat cu răceală. Şi eu vreau să plec. Sunt aici de când am terminat facultatea de medicină, luna viitoare se fac nouăsprezece ani. Dar nu-i un motiv pentru diagnostic. E politica spitalului şi a partidului.

A închis dosarul cu un sunet puternic şi l-a dat asistentei de lângă el. Clar nu mai avea sens să spun nimic.

Eram distrus. Mă confruntam cu *două* probleme imense: să obţin un diagnostic definitiv şi să fie unul care să-mi permită plecarea din Tanggu. Fără un diagnostic definitiv, partidul avea un motiv întemeiat să-mi respingă cererea şi să nu-mi acorde atenţie în viitor. Dar chiar şi cu un diagnostic definitiv, starea mea trebuia să fie mai gravă decât scaunele apoase.

După încă două săptămâni agonizante în care n-am găsit nici o soluţie la aceste probleme, am decis să mai încerc la spital. Aveam puţine speranţe, dar ca să evit să fiu recunoscut şi respins din stilou, am hotărât să mă deghizez. Înainte de a merge la spital, mi-am pus o jachetă veche şi soioasă, împrumutată de la bucătar; era atât de veche, încât culoarea albastră iniţială devenise gri, iar murdăria respingătoare trebuia să provoace milă şi dispreţ. De asemenea, am împrumutat o pereche de ochelari cu rame închise de la

Tocilar. I-am înmânat sfios medicului-şef cererea pentru un diagnostic definitiv. Mi s-a părut un miracol că nu m-a recunoscut şi nici nu şi-a amintit cererea anterioară.

— De ce ai nevoie de un diagnostic definitiv, a întrebat din nou cu acelaşi zâmbet, arătându-mi aceiaşi trei dinţi negri şi putrezi.

De data asta aveam răspunsul pregătit. I-am spus cu o voce bleagă, ca să nu par prea nerăbdător:

— Vreau să mă transfer în districtul Dagang.

Districtul Dagang era renumit, o întindere stearpă de mlaştini sărate şi stuf. Pe lângă cele câteva sonde şi milioane de ţânţari, nu era nimic. Locuitorii din Tanggu se consolau adesea cu gândul că cel puţin le era mai bine decât sufletelor amărâte din Dagang.

— De ce vrei să pleci la Dagang? a întrebat medicul luat evident prin surprindere. Vocea lui ascundea o altă întrebare: „Cine dracu' vrea să meargă acolo?“

— Logodnica mea e acolo. Lucrează pentru o companie petrolieră. Trebuie să fiu cu ea. Şi vedeţi, aici sunt bolnav tot timpul, am spus cu glasul stins, transformându-mă într-un pacient jalnic şi neajutorat.

Doctorul s-a îndreptat de spate, m-a privit cu ochii mijiţi şi a zâmbit:

— Bine, dacă asta vrei. Mâine după-amiază, la 2:30, vor mai veni alţi doi medici să-ţi dăm un diagnostic definitiv. Dar mai întâi trebuie să trimiţi o probă de scaun la laborator.

În după-amiaza următoare, înainte de programarea de la 2:30, m-am dus la toaletă să pregătesc proba de scaun. Acolo, ca un student inteligent care susţine un examen la materia lui favorită, am pregătit cu mândrie proba apoasă. Ştiam deja cantitatea precisă de apă necesară pentru eşantion şi cum s-o amestec încet şi perfect. Terciul gălbui nu mi se mai părea respingător şi nu-mi mai era ruşine că-l pregăteam. Dimpotrivă, devenise simbolul speranţei şi al eliberării din războiul împotriva maşinăriei impersonale: terciul galben şi cald împotriva feţelor reci şi goale ale partidului. Era şi o sursă de bucurie – gândul despre cum chestia aia gălbuie o să-i bulverseze pe medici mă încânta. Mi-ar fi plăcut să le pot vedea feţele nedumerite.

Foarte binedispus şi plin de mândria profesională a unui maestru magician care-şi execută trucul preferat în faţa unei săli pline, am dat

analizele celor trei medici. Examinând testul cel mai recent şi apoi teancul de analize anterioare, au fost clar derutaţi. Râdeam în sinea mea, deşi faţa îmi era inexpresivă. Medicii mai tineri s-au uitat la medicul-şef care, chinuindu-se să găsească o boală posibilă, a început să se scarpine pe chelie cu un creion. Am încercat să rămân serios. Timp de câteva minute, şi eu, şi doctorii tineri am aşteptat. Deşi habar n-aveau, dacă nu le venea nimic în minte, îi puteam eu ajuta. Mai avusesem o epifanie. Ştiam ultima parte a planului meu. Ştiam numele bolii.

Inventasem un nume potrivit pentru afecţiunea mea, care să sune a boală incurabilă şi să poată fi legat de apa de acolo, un nume care însemna „transfer“. Dar trebuia să-l servesc medicilor încet şi cu atenţie, să nu le rănesc orgoliul profesional.

— Săptămâna trecută am fost la un medic la Beijing, am început ezitant, coborând glasul şi ochii cu umilinţă.

Doctorul fără dinţi şi-a ridicat privirile dintr-o carte pe care o consulta.

— Un medic cunoscut de la Spitalul Misionar, domnul doctor Jia, a sugerat că starea mea părea să fie… ăăă – *inflamaţie intestinală neuro-alergică*. A spus că cel mai probabil este legată de substanţele chimice din apă. N-am înţeles ce-a spus.

M-am uitat la medicul-şef cu cel mai mare respect şi, cu o voce uşor tremurată, ca să dau impresia de ignoranţă şi consideraţie, am adăugat:

— Se poate să am aşa ceva? Ceva *neuro-alergic*? Dumneavoastră înţelegeţi ce-a vrut să spună.

Păreau că se luminaseră.

— E… e posibil, a spus medicul-şef, dând din cap ca un cunoscător.

Doctorii mai tinerii au dat din cap după el.

— Dar, desigur, trebuie să eliminăm mai întâi alte posibilităţi. Ieşiţi din cabinet şi aşteptaţi pe hol. Vom analiza cazul dumneavoastră şi o să vă chemăm repede.

Cincisprezece minute mai târziu, aveam în mână o copie a diagnosticului definitiv. Îmi plăcea mai ales ştampila oficială mare şi roşie a spitalului. Scria:

DIAGNOSTIC DEFINITIV

PACIENTUL SUFERĂ DE
INFLAMAȚIE INTESTINALĂ NEURO-ALERGICĂ,
CAUZATĂ PROBABIL DE APA POTABILĂ.

Dr. Pu Yi, medic-șef
Dr. Hu Zongnan
Dr. Jian Nanxian
Spitalul General din Tanggu
[ștampilă]

Am trimis o nouă tură de scrisori cu copii ale diagnosticului definitiv liderilor facultăţii din Tianjin şi conducătorilor de partid din Beijing, pe urmă m-am dus în vizită la şefii departamentului. Am subliniat că „boala neuro-alergică“ nu era tratabilă cu nici un fel de medicament şi că nu-mi rămânea decât să plec.

Zece zile după ce-am expediat scrisorile, am primit un telefon de la Faţă de Dovleac. Vocea lui mieroasă suna foarte jovial şi prietenos:

— Am veşti bune pentru tine. Nu mai trimite scrisori la Beijing şi nici nouă. Comitetul de partid al facultăţii a studiat serios cazul tău şi am decis să te transferăm în campusul principal din Tianjin. Trebuie să te prezenţi aici săptămâna viitoare. Dar *nu* spune nimic nimănui din Tanggu! Ştii la ce mă refer. Cazul tău a fost deosebit de greu şi a existat multă opoziţie în Tanggu în legătură cu transferul.

Ştiam că trebuie să mă bucur când am primit vestea, dar eram prea obosit şi prea amorţit ca să mai zâmbesc. Nu-mi venea să cred că totul se sfârşise. De şase luni – interminabile, parcă – îndrugam minciuni, mă prefăceam bolnav, manipulam oameni, duceam o viaţă dublă şi inventam specimene de scaun – totul pentru această clipă. Dar când în sfârşit am răzbit, am constatat că nu pot să râd din suflet, aşa cum visasem atâtea nopţi.

Vestea transferului meu la Tianjin a explodat instantaneu în campus ca o mică bombă atomică, zguduind fiecare colţişor. Pentru mulţi a fost o ispravă uluitoare, o victorie incredibil de rapidă şi completă. Toţi spuneau că „lansasem un satelit“. Eram prima persoană care părăsea Tanggu în doisprezece ani.

— Felicitări! mi-a spus Cană cu Medicamente când a năvălit în camera

mea, a doua zi dimineaţă.

A zâmbit larg cu dinţii putrezi, m-a apucat de mână şi mi-a scuturat-o cu înfrigurare. Părea că până şi spatele lui gârbovit se mai îndreptase puţin.

— Ai zguduit întregul departament şi i-ai distrus moralul. Acum toată lumea o să trimită cereri de transfer. Să ştii că întotdeauna am fost sigur că eşti diferit, că vei face ceva important. Am încercat să te ajut cât m-am priceput. Nu-ţi poţi imagina ce încăpăţânate au fost toate celelalte persoane din comitet în legătură cu cazul tău. Pui o vorbă şi pentru mine când ajungi în campusul principal din Tianjin?

Voia să-i mulţumesc şi să-i spun secretul transferului. La fel au făcut şi ceilalţi şefi de departament, inclusiv preşedintele Zhang şi secretarul Buddha, care au devenit extrem de umili şi măgulitori. Eram eroul departamentului.

— Vii să iei cina cu noi în seara asta? m-a întrebat preşedintele Zhang. Soţia mea te place foarte mult şi insistă să te duc acasă diseară, altfel o să am probleme. Vii, te rog? Face pui cu alune, a cumpărat un pui astăzi.

Faţa lui negricioasă părea atât de neajutorată şi umană, că n-am putut să-l refuz.

— Ne va fi tare de dor de tine, a spus cu căldură secretarul Buddha când m-am dus pentru documentele de transfer. Eşti cel mai promiţător profesor tânăr pe care l-am avut de mult timp. Dar departamentul va onora directiva partidului. Partidul are mai multă nevoie de tine în campusul principal din Tianjin, aşa că va trebui să renunţăm noi. Mă simt onorat că te-am cunoscut. Apropo, ai timp să vii la noi la masă mâine? Soţia mea este o bucătăreasă foarte bună, spune că-i păcat că n-ai avut ocazia să guşti ceva făcut de ea.

Din nou m-a copleşit mila pentru colegii în suferinţă şi am acceptat invitaţia. Nu-mi stă în fire să păstrez râcă şi-mi era greu să-i disprețuiesc în continuare pe oficiali, erau la fel de captivi şi de disperaţi cum fusesem şi eu.

Singura persoană din campus care n-a spus nimic şi care părea să nu fi auzit vestea a fost colegul meu de cameră, Tocilarul. Cât mi-am strâns lucrurile, Tocilarul şi-a petrecut timpul la bibliotecă, întorcându-se doar noaptea târziu. A doua zi, în ziua plecării, a dispărut dimineaţa devreme înainte să mă trezesc şi nu s-a întors să-mi iau rămas-bun de la el. Am fost

foarte dezamăgit, dar am înțeles că probabil îl durea foarte mult că plecam.

Victoria care a șocat pe toată lumea mi se părea destul de lipsită de sens. Știam de ce nu simțeam nici o bucurie, era o victorie într-o luptă care nu ar fi trebuit dusă. Îmi pierdusem mai mult de șase luni din viață doar ca să ajung în punctul de pornire. În dimineața aceea, voiam doar să mă strecor repede și discret. Când trenul de dimineață a ieșit din Tanggu, mi-am simțit mintea acoperită de o ceață deasă, la fel ca lanurile de porumb pustii, de dincolo de fereastră.

M-am aplecat și mi-am vârât mâna în geanta de sub scaun, căutând ceva de citit. Am scos un volum subțire, cu o copertă din piele neagră, care nu se afla în geantă când împachetasem de dimineață. Era o carte veche, cu pagini galbene și fragile, cu un titlu în caractere aurite atât de șterse, că nu le mai puteai citi. Am deschis coperta și am văzut cuvintele cunoscute: *Dragoste de viață* de Jack London. Știam de la cine era cadoul prețios de rămas-bun.

Notă

29. Este vorba de Campania împotriva elementelor de dreapta (1957–1959), care a pus capăt Campaniei celor O Sută de Flori.

33
„Sunt singura care îți citește scrisorile“

AM FOST SURPRINS CĂ AM „LANSAT SINGUR UN SATELIT“ ÎN TANGGU, dar am fost şi mai surprins când m-am lovit de Li Ling la Galeria Naţională de Artă din Beijing, la o lună după transferul în campusul principal. N-o mai văzusem de când plecase din fabrica de avioane Vântul de Est, de aproape cinci ani, şi nu mai ţinuserăm legătura după căsătorie.

Nu se schimbase foarte mult. Încă se mai îmbrăca în felul ei unic, elegant, dar nu extravagant. Purta o bluză cu mâneci scurte de un verde închis deosebit şi o fustă de culoare crem. Se uita la o pictură modernă când am strigat-o.

— Fan Shen? a întrebat, întorcându-se şi apropiindu-se.

Sprâncenele i s-au arcuit puţin, dar vocea era calmă şi echilibrată. Nu părea mirată.

— Te-ai schimbat atât de mult că nu te-aş mai fi recunoscut pe stradă. Acum pari o persoană mult mai matură, cu ochelari, nu ca băieţelul care stătea odinioară în camera mea, uitându-se la timbre.

M-am înroşit puţin când a pomenit clipa aceea de neuitat.

— Eşti mai înalt şi mai slab. Cam prea slab. Ai fost bolnav?

— Da, dar acum sunt bine, i-am răspuns. Este o poveste lungă şi interesantă. O să ţi-o spun într-o zi. Ce mai faci? Nu te-ai schimbat deloc.

— Prostii. Am îmbătrânit, a zis ea zâmbind. Dar o femeie are multe trucuri ca să-şi ascundă vârsta. Şi n-am de gând să-ţi vorbesc despre ele.

Simţeam că-mi ia faţa foc. Am schimbat subiectul şi am întrebat-o:

— Vii des aici? Precis că este un loc unde vii des. Îmi amintesc cât de mult iubeai arta, la fabrică.

— Da, petrec mult timp aici, aproape fiecare sfârşit de săptămână, de una singură, a răspuns cu o naturaleţe care m-a surprins puţin.

— Am auzit că te-ai căsătorit. Ce face soţul tău? Este întotdeauna ocupat la sfârşitul săptămânii?

A urmat o pauză penibilă; am regretat întrebarea.

— Pe el îl interesează alte lucruri, a răspuns scurt.

S-a așezat pe o bancă lângă un bust de bronz al Marelui Cârmaci. Dintr-odată, părea obosită. M-am așezat lângă ea.

— Întotdeauna am vrut să-ți mulțumesc pentru cărțile pe care mi le-ai împrumutat atunci, am schimbat din nou subiectul, nevrând s-o fac să se simtă prost. M-au ajutat foarte mult în perioadele critice, dificile. Îți mai aduci aminte de cartea compozitorului german Schumann pe care mi-ai împrumutat-o? Încă mai port cu mine citate din ea, oriunde merg.

I-a luat un moment să-și amintească la ce carte mă referam. Citise atâtea; era firesc să se gândească puțin pentru a-și aminti. Dar când era vorba de cărțile ei preferate, avea o memorie perfectă.

— Mai citești Nietzsche? Încă înveți germană?

Știam că aceste două pasiuni o relaxau și o entuziasmau întotdeauna.

— Da, mai citesc Nietzsche, se însenină ea la față. Mai mult ca oricând, în ultima vreme. E greu să fii femeie, mai ales în China. Și, în mod ironic, Nietzsche îmi dă puterea să fiu o femeie adevărată.

Am înțeles ce a vrut să spună prin „ironic“. Nietzsche părea să disprețuiască în general femeile.

— Bărbații pur și simplu nu înțeleg prin ce trebuie să treacă o femeie în viață, a continuat Li Ling, cu o voce de filozof. Nici majoritatea femeilor nu înțeleg. De aceea disprețuia Nietzsche femeile.

Ca de atâtea ori în trecut, cuvintele au început să zboare pe lângă mine, fără să le prind. Când vorbea, eram mai degrabă fascinat de expresiile feței ei decât de cuvinte. În discuțiile intelectuale vorbea rar, examinând fiecare cuvânt înainte de a-l elibera. În ziua aceea era foarte implicată. Fața albă începuse să se înroșească, și sprâncenele se arcuiseră pe rând în sus. Nu-mi puteam lua ochii de la ea, absorbindu-i imaginea și tonul mai mult decât cuvintele. Nu citisem mare lucru din Nietzsche după plecarea din fabrică – și chiar și atunci doar cât să pot conversa cu Li Ling. La fel ca altădată, m-am simțit din nou insuficient pregătit.

— Cred că femeile chineze merită să fie tratate așa, inclusiv eu.

Cuvintele lui Li Ling pluteau. M-am întrebat ce voia să spună când afirmase că bărbații nu înțeleg femeile și ce considera ea că înseamnă să fii

femeie. Dar n-am întrebat-o. Părea atât de sigură de aceste lucruri, de parcă ar fi fost evidente și de bun-simț. Era un obicei care uneori mă irita – obiceiul de a menționa în treacăt gânduri pe care le contempla de multă vreme, ca și cum ar fi fost doar niște aduceri aminte pentru publicul ei.

— Soțul tău te înțelege?

— E bărbat, mi-a răspuns ea.

Așa erau întotdeauna conversațiile cu Li Ling, m-am gândit. Încântătoare, frustrante și obositoare. Voia să spună mult mai multe decât rostea în cuvinte. Îi plăcea să vorbească în cimilituri, să-i facă pe oameni să ghicească, poate ca să-i provoace la o discuție. Dar puțini îndrăzneau.

După-amiază trebuia să mă întorc la Tianjin, așa că ne-am despărțit la poarta muzeului, lăsând foarte multe lucruri nespuse. Era ciudat că după cinci ani reluaserăm conversația atât de natural. Citisem și eu mult, deveniserăm oarecum egali, așa că discuția era și mai interesantă.

După întâlnirea de la Galeria de Artă, am început să ne scriem destul de des. Scrisorile lui Li Ling erau lungi și complicate. La fel ca în conversații, abordam în principal subiecte seriase: artă, știință, istorie și literatură. Îmi amintesc scrisorile despre teoria Big Bang, tectonica plăcilor, teoria jocurilor utilizată în politică și în informatică, Stendhal, Hegel și Goethe. Scrisorile mele erau în general mai scurte, eu ascultam și puneam întrebări, același rol pe care îl jucasem și în fabrică. Li Ling era cea care vorbea. Odată, răspunzând la o întrebare simplă despre *yijing*, o noțiune din critica literară chineză, a scris două scrisori lungi, una de șaizeci și nouă de pagini și alta de optzeci și una de pagini. Nu erau atât scrisori, cât un soi de broșuri minunate. M-au uluit cunoștințele ei despre autorii chinezi antici. Crezusem că-i preferă pe autorii occidentali celor din propria țară.

O dată pe lună, când aveam timp și bani, mă întorceam la Beijing, mă întâlneam cu Li Ling și petreceam după-amiaza discutând. Ne întâlneam de obicei la câte un muzeu – Muzeul de Istorie Naturală, Muzeul Național de Istorie sau Muzeul de Istorie Militară. La fel ca la fabrica de avioane, întâlnirile erau întotdeauna platonice; nu ne-am îmbrățișat, sărutat sau atins niciodată, cu excepția unei scurte strângeri de mână când ne întâlneam.

O singură dată împrejurările ne-au adus mai aproape. În ajunul Anului Nou din 1983, când toate muzeele erau închise, ne-am întâlnit într-o stație

de metrou lângă Piața Tian’anmen. Timp de două ore, am stat sprijiniți de o coloană de marmură și am vorbit. Am urmărit trenurile care veneau și plecau, privind oamenii lipiți de ferestrele trenului. Ne uitam, dar nu comentam. Ne concentram unul asupra celuilalt și asupra conversației. Li Ling purta o haină mare, pufoasă și o eșarfă maro; fața ei cu trăsături moi și drăguțe era pe jumătate îngropată în guler și eșarfă. Era cald în subteran, iar fața ei albă devenise rubinie.

Se făcuse deja întuneric când am urcat scările să plecăm. Am condus-o în stația de autobuz. Era oră de vârf, stația era plină de oameni cu pungi încărcate de carne proaspătă, găini vii, fructe și legume, nerăbdători să ajungă acasă să-și pregătească cina de Revelion. Autobuzele mari cu burduf veneau la fiecare zece minute, dar soseau aproape pline, și mai încăpeau doar câțiva oameni. Mulțimea era supărată și nerăbdătoare. Niște tineri din spate s-au împins când a venit autobuzul și a izbucnit un scandal. Abia am băgat de seamă. Lipiți unul de celălalt, îmi simțeam corpul atingându-l pe al lui Li Ling și-mi părea că-l simt moale și cald prin haina groasă de iarnă. Am rămas tăcuți și nemișcați. Lui Li Ling nu-i plăcea să vorbească în mulțime. Frumusețea ei atrăgea mereu privirile; socotea, probabil, că dacă ar fi vorbit ar fi fost și mai rău.

Când a dat să urce în autobuz, s-a întors spre mine și mi-a spus calmă:

— Data viitoare când îmi scrii, nu trebuie să spui „salutări soțului tău“. Sunt singura care îți citește scrisorile.

Era atipic pentru ea să spună așa ceva. Am ghicit că ceva nu era în regulă cu căsnicia ei, dar n-am întrebat-o.

34
Campanie pentru pașaport

DUPĂ CE AM CÂȘTIGAT LUPTA PENTRU TRANSFER și am devenit profesor la Tianjin, a început transformarea mea într-o nouă persoană. Nu mai era nevoie să pretind că sunt bolnav. Mi-am organizat un program riguros de exerciții fizice ca să-mi refac sănătatea: alergam șase kilometri și jumătate în fiecare dimineață, ridicam greutăți și jucam volei cu o echipă universitară. În câteva luni, am pus la loc greutatea pierdută și mi-am recăpătat forțele. În primul semestru, am predat foarte entuziast și conștiincios cursuri pentru anul întâi. Îmi plăcea să predau și am încercat și câteva metode noi. Ca și până atunci, uram orele de educație politică pe care trebuiau să le îndure profesorii o după-amiază pe săptămână.

În ciuda bucuriei de a preda și a scrisorilor de la Li Ling, nu am pierdut din vedere obiectivul cel mare. Trecuse un an și jumătate de când terminasem facultatea și în curând aș fi fost eligibil să mă înscriu la studii în străinătate. Pe măsură ce semestrul se apropia de sfârșit, am decis că era timpul să încep o nouă campanie, să încerc din nou să-mi iau pașaport. Păstrasem legătura cu universitatea americană, iar responsabilul pentru studiile postuniversitare îmi spusese că-mi vor acorda o nouă bursă, în anul următor.

L-am întrebat pe Față de Dovleac despre cum se putea obține un pașaport și am aflat că era la fel de greu ca la Universitatea din Lanzhou. Aici, îmi trebuiau cel puțin trei aprobări – una de la facultate, alta de la Ministerul Industriei din Beijing și una de la Biroul de Siguranță Publică din Tianjin; fiecare era un obstacol nemaipomenit.

Mi-am început campania în lunea în care am trecut notele finale. Mai întâi, am depus cererea să obțin aprobare, la Biroul de Siguranță Publică al facultății. Încă dinainte de a mă duce la directorul Zhou, auzisem de la colegi că era cel mai de temut birocrat din campus. Comisar pensionat din Armata de Eliberare a Poporului, directorul Zhou, poreclit Gămălie, avea

deasupra buzunarului de la piept o insignă imensă a Președintelui Mao placată cu aur, singurul din școală care mai purta simbolul Revoluției Culturale.

Întrevederea cu el a mers prost de la început. Eu stăteam pe un scaun de lemn în fața directorului de temut, iar el îmi răsfoia alene dosarul; de fiecare dată când mușchii feței îi zvâcneau ca spatele unui cal înțepat de un tăun, simțeam că sunt probleme. Știam lucrurile din dosar care puteau declanșa alarma în mintea directorului: tata era ofițer superior în armată; fusesem arestat în legătură cu un antirevoluționar condamnat și executat; în facultate, avusesem contacte suspecte cu o profesoară americană și fusesem investigat de poliția secretă. În plus, voiam să merg în Statele Unite, bastionul capitalismului. Mi-am dat seama după fața lui sumbră la ce concluzie ajunsese, înainte să dea ultima pagină.

— Ce speră un tânăr să învețe în America? a întrebat el fără să aștepte răspunsul. Cu siguranță nu idei revoluționare. Toți tinerii vor să meargă acolo pentru bani. Toți spun că se vor întoarce pentru a ajuta la construirea viitorului comunist, dar pe cine cred ei că fraieresc?

Și-a ridicat privirea, m-a măsurat câteva secunde, apoi a continuat:

— Sincer, văd probleme mari în cererea ta și trebuie să fac o investigație amănunțită înainte de a lua o decizie.

— Investigație… amănunțită? Cât de amănunțită?

— Poate dura câteva luni.

Știam ce face. Cererea mea era pentru semestrul de toamnă, până la care mai erau nouă luni. Dacă ținea dosarul câteva luni, cererea era deja inutilă. Umbla vorba că numai ca să obții un pașaport de la Siguranța Publică aveai de așteptat cel puțin șase luni.

— Dar ancheta nu este cel mai important lucru, a adăugat el.

— Nu este cel mai important lucru?

Am fost surprins. Mă aștepta ceva și mai rău? Spasmul de pe fața lui mi-a confirmat suspiciunea.

— Trebuie să discutăm mai întâi despre politica partidului de trimitere a tinerilor în străinătate. Cum vei servi partidul?

Din tonul lui am știut că va urma o prelegere lungă.

— Partidul, așa cum a spus de multe ori Marele Cârmaci, are nevoie de

intelectuali şi experţi. Dar avem nevoie de intelectuali şi experţi *roşii*, nu de intelectuali şi experţi *albi*. Ca tânăr intelectual, a continuat Gămălie, trebuie mai întâi să faci eforturi ca să fii sigur că ai o inimă roşie pură înainte de a-ţi dedica timpul altor studii. Văd că ai depus o cerere să intri în partid. De fapt, am unsprezece cereri în dosar, scrise când lucrai la fabrica de avioane. Sunt cereri bune. Acesta este tipul de lucruri pe care ar trebui să le facă acum un tânăr ca tine, în loc să plece în America. Ca vechi revoluţionar cu experienţă, îţi pot spune că există o mulţime de tentaţii în America, lucruri rele, elemente care te vor corupe dacă nu ai o inimă roşie adevărată. Nu vrei să fii corupt, nu?

Am clipit, am clătinat din cap şi am zâmbit în gol. Dădusem peste un alt domn Pârţâilă.

Directorul Gămălie avea o mulţime de timp şi nu se sătura niciodată să educe tineri ca mine. În săptămânile următoare, de câte ori m-am dus la biroul lui să întreb despre cerere, îmi ţinea câte o prelegere plictisitoare. La finalul fiecărei prelegeri, îmi spunea că cererea mea era încă analizată şi investigată. Se făcuse deja martie. Am continuat să merg la el sistematic, cu încăpăţânare, în ciuda tuturor prelegerilor chinuitoare, ca să primesc aprobarea. Exact asta făcusem cu preşedintele Zhang, secretarul Buddha şi Cană cu Medicamente pentru transferul din Tanggu. De data asta însă nu mai puteam să-i sâcâi pe oficiali, iar şmecheriile medicale nu-mi erau de nici un folos.

Când am crezut că nu mai pot îndura tortura verbală a lui Gămălie, am primit un telefon de la prietenul meu Micul Einstein, care mi-a spus că cererea lui de paşaport tocmai fusese aprobată. Era povestea de succes capabilă să-mi reînnoiască speranţa.

— Nu te da bătut, prietene, a spus în felul lui încrezător după ce a auzit povestea mea deprimantă despre prelegerile lui Gămălie. Aminteşte-ţi că cel mai rece şi cel mai întunecat moment al zilei e chiar cel dinainte de răsărit. Îţi spun data viitoare când ne vedem cum mi-am luat eu paşaportul. O să fii şocat de cât de viclean am devenit. Luptă cu ei, nu-ţi fie milă de ticăloşii din partid, nu-s oameni.

Întotdeauna mi s-a părut puţin înfricoşător să-l ascult pe Micul Einstein. Era prea direct şi prea îndrăzneţ, gata oricând să rostească o „blasfemie“

periculoasă. Am vrut să-i spun cum murise prietenul meu Stilou din cauza gurii slobode, dar mi-era teamă că telefonul era ascultat. Aşa că am găsit o scuză şi am închis.

Telefonul lui mi-a reaprins dorinţa arzătoare să reuşesc. Am continuat cu încăpăţânare să merg la Gămălie. Străduinţele mele trebuie s-o fi emoţionat pe Doamna Soartă – sau cel puţin pe Fiica Soartă –, pentru că a intervenit în numele meu, câteva săptămâni mai târziu.

Într-o după-amiază, stăteam întins în pat să mă refac după una dintre prelegerile foarte lungi ale lui Gămălie, când am primit o vizită neaşteptată de la Faţă de Dovleac. Cu un rânjet întins pe toată faţa, m-a salutat cu atâta respect şi căldură, că m-a pus imediat în gardă.

— Norocul roz al lotusului! Norocul roz al lotusului! mi-a spus el. Ia ghiceşte! Eşti cea mai norocoasă persoană din campus!

— Măcar de-aş fi, am bombănit ursuz, ridicându-mă în şezut.

Am crezut că se plictisea şi trecuse pe la mine să mă tortureze. „Norocul roz al lotusului“ însemna să ai noroc la întâlniri intime.

— Mă crezi sau nu, a dat peste tine norocul roz al lotusului. Fiica rectorului Jiang i-a spus tatălui ei că este îndrăgostită de tine! Cine s-ar fi gândit! Rectorul mi-a cerut să fiu mijlocitor oficial.

M-am ridicat şocat în picioare. Fata era foarte cunoscută în facultate. Cu tenul închis la culoare şi grasă, Lulu semăna mult cu tatăl ei. O văzusem o dată sau de două ori prin campus, trecând ca vântul în cizmele ei militare maronii – tocmai se eliberase din armată, după ce stătuse acolo cinci ani. În ciuda aspectului ei, lumea spunea că are o fire dulce şi găteşte foarte bine. Tatăl ei era rector, avea un apartament mare cu patru dormitoare, aşa că după părerea standard – părerea chineză standard – era o partidă bună.

— Desigur, trebuie să te gândeşti bine la această propunere, l-am auzit pe Faţă de Dovleac spunând. Nu te grăbi să refuzi propunerea rectorului Jiang. Mulţi visează la o asemenea ocazie. În plus, viitorul tău politic… A lăsat fraza neterminată, ştiam amândoi ce voia să spună.

Spre surprinderea lui, am fost de acord să mă întâlnesc cu Lulu. Îmi trecuse deja un plan prin minte.

Prima întâlnire cu Lulu a fost la cină, acasă la rector. Mâncarea s-a dovedit a fi bună. După cină, rectorul Jiang s-a scuzat şi s-a dus în biroul lui

să dea nişte telefoane. Soţia lui ne-a servit cu ceai şi fructe şi a mers să spele vasele. Conversaţia mea cu Lulu a decurs bine. Era citită, sinceră şi directă. I-am spus despre planul meu de a studia în SUA. A fost încântată de idee. Îşi dorea şi ea să studieze în America.

A doua întâlnire a avut loc duminica următoare în Parcul Poporului. Am fost uimit de cât de la fel gândeam. Amândoi uram orele ipocrite de educaţie politică şi tânjeam după mai multă libertate. Deşi n-am vorbit despre asta, am simţit că Lulu îmi împărtăşea frica, o teamă profundă care se manifesta numai în vis. Poate pentru că fusese în armată, era neobişnuit de directă, chiar grosolană.

— Urăsc să fiu fiica rectorului, mi-a spus ea sugând o acadea. Urăsc ipocrizia pretendenţilor care nu vor decât acces la puterea tatălui meu. Dar cine-i poate învinui? Ne folosim cu toţii de orice mijloc ca să obţinem ce vrem, nu-i aşa? Nici eu nu sunt mai brează. Ştiu că încerci să mergi la studii în SUA şi ai nevoie de ajutor. Gămălie o să-ţi ţină cererea până n-o să mai aibă nici un rost. Şi eu mă gândesc să studiez în SUA şi am nevoie de ajutor. Nu ştiu cum să mă înscriu, şi engleza mea lasă de dorit. De-aia am vrut să ne întâlnim. Îmi pare rău că a trebuit să folosesc un mijlocitor, dar nu mai suport ţara asta şi vreau din toată inima să scap. Mă ajuţi să plecăm amândoi în America?

Mi-a întins mâna, i-am strâns-o şi am pecetluit înţelegerea. S-a dovedit că aveam acelaşi plan. Eu o ajutam să facă cererile de înscriere şi să înveţe engleză, iar tatăl ei urma să-l convingă pe Gămălie să-mi dea garanţia de securitate. Pentru moment, ne prefăceam că suntem prieteni.

— Un toast, tovarăş de arme, a spus Lulu, ridicând o sticlă de oranjadă.

— Pentru reuşita amândurora, am încuviinţat eu şi am ciocnit solemn.

Câteva zile mai târziu, Faţă de Dovleac mi-a explicat că rectorul Jiang considera că întâlnirile au decurs satisfăcător şi că familia aproba relaţia.

— Felicitări, mi-a spus el zâmbind afectat şi privindu-mă chiorâş. Nu mi-aş fi imaginat niciodată că eşti o persoană atât de norocoasă şi de fermecătoare. Mai întâi ai scăpat din Tanggu, iar acum te-ai ales cu mărul de aur al rectorului Jiang. Apropo, am pus o vorbă bună din partea rectorului la directorul Zhou în legătură cu cererea ta. O s-o proceseze repede.

Până la sfârşitul săptămânii, Gămălie pusese ştampila pe cererea mea. Nu aveam nici o îndoială că procedase astfel împotriva voinţei lui, dar rectorul Jiang îi făcuse o ofertă pe care n-o putea refuza. Dând la o parte vreo douăzeci de oameni cu mai multă vechime, preşedintele i-a repartizat un apartament cu trei dormitoare într-o clădire rezidenţială nouă, drept recompensă pentru „serviciile excepţionale aduse facultăţii“.

În aceeaşi zi, am luat trenul spre Beijing să obţin a doua aprobare, de la Ministerul Industriei. N-aveam timp de pierdut. Le scrisesem deja tuturor prietenilor din Beijing, întrebându-i de relaţii în minister. În mod ciudat, dintre toţi prietenii, cel care m-a ajutat cel mai mult a fost Fratele mai Mare, tovarăşul meu din închisoare. Îl întâlnisem cu un an în urmă, într-o piaţă din Beijing; tocmai fusese eliberat după patru ani pentru ucidere din culpă şi îşi instalase o tarabă cu pepeni pe Strada Boxerilor. Fratele mai Mare avea o groază de prieteni pe stradă, aşa că de la gară m-am dus direct la taraba cu pepeni pentru ajutor.

— Nu-ţi face griji, a spus el, întinzându-mi o felie mare de pepene galben. Cunosc pe cineva la biroul de electricitate care îi ştie pe cei din minister.

A doua zi la ora zece, l-am întâlnit la intrarea în minister pe Lao Fu, prietenul găsit de Fratele mai Mare.

— Nu-i mare lucru, mi-a spus Lao Fu. Ştiu pe cineva la biroul ministrului adjunct. Îţi face favoarea, dar ar fi bine să-i mulţumeşti.

A întins mâna cu toate cele cinci degete deschise. Am dat din cap. Cinci cartuşe de ţigări bune – nu era un preţ prea mare.

Seara, la restaurantul Dragonul Mării, i-am înmânat lui Lao Fu şapte cartuşe de China Măreaţă, cele două în plus erau pentru el.

— A fost floare la ureche, a spus el, punând ţigările în punga de pânză maro.

A scos cu grijă din buzunarul de la piept o foaie de hârtie şi mi-a dat-o. Era scrisoarea oficială de aprobare, cu o ştampilă mare roşie.

— Ştii cum a pus Crevete ştampila? A intrat în birou când s-a dus secretara la prânz. Cheia era în sertar, aşa că a ştampilat chiar el cererea. Eşti foarte norocos. Altfel, ar fi trebuit să plăteşti şi secretara.

Înapoi la Tianjin, am predat cererea, împreună cu scrisorile de aprobare,

la secţia Controlul Paşapoartelor a Biroului Municipal pentru Siguranţa Publică. Era cea de-a treia şi ultima aprobare de care aveam nevoie pentru paşaport.

— Mergeţi acasă şi aşteptaţi, m-a informat funcţionarul din spatele ghişeului, fără să-şi ridice privirea. Ca să fiu sincer, din ceea ce văd în dosarul dumneavoastră, s-ar putea să aveţi mult de aşteptat. După cum ştiţi, în ultimele câteva luni, relaţia dintre China şi Statele Unite s-a deteriorat. Procesul de aprobare poate dura între şase şi douăsprezece luni. O să anunţăm facultatea dacă se aprobă.

Un tânăr din mica sală de aşteptare, îmbrăcat într-o jachetă la modă din piele maro, a confirmat cele spuse de funcţionar.

— Am depus cererea acum opt luni şi încă n-a fost aprobată. S-ar putea ca la tine să dureze şi mai mult.

Era deja iulie. Îmi pierdeam bursa dacă mai întârziam un an. Nu puteam să stau şi să aştept. N-aveam de ales, trebuia să declar un al doilea război birocraţilor partidului.

Am lansat imediat o campanie perseverentă împotriva funcţionarilor de la Controlul Paşapoartelor. Îmi plăcea analogia militară. Lupta implica multe elemente ale unui război adevărat: hotărâre, curaj, risc, strategie şi arme. Pentru asalt, am folosit toate „armele“ chinezeşti convenţionale într-o astfel de luptă: grenade de mână (sticle de băutură), puşti de calibru 20 (ţigări), torpile Bangalore (cârnaţi afumaţi) şi bombe cu ceas (pui afumat), foarte eficiente în lupta corp la corp. Desigur, muniţia diferea la fiecare întâlnire, dar puteam afla uşor de ce aveam nevoie, după un mic raid de recunoaştere. Înainte să mă apropii de duşman, mă informam întotdeauna ce tip de ţigări sau băutură îi plăcea sau, dacă era cineva care nu fuma şi nu bea, ce fel de carne prefera. Din când în când am dat şi peste funcţionari „incoruptibili“, care aveau reputaţia că nu acceptă cadouri. Erau nişte fortăreţe ascunse şi periculoase ce trebuiau capturate pe căi lăturalnice. În astfel de cazuri, îi căutam mai întâi pe cei mai buni prieteni sau pe şefi. Puţini ar fi refuzat o favoare cerută de cel mai bun prieten sau de şef, oricât de incoruptibili ar fi fost. Ca un general şi strateg cu experienţă, mi-am planificat atent fiecare mişcare. Nu voiam să distrug duşmanul, ci doar să-l aduc în direcţia favorabilă mie.

La fel ca înainte, primul pas a fost să-mi mobilizez rețeaua de prieteni, ca să găsesc relațiile care să mă ducă la funcționarul responsabil pentru controlul pașapoartelor, ofițerul Ke. Am început cu Lulu, care mi-a făcut cunoștință cu un prieten de-al mamei ei, doctorul Mu de la Al Treilea Spital al Poporului, din centru. A fost o verigă importantă. Printre pilele și relațiile din China există două tipuri de oameni foarte utili, caracterizați de instrumentele folosite: stetoscopul (medicul) și volanul (șoferul). Aceștia sunt ganglionii care leagă nervii în rețeaua socială. Doctorul Mu a fost de acord să mă ajute.

Printre pacienții doctorului Mu care îi erau datori se număra doamna Zhu, asistenta personală a viceprimarului din Tianjin. Doctorul Mu îi dăduse concedii medicale ori de câte ori voia câteva zile de vacanță. Înarmat cu cadouri și o recomandare generoasă a doctorului Mu, am vizitat-o pe doamna Zhu la birou.

— Nici o problemă, a spus doamna Zhu, zâmbind amabil după ce a citit scrisoarea doctorului. Prietenul doctorului Mu este prietenul meu.

S-a așezat la birou, a răsfoit repede un caiet mare plin de nume și numere de telefon, a ridicat receptorul și și-a sunat o cunoștință de la biroul primarului.

Cunoștința, doamna Ji, îi datora o mare favoare doamnei Zhu. Doamna Ji îl cunoștea pe căpitanul Cai, care tocmai fusese promovat în funcția de șef la controlul circulației.

După câteva cine, l-am cunoscut pe căpitanul Cai. Legătura finală s-a făcut repede: căpitanul Cai îl cunoștea pe ofițerul Ke de la Controlul Pașapoartelor; de fapt, se ocupase nu demult de o amendă de circulație a unuia dintre frații ofițerului Ke. Căpitanul Cai a fost de acord să stea de vorbă cu ofițerul Ke spre a-mi rezolva mai repede cererea. Relațiile erau scumpe, dar nu regretam nimic. După ultima cină cu căpitanul Cai, am constatat că mai aveam în buzunar trei yuani și douăzeci de cenți. Îmi epuizasem toate economiile.

Două săptămâni mai târziu, la sfârșitul lui septembrie, Gămălie mi-a transmis să mă prezint imediat la Controlul Pașapoartelor. Acolo, ofițerul Ke, zâmbitor, m-a întâmpinat în sala de așteptare.

— De ce nu mi-ai spus că ești bun prieten cu căpitanul Cai? m-a mustrat

el amabil. Ar fi fost mult mai uşor dacă ştiam. Uite paşaportul. Ai avut mare noroc. Tocmai am primit ordin să suspendăm procesarea cererilor pentru America.

În acea seară, am mai primit o veste bună: cu ajutorul meu, Lulu fusese acceptată şi primise bursă la o universitate americană. Tocmai începuse să lucreze la cererile pentru paşaport. Cu legăturile tatălui ei, nu se aştepta la mari probleme.

Acum, nu mai aveam nevoie decât de viza de la consulatul SUA, sau cel puţin aşa credeam.

35
„Bucură-te!“

MĂ VĂZUSEM FOARTE PUȚIN CU LI LING ÎN ULTIMELE LUNI, ocupat să găsesc relații pentru pașaport. Când în cele din urmă ne-am întâlnit, la sfârșitul lui octombrie, după ce am primit pașaportul, am fost șocat să văd cât de palidă și slabă ajunsese. Era practic un schelet într-o rochie largă.

— Tocmai m-am întors din morți, mi-a spus ea calmă. Nu fi atât de șocat. Acum sunt bine. Există și ceva bun când pierzi în greutate: îți crește părul mult mai repede. Întotdeauna mi-am dorit să am părul mai lung, și acum îl am. Vezi? a întrebat ea rotindu-se.

Părul negru îi ajungea până la brâu. Ne-am așezat pe o bancă de piele în fața unui tun vechi, în holul silențios al Muzeului Militar. Am ascultat-o tăcut cum îmi povestea pe un ton monoton despre experiența ei recentă cu moartea și despre căsnicia dificilă.

— N-am vrut niciodată să-ți vorbesc despre necazurile din căsnicia mea, mi-e rușine de ele. Chiar și cu mama am probleme să vorbesc despre așa ceva. N-am vrut să recunosc că am greșit. Dar, dacă tot vrei să știi prin ce-am trecut în ultimele luni, trebuie să încep cu mariajul meu. Știi că ne-am căsătorit în grabă, chiar înainte ca noi doi să mergem la facultăți diferite. Am avut probleme încă de la început – una dintre ele au fost copiii. Cu mult înainte de a mă mărita, am hotărât că n-o să am niciodată un copil. Eu și familia mea am suferit atât de mult, că nu puteam suporta ideea de a aduce o nouă viață în lumea asta mizerabilă. Soțul meu este singurul fiu din familie și era hotărât să aibă un copil care să-i poarte numele. După căsătorie, a încercat să mă forțeze să rămân însărcinată. Mi-a interzis să folosesc mijloace contraceptive sau medicamente, și-mi cotrobăia tot timpul printre lucruri ca nu cumva să ascund ceva. De fiecare dată când găsea anticoncepționalele pitite prin diverse locuri – sub saltea, în crăpăturile podelei, chiar în lenjeria intimă – le arunca și făcea un scandal monstru.

În ultimii patru ani, deşi m-am străduit să ascund medicamentele şi să le iau când puteam, am rămas însărcinată de trei ori. Primele două au fost sarcini normale şi le-am încheiat prin avort. Soţul meu era furios, dar n-am ţinut cont de el. La a treia sarcină, a jurat să mă urmărească minut de minut. Mi-a interzis să merg la clinică. Cea de-a treia sarcină n-a fost una normală, însă n-am descoperit asta decât atunci când fătul mi-a rupt o arteră din trompa uterină. Într-o dimineaţă de mai, m-am prăbuşit pe scări când ieşeam pe uşă. Din fericire, vecinul meu, un şofer de taxi, m-a găsit şi m-a adus la urgenţă. Când am ajuns la spital, pierdusem atât de mult sânge, încât, spunea medicul, dacă mai întârziam o jumătate de oră muream. A doua zi după operaţie, aproape că am murit din cauza unei asistente neglijente. Trebuia să-mi introducă un tub în vezică, să elimin urina. Dar n-a introdus tubul suficient, şi seara eram atât de rău şi de umflată, că aproape am leşinat. Soţul meu a refuzat să cheme asistenta, spunând că mă plâng fără motiv. Pe la miezul nopţii, o a doua asistentă a văzut că pulsul meu nu era în regulă şi că eram aproape inconştientă, aşa că a sunat la medic. Au reintrodus tubul şi mi-au salvat viaţa.

A inspirat adânc, de parcă încerca să se hotărască dacă să continue sau nu. Am aşteptat cu răbdare.

— Sarcina cu probleme a fost doar începutul sfârşitului. La o lună după ce am ieşit din spital, am primit un telefon anonim la serviciu, spunându-mi să merg mai devreme acasă. M-am dus şi l-am găsit pe soţul meu în pat cu o altă femeie. N-am aflat niciodată cine a dat telefon, dar nu mai conta.

Am încercat tot timpul să salvez căsnicia, în ciuda tuturor certurilor, fiind învăţată să respect o căsnicie indiferent cum era. Adulterul a fost ultima picătură. Am înaintat divorţ şi m-am mutat înapoi la mama. Încă îmi e ruşine că n-am reuşit să-mi salvez căsnicia. E vina mea, dar mă bucur că pot petrece acum cât timp vreau cu cărţile, scrisul şi pictura. Tocmai am publicat prima povestire, despre experienţa în Shaanxi, când eram Copil din Beijing.

Vorbea fără patimă, cu chipul ei frumos absolut calm. I-am simţit însă emoţia din suflet şi am fost şocat de povestea ei. Nu mi-am imaginat niciodată că o femeie puternică putea fi atât de slabă în căsnicie. Am avut o singură întrebare, una pe care voiam să i-o pun de ani de zile:

— De ce te-ai căsătorit cu el?

— Nu pentru aspectul fizic, a răspuns obosită. Nu-mi pasă prea mult de cum arată un bărbat, știi deja. Soțul meu nu era deloc frumos. M-am căsătorit cu el din simțul datoriei: părinții lui și ai mei au fost prieteni buni. El a fost colegul meu de clasă în liceu, cel mai devotat admirator și singurul care a îndrăznit să-mi vorbească în timpul Revoluției Culturale, după ce-a murit tata. Dragostea lui a fost singura alinare în singurătatea mea disperată. În 1968 am fost trimiși împreună în același sat, în zona unde ai fost și tu. De aceea, când a trebuit să merg la facultate și mi-a cerut să mă căsătoresc cu el, m-am simțit obligată să accept, chiar dacă nu-l iubeam. Eram prea tradițională și slabă. Nu am vrut să-i dezamăgesc pe mama și pe părinții lui, care se așteptau în mod firesc să ne căsătorim. Am simțit că nu pot aparține decât unui singur bărbat, cel ales de mama. Mariajul a fost un dezastru total încă de la început. Nu-l interesau cărțile și arta, bea și fuma foarte mult. Uneori, când era beat, mă abuza verbal. De aceea mi-am petrecut mult timp prin muzee, singurele locuri unde am găsit liniște și alinare. Mi-au trebuit mulți ani și aproape că m-a costat viața ca să-mi fac curaj și să rup lanțul durerii. Mă bucur că s-a terminat.

Mai târziu după-amiaza, ne-am despărțit ca prieteni în stația de metrou din fața muzeului, așa cum făceam de obicei, dar am avut sentimentul că voia să-mi mai spună ceva. Preț de o clipă, m-am întrebat dacă o iubeam sau dacă aș fi putut-o iubi. Am respins repede ideea, cum făcusem în anii petrecuți în fabrică. Îmi era mult superioară și o socoteam prea frumoasă pentru mine.

În următoarele câteva săptămâni, ne-am văzut mai des în timp ce încercam să obțin viza de la consulatul SUA din Beijing. Când nu eram la Beijing, ne scriam.

În prima zi de luni a lui noiembrie, am primit o scrisoare de la ea. După grosime, mi-am zis că probabil dezbătea vreo temă intelectuală care îi stârnise interesul. Am lăsat scrisoarea să zacă pe pat și am așteptat să vină seara, ca să am mai mult timp de citit și de meditație în fața discursului ei lung despre chestiuni importante. Într-adevăr, erau chestiuni importante! Doar că nu cele la care mă așteptam. Era o copie a povestirii și o scurtă scrisoare, care suna astfel:

Tocmai am terminat divorțul. Știu că pleci din țară peste o lună sau două, și de aceea orice aș spune nu va schimba nimic important între noi. Dar trebuie să-ți spun înainte să pleci, pentru că am ținut asta în mine ani de zile și n-o mai pot face. Vreau să știi că TE IUBESC! Te iubesc de doisprezece ani. Nu ți-am mărturisit înainte pentru că nu știam dacă ai fi interesat de o femeie cu șapte ani mai mare decât tine. Dar te-am iubit oricum. Am iubit și respectat dăruirea și dârzenia ta, adevărata putere a unui om.

Și pentru mine a început o viață nouă. M-am înscris la un program postuniversitar la Universitatea din Beijing, ca să studiez microeconomie.

Nu mă aștept să-mi răspunzi la ce ți-am spus, vreau doar să știi ce simt cu-adevărat pentru tine.

În mod ciudat, ceva din scrisoarea lui Li Ling parcă mi-a apăsat un buton în minte și mi-a legat sufletul de-al ei. Sentimentele pentru Li Ling, înăbușite atâția ani, au năvălit uimitor de puternic după ce i-am citit scrisoarea. Nu mai era nimic altceva de făcut; în acea seară am luat trenul de 9:47 spre Beijing și am cerut-o de nevastă.

Ne-am căsătorit în săptămâna următoare. Ceremonia a fost simplă: ne-am înregistrat la primărie, apoi am luat o cină modestă într-un restaurant mic lângă casa lui Li Ling. Așa cum era de așteptat, părinții mei au fost împotrivă și n-au venit la cină. Li Ling, spunea mama, era o fată drăguță, dar nu provenea dintr-un mediu revoluționar și avea să creeze probleme politice pentru întreaga familie. Tata nu i-a îngăduit lui Li Ling să-i viziteze, mama a plâns și m-a rugat să mă mai gândesc. Parcă plecam de la o înmormântare când am ieșit din casa lor.

Fratele mai Mare a fost și martor, și cavaler de onoare la primărie. La cină, proprietarul restaurantului, prieten cu Fratele mai Mare, ne-a făcut cadou o sticlă de vin, pe care a băut-o practic Fratele.

— Ziua în care ai un vin bun este ziua în care trebuie să te îmbeți, spunea de fiecare dată când își umplea paharul.

N-am avut verighete, nu ni le permiteam. Am hotărât să ne dăm unul altuia cărți. După cină, am deschis cadoul de la Li Ling. Era o colecție de povestiri despre Copiii din Beijing trimiși în Shaanbei. Povestirea ei era a doua. Cadoul meu era împachetat în hârtie roșie și l-a desfăcut cu grijă.

— O! A fost cartea tatălui meu! a exclamat.

A privit-o lung, apoi un șuvoi de lacrimi a căzut pe coperta ponosită.

— Îmi amintesc că stăteam în poala lui și mă uitam la cartea asta. Ar fi atât de fericit să știe că s-a întors la mine!

Cartea cu imagini de femei goale luată din casa ei în primele zile ale Revoluției Culturale era o istorie ilustrată a artei occidentale.

— De unde o ai?

— Am fost unul dintre cei din Gărzile Roșii care v-au jefuit casa la începutul Revoluției Culturale.

Cuvintele au ieșit greu.

— Am luat cartea din biblioteca tatălui tău. Îmi pare foarte rău pentru ce-am făcut.

— Șșșt, a întins ea mâna, punându-mi un deget pe buze. S-a întâmplat demult. Îmi pare rău că tata n-a mai apucat ziua asta. Era un om atât de învățat! Știi că s-a sinucis după razie?

— Îhî, am mințit eu.

N-am avut curajul să-i spun cum a murit.

Am ocupat o cameră în apartamentul cu două dormitoare al mamei lui Li Ling. În noaptea nunții, după ce-am închis ușa micului dormitor, i-am spus lui Li Ling că eram virgin și nu știam să fac dragoste.

— Nu te teme, a spus ea, micșorând lumina veiozei de lângă pat.

Lumina slabă părea o lumânare, transformând camera într-o peșteră arabă confortabilă. Plapuma și cuverturile noi croite de mama ei căpătaseră o nuanță roșiatică îmbietoare.

— Te învăț eu. O să te fac foarte fericit.

S-a ținut de cuvânt. În viața mea nu fusesem mai fericit. Era o iubită grozavă – calmă, atentă și senzuală.

— Bucură-te, mi-a șoptit, în timp ce mâna ei se plimba de-a lungul corpului meu.

A doua zi dimineață, Li Ling mi-a șoptit visător la ureche:

— Asta este iubirea pe care am visat-o toată viața. Când eram la liceu, m-am strecurat odată în bibliotecă și am găsit o carte interzisă, o carte indiană intitulată *Kama Sutra* de Vatsyayana.

Întotdeauna m-a uimit cum își aducea aminte numele străine lungi.

— Cartea avea două mii de ani și era despre tehnicile de amor. Scria în ea

că în viaţa unui om sunt trei lucruri importante: *dhama*, ambiţia sau cariera; *atma*, sănătatea; şi *kama*, plăcerea sexuală. Fără *kama*, dragostea senzuală a unei femei, scria, un bărbat nu va putea împlini *dhama* sau *atma*. Şi numai atunci când cineva le dobândeşte pe toate trei e capabil să atingă fericirea supremă, *altha*. Cred că are logică.

Cum zăceam în extaz, m-a cuprins un sentiment de regret şi vinovăţie. Am vrut să-i spun cât de minunat ar fi fost dacă am fi avut curajul să ne mărturisim dragostea mai devreme, dacă ne-am fi căsătorit cu zece ani înainte, la fabrica de avioane. Dar la ce bun să vorbim despre ce-ar-fi-fost-dacă? Am rămas nemişcat, simţindu-i corpul cald, şi am ascultat fericit zgomotul surd făcut de mama ei care pregătea masa de prânz în bucătărie.

36
Nu te bucura încă!

LA SFÂRŞITUL LUI NOIEMBRIE 1984, AM PRIMIT VIZA DE LA CONSULATUL AMERICAN. Nu m-am simţit uşurat, n-am sărbătorit, n-am privit înapoi, n-am jubilat. Asemenea reacţii ar fi adus ghinion. China era o ţară imprevizibilă: prea mulţi au sărbătorit prematur doar pentru a fi zdrobiţi de vânturile politice care şi-au schimbat direcţia în ultimul moment. În afară de asta, partidul tocmai ridicase un nou obstacol peste care trebuia să trec; instituise cu o lună înainte o nouă politică: după aprobarea unei vize, deţinătorul paşaportului trebuia să se întoarcă la Biroul de Siguranţă Publică să obţină un permis de ieşire.

Cu toate că aveam paşaportul şi viza în buzunar, îmi simţeam inima mai grea ca niciodată. Noua regulă i-a luat pe mulţi prin surprindere. Cei care obţinuseră toate aprobările, paşaportul şi viza au constatat brusc că guvernul se jucase cu ei. Mulţi şi-au primit paşapoartele înapoi anulate când au solicitat permisul de ieşire, adesea din motive total inexplicabile.

Aşa i s-a întâmplat Micului Einstein cu puţin înainte să-mi iau eu viza, astfel că eram pus în gardă. Îl invitaserăm la noi la cină să sărbătorim plecarea lui în America. Li Ling a făcut „peşte veveriţă“, crap prăjit cu sirop de zahăr, şi am deschis o sticlă de vin de sorg, cadoul de nuntă de la Diavolul Fumător. După câteva pahare, Micul Einstein ne-a povestit aventurile lui şi prin ce trecuse în ultimii doi ani încercând să primească paşaportul. Experienţa lui nu era prea diferită de a mea. În cele din urmă, a mituit un ofiţer de securitate cu bani împrumutaţi de la rude.

— Dracul mută şi piatra de moară dacă-l plăteşti destul, a citat el un proverb chinez. Mi-am luat paşaportul la o săptămână după ce-am dat banii. Mâine, după ce mă duc la Biroul de Siguranţă Publică, îmi cumpăr biletul de avion. Ştiţi cum se spune, cu cât e noaptea mai lungă, cu atât ai mai multe coşmaruri. Plec cât de repede pot. Să bem pentru plecare!

Am râs şi am ciocnit.

Dar faptul că am sărbătorit a adus ghinion. Micul Einstein nu şi-a cumpărat biletul de avion a doua zi şi nici în săptămâna următoare. A doua zi, m-am dus cu el la Biroul de Siguranţă Publică din Beijing să-şi ia permisul de ieşire. Funcţionarul din spatele biroului s-a uitat câteva secunde la paşaport, apoi l-a aruncat pe neaşteptate în sertar.

— Paşaportul tău a fost anulat, i-a spus, închizând sertarul.

Micul Einstein aproape că a sărit de pe scaun.

— Poftim!?… De ce?… Cum? s-a bâlbâit el, holbându-se înnebunit de uimire şi frică.

— Şcoala ta, Şcoala de Agricultură, aparţine jurisdicţiei judeţului Buruieni, i-a răspuns funcţionarul, de parcă îi explica o problemă simplă de aritmetică unui elev de clasa întâi. Judeţul Buruieni face parte din zona urbană Beijing, dar paşaportul tău trebuie eliberat de Biroul de Siguranţă Publică Buruieni, nu de Biroul Municipal din Beijing. Nu pot face nimic, trebuie să soliciţi din nou paşaport şi viză.

Suna foarte logic, şi funcţionarul a părut deosebit de răbdător cu prietenul meu.

— Dar mi-a luat doi ani! a strigat Micul Einstein. Anul academic începe peste trei săptămâni. Cum pot obţine un alt paşaport şi o viză în trei săptămâni?

— Asta nu e treaba noastră, i-a răspuns monoton funcţionarul. Trebuie să respectăm regulile. Cineva de acolo a făcut o greşeală când a acceptat cererea ta. N-are rost să ne certăm a cui vină este. Fapt e că trebuie s-o iei de la capăt dacă vrei să pleci.

— Dar cel care mi-a aprobat cererea şi mi-a eliberat paşaportul e tocmai serviciul dumneavoastră, a insistat Micul Einstein. Cum poate guvernul să mă facă să plătesc pentru greşeala lui?

Funcţionarul a ridicat capul, a mijit ochii şi tonul i-a devenit ameninţător.

— Acuzi guvernul? Având în vedere riscurile de siguranţă şi problemele familiei tale, cererea n-ar fi trebuit aprobată niciodată! Cu o asemenea atitudine n-o să pleci niciodată din ţară!

Tremurând de furie, Micul Einstein a ieşit împleticindu-se din birou. În seara aceea, mi-a spus că s-a gândit la mai multe planuri să-şi recupereze paşaportul şi „să-l ucidă pe ticălosul de după birou“.

— Nu te lăsa mânat de furie, i-am spus, încercând să-l liniştesc. Nu se schimbă birocraţia dacă-l omori pe funcţionarul ăla amărât. Trebuie s-o iei pe drumul chinezesc vechi, să te foloseşti de relaţiile care duc la el. Toată lumea, chiar şi un câine, are pe cineva de care ascultă. Să găsim pe cineva. O să le spun prietenilor mei şi te ajutăm. Începem imediat.

A doua zi, ne-am mobilizat relaţiile. Prima persoană contactată a fost Fratele cel Mare, a cărui tarabă cu pepeni de pe Strada Boxerilor avusese atâta succes, că mai deschidea încă două pe străzile din apropiere.

— Problema prietenului tău e problema mea, a spus de îndată Fratele cel Mare, bătându-se pe pieptul gras şi gol. Taraba cu pepeni e ca o autostradă, te duce oriunde, chiar şi în dormitorul premierului Li Peng. Mă ocup azi.

Li Ling şi-a contactat şi ea prietenii.

Ca un val, prietenii noştri şi-au contactat alţi prieteni. Cercul a devenit din ce în ce mai larg. După două săptămâni nebune, multe sticle de băutură şi tone de ţigări, am găsit o femeie a cărei soră era căsătorită cu funcţionarul care-i confiscase paşaportul Micului Einstein. I-am dat femeii trei sute de yuani şi ea a fost de acord să-i ducă nişte cadouri cumnatului şi să pună o vorbă bună. La sfârşitul celei de-a doua săptămâni, cu patru zile înainte să înceapă cursurile postuniversitare ale Micului Einstein, a fost chemat la Biroul pentru Controlul Paşapoartelor. Fără nici o expresie, funcţionarul a scos paşaportul din sertar şi i l-a aruncat peste birou.

— Eşti foarte norocos, i-a spus el chicotind sec. De data asta o să fiu un sfânt.

Ca un hoţ, Micul Einstein a smuls paşaportul şi a fugit din birou.

A luat primul zbor pe care l-a putut găsi şi a plecat din China două zile mai târziu. După ce mi-am condus prietenul, pe drumul dinspre aeroport am avut un atac de panică. Oare voi putea vreodată să ajung şi eu în America?

Ca să nu păţesc ca Micul Einstein, mi-am activat din nou reţeaua din Tianjin înainte de-a avea curajul să depun cererea pentru permisul de ieşire. Cu banii împrumutaţi de la Fratele cel Mare, am dat un ospăţ pentru căpitanul Cai şi ofiţerul Ke, şi amândoi mi-au promis că vor pune o vorbă bună pentru mine. Nu-mi puteam crede ochilor când, două săptămâni mai târziu, am primit paşaportul înapoi, cu o hârtie albă ataşată – permisul de ieşire. Nu-mi venea să cred că mă lăsau să scap atât de uşor. În următoarele

zile, m-am aşteptat ca partidul să recurgă la un alt artificiu care să-mi blocheze plecarea.

Mai rămânea de trecut un hop. Biletul de avion de la Beijing la San Francisco costa o mie trei sute de yuani, iar eu şi soţia mea aveam doar patruzeci şi cinci de yuani în bancă. Nici vorbă de rude care să-mi poată împrumuta atâţia bani, iar tatei nu puteam să-i cer. Chiar dacă ar fi avut, tot nu mi-ar fi dat. Încă de la început a fost împotriva plecării mele în SUA – prezenta un risc pentru cariera lui militară. Fratele cel Mare mi-a promis că-mi oferă toate economiile lui, trei sute de yuani, şi că o să împrumute restul de la alţi prieteni. Dar asta putea dura câteva săptămâni.

A doua zi după ce am primit viza, m-am întors la facultatea din Tianjin ca să completez numeroasele documente necesare pentru a pleca din ţară. A trebuit să merg prin vreo şase birouri ca să-mi dau demisia, să-mi suspende raţia de alimente şi rezidenţa şi să obţin indemnizaţia în valută. O zi întreagă am alergat dintr-un birou în altul, încercând să termin cât mai curând posibil fără să dau de nimeni cunoscut. Dar soarta a vrut ca tocmai când ieşeam din ultimul birou să intre rectorul Jiang, ultimul om pe care aş fi vrut să-l întâlnesc.

— Aha! Chiar pe tine te căutam. Am auzit că ţi-ai luat paşaportul. Ăsta e? Dă-mi să-l văd.

Mi-a luat carneţelul preţios şi l-a examinat cu atenţie.

— Haide la mine în birou, mi-a spus şi-a vârât paşaportul în buzunar.

Aproape că am sărit pe el. Îmi simţeam sângele pulsând în spatele ochilor. Invitaţia părea de rău augur. Nu putea să însemne decât alte probleme. Îmi respectasem promisiunea şi o ajutasem pe Lulu să se înscrie la o universitate americană, fusese admisă, iar paşaportul îi era aprobat. Oare căsătoria mea neaşteptată cu Li Ling îl supărase pe bătrân?

— Pare că eşti gata să pleci în America, mi-a zis el închizând uşa biroului. Felicitări, este benefic pentru amândoi.

Şedeam în picioare lângă birou, cu ochii pe paşaportul maroniu din mâna rectorului.

— Calmează-te, nici eu, nici Lulu nu suntem supăraţi că te-ai căsătorit. Îţi aminteşti că te-am ajutat să-ţi iei paşaportul? Te pot ajuta din nou, dacă îmi faci o favoare. Desigur, pot suna şi la Biroul de Siguranţă să-ţi

reexamineze pașaportul. Tu alegi.

Se opri, aruncând o privire pașaportului.

— Ai destui bani pentru biletul de avion?

— Nu, n-am, am recunoscut. Dar o să împrumut de la…

— Nu-i nevoie, mă întrerupse. Îți ofer eu banii, și nu trebuie să-i înapoiezi. Adică o să-i solicit trezorierului facultății să-ți dea un împrumut. Dar îți cer două favoruri. Dacă le poți îndeplini, facultatea n-o să-ți mai pretindă banii.

Nu-mi puteam crede urechilor! Un cadou de despărțire de la Partidul Comunist! Nici ironiile literare nu puteau fi mai bune decât asta. Am consimțit imediat – s-o ajut pe Lulu să-și ia viza și să găsesc o ocazie pentru rectorul Jiang să vină la o universitate americană în calitate de profesor invitat.

O oră mai târziu, am ieșit de la casierie cu un plic gros. Nu văzusem în viața mea atâția bani.

A doua zi, mi-am cumpărat biletul de avion. Tot nu îndrăzneam să sărbătoresc. Le-am spus doar câtorva prieteni că plec.

Ultima cină acasă la părinții mei nu a decurs bine. M-am certat cu mama, care voia să iau trei tuburi de pastă de dinți în plus, cumpărate de ea ca să nu trebuiască să cheltui valută pe ceva ieftin și ușor de găsit în China. Am refuzat. Valizele mele erau pline cu cărți și, dacă nu depășeam greutatea, preferam să iau o carte în plus, nu trei tuburi de pastă de dinți. S-a supărat foarte tare. Când am plecat după cină, abia a dat din cap în semn de rămas-bun.

În timp ce-mi făceam bagajele, au venit în vizită Micul Dragon și Fratele cel Mare. Micul Dragon a sosit cu un jeep militar nou și era vizibil enervat de prezența Fratelui cel Mare, un negustor de pepeni cu înfățișare de bătăuș. M-a surprins cât de mult se schimbase prietenul meu din copilărie. La douăzeci și nouă de ani era deja gârbovit.

Fratele cel Mare a vorbit aproape numai el. Era încântat de noile tarabe abia deschise și mi-a promis o primire regală la întoarcerea din America.

— A, înainte să uit, mi-a spus el, am un mic cadou.

Mi-a pus în mână o cutiuță de mătase. Înăuntru era o sticluță mică de tutun, pictată cu o femeie în rochie tradițională.

— E o sticluță din dinastia Ming[30], de la bunica mea, probabil că face câteva sute de dolari. Dacă dai de greu la început o poți vinde.

— Nu pot accepta ceva atât de valoros, i-am spus eu, deosebit de emoționat. Ca să nu mai zic că e de la buni…

— Trebuie s-o accepți dacă nu vrei să mă jignești, mi-a răspuns hotărât Fratele cel Mare.

Mâna mi-a tremurat ușor când am pus cutiuța în buzunarul cămășii.

— Am și eu ceva pentru tine, a spus Micul Dragon. O să-ți amintească de prietenii tăi din Curtea Mare.

Cadoul Micului Dragon era un pachețel învelit neglijent în hârtie maro. L-am deschis. Era o banderolă din mătase roșie. Am desfăcut-o și am văzut pe ea un înscris familiar: „*hongweibing* (Gărzile Roșii) – Detașamentul de luptă Marele Zid“, scris cu caractere aurite șterse. Eu o pierdusem pe a mea în timpul nenumăratelor mutări și am fost foarte emoționat când am văzut banderola care marcase începutul carierei mele revoluționare. Am luat emblema revoluției în mână și m-am întrebat dacă simboliza sfârșitul călătoriei mele ca membru al Gărzilor Roșii sau doar un nou capitol din aceeași călătorie.

Diavolul Fumător mi-a trimis o scrisoare să-mi ureze noroc în America. Nu mi-ar fi putut face un cadou de rămas-bun mai potrivit decât veștile despre el și despre alți Copii din Beijing. „Am fost promovat secretar adjunct pe județ“, scria el, „dar cea mai mare realizare este că sunt tatăl a șase fete, iar nevastă-mea mai are două luni și naște a șaptea oară. De data asta, sunt sigur că o să fiu tată mândru de băiat! Îmi dau seama după forma și mărimea burții nevestei, toți experții din sat sunt de acord cu mine că o să fie băiat“.

Cât despre ceilalți, mi-a spus că Bivolul, singurul Copil din Beijing care reușise să se întoarcă la Beijing, paralizase de la brâu în jos și încercase să se sinucidă de câteva ori cu analgezice, dar pastilele expirate de la farmacia de stat au fost ineficiente și nu i-au făcut decât o gaură în stomac. Chip de Lună o ducea bine, tocmai își publicase primul roman și devenise faimos în zonă.

Mi-a scris și Lenin cel Mic o scrisoare cu vești amestecate de la fabrica de avioane Vântul de Est. Maistrului Pan i-au dat voie să se transfere la o

fabrică din provincia lui natală, Sichuan, după ce fiica i-a murit în timpul unui focar de meningită care a mai luat alte şase vieţi, inclusiv pe a Bătrânului Revoluţionar. Cea mai mare veste din fabrică a fost că dărâmaseră statuia Marelui Cârmaci pe lângă care treceam de două ori pe zi în drum spre şi dinspre atelier. „În numele reformei“, îmi scria Lenin cel Mic, „au aruncat în aer statuia în mijlocul nopţii. Exploziile au zguduit fabrica toată noaptea. Jumătate dintre muncitori erau prezenţi să vadă şi să se bucure de evenimentul istoric. Dar bătrânul s-a ţinut tare şi n-a renunţat cu uşurinţă la poziţia lui magnifică. Primele câteva explozii, cu cantităţi mai mici de dinamită, au lăsat doar nişte găuri amărâte în soclu. În cele din urmă, au triplat cantitatea de dinamită şi l-au transformat într-un bubuit puternic şi o ploaie de cioburi şi pietre. Bucăţile au spart majoritatea ferestrelor clădirii administrative, aşa că s-a răzbunat şi el un pic“.

După toţi anii de luptă cu Marele Cârmaci şi birocraţii din partidul lui, mi-aş fi dorit să fiu acolo să asist la evenimentul istoric şi să-l văd spulberat. Ar fi fost cel mai frumos cadou de despărţire dintre toate.

În noaptea dinaintea plecării, Li Ling şi cu mine am dormit foarte puţin. Am stat în pat, am vorbit despre cele mai noi povestiri ale ei, despre evoluţia cercetărilor legate de conceptul *yijing* şi teoriile economice ale lui John Maynard Keynes, pe care Li Ling tocmai începuse să le studieze. A fost ciudat, m-am gândit mai târziu, că am vorbit despre tot felul de prostii înaintea unei despărţiri lungi. Probabil că aveau să treacă măcar doi ani până la următoarea întâlnire, şi eram căsătoriţi de nici trei luni. Ca şi cum ne-am fi pus de acord, am evitat să vorbim despre călătorie, despre viitor şi momentul inevitabil în care urma să ne luăm rămas-bun. Era ca pe vremuri, când stăteam pe băncile nefinisate din faţa zonei de testare de la fabrica de avioane, dezbătând cărţi şi idei. În acea noapte, încântaţi de „ideile inutile“, am ştiut amândoi că inimile noastre vor rămâne alături pentru totdeauna.

Nici unul din noi nu bănuia că era ultima dată când aveam să fim cu adevărat fericiţi şi liniştiţi împreună. Nu ştiam că Li Ling avea un cancer la sân care o cuprinsese tăcut şi i se răspândea în restul corpului. Nu ştiam că mai avea doar câţiva ani de trăit. În ultima noapte, strâns îmbrăţişaţi, ştiam doar că exista un rai.

*

Zborul 789 de la Beijing la San Francisco a decolat la 11:28 şi a urcat abrupt spre nori. Boeingul 747 era plin. Majoritatea pasagerilor chinezi purtau costume occidentale care le veneau anapoda. În avion domnea o atmosferă de entuziasm general: conversaţii fericite între pasageri şi clinchetul continuu al sticlelor de bere ciocnite. Nu eram atent la nimic şi, în adâncul sufletului meu, nu mă bucuram de unul singur. Trăiam încă ultimele momente din aeroport, când am trecut pe poarta pentru zboruri internaţionale şi i-am făcut semn cu mâna lui Li Ling, care se străduia să-mi facă şi ea cu mâna din mulţimea înghesuită la poartă. Aveam mintea plină de frânturi de gânduri şi imagini, mă simţeam singur şi obosit. Eram aproape în stare de şoc după tot ce mi se întâmplase, despărţirea de frumoasa mea soţie şi zborul în America.

Avionul se îndrepta spre vest, aşa că lumina a dispărut repede. La mai puţin de două ore după decolare, soarele coborâse sub orizont. M-am uitat în jos la oceanul aflat la aproape zece mii de metri sub mine, ca o bucată uriaşă de tofu gri. Deşi ştiam că eram probabil la peste o mie cinci sute de kilometri de coasta Chinei, am încercat să rămân calm, să nu mă bucur prea tare. Trecusem prin atâtea dezamăgiri, încât nu-mi venea să cred că necazurile rămăseseră în urmă; îmi spuneam că bucuria prea mare aduce ghinion. M-am lăsat pe spate şi am încercat să mă concentrez asupra unor lucruri practice, ca să-mi ţin mintea ocupată şi să nu mă gândesc prea mult la sosirea pe pământul american. Era o posibilitate încă îndepărtată. Am ridicat mâna şi am strecurat-o în buzunarul de la piept al cămăşii, să mai pipăi o dată hârtia fermă din interior. Erau toţi banii pe care-i luam cu mine în America – o bancnotă de o sută de dolari. A doua zi, m-am gândit, urma să încep o viaţă nouă, de la zero, cu hârtia asta. N-avea să fie uşor. Îmi dădeam seama că o sută de dolari nu erau de-ajuns să plătesc chiria şi mâncarea în prima lună, şi nu ştiam cum să fac rost de mai mulţi bani. Dar, după ce luptasem şi depăşisem nenumărate obstacole, eram sigur că voi reuşi să supravieţuiesc. M-am gândit că poate era bine să-mi fac un plan.

M-am aplecat, am bâjbâit în bagajul de mână sub scaun şi am scos un jurnal gros, cadou de despărţire de la Li Ling. Între pagini era banderola de la Micul Dragon. Am atins mătasea moale roşie şi m-am uitat la cuvintele

îndrăznețe scrise cu auriu, „Gărzile Roșii“, în caligrafia Președintelui Mao. M-am gândit la focul uriaș din Curtea Mare, în ziua fierbinte de vară, în urmă cu mulți ani, și la fețele fericite ale prietenilor mei când ne-am pus pentru prima dată banderolele roșii. Privind noul jurnal, mi-am amintit de jurnalele false aruncate în tunelul de evacuare al zonei de testare. Dintr-odată, m-a lovit un gând ciudat și cumva înspăimântător: de-acum înainte, pentru prima dată în viață, nu trebuia să-mi mai scriu gândurile codificat, ca să nu le pot înțelege decât eu. Puteam scrie ce voiam, într-o limbă normală. Ce sentiment ciudat trebuia să fie să poți scrie astfel!

Hotărât să încerc noul fel de a scrie, am scos un pix și am notat primul lucru în jurnal, cu cuvinte normale. Am pus titlul „Planul meu în America“ și apoi m-am oprit. Eram prea obosit să mă concentrez. Am închis jurnalul și am adormit. N-am dormit mult, pentru că, imediat ce-am ațipit, am avut un vis groaznic: l-am văzut pe Germen de Soia zâmbindu-mi, în timp ce din gură îi ieșea un fum gros, negru. M-am bucurat când o voce blândă m-a trezit din coșmar.

— Doriți ceva de băut?

Am deschis ochii și am văzut fața surâzătoare a însoțitoarei de bord.

— Aveți o sticlă cu apă?

— Da, a răspuns zâmbind și mi-a întins o sticlă și un pahar.

După ce a plecat, m-am îndreptat în scaun, am turnat încet apa în pahar și am luat o înghițitură. Avea gust rece și dulce, mai dulce decât oricare apă băută în viața mea. Dintr-odată, mi-am amintit de apa amară din Tanggu, de toate necazurile prin care trecusem ca să scap de acolo, de mâna lungă a partidului, de iubita mea soție rămasă în urmă, și nu mi-am mai putut controla emoțiile. Ochii mi s-au umplut de lacrimi, dar de data asta n-am încercat să le stăpânesc, cum făcusem până atunci. Cu privirea încețoșată, m-am uitat la apa cristalină din mână și m-am gândit la victoria dulce-amară pe care o câștigasem. De atâția ani încercam să scap – patru ani la sat, șase ani în fabrica de avioane, patru ani la facultate, doi ani în Tanggu și Tianjin –, și în sfârșit reușisem. Îl învinsesem pe Marele Cârmaci și nu mai trebuia să mă prefac revoluționar. Nu mai era nevoie să „bat calul pe crupă“ ca să merg mai departe. Gata cu frica de puterea teribilă a Marelui Cârmaci și a partidului! Am savurat lacrimile care îmi curgeau pe obraji: nu erau

doar pentru timpul și lucrurile pierdute, ci și pentru toate lucrurile câștigate – dragoste, libertate, o viață nouă. Erau lacrimile victoriei.

Una după alta, lacrimile s-au rostogolit de pe obraji în paharul din mână. Am luat o înghițitură de apă sărată și, pentru prima dată în viață, mi-am lăsat inima să râdă.

Notă

30. Dinastia Ming, 1368–1644.